

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ 2009–2010 DÖNEMİ
GEÇİCİ ÜYELİĞİNİN TÜRK DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİNİN ANALİZİ: ADAYLIK
SÜRECİ, DÖNEM POLİTİKALARI VE AÇILIMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Talat URAL

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Haldun YALÇINKAYA

Ankara–2014

KABUL VE ONAY

Talat URAL tarafından hazırlanan "Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2009–2010 Dönemi Geçici Üyeliğinin Türk Dış Politikasına Etkisinin Analizi: Adaylık Süreci, Dönem Politikaları ve Açılımları" başlıklı bu çalışma, 06 Şubat 2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Oya AKGÖNENÇ

Üye : Doç. Dr. Burak TANGÖR

Üye : Doç. Dr. Haldun YALÇINKAYA

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

06 Şubat 2014

Talat URAL

TEŞEKKÜR

Tez çalışması esnasında desteğini esirgemeyen ve beni doğru şekilde yönlendirerek yardımcı olan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Haldun YALÇINKAYA'ya, değerli jüri üyeleri Sayın Prof. Dr. Oya AKGÖNENÇ ve Sayın Doç. Dr. Burak TANGÖR'e, üniversitemizin saygıdeğer öğretim üyeleri ve idari personeline müteşekkirim. Ayrıca 29 Ekim 2013 tarihinde aramızdan ayrılan Sayın Prof. Dr. Şeref ÜNAL'ı saygıyla anmayı bir borç biliyorum. Ruhü şad olsun.

Bu yoğun çalışmam sırasında sabır ve hoşgörüsüyle bana yardımcı olan sevgili eşim Jale URAL'a da çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
TABLO LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. DIŞ POLİTİKA ANALİZİ	4
1.1.1. Temel Kavramlar	4
1.1.2. Türk Dış Politikası	7
1.1.3. Konstrüktivizm	9
1.1.4. Analiz Düzeyi Meselesi	11
1.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	13
1.2.1. Birleşmiş Milletler Örgütünün Ana Organları	15
1.2.1.1. Genel Kurul	15
1.2.1.2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi	16
1.2.1.3. Ekonomik ve Sosyal Konsey	17
1.2.1.4. Vesayet Konseyi	18
1.2.1.5. Uluslararası Adalet Divanı	18
1.2.1.6. Genel Sekreter ve Sekreteryaya	18
1.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ	19
1.3.1. Güvenlik Konseyi Üyeliği ve Konseyde Kararların Alınması	23
1.3.2. Güvenlik Konseyine Yönelik Eleştiriler	25
1.3.3. Güvenlik Konseyine Yönelik Reform Çalışmaları	32
1.3.4. Reform Çabaları Niçin Başarısızlıkla Sonuçlanıyor?	37

İKİNCİ BÖLÜM

2.1.	TÜRKİYE'NİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE GÜVENLİK KONSEYİ BAĞLAMINDA 2009–2010 DÖNEMİ GÜVENLİK KONSEYİ GEÇİCİ ÜYELİK ADAYLIĞINA KADAR YÜRÜTTÜĞÜ DIŞ POLİTİKA	39
2.1.1.	Giriş	39
2.1.2.	Türkiye'nin Birleşmiş Milletlere Girmesine Kadar Olan Tarihi Süreç	39
2.1.3.	Türkiye'nin Kutuplaşan Dünya İçerisinde Yerini Alması	40
2.1.4.	Demokrat Parti Dönemi	41
2.1.4.1.	Kıbrıs Meselesi	44
2.1.5.	Demokrat Parti Sonrası	45
2.1.6.	Soğuk Savaş Sonrası Dönem	47
2.2.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÖRGÜTÜ VE TÜRKİYE	48
2.3.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ VE TÜRKİYE	52
2.3.1.	Türkiye'nin 2009–2010 Dönemi Öncesi Güvenlik Konseyi Üyelikleri	52
2.3.1.1.	Türkiye'nin 1951–1952 Dönemi Güvenlik Konseyi Üyeliği	53
2.3.1.2.	Türkiye'nin 1954–1955 Dönemi Güvenlik Konseyi Üyeliği	56
2.3.1.3.	Türkiye'nin 1961 Dönemi Güvenlik Konseyi Üyeliği	59
2.4.	BÖLÜMÜN DEĞERLENDİRMESİ	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1.	TÜRKİYE'NİN 2009-2010 DÖNEMİ GÜVENLİK KONSEYİ ÜYELİĞİ	64
3.1.1.	Türkiye'ye Dair Kısa Bir Değerlendirme	64
3.1.2.	Adaylık Süreci ve Üyelik Dönemi	70
3.1.2.1.	Türkiye, Niçin Güvenlik Konseyinde Görev Yapmak İstemektedir?	70
3.1.2.2.	Güvenlik Konseyine Üye Olmanın Fayda ve Muhtemel Riskleri Nelerdir?	72
3.1.2.3.	Türkiye Konsey Üyeliğine Seçilebilmek İçin Neler Yapmıştır?	73
3.1.2.4.	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansının Bir Araç Olarak Kullanılması	75
3.1.2.5.	Türkiye'nin Aktif Politika İzlediği Belli Başlı Olaylar	76
3.1.2.5.1.	Arap Ligi'nin Desteği	76

3.1.2.5.2. Afrika Açılımı	77
3.1.2.5.3. Ermenistan ile İlişkiler	81
3.1.2.5.4. İsrail ile İlişkiler	82
3.1.2.5.5. Rusya ile İlişkiler	85
3.1.2.5.6. İran ile İlişkiler	87
3.1.2.5.7. Kıbrıs ve AB ile İlişkiler	91
3.1.2.5.8. Afganistan ile İlişkiler	92
3.1.2.6. Güvenlik Konseyi Üyelik Döneminde Türkiye	93
3.1.2.7. 2015–2016 Dönemi Adaylık Sürecindeki Gelişmeler	99
3.1.2.7.1. Arap Baharı	102
3.2. BÖLÜMÜN DEĞERLENDİRMESİ	106
SONUÇ	111
KAYNAKÇA	116
EKLER	129

ÖZET

Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2009–2010 Dönemi Geçici Üyeliğinin Türk Dış Politikasına Etkisinin Analizi:
Adaylık Süreci, Dönem Politikaları ve Açılımları

URAL, Talat, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014

Birleşmiş Milletler Örgütü, dünya üzerindeki en kapsayıcı organizasyondur. Birleşmiş Milletlerin en etkili organı olan Güvenlik Konseyi ise, dünya üzerinde barış ve güvenliğin sağlanmasından sorumludur. Güvenlik Konseyi üzerinde, daimi üyelerin sahip olduğu veto hakkının adil olmadığı, Konseyin görevini tam olarak yerine getiremediği, şeffaf olmadığı ve temsilde eşitsizlik bulunduğu gibi, kurulduğundan bu yana devam eden tartışmalar, son yıllarda etkisini artırmıştır.

Türkiye, 1951–1961 yılları arasında Güvenlik Konseyinde görev yaptığı üç dönemin aksine, 2009–2010 döneminde yerine getirdiği Güvenlik Konseyi geçici üyeliği süresince konstrüktivizm temelli, aktif ve etkin bir dış politika sergilemiştir. Tez çalışmasında, 2009–2010 dönemi için Güvenlik Konseyine adaylığını açıklamasından bu güne kadar geçen süre içerisinde, Türkiye'nin attığı dış politik adımlar ve bunların yansımalarına değinilmiştir. Ayrıca bu politikaların, Türkiye'nin 2011 yılında adaylığını açıkladığı 2015–2016 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine etkileri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Türk Dış Politikası, Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi.

ABSTRACT

Analysis of Effects of Turkey's United Nations Security Council Membership for the Term of 2009-2010 to the Turkish Foreign Policy: Candidacy Course, Policies of Term and Initiatives

URAL, Talat, Master's Thesis, Ankara, 2014

The United Nations is the most comprehensive organization in the world. And, Security Council, the most effective organ of the United Nations, is responsible for maintaining peace and security worldwide. Discussions directed to Security Council, since the formation of the UN, in terms of unfair veto power of the permanent members, failure of Council to exercise its mission fully, lack of transparency and inequality for the representation have been increased lately.

Contrary to three terms in the Security Council between the years 1951-1961, Turkey had performed an active and effective foreign policy based on constructivism during his temporary Security Council membership of 2009-2010. This study focuses on foreign policy steps of Turkey and its consequences starting from Turkey's application to the Security Council membership of 2009-2010 to date. It further analysis how this policy affects the candidacy course of temporary Security Council membership of Turkey for the term of 2015-2016 that was declared on 2011.

Keywords: Turkey, Turkish Foreign Policy, United Nations, Security Council

TABLO LİSTESİ

Tablo-1 (1951 Yılında Güvenlik Konseyi Üyelerinin Kullandıkları Oyların Türü)	55
Tablo-2 (1952 Yılında Güvenlik Konseyi Üyelerinin Kullandıkları Oyların Türü)	55
Tablo-3 (1954 Yılında Güvenlik Konseyi Üyelerinin Kullandıkları Oyların Türü)	57
Tablo-4 (1955 Yılında Güvenlik Konseyi Üyelerinin Kullandıkları Oyların Türü)	57
Tablo-5 (1961 Yılında Güvenlik Konseyi Üyelerinin Kullandıkları Oyların Türü)	61
Tablo-6 (2003–2013 Yılları Arasında THY'nin Dış Hat Uçuşu Yaptığı Nokta Sayısı)	68
Tablo-7 (THY'nin 2013 Yılı İtibari ile Gerçekleştirdiği Bölgelere Göre Dış Hat Uçuşu Nokta Sayısı)	68
Tablo-8 (2009 Yılında Güvenlik Konseyi Üyelerinin Kullandıkları Oyların Türü)	96
Tablo-9 (2010 Yılında Güvenlik Konseyi Üyelerinin Kullandıkları Oyların Türü)	97
Tablo-10 (Dünyanın En Büyük 20 Ekonomisi)	107

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİGK	: Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı
ALBA	: AGİT öncülüğünde Arnavutluk'ta yürütölen harekâtın adı.
ASEAN	: Güneydoğu Asya Uluslar Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
CARICOM	: Karayipler Topluluğu ve Ortak Pazarı
CARICOM ACS	: Karayip Devletleri Birliği
CARICOM OAS	: Amerika Devletleri Örgütü
CENTO	: Merkezi Antlaşma Teşkilatı (Türkiye, İran, Irak, Pakistan ve Birleşik Krallık tarafından kurulan teşkilat)
CFSP	: AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DP	: Demokrat Parti
EAGÜ	: En Az Gelişmiş Ülkeler
EİT	: Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
EOKA	: Kıbrıslı Rumların Millî Mücadele Örgütü
EUROPOL	: Avrupa Polisi
FAO	: BM Gıda ve Tarım Örgütü
G-4	: Almanya, Brezilya, Japonya ve Hindistan'dan oluşun grup.
G-7	:İngiltere, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya ve ABD'den oluşun grup.
G-20	:Türkiye, ABD, Hindistan, Japonya, Brezilya, Rusya, Almanya, Arjantin, Fransa, Suudi Arabistan, Meksika, Güney Afrika, İngiltere, Güney Kore, İtalya, Çin, Kanada, Avustralya, Endonezya ve AB Dönem Başkanı olmak üzere 20 ülkeden oluşun grup.
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
İİT	: İslam İşbirliği Teşkilatı
İKÖ	: İslam Konferansı Örgütü (Daha Sonra İİT)
ISAF	: Afganistan Uluslararası Güvenlik Yardımı Gücü
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Kominform	: Komünist Enformasyon Bürosu
MERCOSUR	: Güney Amerika Ortak Pazarı
MÜSİAD	: Müstakil İşadamları Derneği
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
P5+1	: Güvenlik Konseyinin Beş Daimi Üyesi ve Almanya
PKK	: Komünist Kürt Partisi isimli terör örgütü
PJAK	: Kürdistan Özgür Yaşam Partisi isimli terör örgütü
SAGA	: Sahranın Güneyindeki Afrika
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
THY	: Türk Hava Yolları
TİKA	: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TUSKON	: Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

GİRİŞ

Türkiye'nin, 1961 yılından beri ilk kez, 2009–2010 dönemi için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmesi akademik ve politik çevrelerce büyük bir başarı olarak değerlendirilmiştir. Üstelik bu seçilme başarısının Birleşmiş Milletlerde yer alan 192 üye devletten 151'inin oylarıyla gelmesi, Türk dış politikasında Soğuk Savaş sonrası dönemde oluşmaya başlayan ve son dönemde etkisini iyiden iyiye hissettiren teorilerin pratiğe dönüştürülmesi çabasının bir yansıması ve Türkiye'nin uluslararası arenadaki ağırlığının arttığına bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

“Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2009–2010 Dönemi Geçici Üyeliğinin Türk Dış Politikasına Etkisinin Analizi: Adaylık Süreci, Dönem Politikaları ve Açılımları” isimli tez çalışması, temel olarak Türkiye'nin Konsey üyeliği için adaylığını açıkladığı 2003 yılından bu yana izlemiş olduğu dış politika yaklaşımlarını ve bu politikaların Türkiye'nin üyeliğe seçilmesinde etkisi olup olmadığını incelemiştir.

Bilindiği üzere Türkiye, Güvenlik Konseyi 2009–2010 dönemi geçici üyeliğinin bitiminden çok kısa bir süre sonra, 2015–2016 dönemi için de üyelik başvurusunda bulunmuştur. Çalışmada, Türkiye'nin 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliği öncesinde ve esnasında izlediği dış politikanın ve bu politikanın meydana getirdiği açılımların, 2015–2016 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliği adaylık sürecine etkisinin olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır.

İnceleme sırasında, Konsey üyeliğine seçilmenin, neden-sonuç ilişkisi içerisinde bir sonuç olduğu gerçeği göz ardı edilmemiştir. Bu sebeple Türk dış politikasının kat etmiş olduğu mesafeyi anlamak adına, Konseyde daha önce görev yaptığı 1951–1961 yılları arasındaki üyelik dönemlerine ve 2.Dünya Savaşından son on yıla kadar olan dönemin Türk dış politikasına da değinilmiştir. Daha sonra Türkiye'nin adaylığını açıkladıktan, Konsey üyeliğine seçildiği 2009 yılına kadar geçen süre ve üyelik dönemi esnasında sergilemiş olduğu dış politik yaklaşımlar, örnek olaylar üzerinden değerlendirmeler yapılarak incelenmiştir. Ardından araştırma sorusuna yönelik değerlendirmelerde bulunmak adına, Konsey üyeliği sonrasında uygulanan dış politikaya ait örnek olaylar incelenmiştir.

“Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2009–2010 Dönemi Geçici Üyeliğinin

Türk Dış Politikasına Etkisinin Analizi: Adaylık Süreci, Dönem Politikaları ve Açılımları” isimli tez çalışması süresince konu ile ilgili yapılmış akademik çalışmalar, yazılmış kitap, rapor ve makaleler incelenmiştir. Ayrıca araştırmacı, akademisyen ve gazetecilerin konu ile ilgili yorumlarından, konferanslara dinleyici olarak katılım sağlanarak ve basın-yayın ve düşünce kuruluşlarında yer alan haber ve makaleler incelenerek faydalanılmıştır. Resmi kurumların açık kaynaklarda yer alan, konu ile ilgili belgeleri ve değerlendirmeleri de incelenmiştir. Sayılan materyallere ulaşım için kütüphane ve arşiv çalışmaları yapılmış, basın-yayın ve düşünce kuruluşları ile resmi kurumların internet sitelerinden faydalanılmıştır.

Çalışmada Türkiye’nin 1961 yılı Güvenlik Konseyi geçici üyelik dönemi ile 2009–2010 yılları Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine adaylığını açıkladığı 2003 yılı arasında geçen dönem çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

Ayrıca Güvenlik Konseyi kararlarına yönelik, Konseyin kapalı oturumlarına ait görüşme tutanakları, erişimin sınırlandırılmış olması sebebiyle incelenemediğinden, resmi görüşlere dair ülke temsilcilerinin basın-yayın yoluyla yapmış oldukları açıklamalar üzerinden değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Birinci bölüm olan kuram bölümünde, ilk olarak uluslararası politika, dış politika ve dış politika analizinin ne olduğu açıklanmış, daha sonra Türk dış politikasına kısaca değinilmiştir. Ardından son dönem Türk dış politikasını açıklamada en uygun yaklaşım olan konstrüktivizm teorisi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın yapılacağı analizin düzeyine değinildikten sonra dünya üzerindeki en büyük ve kapsayıcı organizasyon olan Birleşmiş Milletler ve onun en etkili organı olan Güvenlik Konseyi tanıtılmıştır.

İkinci bölümde ise, BM ve Güvenlik Konseyi bağlamında, Türkiye’nin 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyelik adaylığına kadar yürüttüğü dış politikasına değinilmiştir. Bu bölümde daha sonra Türkiye’nin, Birleşmiş Milletler örgütünün kuruluşundan bu güne kadar örgüt ile olan ilişkileri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca bu bölümde, Türkiye’nin, 1951–1952, 1954–1955 ve 1961 yılları olmak üzere, daha önce Güvenlik Konseyi içerisinde üyelik yaptığı üç döneme de değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü temel analiz bölümü olarak değerlendirilebilir. Bu bölümde Türkiye’nin 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi üyeliği, adaylık süreci, üyelik dönemi ve sonrasında atılan dış politika adımları bağlamında ele alınmış, 2015–2016 Güvenlik Konseyi adaylık sürecine dair atılan adımlar hakkında bilgi verilmiştir.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise, daha önceki bölümlerde verilen bilgiler ve yorumlar ışığında, Türkiye'nin 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliğinin, 2015–2016 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliği adaylık sürecine etkileri değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. DIŞ POLİTİKA ANALİZİ

Bu kısımda uluslararası politika, dış politika ve dış politika analizi kavramlarının ne anlama geldiği açıklanacak, daha sonra bu bağlamda Türk dış politikasına kısaca değinilecek, ardından son dönem Türk dış politika yaklaşımlarına çerçeve çizmesi açısından konstrüktivizm teorisinden bahsedilecek ve çalışmanın yapılacağı analiz düzeyi hakkında bilgi verilecektir.

1.1.1. Temel Kavramlar

Uluslararası Politika, başta devlet olmak üzere, uluslararası sistemin ana aktörlerinin birbirleri ile olan politik ilişkilerini inceleyen, Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde bir alt dal olarak tanımlanmaktadır.¹ Bir başka tanımda ise uluslararası politikadan, “ayrı ayrı devletlerin dış politikalarının birbirleriyle temasa geçtiği uluslararası siyasi ilişkiler alanının, bu ayrı dış politikalardan hem etkilenen hem de onlara etkide bulunabilen genel olguları” şeklinde bahsedilmektedir.² Uluslararası politika, bir bütün olarak uluslararası sistemi oluşturan yapılara ve süreçlere odaklanmakta ve bu sistemin nasıl çalıştığına dair cevaplar bulmaya çalışmaktadır.³ Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, uluslararası politikadan bahsedebilmek için uluslararası sistem ve devlet kavramları asgari olarak bir araya gelmelidir. Westfalya Anlaşması ile doğan egemen ulus-devlet düzeni zaman içinde başta savaşlar ve ideolojiler olmak üzere birçok etken sebebiyle değişikliğe uğramış ve küresel, bölgesel, dini ve ideolojik çıkar ve işbirliğine dayalı kurumların doğmasına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, NATO, Arap Ligi, İslam İşbirliği Teşkilatı, Bağımsız Devletler Topluluğu vb. gibi kurumlar tam anlamıyla olmasa bile, kısmen hiyerarşik bir düzen oluşturmaktadırlar. Oluşan bu kurumlar ve bu kurumları oluşturan devletler, bir süreklilik içerisinde karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedirler. Bu kurumsallaşma çabalarına rağmen uluslararası politikayı anlamak adına her zaman geçerli bir teorinin var olduğu söylenemez.⁴ Bu bağlamda meseleleri izah etme adına egemenlik, bağımlılık, karşılıklı bağımlılık ve

¹ Murat Necip Arman, “Uluslararası Politikanın Temel Kavramları ve Metodolojisi”, **Uluslararası Politika-1**, Editör: Yücel Bozdağlıoğlu, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012, s.3.

² Ömer Kürkçüoğlu, “‘Dış Politika’ Nedir? Türkiye’deki Dünü ve Bugünü”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 35, Sayı 1, 1980, s.312.

³ M.Fatih Tayfur, “Main Approaches to the Study of Foreign Policy: A Review” **METU Studies in Development**, Cilt 21, Sayı 1, 1994 s.115.

⁴ Faruk Sönmezoğlu, **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, 4. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s.92.

küreselleşme gibi değişik kavramların ve Realizm, Liberalizm, İnşacılık, Marksizm vb. gibi değişik teorilerin konjonktürel olarak geçerliliklerinden bahsedebiliriz.

Uluslararası İlişkiler disiplininin alt dallarından bir diğeri ise Dış Politikadır. Günümüz uluslararası politik konjonktürü içerisinde, uluslararası kurumların önemi inkâr edilememekle birlikte, uluslararası politikanın ortamının hâlâ anarşik olduğu, devletlerin, diğer devletler ile işbirliği yapsa da yapmasa da, çıkarlarını korumaya devam ettiği görülmektedir.⁵ Bu sebeple devletlerin sahip olduğu dış politik yaklaşımlar önemlidir. Bir kaynakta dış politikadan, “bir devletin, başka bir devlete veya devletler ya da daha geniş anlamıyla uluslararası alana karşı izlediği politika” olarak bahsedilmektedir.⁶ Bir başka kaynakta ise dış politika “bir devletin, kendi sınırları dışındaki çevreyle olan etkileşimi ve bu etkileşimi yürütmek için benimsediği politikaların toplamıdır” şeklinde tanımlanmaktadır.⁷ Bu tanımlamalardan hareketle dış politikayı, her bir devletin çıkarlarını koruma adına uygulamış olduğu politika şeklinde tanımlayabiliriz.

Devletler, dış politikalarını güvenlik, ekonomik güç ve siyasi bağımsızlık olarak sayılabilecek yaşamsal amaçlar ile orta ve uzun dönemli amaçlar için oluştururlar. Bu amaçlara ulaşabilmek adına da diplomasi, propaganda, ekonomik ödül ve yaptırımlar, gizli eylemler ve silahlı müdahale gibi araçları kullanırlar.⁸

Devletlerin dış politikasının şekillenmesinde, bu politikanın olduğu ortam da büyük önem taşımaktadır. Dış politikanın olduğu ortam belli başlı olarak fiziki çevre, beşeri çevre, sosyo-politik yapı, karar alma süreci ve uluslararası sistem unsurlarından etkilenmektedir.⁹ Dış politika bilişsel süreçler, liderin kişiliği, küçük grup dinamikleri, kurumsal süreçler, bürokrasi, kültür, iç siyasi uyumsuzluklar, ulusal özellikler ve uluslararası sistem gibi faktörler tarafından etkilenmektedir.¹⁰

Dış Politika, devletlerin dış ortama yönelik ürettiği kararların tamamını konu alırken, bir başka Uluslararası İlişkiler alt dalı olan Dış Politika Analizi ise analiz düzeyi olarak

⁵ Kenneth Waltz, “Uluslararası Politikanın Değişen Yapısı”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 17, Bahar 2008, s. 3-44

⁶ Ömer Kürkçüoğlu, **a.g.m.**, s.311

⁷ Marijke Breuning, **Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction**, New York, Palgrave Macmillan, 2007, s.5

⁸ Yücel Bozdağlıoğlu, “Dış Politika Analizi”, **Uluslararası Politika-1**, Editör: Yücel Bozdağlıoğlu, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012, s.115

⁹ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.167

¹⁰ Valerie M. Hudson, “The History and Evolution of Foreign Policy Analysis”, **Foreign Policy: Theories, Actors, Cases**, Editör: Steve Smith, Amelia Hadfield ve Tim Dunne, Londra, Oxford University Press, 2008, s.16.

devlet düzeyini almasına rağmen, analiz birimi olarak bireyler, gruplar ve bürokratik/örgütsel süreçleri kabul eder ve temel olarak karar alma yaklaşımını açıklamaya çalışır.¹¹ Buna sebep olarak ise devletler arasında meydana gelen ilişkilerin, yalnız ya da grup içinde hareket eden, karar alıcıların kararları doğrultusunda oluşmasını gösterir. Bu maksatla, dış politika kararlarının oluşumunda, bu kararı etkileyen faktörlerin ne kadar rol oynayacağına cevap arama faaliyeti Dış Politika Analizi olarak tanımlanır. Dış politika analizi, dış politika çıktılarına değil, sürece yoğunlaşmayı esas alır. Devletlerin davranışları, o devletin resmi karar alıcılarının davranışları olarak tanımlanmış ve bu karar alıcıların durumu nasıl gördüklerini anlamının analiz için en önemli unsur olduğu ileri sürülmüştür. Bu sebeple, dış politika analizleri, bireyleri, bireylerin içinde çalıştığı grupları ve bu grupların dış politika kararlarını oluşturmada izledikleri örgütsel süreçleri incelemiştir.¹²

Dış Politika Analizi çalışmalarında, Uluslararası İlişkiler disiplininin bir alt disiplini haline geldiği 1960 yılından bu yana, değişik yaklaşımlar kullanılmıştır. Önceleri karar alma biriminin, birey ya da grup olmasına bakılmaksızın, realizm merkezli bir analiz metodu olan rasyonel aktör modeli kullanılmıştır. Bu modele göre karar alıcılar, kararlarını aynı rasyonel süreçler ve ölçütleri kullanarak alırlar. Fakat devletlerin kararlarını oluştururken bireyler aracılığıyla hareket etmesi ve insanın da değişik etkenlerden etkilenebilen ve çeşitli zayıflıklara sahip bir varlık olması rasyonelliğin sorgulanmasına yol açmıştır. Bireylerin sürece dâhil edilmesine yol açan bu yaklaşım, bireylerin içinde yer aldığı gruplara da analizlerde yer verilmesine yol açmıştır. Küçük grup dinamikleri modeli, örgütsel süreç modeli ve bürokratik politika modeli olarak adlandırılan yaklaşımlar bu sebeple ortaya çıkmışlardır.¹³ Bu çalışmalarda, devlet başkanı, başbakan, dışişleri bakanı gibi bireyler, parti, hükümet gibi gruplar ve Dışişleri Bakanlığı, Milli Güvenlik Kurulu gibi bürokratik ve örgütsel süreçler tarafından oluşturulan kararların, din, kültür, ideoloji, baskı grupları, hırs, tatmin vb gibi faktörlerden etkilendikleri ortaya konulmuştur. Bu sebeple günümüzde, aktör-spesifik teoriye uygun olarak, dış politika analizlerinde karar alıcı olarak bireyler ve onların kişilikleri, partiler, devlet erkleri, baskı grupları, düşünce ve sivil toplum kuruluşları gibi

¹¹ Fulya Ereker, **Dış Politika ve Kimlik: İnşacı Perspektiften Türk Dış Politikasının Analizi**, Ankara Üniversitesi Doktora Tezi, 2010, s.18

¹² Fulya Ereker, **a.g.e.**, s.14

¹³ Valerie M. Hudson, , "Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations", **Foreign Policy Analysis**, Sayı 1, 2005, s.1-30

aktörler analizlerde yer almaya başlamıştır.¹⁴

1.1.2. Türk Dış Politikası

Yukarıda anlatılanlar ışığında bir analiz yapmadan önce, kuruluşundan bu güne Türk Dış Politikasının esaslarından da bahsedilmesi gerekmektedir. 1919 yılında, Atatürk ve silah arkadaşlarının, yıkılmak üzere olan Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsız bir devlet çıkarma hedefiyle başlattıkları mücadele, temel olarak Batılı güçlere ve onların emperyalist tutumlarına karşı gerçekleşmiştir. Bu dönemde milli mücadeleyi yürüten kadronun öncelikli hedefi Osmanlı bakiyesi topraklar üzerinde bağımsız bir devlet olarak Türkiye'nin varlığını sürdürmesi olmuştur.

Türkiye, 1923 yılında bu hedefe ulaşmış, fakat savaşın ülke üzerinde meydana getirdiği ağır yıkım sebebiyle, güvenlik ortamı içerisinde ekonomik gelişmesini sürdürmek adına, hem çok kısa süre önce savaştığı Batılı devletler, hem de emperyalizme karşı verdiği mücadele sebebi ile kendisine sempati duyan Batı dışı devletler ile barışa dayalı ilişkiler tesis etmeye çalışmıştır. "Yurtta sulh, cihanda sulh" ifadesi bu yaklaşımın dışı beyan olarak yansımasıdır.

2. Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte, Türkiye'nin statükocu olarak nitelenebilecek bu dış politika yaklaşımı, savaşın tarafları memnun etmemiş, jeo-stratejik konumunun önemi sebebi ile Türkiye'yi yanlarında görmek istemişlerdir. Fakat Türkiye, İsmet İnönü'nün yürüttüğü denge siyaseti ile kendini emniyete almak istemiş ve bunu da başarmıştır.

Yürütülen denge politikası, 2. Dünya Savaşının sonlarına doğru yetersiz gelmeye başlamıştır. Sovyetler Birliği'nden gelen güvenlik tehdidini yakından hissetmeye başlayan Türkiye, Batı Bloğuna yakınlaşma gereğini hissetmiş ve 1945 yılı Şubat ayında Almanya ve Japonya'ya savaş ilan ederek Birleşmiş Milletlere kurucu üye olarak dâhil olmuştur. Türkiye'nin Batı Bloğuna yakınlaşma isteği, savaş sırasındaki tavrı sebebiyle ilk zamanlarda Batılı devletlerce yeterli karşılık bulmamıştır. Sovyetlerin giderek artan yayılcı tavrı ve Boğazlar konusunda isteklerini açığa vurması üzerine Batılı devletler ve özellikle de ABD, bu yakınlaşmanın karşılıklı çıkarlara uygun olacağını değerlendirmişler ve Sovyetlere karşı Türkiye'nin tezlerini desteklemişlerdir. Batı Bloğu ile kendini emniyete aldığını hisseden Türkiye, bir döngü içinde gitgide

¹⁴ Valerie M. Hudson, Christopher S. Vore, "Foreign Policy Analysis Yesterday, Today, and Tomorrow", **Mershon International Studies Review**, Cilt 39, Sayı 2, Ekim 1995, s.209-238

Batiya bağımlılığını artırmış, aynı oranda Batı dışı dünyadan da uzaklaşmıştır. Türkiye'nin 1949 yılında Avrupa Konseyine girmesi, 1950 yılında Kore'ye asker gönderilmesi, 1952 yılında NATO'ya dâhil olması bu politikanın sonuçlarındandır.

Batiya karşı yürütülen tam bağımlılık politikası 1962 Küba bunalımı ve 1964 Johnson mektubu olaylarıyla sorgulanmaya başlamış ve çok yönlü politika oluşturma çabalarının başlamasına sebep olmuştur. Fakat Soğuk Savaş döneminin yapısı içerisinde, açılımlar son derece kısıtlı olmuştur. Kıbrıs konusunda izlenen politika hariç tutulursa, özgün politikalar oluşturulamamıştır.

Türkiye, Soğuk Savaşın bitimiyle, bir yandan AB'ye üyelik hedefi, NATO ve ABD ile ilişkileri bağlamında Batı ile ilişkilerini sürdürürken, diğer yandan da çok yönlü politika oluşturma çabalarını yoğunlaştırmıştır. Türk-İslam bakış açısının Batı ile Müslüman dünyası arasındaki barışa faydalı olacağı söylemiyle Orta Doğu'ya, tarihi ve kültürel bağlar söylemleriyle Balkanlar'a, Türk Dünyası söylemiyle Orta Asya'ya yönelik politikalar geliştirilmeye çalışılmış, fakat bu söylemler ekonomik ve sosyal olarak yeteri kadar desteklenemediğinden istenen sonuçları tam olarak verememiştir. Yine de bu söylemlerin son on yılda izlenen politikalara bir nüve teşkil ettiği söylenebilir.

Demokratik ve laik bir hukuk devleti olan Türkiye, Orta Büyüklükte Devlet kavramıyla tanımlanabilecek bölgesel bir güçtür. Dış politikasını oluştururken soğuk savaş dönemine kadar Statükoculuk ve Baticılık yaklaşımlarını esas alan Türkiye'nin, son yıllarda bu yaklaşımlara İnşacılık yaklaşımını da eklediği görülmektedir. Türk dış politikasını etkileyen ana unsurları kültürel boyut, tarihsel boyut, stratejik boyut, içyapısal boyut olarak sıralamak mümkündür.¹⁵ Bu bağlamda, son dönem dış politika yapıcılarının, tarihi miras, din, kültür, söylem vb gibi inşacılık yaklaşımının çok sık kullandığı, argümanları kullanmakta oldukları görülmektedir.¹⁶ Türkiye, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun "stratejik derinlik" konsepti bağlamında çok yönlü ve aktif bir dış politika uygulanmaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu sebebiyle merkezi bir konumda bulunması, onun birçok coğrafya ile ilgilenmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu dönemde Türk dış politikası sadece içerik bakımından değil, kullandığı araçlar ve mekanizmalar

¹⁵ Baskın Oran, "TDP'nin Kuramsal Çerçevesi", **Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt-1**, Editör: Baskın Oran, 16.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011, s. 17-90

¹⁶ Bezen Balamir Coşkun, "Uluslararası İlişkilerde 'Kimlik' ve Türk Dış Politikası", **Dış Politika Teorileri Bağlamında Türk Dış Politikasının Analizi: Cilt-1**, Editör: Ertan Efegil, Rıdvan Kalaycı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, Nisan 2012, s. 613

açısından da dönüşüm geçirmiştir.¹⁷ Ekonomik olarak, geçmiş dönemlere göre gelişme gösteren Türkiye, yumuşak güç unsurlarını daha fazla kullanma imkân ve kabiliyetine kavuşmuştur. Bu sayede bölgesindeki olayları yönlendirmeye çalışan bir politika izlemeye başlamıştır. Bu özellikleri sebebiyle, Türkiye'nin son dönem dış politikasını en iyi şekilde açıklayacak yaklaşım olarak konstrüktivizm öne çıkmaktadır.

1.1.3. Konstrüktivizm

İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmelerle bilgi ve enformasyon toplumuna geçen ve gittikçe global bir köy halini alan dünyada, sosyal ve kültürel alanlarda yakınlaşma ve etkileşimler artmış, ortak değerlerin paylaşıldığı çoğulcu bir toplum oluşmuştur. İçeride faaliyet gösteren hükümet dışı organizasyonların, uluslararası hükümet dışı organizasyonlar ile iletişimleri sayesinde, dünya toplumu karşılıklı olarak etkileşime girmiş ve insan hakları normlarının sınırları aşan evrensel bir hal alması sağlanmıştır. Günümüzde, herhangi bir yerdeki hak ihlallerine karşı dünya kamuoyu derhal tepki göstermekte ve sınırlayıcı bir güç oluşturmaktadır. Geçmişte devletlerarası bir ilişki olarak düşünülen uluslararası ilişkilerin doğası değişmiş ve eski kalıplar aşınmıştır.¹⁸

Konstrüktivizm, yaşanan bu değişimi anlamaya ya da açıklamaya çalışır. Geleneksel teori sahiplerine göre devletler anarşik toplum içinde birbirleriyle aynılık taşırlar. Konstrüktivistler ise aktörlerin kimlik ve çıkarlarının verili olduğu yaklaşımını reddederek bu kimlik ve çıkarların sosyal yapılar tarafından kurulduğu ve tanımlandığı tezini savunurlar.¹⁹ Uluslararası ilişkilerin sosyal boyutlarına vurgu yapar ve normlar, kurallar, kültür, kimlik ve söylemin önemini göstermeye çalışırlar. Bu faktörlerin materyal faktörler ile birleştiğinde ne gibi değişik çıktılara sebep olacağı ve yapıları nasıl inşa edebileceklerini anlamaya çalışırlar.²⁰

Konstrüktivizme göre aktörler normlara uymaya gayret etmektedirler ve bu normlar hem uluslararası yapılardan hem de devletlerin uygulamaları ve iç dinamiklerinden etkilenmekte veya karşılıklı etkileşimleri sayesinde oluşturulmakta ve yeniden üretilmektedir.²¹ Dolayısıyla uluslararası sistem denildiğinde ülke içi dinamiklerin göz

¹⁷ Hakan Fidan, "A Work in Progress: The New Turkish Foreign Policy", **Middle East Policy**, Cilt 20, Sayı 1, Bahar 2013, s.91

¹⁸ Aytekin Yılmaz, **Küresel Dünyada Uluslararası İlişkiler**, Ankara, Kadim Yayınları, Eylül 2012, s.33

¹⁹ Sezgin Kaya, "Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 63, Sayı 3, 2008, s.91

²⁰ Karin M. Fierke, "Constructivism", **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, Editör: Tim Dunne, Milja Kurki, Steve Smith, New York, Oxford University Press, 2007, s. 168

²¹ Ertan Efegil, **Dış Politika Analizi: Ders Notları**, Ankara, Nobel Yayınları, Şubat 2012, s.68

önüne alınmadığı algılanmamalıdır. Bir devletin uluslararası ilişkiler alanındaki tercih ve davranışlarını anlamak için, o devletin iç siyasal durumu ile dış politikaya yönelik pozisyonu göz önünde bulundurulmalıdır. Dünya siyasası tüm aktörlerin katılımıyla, sürekli ve karşılıklı bir biçimde sosyal inşa sürecinden geçmektedir.

Konstrüktivist düşünceye göre insan, çevresi ile etkileşim halinde olan sosyal bir varlıktır. Bu süreç, sosyal bir yapı içerisinde ve bir takım kurallara bağlı olarak, amiller ve kurumlar aracılığıyla gerçekleşir. Konstrüktivizme göre insanlar toplumu, toplum da insanları sürekli bir etkileşim içinde 'inşa' etmektedir.²² İnsanları ve toplumu birbirine bağlayan şey ise kurallardır.²³ Kurallar sayesinde diğer insanlar adına kararlar alabilen insan ya da kurumları da amil olarak kabul edebiliriz. Örneğin, herhangi bir ülkenin hükümeti de insanlardan oluşur ve kurallar dâhilinde çok daha büyük insan toplulukları namına hareket eder ve yönetimde bulunur.²⁴

Sosyal yapının işleyişinde kurallar kadar kurumların da önemli bir rolü bulunmaktadır. Kurumlar birbiriyle bağlantılı ve dengeli topluluklar ya da kimlik ve çıkarların oluşturduğu yapılar olarak tanımlanabilir. Bu yapılar, resmi kurallar ve normların motive edici gücü ile ortak bilince katılım sayesinde sistemleşir. Kurumlar, algısal varlıklardır ve aktörlerin dünya politiğinin nasıl çalıştığı yönündeki fikirlerinden ayrı olarak düşünülemezler. Kurumsallaşma, yeni kimlik ve yeni çıkarların özümsemesi sürecidir. Kurumlar, oluşan kimliğe göre çatışmacı ya da işbirlikçi olabilirler.

Kurumsallaşmış normlar ve fikirler en az maddi öğeler kadar politik aktörlerin sosyal kimliklerinin oluşmasında önem taşımaktadırlar. Paylaşılan fikir, inanç ve değerlerin oluşturduğu sistemler yapısal karakteristiğe sahiptir ve sosyal yapılar içinde meydana gelen ekonomik, kültürel ve politik davranış üzerinde güçlü bir etki oluştururlar. Bir devletin başka bir devlete yönelik kimlik, ideoloji, dost ya da düşman olarak tanımlamaya dair fikirleri maddi öğelere farklı anlamlar yükler. İnsanlar, nesne ve aktörlere karşı davranışlarını, o nesnelerin kendileri için ne anlam ifade ettiğine göre belirlerler.

Konstrüktivizm, çatışma ve işbirliği kavramlarına analitik olarak tarafsızdır.²⁵

²²Alexander Wendt, "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory," **International Organizations**, Cilt 41, Sayı 3, 1987.

²³Nicholas Onuf, "Constructivism: A User's Manuel", **International Relations in a Constructed World**, Editör: Vendulka Kubalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert, New York, M.E.Sharpe Inc., 1998, s.59

²⁴Onuf, **a.g.m.**, s.60

²⁵Alexander Wendt, "Constructing International Politics", **International Security**, Cilt 20, Sayı 1, Yaz 1995, s.76

Konstrüktivizme göre anarşi kavramı aslında hiçbir devletin ya da devlet gurubunun diğeri üzerinde egemen olmadığı başka bir kural durumuna işaret etmektedir. Bu açıdan anarşi, kuralları bulunmayan bir kaos düzeni değil, amillerin ilişkilerini yürütme biçimlerinden dolayı doğrudan sorumlu olmadıkları bir kural durumudur.²⁶ Eğer devletler birbirlerine karşı çatışmacı davranırlarsa, uluslararası anarşinin doğası çatışmacı ya da işbirliği içinde davranırlarsa, uluslararası anarşinin doğası işbirlikçi hal alır.²⁷

Söylem, konstrüktivizmde ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Çıkarları ve inançları yansıtmak gibi bir görevi üstlenmiş olan söylem, her türden sosyal ilişkiyi anlamak için kilit kavramdır. Söylem ve onun türevleri (kurallar, kurumlar politikalar vs.), toplumsal inşa için araçtırlar. Aktörler isteklerini dille ifade eder, onları dille amaca dönüştürür ve amaçları doğrultusundaki hareketlerini dille destekler.²⁸

Konstrüktivizm, son yıllarda Batılı olmayan dünya ve özellikle de İslam dünyasının uluslararası ilişkiler gerçeklerini ve uygulamalarını din, kültür ve kimliğe bağlı olarak teorize etmede yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır.²⁹

1.1.4. Analiz Düzeyi Meselesi

Dış politika analizlerinde, kullanılacak teorinin ne olacağı sorunsalı kadar önemli bir başka sorun, yapılacak analizde hangi düzeyde aktörlerinin inceleneceğine karar vermektir. Uluslararası ilişkiler çalışmaları, tek tek parçaları ve bu parçaların ilişkilerinin tanımlandığı mikro düzeylere yönelik analizler ile sistem ile yapının tümünü inceleyen makro düzeylere yönelik analizler gözlenmektedir. Tüm analiz düzeylerinin çeşitli avantaj ve dezavantajları mevcuttur.

Temel olarak, liderlerin aktif-pasifliği, psikolojik algısı ve kararlarının incelendiği birey düzeyi, devletlerin kararlarının ve bu kararların oluşmasında etkili olan grupların (çıkar grupları, siyasal organizasyonlar, hükümet), milliyetçilik, tarih, kültür, din vb. gibi unsurların da hesaba katılmasıyla incelendiği devlet düzeyi ve uluslararası aktörler (devletler, uluslararası/uluslararası üstü örgütler) ve aralarındaki etkileşimler ile uluslararası

²⁶ Onuf, **a.g.m**, s.62

²⁷ Alexander Wendt, "Anarchy Is What States Make Of It: The Social Construction of Power Politics", **International Organization**, Cilt 46, Sayı 2, İlbahar 1992, s.391-425.

²⁸ Davut Ateş, "Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm: Ortayol Yaklaşımının Epistemolojik Çerçevesi", **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1, Haziran 2008, s.213-235

²⁹ Amitav ACHARYA, Barry BUZAN, **Non-Western International Relations Theory: Perspectives on and Beyond Asia**, New York, Routledge, 2010, s.224

sistemde karar alma süreçlerinin incelendiği sistem düzeyi olmak üzere üç düzeyde analiz yapılmaktadır.³⁰

Devlet merkezli analiz düzeyi, uluslararası ilişkiler disiplininde en temel analiz düzeyidir. Çünkü birey, grup, hükümet, bürokrasi, siyasal organizasyon gibi aktörlerin etkileri, uluslararası arenaya devlet kanalı vasıtasıyla taşınmaktadır. Devlet organize şiddeti meşru yollarla kullanma potansiyeli olan politik otorite sahibi bir yapıdır.³¹ Devlet dışı aktörlerin değişim üzerindeki inisiyatifi ve etkileri gün geçtikçe artmasına rağmen, sistem değişiklikleri temel olarak devletler üzerinden yapılmaktadır.

Sosyal bir inşa süreci sonucunda oluşturulmuş toplumlar olarak niteleyebileceğimiz devletin, kendi içinde belirli bir sosyal hiyerarşi ile oluşan kararları ve uluslararası alanın anarşik yapısı içinde ve bu yapıyla karşılıklı etkileşim ile ortaya çıkan davranışları, devlet düzeyindeki analizin konusudur. Dış politikaya yönelik bir kararın oluşumu esnasında, dış faktörler ne kadar dikkate alınır alınsın, süreç bir iç politika olayı olarak tanımlanabilir. Çünkü baskı gurupları, karar alıcıların yönlendirmeleri, kamuoyu algısı, bürokrasi, kültür, kimlik, dil gibi faktörlerin etkisiyle şekillenen kararlar devlet kurumu vasıtasıyla dış dünya ile paylaşılır.³²

Devletlerin, içerisinde kendilerinden başka devletlerin de egemenliğini tanıdıkları ve kendilerini bir parçası olarak gördükleri sosyal olarak oluşmuş çoğulcu bir sistemin gerçekliği de mevcuttur.³³ Bu çoğulcu sistem çeşitli şekillerde analizlere dâhil edilebilmektedir. Kurumsallaşmış uluslararası sistemin devletlerle ilişkisinin ve devletlerin davranışlarının oluşmasındaki etkisinin araştırılmasına yönelik analizleri sistemik analiz olarak tanımlayabiliriz.

Sistemsal analiz düzeyi ulaşılabilir en kapsamlı düzey olup, içinde ve çevresinde gerçekleşen tüm etkileşimleri kapsar ve uluslararası ilişkileri bir bütün olarak incelememize, bunu yaparken de, ilginç daha aşağıya ya da daha özele kaydığında kaybolan kapsayıcılığı sağlamamıza izin verir.³⁴

Temel olarak, Türkiye'nin son dönem dış politikasını, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyeliği bağlamında anlamayı hedefleyen bu çalışmada, analiz düzeyi olarak

³⁰ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.77

³¹ Alexander Wendt, **Social Theory of International Politics**, Cambridge University Press, 1999, s.8.

³² Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.82-83.

³³ Wendt 1999, **a.g.e.**, s.10.

³⁴ David J. Singer, "Uluslararası İlişkilerde Analiz Düzeyi Meselesi", **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 11, Güz 2006, s.3-24

devlet ve sistem düzeyi kullanılacaktır. Bu maksatla Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyi'ni çeşitli yönleriyle kısaca tanıtmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

1.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Birleşmiş Milletler örgütünün temelleri Milletler Cemiyetine dayanmaktadır. 1. Dünya Savaşını sona erdiren Paris Barış Konferansının 25 Ocak 1919 tarihli toplantısında, savaştan bıkmış dünyada yeni savaşların önlenmesi, barışın hâkim olması ve istikrarın sağlanmasına hizmet edecek bir örgüt kurulmasına karar verilmiş, bir komisyon tarafından hazırlanan sözleşme, 28 Nisan 1919 tarihinde Konferans Genel Kurulunda kabul edilerek Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Milletler Cemiyeti, 10 Ocak 1920 tarihinde Versailles Barış Antlaşmasının resmen yürürlüğe girmesiyle faaliyetlerine başlamıştır.³⁵

ABD, Başkan Woodrow Wilson'un yayınladığı on dört noktalık Wilson Prensipleri ile örgütün kurulması için öncü rol oynamasına rağmen ABD Senatosunun üyeliği onaylamaması sebebi ile Milletler Cemiyeti'nde yer almamıştır³⁶. Büyük ümitler vaat eden Milletler Cemiyeti, Japonya'nın Mançurya'yı, İtalya'nın Habeşistan'ı ve Almanya'nın Avusturya ve Çekoslovakya'yı işgal etmesini engelleyememiştir³⁷. 1933 yılından itibaren Almanya, İtalya ve Japonya üyelikten çekilmiş, Rusya ise 1939 yılında örgütten çıkarılmıştır. Kuvvet kullanımının açıkça yasaklanmayıp bir takım şartlara bağlanması, Milletler Cemiyetinin etkin önlemler almada gerekli iradeyi gösterememiş olması, 1. Dünya Savaşının galip devletlerinin kurmuş olduğu adaletsiz ve istikrarsız dünya düzeninden kaynaklanan sorunların Milletler Cemiyeti kanalıyla çözümlenememesi sebebiyle, örgüt 1946 yılında kendi genel kurulunun aldığı karar ile hukuki varlığına son vermiştir³⁸.

Milletler Cemiyetinin önleyemediği 2. Dünya Savaşı devam ederken, dünya barış ve güvenliğini sağlamak maksadıyla, yeni bir örgüt kurma yolunda ilk girişim 14 Ağustos 1941 tarihinde yayımlanan Atlantik Bildirisi olmuştur. Bu bildiri ile ABD Başkanı Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Churchill, sınırların zorla değiştirilemeyeceği, ulusların istedikleri rejimi seçebilecekleri, uluslararası ticaretin destekleneceği, korku ve

³⁵ Mehmet Akif Kütükçü, Selen Erdal, **Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararları: 1946–1965**, Cilt 1, Konya, Mimoza Yayıncılık, Kasım 2011, s.4.

³⁶ S.Rıdvan Karluk, **Küreselleşen Dünyada Uluslararası Kuruluşlar**, 6.Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım, Nisan 2007, s.117.

³⁷ Enver Bozkurt, Mehmet Akif Kütükçü, Yasin POYRAZ, **Devletler Hukuku**, 5.Baskı, Ankara, 2009, s.158

³⁸ Deniz Ülke Arıboğan, "Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Bir Araç Olarak Birleşmiş Milletler ve Temel Sorunları", **Avrasya Dosyası: BM Özel**, Cilt 8, Sayı 1, İlkbahar 2002, s.128-148

endişeden uzak bir yaşamın sürüleceği bir dünya için tüm devletlere çağrıda bulunmuşlardır³⁹.

Bu yöndeki ikinci adım, 1 Ocak 1942 yılında Washington'da 26 ülkenin temsilcileri tarafından imzalanan Birleşmiş Milletler Bildirisi olmuştur. Her iki bildirinin de ortak noktası savaştan sonra yeni bir dünya örgütü kurulmasının gerekliliğine değinilmiş olmasıdır. Bu örgütün kurulmasına dair kesin karar, ABD, Sovyetler Birliği, Çin ve İngiltere'nin 30 Ekim 1943 yılında imzaladıkları Moskova Bildirisi (Genel Güvenlik Hakkında Dört Millet Beyannamesi) ile alınmıştır. Burada alınan karar gereği örgüt tüm barışsever ülkelerin egemen eşitliği prensibine göre yapılacaktır⁴⁰.

Daha sonra örgütün kuruluş çalışmaları hız kazanmış ve 1944 yılında gerçekleşen Dumbarton Oaks görüşmelerinde Fransa'nın da katılımıyla, beş daimi üyesi bulunan ve uluslararası barışın korunmasından sorumlu bir güvenlik konseyi oluşturulması yönünde karar alınmıştır. 1945 yılında yapılan Yalta Konferansında da daimi üyelere veto hakkı verilmesi kararlaştırılmıştır⁴¹.

Yalta Konferansında kararlaştırılan veto hakkı, diğer devletler tarafından güçlü devletler lehine yapılmış dengesiz, adaletsiz ve hukuka aykırı bir düzenleme olarak değerlendirilmiş, fakat değiştirmeye güç yetirilemediğinden kabul edilmek zorunda kalmıştır. Veto ile ilgili negatif düşünceler bugün de devam etmekte olup, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu hususa değinilecektir.

25 Nisan 1945 tarihinde gerçekleşen San Francisco Konferansında, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan eden 46 devletin de katılımıyla, Birleşmiş Milletler Anlaşması (Charter of the United Nations) kaleme alınmış ve 26 Haziran 1945 tarihli genel oturumda oybirliği ile kabul edilmiştir. 24 Ekim 1945 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Anlaşması, 19 Bölüm ve 111 maddeden oluşmakta ve 70 maddeden oluşan Uluslararası Adalet Divanı Statüsü bu anlaşmaya ekli bulunmaktadır⁴². Birleşmiş Milletler Örgütü'nün bugün itibari ile 193 üyesi bulunmaktadır⁴³.

Birleşmiş Milletler Anlaşmasınının 1. maddesinde Birleşmiş Milletlerin amaçları aşağıdaki

³⁹ Kütükçü, Erdal, **a.g.e.**, s.5.

⁴⁰ Karluk, **a.g.e.**, s.119.

⁴¹ Kütükçü, Erdal, **a.g.e.**, s.7.

⁴² Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/en/documents/charter/intro.shtml>, 03 Eylül 2012.

⁴³ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/en/mainbodies/>, 03 Eylül 2012.

şekilde belirtilmiştir.

1. Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek;
2. Uluslar arasında, halkların hak eşitliği ve kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi ilkesine saygı üzerine kurulmuş dostça ilişkiler geliştirmek ve dünya barışını güçlendirmek için diğer uygun önlemleri almak;
3. Ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözmeye ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak ve
4. Bu ereklerle ulaşılmaması yolunda ulusların giriştikleri eylemlerin uyumlaştığı bir odak olmak.⁴⁴

1.2.1. Birleşmiş Milletler Örgütünün Ana Organları

Birleşmiş Milletler Örgütünün altı ana organı bulunmaktadır.

1.2.1.1 Genel Kurul

Birleşmiş Milletler Örgütünün ana tartışma forumu olup, üye ülkelerin tamamını kapsamaktadır. Anlaşma kapsamına giren herhangi bir konuyu ele alabilir ve üye ülkelere tavsiyede bulunur. Genel Kurul, kararlarını her üyenin eşit oy hakkı ilkesiyle alır. Her yılın Eylül ve Aralık ayları arasında olağan dönem toplantısını yapan Genel Kurul, Güvenlik Konseyi ya da üyelerinin çoğunluğu tarafından olağanüstü ya da özel dönem toplantısına çağrılabilir⁴⁵.

Genel Kurul, barış ve güvenlik, bütçe ya da yeni üye kabulü gibi önemli konularda kararlarını üçte iki çoğunlukla diğer konularda ise basit çoğunlukla alır⁴⁶.

Üye ülkeler, her yıl düzenlenen olağan dönem toplantısının başlangıcında, devlet ya da hükümet başkanı düzeyinde katılım sağlayarak, çeşitli uluslararası sorunlar hakkındaki görüşlerini açıklarlar.

Daha sonra, gündemdeki konuların çoğunluğu altı ana komitede ele alınır:

⁴⁴ BM Enformasyon Merkezi Ankara, (Erişim) http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/chart_turkce.pdf, 28 Ağustos 2012

⁴⁵ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/en/ga/>, 25 Eylül 2012

⁴⁶ Kütükçü, Erdal, **a.g.e.**, s.16.

- Silahsızlanma ve Uluslararası Güvenlik Komitesi;
- Ekonomik ve Mali Hususlar Komitesi;
- Sosyal, İnsani ve Kültürel Hususlar Komitesi;
- Siyasi Sorunlar ve Sömürgecilik Komitesi;
- İdari Hususlar ve Bütçe Komitesi;
- Yasal Sorunlar Komitesi;

Bu komiteler yıl boyunca çalışan komitelerdir. İster komitelerden birinde, ister doğrudan Genel Kurul'da ele alınmış olsun, bir karar tasarısına konu olan her gündem maddesi sonuçta Genel Kurul'da oylanarak karara bağlanır. Bu kararlar, örgütün yeni dönemdeki önceliklerini ve görevleri belirler.

1.2.1.2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi

Çalışmanın da konusunu oluşturan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletlerin temel kuruluş amacı olan uluslararası barış ve güvenliğin korunmasından sorumludur.

Birleşmiş Milletler Şartı'na göre Güvenlik Konseyi'nin temel görevleri şunlardır⁴⁷.

- Birleşmiş Milletler ilke ve amaçlarına uygun olarak uluslararası barış ve güvenliği korumak;
- Uluslararası ihtilafa sebebiyet verecek herhangi bir durum veya anlaşmazlığın araştırılması;
- Bu gibi anlaşmazlıkların çözümüne yönelik tavsiyelerde bulunma;
- Silahlanmayı düzenleyen bir sistemin kurulması için planlar formüle etmek;
- Barışa yönelik bir tehdit ya da şiddet kullanımı olduğunu tespit ve giderilmesi için tavsiyelerde bulunmak;
- Saldırganlığı askeri güç kullanmadan önlemek ya da durdurmak için üye ülkelere ekonomik yaptırım ya da daha başka tedbirler uygulama çağrısında bulunmak;
- Saldırganana yönelik uygulanacak askeri eylemlere karar vermek;
- Yeni üyelerin kabulü için tavsiyede bulunmak;
- Birleşmiş Milletlerin vesayet fonksiyonunu "stratejik bölgelerde" uygulamak;
- Genel Sekreterin atanması hususunda Genel Kurula tavsiyede bulunmak;
- Genel Kurul ile birlikte Uluslararası Adalet Divanında görev yapacak hâkimleri seçmek.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, beş daimi üye (ABD, Çin, Fransa, İngiltere ve Rusya) ve on geçici üyeden oluşmaktadır. Geçici üyeler iki yıllık dönemler için Genel Kurul tarafından coğrafi denge gözetilerek yapılan seçimle belirlenir.

⁴⁷ Birleşmiş Milletler, (Erişim) http://www.un.org/Docs/sc/unsc_functions.html, 30 Eylül 2012.

Güvenlik Konseyinin karar alabilmesi için dokuz üyenin olumlu oy kullanması ve daimi üyelerden hiç birinin kararı veto etmemesi gerekmektedir.

Herhangi bir üye ülke ya da BM Genel Sekreteri tarafından her zaman toplantıya çağrılabilen Güvenlik Konseyi'nin kararları, Birleşmiş Milletler'e üye devletler için bağlayıcıdır. Sorun, alınan tüm önlemlere karşın barışçıl yollardan çözümlenemez ise, Güvenlik Konseyi, Antlaşmanın VII. Bölümü'nün kendisine verdiği yetkileri kullanarak silahlı güç kullanımı ya da değişik yaptırımlara başvurabilir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ile ilgili hususlara çalışmanın ilerleyen bölümlerinde derinlemesine değinilecektir.

1.2.1.3. Ekonomik ve Sosyal Konsey

BM'nin ekonomik ve sosyal alanlardaki önceliklerini belirleyen ve çalışmalarını planlayan ana organ olan Ekonomik ve Sosyal Konsey, kalkınma, çevre, insan hakları, suç, konut, sanayileşme, ticaret, kadın hakları, nüfus, ırk ayrımı gibi çok çeşitli alanlarda faaliyet gösterir.

Konsey çalışmalarını komisyonlar aracılığıyla yürütür. Belirli alanlarda Konsey'e danışmanlık yapan "işlevsel komisyonlar" şunlardır⁴⁸ :

- Ormanlara Dair Birleşmiş Milletler Forumu
- Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
- Sosyal Kalkınma Komisyonu
- Nüfus ve Kalkınma Komisyonu
- Kadın Komisyonu
- İstatistik Komisyonu
- Suç Önleme ve Adli Yargı Komisyonu
- Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu
- Bilim ve Teknoloji Komisyonu

Ayrıca, farklı coğrafi bölgelerin sorunları üzerinde çalışan bölgesel komisyonlar vardır⁴⁹

- Afrika Ekonomik Komisyonu
- Avrupa Ekonomik Komisyonu
- Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonu
- Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
- Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu

⁴⁸ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/en/ecosoc/about/subsidiary.html>, 30 Eylül 2012.

⁴⁹ Karluk, **a.g.e.**, s.125.

1.2.1.4. Vesayet Konseyi

Vesayet Konseyi'nin görevi, BM vesayeti altına alınmış olan 11 bölgenin kendi yönetimlerini oluşturmaları ya da bağımsızlıklarını ilan etmelerine yardımcı olmaktır. Söz konusu bölgelerin tamamı ya kendi başlarına ya da komşu ülkelerle birleşerek kendi yönetimlerini kurdukları ya da bağımsızlıklarını ilan ettikleri için, bir başka deyişle, Konsey, Antlaşma'nın kendisine verdiği görevi tamamladığı için, Vesayet Konseyi koşullar gerektirdiğinde yeniden başlamak üzere çalışmalarını 1994 yılında tatil etmiştir⁵⁰.

1.2.1.5. Uluslararası Adalet Divanı

BM'nin ana yargı organı olan Uluslararası Adalet Divanı, her biri farklı bir ülkeden olmak üzere, Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi tarafından dokuz yıllık bir süre için seçilen ve her biri bir başka ülkeden olan 15 yargıçtan oluşur⁵¹. Bireyler değil yalnızca devletlerarası uyuşmazlıklar konusunda yetkili olan Divan, uluslararası hukuka göre çalışır. Özel bir antlaşmadan kaynaklanan bir yükümlülüğü olmadıkça, hiç bir ülke Divan'a gitmeye zorunlu değildir. Ancak, Divan'ın yetkisini kabul eden bir ülke, Divan'ın alacağı karara uymakla yükümlüdür⁵². Divan, Hollanda'nın Lahey kentinde faaliyet göstermektedir.

1.2.1.6. Genel Sekreter ve Sekreteryaya

Birleşmiş Milletlerin idari çalışmalarını yürüten Sekreteryaya, 8 Eylül 2011 tarihli Genel Kurul raporuna göre 6547'si Genel Merkez'de olmak üzere 186 ülkeden gelen 43.747 görevliden oluşmaktadır⁵³. Sekreteryaya'nın yerine getirdiği görevler, Birleşmiş Milletler'in çözümü için çaba harcadığı sorunlar kadar çeşitlilik gösterir. Bunlar, barış gücü operasyonlarının yönetilmesinden uluslararası uyuşmazlıklarda arabuluculuk yapılmasına, ekonomik ve toplumsal sorunların araştırılmasından insan hakları ve sürdürülebilir kalkınma etkinliklerine kadar çok geniş bir alanı kapsarlar. Sekreteryaya

⁵⁰ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/en/mainbodies/trusteeship/>, 30 Eylül 2012.

⁵¹ BM Uluslararası Adalet Divanı, (Erişim) <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1>, 30 Eylül 2012.

⁵² Kütükçü, Erdal, **a.g.e.**, s.27.

⁵³ Birleşmiş Milletler, (Erişim) http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/66/347, 30 Eylül 2012.

ayrıca, Genel Kurul kararları doğrultusunda uluslararası konferanslar düzenler, çeşitli BM organlarının kararlarının ne ölçüde uygulandığını araştırır ve tüm bu çalışmalarla ilgili olarak dünya medyalarına bilgi sağlar.

Sekretarya'nın en üst görevlisi Genel Sekreter'dir. BM Genel Sekreteri bu göreve Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi ve Genel Kurul'un onayıyla beş yıllık bir süre için seçilir. Genel Sekreter'in tekrar seçilmesine yönelik bir kısıtlama yoktur. Bir yönetici olarak örgütün işleyişinden ve Antlaşmanın kendisi için belirlediği konum nedeniyle de BM'nin çeşitli organlarınca alınan kararların uygulanmasından ve kendisine verilen görevlerin yerine getirilmesinden sorumludur. Genel Sekreter'in bir başka önemli rolü de "iyi niyet görevi"dir. Genel Sekreterlik makamının nüfuz ve tarafsızlığına dayanan bu yöntemde, Genel Sekreter, uluslararası uyuşmazlıkların ortaya çıkması, tırmanması ya da yayılmasının önlenmesi için duruma göre kamuoyunun önünde ya da kapalı kapılar ardında girişimlerde bulunur. Genel Sekreter, BM şartının 98. ve 99. maddelerine göre uluslararası barış ve güvenliği etkileyeceğini düşündüğü her hususta Güvenlik Konseyi'nin dikkatini çekebilir, gerekli görürse Güvenlik Konseyi'nin toplanmasını sağlayabilir ve buradaki toplantılara katılabilir.⁵⁴

BM'nin Genel Merkezi New York'ta bulunmakla birlikte başka kentlerde de büyük ölçekli ofisleri vardır. Örneğin, Cenevre Ofisi uluslararası konferanslar ve diplomatik girişimler için bir merkez ve insan hakları ve silahsızlanma çalışmaları için bir forum niteliğindedir. Viyana Ofisi daha çok uyuşturucu maddeler ve suçla mücadele ve uluslararası ticaret hukuku alanlarında yoğunlaşmakta, Nairobi ofisi ise BM'nin çevre ve insan yerleşimleri çalışmaları için bir merkez işlevi görmektedir. Bunlara ek olarak, BM ve bağlı kuruluşların dünyanın hemen her ülkesinde irili-ufaklı temsilcilikleri vardır.

1.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ

Birleşmiş Milletler Örgütü, uluslararası ilişkiler alanında dost ya da düşman olarak tanımlanabilen bir aktör olarak değerlendirilebileceği gibi devletlerin karşılıklı iletişime geçebildiği, içerisinde çok yönlü ve iki yönlü diplomasinin yapıldığı bir forum olarak da değerlendirilebilir. Sürekli olarak tartışmalara konu olsa da Birleşmiş Milletler hala dünya üzerindeki en büyük ve kapsayıcı organizasyondur.

⁵⁴ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter15.shtml>, 30 Eylül 2012.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ise Birleşmiş Milletler Örgütünün dünyada barışa yönelik tehditleri önlemek ve bertaraf etmek, saldırı ya da barışı ortadan kaldıracak diğer eylemleri engellemek üzere tedbirler almak görevlerini yürüten organıdır. Bir başka deyişle Konsey “kollektif güvenliğin” sağlanmasına hizmet eden, ya da en azından etmesi gereken, karar yapım organıdır.⁵⁵ Birleşmiş Milletler Örgütünün altı organı içerisinde en ayrıcalıklı konuma sahip olan Güvenlik Konseyi’nin bu ayrıcalığı bağlayıcı ve yaptırım gücü olan kararlar alabilmesine bağlıdır.⁵⁶

Politik bir organ olan Konsey, her ne kadar kararlarını alırken hukuki kurallar ile sıkı sıkıya çevrilmemiş de olsa, Birleşmiş Milletler Şartı’nın çizmiş olduğu çerçeveye uymak zorundadır. Bu durum alınan kararlara belirli ölçüde meşruiyet katmaktadır.⁵⁷

BM Örgütünün kurucu anlaşması olan Birleşmiş Milletler Şartı taslağının oluşturulduğu Birleşmiş Milletler Uluslararası Örgütlenme Konferansı’nda, üye devletlerin egemen eşitliği prensibi kabul edilmiş de olsa, uygulamada ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin daha eşittir. Eşitler arasında öncelikli konumda bulunan 2. Dünya Savaşının galip devletleri, elde ettikleri üstün konumu muhafaza etmek maksadıyla, tüm üye devletler adına karar alabilen, hiyerarşiye dayalı bir aygıt olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’ni öngörmüşler ve kendileri için veto hakkına sahip daimi üye statüsünü oluşturarak ayrıcalıklı bir konum elde etmişlerdir.

Aslında gerek 2. Dünya Savaşının başlarında mağlup durumda olan Fransa ve savaşta büyük yıkıma uğrayan İngiltere, gerekse o dönemde iç savaş yaşayan Çin, veto hakkına sahip ülke olmayı sağlayacak kadar güç ve etki sahasına sahip değillerdi. Bu yetki, ABD’nin bir takım dengeleri korumak adına onlara sağladığı bir yetkidir.⁵⁸

ABD Başkanı Truman, 25 Nisan 1945 tarihinde San Fransisco’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Uluslararası Örgütlenme Konferansı’nın açılış konuşmasında, “büyük devletlerin yükümlülüğü dünya halklarına hükmetmek değil, hizmet etmektir” şeklindeki sözleri ve iki ay sonra kapanış konuşmasında “dünya barışı için öncülüğün

⁵⁵ Joel Wuthnow, **Beyond the Veto: Chinese Diplomacy in the United Nations Security Council**, Columbia Üniversitesi Doktora Tezi, 2011.

⁵⁶ Ramazan Erdağ, “Türkiye’nin BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği”, **Stratejik Analiz**, Sayı 92, Aralık 2007, s.18–19

⁵⁷ Ian Johnstone, “Security Council Deliberations: The Power of the Better Argument”, **European Journal of International Law**, Cilt 14, Sayı 3, 2003, s.452

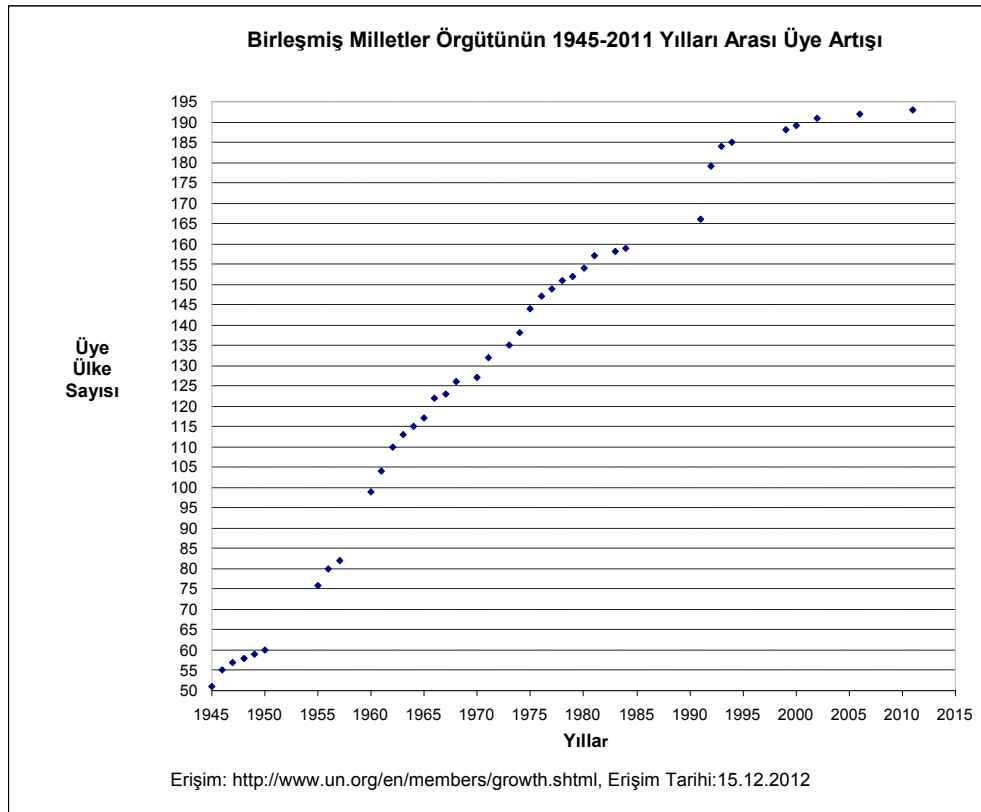
⁵⁸ Hüseyin Emiroğlu, “Uluslararası Siyasal Örgütlenme Modeli Oluşumunun Tarihsel Süreci ve Birleşmiş Milletler Örgütü: 1941–1990”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Cilt 2, Sayı 4, Aralık 2006, s.103–136

sorumluluğunu almak bu güçlü ulusların ödevidir” şeklindeki beyanatı ile daimi üyelere sağlanan statüyü gerçekleştirmişti.⁵⁹

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kuruluşu esnasında ana tartışma konusu, Güvenlik Konseyinin nasıl dizayn edileceği hususu olmuştur. Küçük devletler, daimi üye statüsüne sahip devletlerin isteklerinin kendilerine dayatılacağından endişe etmişlerse de, bu beş devletin fikir birliği olmadığından Birleşmiş Milletler Örgütü'nün doğmayacağına bilinmesi ve barışa olan ihtiyaçtan dolayı itiraz edememiş ve Birleşmiş Milletler Şartını imzalamışlardır.

1945 yılında sadece 51 devlet ile kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Örgütü'nün üye devlet sayısı, sömürge devletlerin bağımsızlıklarına kavuşmaları ve Soğuk Savaş'ın bitimini müteakip yaşanan bölünmeler ile günümüzde 193'e ulaşmıştır. 1945 yılından günümüze kadar gerçekleşen Birleşmiş Milletlere üye devletlerin sayısındaki artış Grafik-1'de görülmektedir.

Grafik-1

⁵⁹ Ulrich K. Preuß, “Devletlerin Eşitliği ve Anayasal Bir Küresel Düzende Anlamı”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Çeviren: Aydın Atılğan, Cilt 1, Sayı 1, 2011, s.131–150

Birleşmiş Milletler örgütü ilk kurulduğunda, Güvenlik Konseyinin kompozisyonu beş daimi üye ve altı geçici üyeden oluşmaktaydı. Güvenlik Konseyindeki geçici üye koltuklarının dağılımı iki Latin Amerika ve birer Batı Avrupa, Doğu Avrupa, Ortadoğu ve İngiliz Milletler Topluluğu ülkesi şeklindeydi. Bu kompozisyon Güvenlik Konseyi kararlarında Batı'nın yörüngesinde kararlar alınmasını kolaylaştırmaktaydı.

Bu yapı, diğer devletlerin çıkarlarının korunmadığı ve temsilde eşitsizlik oluşturarak egemen eşitlik prensibinin göz ardı edildiği düşüncesiyle, Birleşmiş Milletler kurulduğundan bu yana eleştirilmekteydi. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda alınan 3 Kasım 1950 tarihli, GA/Res/377(V) numaralı, "Uniting for Peace" kararı ile var olan eleştiriler ilk kez resmi bir belgede yer almış ve etkili bir Birleşmiş Milletler Örgütü için etkin bir Güvenlik Konseyi'nin gerekliliği vurgulanmıştır.⁶⁰

Devam eden huzursuzluklar, Genel Kurulun 17 Aralık 1963 yılında aldığı 1991 sayılı kararla, o yıl için 113 üye devlete sahip örgütün Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne verdiği geçici üye sayısının 6'dan 10'a çıkmasına sebep olmuştur. On geçici üyenin bölgesel dağılımı şu şekildedir: Afrika ve Asya'dan beş devlet, Doğu Avrupa'dan bir devlet, Latin Amerika ve Karayipler'den iki devlet, Batı Avrupa ve diğerlerinden iki devlet.⁶¹

Üye devlet sayısında günümüze kadar gerçekleşen artış, 1945 yılından bu yana dünya güç dengelerinde meydana gelen değişiklikler, insan hakları kavramının devletler hukuku içinde değerlendirilmeye başlaması gibi sebepler, genelde Birleşmiş Milletler ve özelde Güvenlik Konseyi'nin reform edilmesi yönündeki baskıları artırmaktadır.

Birleşmiş Milletler örgütünün kuruluşundan, Soğuk Savaşın bitimine kadar olan dönemde, dünya siyaseti iki kutuplu denge sistemi içinde gerçekleşmiştir. Bu düzen içerisinde ülkelerin ABD ve Sovyetler Birliği'nden bağımsız bir politika izlemeleri mümkün olmamıştır. ABD ve Sovyetler Birliği'nin statükodan yana tavırları ve sürekli

⁶⁰ - Jan Wouters, Tom Ruys, Security Council Reform: A New Veto for a New Century?, **K.U. Leuven Institute for International Law**, 2005,

(Erişim) <http://www.law.kuleuven.be/iir/nl/onderzoek/wp/WP78e.pdf>, 10 Ekim 2012.

- Mario De Benedetti, "The United Nations International Governance Looking for a New "Glass Palace": Reforming the United Nations System", **Transition Studies Review**, Cilt 16, Sayı 2, Haziran 2009, s.510-519.

⁶¹ Birleşmiş Milletler, (Erişim) [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1991\(XVIII\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1991(XVIII)&Lang=E&Area=RESOLUTION), 10 Şubat 2013

kullanılan vetolar sebebiyle Güvenlik Konseyi, dünya siyasetinde etkisini hissettirememiştir.⁶² Soğuk Savaşın bitiminden sonra, Ek-1'de gösterildiği üzere, daimi üyelerin Güvenlik Konseyi'ndeki oylamalarda veto hakkını kullanma yönündeki eğilimleri azalmıştır.

1990 yılında Güvenlik Konseyi kararı gereği ABD öncülüğündeki koalisyon güçlerinin Irak'ın Kuveyt'i işgalini sona erdirmek üzere başlattıkları operasyonun başarıya ulaşması ve 1992 yılında Somali'ye insani amaçlarla müdahale edilmesi sebebiyle Birleşmiş Milletlerin kolektif güvenlik kavramını yeniden canlandıracağına dair ümitler artmıştır.

Soğuk Savaş sonrası dönemin dünyaya yeni bir denge ve barış düzeni getireceği düşünülmüş, fakat bu olumlu hava çok kısa bir süre sonra yerini hayal kırıklığına bırakmış, dünya siyaseti yeni kriz ve problemler doğurmuştur. Gerek Somali'deki müdahalenin başarısızlığı, gerekse 1995 yılında Avrupa'nın ortasında gerçekleşen Boşnak Müslümanlara yönelik soykırım ve 1994 yılında Ruanda'da 100 gün içerisinde 800.000 kişinin soykırıma uğramasına seyirci kalınması Güvenlik Konseyinin sorgulanmasına yol açmış ve reform taleplerinin daha gür bir şekilde seslendirilmesine neden olmuştur.⁶³

Günümüzde de Güvenlik Konseyi'ne yönelik eleştiriler ve Konsey'in yeniden yapılandırılmasına yönelik talepler, dünya devletleri tarafından birçok platformda dile getirilmektedir. Bu eleştirilere göz atmadan önce Güvenlik Konseyi'nin nasıl karar aldığı, bu kararların alınmasında daimi ve geçici üyelerin rolleri ve etkilerinin ne olduğuna kısaca değineceğiz.

1.3.1. Güvenlik Konseyi Üyeliği ve Konsey'de Kararların Alınması

Bilindiği üzere Güvenlik Konseyi, beş daimi üye ve bölgesel olarak seçilen on geçici üyeden oluşmaktadır. ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin, Güvenlik Konseyi'nde daimi olarak temsil edilen ve veto hakkına sahip bulunan ülkelerdir.

⁶² **A More Secure World: Our Shared Responsibility**, Report of Secretary-General's High-level Panel on Threats, Challenges and Change, United Nations, 2004, s.12.

⁶³ David Hannay, "Effectiveness and Ineffectiveness of the UN Security Council in the Last Twenty Years: A European Perspective", **Istituto Affari Internazionali**, 28.11.2009, (Erişim) <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iai0928.pdf>, 10 Mayıs 2013

Genel Kurulun üçte ikilik çoğunluğu tarafından, Afrika ve Asya'dan beş devlet, Doğu Avrupa'dan bir devlet, Latin Amerika ve Karayipler'den iki devlet, Batı Avrupa ve diğerlerinden iki devlet olmak üzere toplam on geçici üye, iki yıllık bir dönem için ve her yıl beş devlet olmak üzere seçilmektedir. BM Şartının 23. madde 2. fıkrası gereği, geçici üyeliği sona eren bir devlet ara vermeden tekrar seçilememektedir.

Konsey, tüm BM üyesi devletler adına karar almaktadır. Dünya barış ve güvenliğini etkileyen her davranış teorik olarak Konseyin ilgi alanındadır. Arabuluculuktan askeri operasyona kadar uzanan bir yelpazede yaptırım kararı alma yetkisi vardır. Konsey, dünya barış ve güvenliğini etkilediğini düşündüğü herhangi bir anlaşmazlık durumunda, önce tarafların görüşmeler yolu ile anlaşarak sorunu çözmelerini ister. Bu maksatla kendi üyelerinden oluşan bir heyet kurabileceği gibi konuyu tartışılmak üzere Genel Kurula sevk edebilir ya da arabuluculuk görevi icra etmesi için Genel Sekreteri atayabilir.⁶⁴

Eğer taraflar barışçıl bir anlaşmaya varamazlarsa, Konsey şiddeti önlemek, çatışmayı durdurmak ve barışı tesis etmek için ticari ambargo, ekonomik yaptırım ve hatta çeşitli askeri operasyon seçeneklerini de içeren bir dizi yaptırım kararı alabilir.

Konseyin, barış ve güvenliği tesis etme dışında bir başka önemli görevi de, Birleşmiş Milletlere yeni üye kabulü ya da üye bir devletin üyelikten çıkarılması sürecinde, BM şartı 4. ve 6. maddeleri gereği ön şart olarak, üye olan/olacak devletin Genel Kurula tavsiye edilmesi işlemidir.

Güvenlik Konseyi'nin mevcut kompozisyonu ile kararlarını nasıl verdiğine kısaca değinmekte fayda bulunmaktadır. Güvenlik Konseyi'nin fonksiyonları, karar alma şekilleri ve yaptırım gücünü belirleyen BM Şartı, dönemin siyasi konjonktürü gereği güçlü bir realist anlayışla hazırlanmıştır. Bu sebeple daimi üyelerin veto hakkından dolayı karar almada inkâr edilemez bir üstünlüğü vardır. BM Şartı gereği Konsey esasa dair konularda, daimi üyelerin veto kullanmaması şartıyla, dokuz kabul oyu ile karar almaktadır. Prosedürel konularda ise herhangi dokuz üyenin kabul oyu yeterli olmaktadır. Hangi konuların esasa dair, hangi konuların prosedürel olduğuna daimi üyelerin olumsuz oyu kullanmaması şartıyla, yine dokuz üyenin ortak oyu ile karar

⁶⁴ Medine Çağlayan, **The United Nations Security Council Reforms in a Changing World Order**, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.33.

verilmektedir. Bir anlamda daimi üyelere çifte veto kullanma hakkı sağlanmıştır.

Güvenlik Konseyi'ndeki daimi üyelerin vetodan doğan mutlak üstünlüklerine rağmen, seçilmiş üyelerinde Konsey'in çalışmalarını çeşitli yollarla etkileme gücü vardır. Geçici üyelerin beraber çalışması durumunda meydana gelen kolektif güç oldukça etkileyici olmaktadır.⁶⁵ Örneğin hiçbir daimi üye veto hakkını kullanmasa bile bir konunun karara bağlanabilmesi için 9 oy gerekli olduğundan, seçilmiş üyelerin desteği önemlidir. 2003 yılında Irak'a yönelik ABD, İngiltere ve İspanya tarafından hazırlanan teklifin, gerekli 9 oyu alamayacağı sebebiyle geri çekilmesi bu konuda iyi bir örnek oluşturmaktadır. Yine Libya'ya askeri operasyona izin veren 1973 numaralı Güvenlik Konseyi kararının Güney Afrika ve Nijerya'nın son dakika destekleriyle 10 oyla geçmiş olması, bir konuda koalisyon oluşturmuş yedi seçilmiş üyenin, pratikte çok sık görülmesi dahi, fikir birliğine varmış daimi üyeleri dahi teorik olarak veto edebileceğini göstermektedir.⁶⁶

1.3.2. Güvenlik Konseyi'ne Yönelik Eleştiriler

Çalışmanın bu bölümünde Güvenlik Konseyi'ne yönelik eleştirilere kısaca değinilecektir. Böylece dünya ülkelerinin Güvenlik Konseyi'nden beklentilerini anlamamız daha kolay olacaktır.

Güvenlik Konseyinin yapısının günümüz dünya siyasetini yansıtmadığına dair eleştiriler oldukça yoğundur. Küreselleşme kavramı içinde değerlendirilen hususlardan biri olan ekonomik bağlantıların sınırları aşması ve çok uluslu şirketler vasıtası ile birçok ülkeyi çıkarları doğrultusunda birbirine yaklaştırması günümüzün öne çıkan özelliklerindedir. Yükselen ekonomik güçlerin jeopolitik ve dış politika etkileri küresel alana yeteri kadar yansıtılmamakta, etkileri bölgesel alanda sınırlı kalmaktadır. Oysa bu ülkeler geleceğini uluslararası sisteme entegre olmaya bağlamışlardır. Bu sebeple, bölge dışı ülkelerle kurulan ekonomik ve politik bağlantılar vasıtasıyla, bölgesel işbirlikleri alanlarında lider ülke konumuna gelmeyi hedeflemektedirler.

Almanya, Japonya ve bazı gelişmekte olan ülkeler sadece çatışmaların önlenmesi ve barışın tesisi konularında sağladıkları katkılarla değil, Birleşmiş Milletlere ekonomik

⁶⁵ Paul Romita, Naureen Chowdhury Fink, Till Papenfuss, "What Impact? The E10 and the 2011 Security Council", **International Peace Institute**, Mart 2011.

⁶⁶ Jim McLay, "Making a Difference: The Role of a Small State at the United Nations", **Juniata Voices**, Nisan 2011. s.121-134

olarak sağladıkları katkılar ile de dikkat çekmektedirler. Örnek vermek gerekirse dünyanın ABD'den sonra ikinci büyük ekonomisi Japonya, Birleşmiş Milletlere sağlanan katkılar yönüyle de ikinci konumdadır. Yine aynı şekilde Almanya dünyanın üçüncü Avrupa'nın en büyük ekonomisidir.⁶⁷ Uluslararası kamuoyu, Güvenlik Konseyinin beş daimi üyesinden, dünyanın yükselen ekonomik güçlerinin uluslararası arenadaki politik etkilerinin artırılması konusunda engel olmamasını bu maksatla yükselen ekonomik güçlerin dahil olduğu G-20 gibi oluşumlara daha fazla söz hakkı verilmesini beklemektedir.⁶⁸

Yükselen bu ekonomik güçler açısından bölgesel çatışmalar, krizler ve savaşlar kaynakların boşa harcanması ve dengesizliklere sebebiyet vermesinden dolayı muhakkak önlenmelidir. Küreselleşme ile hızla yayılan bilgi ve gelişen teknolojinin çok geniş bir alanda sorunları çözememesi, küreselleşmenin provokatif bir kavram olarak algılanmasına neden olmuştur. Türkiye'nin Eski Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş'in, bu algının elimine edilmesi için Güvenlik Konseyi ile eşdeğer olarak şemsiye bir organ olarak BM Ekonomik ve Sosyal Güvenlik Konseyinin kurulması ve bu Konseyin, fakir ülkelerin temsil edilmediği ve kuvvetli bir karar alma gücünden yoksun G-7/G-20 ülkelerinin yerini alması önerisi, birçok ülkenin siyaset, bürokrasi ve akademik çevrelerinde dikkate değer bulunmuştur. Söz konusu öneride, bu Konsey vasıtası ile yapılacak, fakir ülkelerin kendilerine özel sorunlarının çözümüne yönelik, kalkınma endeksli ve Dünya Ticaret Örgütü prensiplerine uygun, liberal çalışmalara önem atfedilmektedir. Ayrıca kurulacak yeni konsey ile birlikte Güvenlik Konseyi'nin veto yetkisi olmayan altı daimi üye (AB, ABD, Çin, Japonya, Rusya, Hindistan) ve sekiz geçici üyeye (Diğer Asya (1), Latin Amerika ve Kanada (2), Arap Ligi (1), Afrika (2) ve Diğer Avrupa (1)) sahip olacak şekilde reforme edilmesi önerilmiştir. Konseyde ülkelerin verdiği oyların tüm bölge ülkeleri adına verilmiş kabul edildiği, ayrıca nüfus, BM'ye olan katkılar ve kalkınmışlık oranı gibi kriterlerin ön planda olduğu "Ağırlıklı Oy Prensibi"nin geçerli olması da teklif edilmiştir.⁶⁹

Güvenlik Konseyi çalışmalarının şeffaf olmaması konusu bir başka eleştiri unsuru olarak göze çarpmaktadır. Karar alma sürecindeki şeffaflık eksikliği Konseyin meşruiyetini azaltmaktadır. Gizli toplantılarda alınan kararların, biçimsel ve kamuoyuna

⁶⁷ Medine Çağlayan, **a.g.e.**, s.65.

⁶⁸ Niu Haibin, BRICS in Global Governance, **Friedrich Eberto Stiftung**, Eylül 2013, (Erişim) <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/10227.pdf>, 16 Kasım 2013.

⁶⁹ Kemal Derviş, "A Better Globalization: Legitimacy, Reform, and Governance", **Center for Global Development**, Şubat 2005.

açık oturumlarda açıklandığı, toplantı detaylarına yer verilmediği öne sürülmektedir. Alınan kararların kamuoyuna deklare edilen gerekçesi ile gerçek gerekçesi arasında farklar olduğu çok sık dillendirilmektedir.

Güvenlik Konseyine yönelik bir başka eleştiri ise daimi üyelerin sahip olduğu veto hakkına yöneliktir. Veto hakkının geçmiş dönemin güç merkezli uluslararası hukuk doktrininden miras kalmış bir araç olduğu savunulmaktadır.⁷⁰ Demokratik değerlerin yüceltilmesini norm olarak kabul etmiş ve sürekli olarak kamuoyunda dillendiren büyük güçlerin, demokratik olmayan bir argümandan vazgeçememesi tezat oluşturmaktadır. Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte her ne kadar veto kullanımında sayısal bir azalma olsa da, salt veto hakkının saklı bulunması dâhi Güvenlik Konseyini birçok dünya sorununda işlevsiz kılmıştır. Daimi üyelerin, kapalı kapılar ardında gizli veto olarak adlandırılan "gündeme gelirse veto ederiz" şeklindeki tehditleri, geçici üyelerin Konsey gündemine gelen konular hakkındaki pozisyonlarını değiştirmeye yönelik ikna ve hatta baskı uygulamaları, barışa yönelik birçok tehdit karşısında Birleşmiş Milletlerin hareket edememesine sebep olmuştur. Bu yaklaşımlar sebebi ile Cezayir Savaşı, Hindistan'ın bölünmesi, ABD'nin Vietnam'ı işgali gibi hususlar hiçbir zaman Güvenlik Konseyi gündemine alınmamıştır. Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgali, 1980 yılındaki karar taslağını Moskova'nın vetosundan sonra, neredeyse 10 yıl süren çatışmalara rağmen, gündeme alınmamıştır. Güvenlik Konseyi, Ruanda'da gerçekleşen soykırım karşısında, Fransa ve ABD'nin gizli vetosu sebebiyle hareket edememiştir.⁷¹

Güvenlik Konseyi'nin müdahil olması gereken problem sahalarının genişletilmesi gerektiği, mevcut ilgi alanlarının barış ve güvenlik ihtiyacının karşılanmasında yetersiz olduğu hususu bir başka eleştiri sahasıdır. Uluslararası güvenliğin artık sadece savaş, barış ve devletlerarası çatışmalar zemininde sağlanmadığı, devlet olmayan aktörlerin de uluslararası barış ve güvenliğe tehdit olarak algılandığı varsayımından hareketle Güvenlik Konseyinin geleneksel vekâlet alanının genişletilmesi gerektiğine dair görüşler mevcuttur.⁷² Günümüzde, insan hakları ihlalleri, silahsızlanma konusundaki aldırmaçlık, doğal felaketler, uyuşturucu trafiği, iklim değişikliği, ekonomik gelişmemişlik, göç, kıtlık ve kuraklık gibi faktörler de toplum ve devlet güvenliğine tehdit

⁷⁰ Hans Köchler, "The Voting Procedure in the United Nations Security Council", **International Progress Organization**, 1991, (Erişim) http://www.i-p-o.org/Koechler-Voting_Procedure-UN_Security_Council.pdf, 10 Haziran 2013

⁷¹ Celine Nahory, "The Hidden Veto", **Global Policy Forum**, Mayıs 2004, (Erişim) <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/185/42656.html>, 10 Haziran 2013

⁷² Jeremy Kinsman, "From the G8 to the G20 —to Muskoka, via the UN", **Policy Options**, Kasım 2009.

olarak görülmeye başlamıştır. Buna rağmen bazı daimi üyelerin bu normatif değerler konusunda birçok ülkeden geri düzeyde olması, barış ve güvenliği önleme konusunda kendi içinde tezat oluşturmaktadır.⁷³ Bu konuda Rusya, ABD ve Çin'in Uluslararası Suçlar Mahkemesine Dair Roma Statüsünü ya da 1997 Ottawa Mayınların Yasaklanması Anlaşmasını onaylamayı reddetmeleri, Çin'in Sivil ve Politik Haklara Dair Uluslararası Konvansiyonu onaylamayı reddetmesi, ABD'nin Çocuk Hakları Konvansiyonu ve Genova Konvansiyonuna Ek Protokolleri onaylamayı reddetmesi çarpıcı örneklerdir.

Kolektif güvenlik ve uluslararası barışın sağlanmasını öncelikli amaç olarak gören bölgesel ve diğer uluslararası yapılanmaların etkinliklerin artmasıyla, Birleşmiş Milletlerin etkinliği ve hatta varlığı sorgulanmaya başlamıştır. Dünya kamuoyunda, Birleşmiş Milletlerin politik olarak yönetilemez, askeri olarak hantal ve yetersiz, stratejik olarak da şaşırılmış bir durumda olduğuna yönelik algı oldukça kuvvetlidir.⁷⁴

1999 yılında NATO'nun, Güvenlik Konseyi'nin onayını almaksızın ABD önderliğinde Kosova'ya müdahalede bulunması, Güvenlik Konseyinin varlığının sorgulanmasına sebep olan olaylardan birisidir. Yeni bir Bosna Savaşı'nın yaşanmasını engellemek, 50. kuruluş yıldönümünde NATO'nun inandırıcılığını korumak ve Miloseviç ile gerçekleştirilen müzakerelerden ümidin kesilmesi sebebiyle insani açıdan belli ölçülerde tolere edilebilecek bu girişim, konu uluslararası hukuk olduğunda yoğun tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Müdahale için Güvenlik Konseyi'nin onayı alınmamış ve böylece veto tehdidinden arınmış bir müdahale gerçekleştirilmiştir.⁷⁵

Benzer bir şekilde, 2004 yılında gerçekleşen ABD öncülüğündeki çok uluslu gücün Irak'a müdahalesi de Güvenlik Konseyi ve Birleşmiş Milletlerin varlık ve meşruiyetinin sorgulanmasına neden olmuştur.⁷⁶

Güvenlik Konseyine dair problem sahalarından birisi de, üye devletlerin adil ve eşit olarak temsil edilmedikleri yönündeki serzenişleridir. Birleşmiş Milletler Şartının 24. maddesinin 1. fıkrası gereğince, Güvenlik Konseyi üyesi 15 devletin, BM üyesi 193

⁷³ **In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All**, A/59/2005, 21.03.2005.

⁷⁴ Erdem Özlük, "Uluslararası İlişkilerde Meşruiyet ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Meşruiyet Krizi", **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 4, Sayı 14, 2008, s.18

⁷⁵ Ceren Mutuş, "Libya Operasyonu ve Uluslararası Hukuk", 24.03.2011, (Erişim) <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=2014>, 25 Eylül 2012.

⁷⁶ Erdem Özlük, **a.g.m.**, s.16

devlet adına hareket ettiği kabul edilmektedir. Kararları, diğer BM organları aksine, bağlayıcı olan Güvenlik Konseyi'nin meşruiyetinin artırılması için, temsilde kusurlardan mümkün olduğunca arındırılmış olması gerekmektedir. Oysa mevcut durum bu şekilde değildir.

Afganistan ve Irak'a yönelik askeri operasyonlar, İran'a yönelik yaptırımlar İslam Dünyası ile Batı arasındaki ayrılıkları daha da arttırmıştır. Dünya nüfusunun %20'sini oluşturan ve Güvenlik Konseyi kararlarının neredeyse yarısının ilgili olduğu İslam Dünyasının, Güvenlik Konseyinde geçici üyelerle temsil edilmesi ki bu temsil de sürekli değildir, birçok İslam ülkesinin, Güvenlik Konseyi'nin yapısının ve dolayısı ile kararlarının adil olmadığı yönündeki eleştirilerine sebep olmaktadır.⁷⁷ Bu konuda en son çıkış 2014–2015 yılları için tarihinde ilk kez Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilen Suudi Arabistan'dan gelmiştir. Suudi Arabistan, Konseyin barış ve istikrarı sağlamada yetersiz kaldığı, dünya barışına yönelik tecavüzlerde çifte standart uyguladığı, özellikle Suriye ve Filistin'de yaşananlar karşısında başarısız olduğu ve kitle imha silahlarının yayılmasını önleyemediği eleştirisiyle üyeliği reddetmiştir.⁷⁸

İslam İşbirliği Teşkilatı'nın görüşleri Müslüman Dünyası adına kapsayıcılık içerdiğinden önemlidir. Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu, Suudi Arabistan'ın üyeliği reddetmesini haklı bularak konuya ilişkin aşağıdaki beyanı vermiştir.

"Güvenlik Konseyi beklediğimiz kararları almıyor çünkü veto hakkı var, mekanizmayı kapatıyor. Şimdi Suriye ile alınan son karar çok eksik bir karardı. Bin kişinin gazla öldürülmesi kırmızı çizgi oluyor ve Güvenlik Konseyi'nin bir karar almasına yol açıyor, yüz bin kişinin normal silahlarla öldürülmesi kırmızı çizgi olmuyor. Bu tutarsızlığı izah etmek mümkün değil, o bakımdan bu tavır haklıdır. Benim kendi konuşmam da Güvenlik Konseyi'nin reforma ihtiyacı olduğunu ve bu reformun yapıldığı anda İİT ve İslam dünyasının daha adil bir şekilde temsil edilmesi gerektiği üzerineydi. Çünkü bugün 1 milyar 600 milyon nüfusa ulaşan İslam dünyasının Güvenlik Konseyi'nde temsil edilmesi lazım. Bugün dünyamızda her beş kişiden biri Müslüman. İİT'nin elbette bugünkü durumda çok daha fazla güç ile temsil edilmesi lazım BM'de."⁷⁹

Temsilde eşitsizlik olduğu düşüncesi yukarıda belirtildiği gibi sadece din temelli de

⁷⁷ Benjamin Macqueen, "Muslim States and Reform of the United Nations Security Council", **Journal of Middle Eastern and Islamic Studies in Asia**, Cilt 4, Sayı 3, 2010, s.47-64.

⁷⁸ Gülşah Neslihan Akkaya, "Suudi Arabistan ve BM Güvenlik Konseyi", **SETA**, (Erişim) <http://odak.setav.org/page/suudi-arabistan-ve-bm-guvenlik-konseyi/14143>, 04 Kasım 2013

⁷⁹ "Suudi Arabistan BMGK Geçici Üyeliğini Reddetmekle Haklı", **www.haberler.com**, (Erişim) <http://www.haberler.com/ihsanoglu-islam-dunyasini-degerlendirdi-5271714-haber/>, 06 Kasım 2013

değildir. Arap Ligi, Afrika Birliği ve Güney Amerika ülkeleri de bölgelerinin daimi bir şekilde temsil edilmemesinin adil olmadığını ve temsil kabiliyetinin artırılması için Konseyin genişletilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Üye sayısını artırarak temsilde eşitlik sağlamaya çalışmanın Güvenlik Konseyi'nin karar almasını ve hareket etmesini yavaşlatacağını, önemli olanın bu kararlar alınırken ülkelerin diğer ülkeler ve kamuoyu üzerindeki baskınlığının azaltılması gerektiğine dair görüşler de mevcuttur.⁸⁰ Bu kapsamda Güvenlik Konseyine yönelik bir başka eleştiri konusu, daimi üyelerin Konseydeki veto yetkisinden kaynaklı mutlak gücünü dünya barışı adına değil kendi çıkarları adına kullandıkları yönündeki görüşler ortaya konmaktadır. Güvenlik Konseyi üyelerinin çok önemli ulusal çıkarlarıyla, BM'nin ortak hedeflerine yönelik yükümlülüklerini ayırmak zorunda olmalarını sağlayacak herhangi bir kurumsal mekanizma bulunmaması daimi üyelerin ayrıcalıklı konumlarını sadece çıkarları için kullanmaya teşvik etmektedir.⁸¹ Bu devletlerin, kendileriyle ekonomik ve politik olarak iyi ilişkiler içinde olan devletlere yönelik olası yaptırımları, veto zırhını kullanarak önlemekte oldukları yaygın bir kanaattir. Bu tarz yaklaşımların uluslararası hukuka uygun davranmayan ülkenin çözüme yanaşmamasını sağladığına yönelik en güncel örnek olarak Rusya ve Çin'in desteği sebebiyle dünya kamuoyuna kulaklarını tıkamış olan Suriye'nin tavrını verebiliriz.⁸²

Daimi üyelerin, Güvenlik Konseyini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak için başvurduğu bir başka yöntemin geçici üyelere yönelik yardımlar vasıtasıyla bu ülkeleri kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmesi ya da cezalandırması olduğu iddia edilmektedir.⁸³ Bu iddia Güvenlik Konseyi geçici üyeliği esnasında devletlere yapılan ABD yardımının ortalama %59, Birleşmiş Milletler yardımlarının ise ortalama %8 yükseldiği, bu etkinin özellikle önemli diplomatik olayların yaşandığı dönemlerde yani üye devletlerin oyunun değerli olduğu dönemlerde daha da arttığı ve üye devletin üyelik döneminin sonuna kadar devam ettiği tespitiyle desteklenmektedir. Ayrıca BM yardımlarının, ABD'nin etkisinin önemli oranda hissedildiği UNESCO vasıtasıyla geçici üyelerin oylarını etkilemeye yönelik olarak kullanıldığı da iddia edilen bir başka husustur. 1991 yılında Irak'a karşı güç kullanımı konusunda aleyhte oy veren Yemen'e

⁸⁰ Barbara C.J. Buckinx, **Reducing Dominations in Global Politics**, Princeton Üniversitesi Doktora Tezi, 2010.

⁸¹ Ulrich K. Preuß, **a.g.m.**, s.131-150.

⁸² Jan Wouters, Tom Ruys, **a.g.m.**

⁸³ Ilyana Kuziemko, Eric Werker, "How Much Is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations", **Journal of Political Economy**, Cilt 114, Sayı 5, 2006, s.905-930

ABD tarafından verilen dış yardımın kesilmesi ise dış yardımların ceza unsuru olarak kullanılmasına bir örnektir.

Konsey üyeliğinin kendi çıkarları adına kullanılması sadece daimi üyelere de özgü değildir. Yukarıda değinilen yardımlarla beraber, Güvenlik Konseyine geçici üye olarak seçilen bir devletin uluslararası arenada saygınlığının artmasını da düşünürsek, bu üyeliğin çoğu zaman bölgesel değil sadece o devlet ve onu desteleyen büyük gücün ya da üyesi olduğu uluslararası organizasyonların çıkarlarına fayda sağladığı düşünülebilir.⁸⁴ Bağlantısızlar Hareketini oluşturan devletlerin farklı bölgelerden olması ve aynı coğrafi bölgeye mensup devletlerin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu oylamalarında farklı oylar verebilmesi bu hususu destekleyen örnekler olarak verilebilir.

Grafik-2

2003-2010 Yılları Arasında Gerçekleşen Üretici Bazında Silah Satışları/Anlaşmaları		
Üretici	Toplam Satış Tutarı (Milyar ABD Doları)	Toplam Satış Yüzdesi
ABD	170.764	%39
Rusya	81.059	%18
Fransa	37.4	%8
İngiltere	29.803	%7
Çin	15.272	%3
Almanya	22.807	%5
İtalya	15.134	%3
Diğer Avrupa Ülkeleri	47.024	%11
Diğerleri	23.654	%5

- ■ Gelişmekte Olan Ükelere Satış
- ■ Endüstriyel Ükelere Satış

Kaynak: Richard F. Grimmett, CRS Report for Congress; Conventional Arms Transfers to Developing Nations, 2003-2010, 22 Eylül 2011

⁸⁴ Brian Lai, Vanessa A. Lefler, "U.N. Security Council Nonpermanent Membership: Equitable Distribution for Equitable Representation?", **Midwest Political Science Association Conference-Chicago**, 2-6 Nisan 2009.

Güvenlik Konseyinin daimi üyesi pozisyonundaki ülkelerin nükleer silahlara sahip başlıca ülkeler olması, Grafik-2'de gösterildiği gibi dünya genelinde üretici bazında silah satışı/anlaşması yapan ülkeler arasında ilk sıralarda yer almaları, bu ülkelerin barışı sağlamaya yönelik isteklerinin diğer devletler tarafından sorgulanmasına sebep olmaktadır.

Güvenlik Konseyine yönelik bir başka eleştiri ise Konseyin ekonomik yaptırımlarına maruz kalan ülkelerde yaşayan insanların, hükümetlerine yönelik bu cezalandırmadan, güvenlik ve refah açısından etkilenmekte olduklarıdır. Hedef alınan ülke ekonomisine ciddi düzeyde zarar vermeyi amaçlayan kapsamlı yaptırımlar, Irak'ta gözlendiği gibi, sıradan insanların hayatında önemli mağduriyetlere yol açmakta, sağlık ve yaşam standartlarında düşüşler ve çocuk ölümlerinde vahim düzeyde artış ve okullaşma oranında keskin düşüş gibi sonuçlara yol açmaktadır. Klasik/kapsamlı Birleşmiş Milletler yaptırımlarına yönelik yaygın eleştirilere bir tepki olarak formüle edilen "akıllı yaptırımlar" (silah ambargosu, hükümete yakın kişi ve guruplara yönelik ekonomik yaptırımlar, belirli kişilere seyahat yasağı vb.), yalnızca hedef ülkenin izlediği hukuk dışı politikaların sorumlusu olan seçkinlere zarar vermemektedir. Çünkü finansal yaptırımların acı faturası yine masum sivil halka çıkmaktadır.⁸⁵

1.3.3. Güvenlik Konseyine Yönelik Reform Çalışmaları

Yukarıda değinilen sebeplerden dolayı değişik zamanlarda değişik inisiyatiflerce Güvenlik Konseyini reform etmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde soğuk savaşın bitiminden sonra Güvenlik Konseyini reform etmeye yönelik gerçekleştirilen belli başlı girişimlere değinilecektir.

Konseyin ve BM'nin reformuna yönelik çabalar Soğuk Savaşın hemen sonrasında, Eski Genel Sekreter Boutros-Ghali döneminde ivmelenmiştir. Ghali, 1992 yılında göreve gelmesinin hemen ardından üye ülkeler arasında yaptığı araştırmada reformun bir zorunluluk olduğunu tespit etmiştir.⁸⁶ Değişik örgütlenme teklifleri üzerinde çalışmış ve bu çalışmaların sonunda bir rapor yayınlamıştır.⁸⁷

⁸⁵ Berdal Aral, "The Failed Promise of UN Sanctions", *Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, Nisan 2009, s.179-189.

⁸⁶ Naim Demirel, "BM Güvenlik Konseyinde Reform Arayışları", *TAAD*, Yıl 4, Sayı 12, Ocak 2013, s.141

⁸⁷ **An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-Keeping**, A/47/277-S/24111, 17.06.1992, s.822-825

Genel Kurul, 3 Aralık 1993 tarihinde, Genel Sekreterin raporuna karşılık olarak Güvenlik Konseyine ilişkin hususları ve reform konusunu tartışmak üzere Açık Uçlu Çalışma Gurubunu (Open Ended Working Group) kurmuştur. Çalışma gurubunun temel görevi, Konseyin üye sayısının artırılması, yeni küresel aktör ve politik güçler bağlamında dünya politiğinin ortaya konulması, Konseyin etkinliğinin korunması ve oylama meselelerini tartışmak olarak belirlenmiştir.⁸⁸ Çalışma gurubu 1996 yılında birçok reform teklifi içeren raporunu Genel Kurula sunmuştur. Raporda yer alan reform teklifleri üç ana guruba ayrılabilir.⁸⁹ İtalya, Türkiye ve Meksika'nın önderliğini yaptığı ve daimi üye sayısında değişiklik öngörmeyen statüko modelleri, Almanya, Japonya, Bağlantısızlar hareketi ve bazı Afrika Birliği üyelerinin desteklediği, daimi ve geçici üye sayılarının artırıldığı paralel genişleme modelleri ve bölgesel temsili öngören geliştirilmiş paralel genişleme modelleri.

Bu çalışmaların rağmen BM ve Güvenlik Konseyinin yeniden düzenlenmesine yönelik beklentiler baskılar sebebiyle karşılanamamıştır.⁹⁰ Ghali, söz konusu baskılar sebebiyle, özellikle ABD'nin karşı çıkması sonucu, Genel Sekreterliğe ikinci dönemi için seçilememiştir.

Açık Uçlu Çalışma Gurubunun defalarca toplanmış olmasına rağmen, sayısız tartışmalar ve çatışan tekliflerden yeterli sonucun alınamaması sebebiyle, 1996–1997 dönemi Genel Kurul Başkanı Malezya temsilcisi İsmail Razali aktif rol almış ve Kurula üç aşamalı reform planı sunmuştur.

Razali Planına göre birinci aşamada Genel Kurul, Konseyin beş daimi ve dört geçici üyenin katılımıyla genişlemesi hususunu oylayacak, ikinci aşamada muhtemel yeni üyelerin pozisyonunun ne olacağı ortaya konacak ve son aşamada üyeler seçilecektir.

Razali Planına göre, yeni daimi üyelerin veto hakkı olmayacağı gibi mevcut üyelerin veto kullanımına da kısıtlamalar getirilecektir. Razali Planı, oylama konusunda da değişiklik önerisi getirmektedir. Buna göre Genel Kurulda karar alınırken, tüm üyelerinin üçte ikisinin oyu ile değil, oylamaya katılan üyelerin üçte ikisinin oyu ile kararlar alınacaktır. Bağlantısızlar Hareketinin muhalefeti sebebiyle Razali Planı da akim

⁸⁸ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r026.htm>, 10 Aralık 2013

⁸⁹ Medine Çağlayan, **a.g.e.**, s.94

⁹⁰ Mario de Benedetti, **a.g.m.**, s. 511-519

kalmıştır. Bağlantısızlar Hareketinin itirazının temel nedeni, yeni daimi üyeler atamanın yeni sorunlara davetiye çıkaracağına olan inanç olmuştur.⁹¹

1995 yılı başlarında New York'ta, Küresel Yönetim Komisyonu tarafından hazırlanan ve "Our Global Neighborhood" olarak adlandırılan raporun başlangıç çalışmaları toplantısında konuşan eski Dünya Bankası başkanlarından Barber Conable, BM'nin güçlendirilmesi gerektiğini "çünkü ABD artık dünyaya polislik etmek istemiyor ve dünya da ABD'nin polislik etmesi konusunda gönüllü değil" sözleriyle belirtmiştir. Söz konusu rapor temel olarak yenedünya düzeninin oluşturduğu küresel problemler ile başa çıkabilmek adına Güvenlik Konseyinin yeniden yapılandırılması ve oluşan bu yeni yapının sivil savaşın söz konusu olduğu durumlarda ilgili hükümetin onayı alınmadan müdahale etme hakkına sahip olması gibi önemli hususlar içermekteydi.⁹²

Reform yönünde en önemli çabalar Genel Sekreter Kofi Annan zamanında gerçekleşmiştir. Annan'ın göreve başlamasının hemen ardından Genel Kurula sunduğu rapor ile BM tarihinin o zaman dek hazırlanmış en kapsamlı analizi yapılmış oldu.⁹³ Söz konusu analizde, organizasyonun ve karar alma sürecinin daha etkin hale getirilmesi yönündeki öneriler ile reformun tek bir olay düşünülmemesi, bir sürece yayılmış şekilde devam etmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.

2000 yılı Eylül ayında Güvenlik Konseyi üzerinde kapsayıcı bir reformun gerekliliğinin ele alındığı Milenyum Deklarasyonu yayınlanmıştır.⁹⁴ 2002 yılında yine Annan tarafından hazırlanan ve örgüt üzerinde yapılması gerekli olan reformların daha spesifik olarak ele alındığı "An Agenda for Further Change" isimli ikinci rapor Genel Kurula sunulmuştur.⁹⁵

2003 yılı Eylül ayında küresel güvenliğe yönelik tehditler üzerinde çalışmak üzere, Annan tarafından uluslararası politikacı ve diplomatlardan oluşan bir panel teşkil edilmiş ve söz konusu panelin hazırladığı "High-level Panel Report" 2004 yılında

⁹¹ Andreas Zumach, "Reform or Collapse: Is there a Future for the UN in a Unipolar World Order", 29.06.1997.

⁹² **Our Global Neighbourhood**, Report of the Commission on Global Governance, Oxford University Press, 1995.

⁹³ **Renewing the United Nations: A Programme for Reform**, Report to the General Assembly by the Secretary General, A/51/950, 14.07.1997.

⁹⁴ **The UN Millennium Declaration**, A/Res/55/2, 08.09.2000.

⁹⁵ **Strengthening of the United Nations: An Agenda for Further Change**, Report to the General Assembly by the Secretary General, A/57/387, 09.09.2002.

yayımlanmıştır.

Genel Sekreter Kofi Annan 21 Mart 2005 tarihinde Genel Kurul'a, High-level Panel tarafından hazırlanan ve Konseyin üye sayısının 24'e çıkarıldığı iki alternatifli plan üzerinde, 2005 yılı Eylül ayında düzenlenecek "Milenyum+5" zirvesi öncesine kadar uzlaşılması konusunda çağrıda bulunmuştur.

Model A'ya göre, Konseye üye ülke sayısı, veto hakkı olmayan ikisi Afrika'dan olmak üzere altı yeni daimi ve üç yeni geçici üye ülke ile artırılabilecektir. Model B'ye göre ise, ilave bir geçici üye ve buna ek olarak, yenilenebilir olacak şekilde, dört yıl görev yapacak ve coğrafi bölgeye göre dağıtılacak sekiz üyeli yeni bir üyelik kategorisi oluşturulacaktır.⁹⁶ Her iki modelde de yeni daimi üyelere veto hakkı öngörülmemiş ve mevcut daimi üyelerin veto hakkının güçlendirilmesinden kaçınılmıştır. Söz konusu raporda hangi modelde hangi ülkelerin yer alacağına değinilmemiş olmakla beraber, olası bir değişiklikte kategorilere ülke seçiminin çok zorlu geçeceği muhakkaktır.

Annan'ın çalışmaları, birbirine karşıt iki blok olan G-4 ve Uniting for Consensus guruplarının reforma yönelik çalışmalarını hızlandırmıştır.⁹⁷ 26 Temmuz 2005 tarihinde, liderliğini İtalya'nın yaptığı "Uniting for Consensus" olarak adlandırılan ve Meksika, Arjantin, San Marino, Kanada, Kolombiya, Türkiye, Kosta Rika, Malta, G.Kore, İspanya ve Pakistan gibi birçok BM üyesi devletin meydana getirdiği grup, Genel Kurula yeni bir teklif sunmuşlardır. Teklife göre mevcut daimi üyeler değişmeyecek fakat geçici üyelerin sayısı 20'ye yükseltilecektir.⁹⁸ Yirmi geçici üyenin dağılımı ise altı Afrika ülkesi, beş Asya ülkesi, dört Latin Amerika ve Karayipler ülkesi, üç Batı Avrupa ve diğerleri ile iki Doğu Avrupa ülkesi olacak şekilde gerçekleşecektir. Ayrıca, söz konusu geçici üyelerin, üyelik dönemleri sonunda yeniden seçilebilmeleri mümkün olacaktır.

Almanya, Brezilya, Japonya ve Hindistan'ın oluşturdukları G-4 ülkeleri ise, BM 59. Genel Kurul oturumunda yeni bir reform taslağı sunmuşlardır.⁹⁹ Bu taslağa göre veto hakkı olmayan altı yeni daimi üye ve dört geçici üye ile Konseye üye ülke sayısı yirmi beşe çıkarılacaktır. Daimi üyelerin dağılımı ise iki Afrika ülkesi, iki Asya ülkesi, bir Latin

⁹⁶ **A More Secure World: Our Shared Responsibility**....., s.110

⁹⁷ Helena Strömgren, **Reforming the United Nations Security Council:A Continuing Process**, Lund Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.19.

⁹⁸ UN Doc. A/59/L.68, BM Dag Hammarskjöld Elektronik Kütüphanesi, 21.07.2005, (Erişim) <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N05/434/76/PDF/N0543476.pdf?OpenElement>, 12 Ekim 2012

⁹⁹ UN Doc. A/59/L.64, BM Dag Hammarskjöld Elektronik Kütüphanesi, 06.07.2005, (Erişim) <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N05/410/80/PDF/N0541080.pdf?OpenElement>, 12 Ekim 2012

Amerika ve Karayipler ülkesi ile bir Batı Avrupa ve diğerleri gurubundan olacak şekilde gerçekleşecektir. Ayrıca yeni seçilecek daimi üyelere veto hakkı tanınması hususu söz konusu değişiklikten 15 yıl sonra Genel Kurul gündemine alınacaktır. Bu girişim, liderliğini İtalya'nın yaptığı "Uniting for Consensus" grubunun sert muhalefeti sebebiyle başarısız olmuştur. Hatta Japonya, bu teklife yapılan sert muhalefetin ardından konuya yönelik daha uygulanabilir bir çözüm adına, G-4 oluşumunu terk etmiştir.

G-4 üyesi ülkelerden Almanya'nın Genel Kurul'u Güvenlik Konseyinin reformu konusunda oylamaya zorladığı ilk deneme 1998 yılında 53. Genel Kurul toplantısında gerçekleşmiş, fakat Bağlantısızlar Hareketi ve İtalya'nın liderliğinde bazı üye ülkelerin itirazları sonucunda başarısızlığa uğramıştır. Almanya'nın bu yönde yürüttüğü ikinci kampanya, 2003 yılında Irak krizi sonrasına denk gelmektedir. O sıralar Konseyde geçici üye pozisyonuna sahip Almanya, Fransa ile beraber, Irak'a askeri güç konuşlanmasına muhalif aktif politika yürütmüştür. Zamanın Alman Hükümeti yürütülen aktif ve etkili kampanyanın ses getirmesi üzerine bu etkiyi daimi üyelik konusunda desteğe çevirmeye çalışmışlardır. Almanya bu konuda herhangi bir başarıya ulaşamasa da, değişik oluşumlar içinde bu amaca yönelik çalışmalarına devam etmektedir.

Görüldüğü üzere AB içinde de Konseyin reformuna yönelik değişik görüşler mevcuttur. Almanya, ekonomik gücüne ve BM sistemine yaptığı ekonomik katkının büyüklüğüne güvenerek, Konseyde ülkesi adına daimi üyelik peşinde koşarken, İtalya bölgesel temsil sistemi içinde AB'nin temsil edilebilme hakkı olduğu tezini savunmaktadır.¹⁰⁰ Yine CFSP (Common Foreign and Security Policy) Yüksek Temsilcisi Javier Solana'da AB için daimi üyelik tezini güçlü bir şekilde desteklemiştir.¹⁰¹ Almanya'nın tek başına daimi üye olması durumunda, mevcut daimi üyelere görüldüğü üzere, bu üyeliği öncelikle AB'nin değil kendi çıkarları için kullanacağı açıktır. Bu durumun bütünleşme gibi bir hedefi olan AB'nin çıkarlarına zarar vereceği muhakkaktır.

Fransa, G-4'ün teklifini olumlu karşılamış, İngiltere ise üye artırımına sıcak baktığını fakat bunun muhakkak daimi üyelere olmasının çok gerekli olmadığını, ayrıca veto hakkının genişlemesi konusunu BM'nin yararına olmayacağını belirtmiştir. ABD ise tek

¹⁰⁰ Roberto Falchi, **Germany, Italy and the Reform of the UN Security Council: A Multi-level Analysis Approach**, Lund Üniversitesi Yüksek Lisan Tezi, 2006.

¹⁰¹ "Solana Considers one EU Seat in UN Solution to Divisions", 24.03.2003, (Erişim) <http://euobserver.com/institutional/10669>, 14 Ekim 2012

başına Güvenlik Konseyine yönelik reformun, organizasyonun yararına olmayacağını, doğru zaman ve doğru şekilde tüm organizasyonun reforma tabi tutulması gerektiğini bildirmiştir. Aslında ABD'nin bu bildirisinin samimi olmadığı, sadece ipe un sermek manası taşıdığı bu güne kadarki uygulamalarından anlaşılmaktadır. Çin'in konuya yaklaşımı da ABD'nin yaklaşımıyla benzerlik göstermektedir. Çin, gelişmekte olan ülkelerin sesinin daha iyi temsil adına duyulması gerektiğini belirtmiş, ancak otorite ve etkinliğin bu yoldaki çalışmalarda zarar görmemesi gerektiğini de bildirmiştir. Öte yandan Çin'in, Japonya'nın daimi üyeliğine karşı olduğu da bilinen bir gerçektir. Bir diğer daimi üye olan Rusya ise, daha etkili bir organ haline gelecekse, Konseyin üye sayısının artırımına sıcak bakılabileceği, fakat daimi üyelerin yirmiyi bulmasının Konseyin etkinliğini azaltacağı, ayrıca mevcut daimi üyelerin haklarında herhangi bir sınırlamaya gidilmesinin mümkün olmayacağını belirtmiştir.¹⁰²

Kısa dönemde Güvenlik Konseyi reformunun mümkün görülmemesi sebebiyle, Uluslararası Adalet Divanı'na işlerlik kazandırarak Konsey kararlarının hiç olmazsa usul açısından Divan'ın "süpervizyonu"na açmak ve Uluslararası Adalet Divanı'nın Konseye adeta bir "danışma kurulu" olarak görev yapmasına yönelik çalışmalarda mevcuttur.¹⁰³

1.3.4. Reform Çabaları Niçin Başarısızlıkla Sonuçlanıyor?

BM Genel Kurulu kararlarının bağlayıcı olmayışı ve Güvenlik Konseyi'nin uluslararası ilişkiler alanında "yüksek masa" olarak algılanması küçük devletler tarafından "masada değil isen menüdesindir" inancını doğurmuştur.¹⁰⁴ Yine de Güvenlik Konseyinin vetolar ya da diğer sebeplerle harekete edemediği durumlarda, Genel Kurulun çözüme yardımcı olmak maksadıyla, barış için birliktelik prosedürü benzeri, düzenleyeceği acil özel oturumlarda 3/2 çoğunlukla karar alması halinde bu kararın sadece tavsiye niteliğinde bile olsa meşruiyet sağladığı ve ahlaki/politik ağırlığa sebebiyet verdiği gözden uzak tutulmamalıdır.

Genel Kurulun sağladığı bu meşruiyetten hareketle küresel ekonominin %80'ini temsil etmekte olan G-20 ülkeleri gibi oluşumlar, dünya siyasetine daha aktif müdahale etmekte ve kamuoyu yaratabilmektedirler. G-20'nin bu yükselişi güç değişimlerinin

¹⁰² Helena Strömberg, **a.g.e.**, s.21

¹⁰³ "Hukukun Küreselleşmesi ve BM Reformu", **Konrad Adenauer Vakfı Türkiye Temsilciliği**, (Erişim) <http://www.konrad.org.tr/index.php?id=76>, 30 Ağustos 2013

¹⁰⁴ Jim McLay, **a.g.m.**, s.121-134.

sembolik bir yansımasıdır. Bu ülkeler Güvenlik Konseyinde reformu desteklemekte ve dünya siyasetinde söz sahibi olmak için eğer BM içinde olmayacaksa G-20 içinde girişimlerde bulunmaktadır.¹⁰⁵

G-20 oluşumu dışında kalan birçok ülke temsilcisine göre de, daimi üyelerin çıkarları, bu ülkelerin Konseye karşı sorumlulukları ve uluslararası hukukun önüne geçmektedir. Güvenlik Konseyinin kötü yönetilmesinin sebeplerinden en önemlisinin bu olduğu yaygın kanıdır. Ayrıca geçici üyelerin sadece iki yıl görev yapması ve tekrar seçilememesi onları devam eden konularda etkisiz hale getirmektedir. Her ne kadar üye ülkelerin çoğu, BM sisteminde reform ve Güvenlik Konseyinin üye sayısının artması konusunda hemfikirse bile, hangi ülkelerin Konseye daimi üye olarak katılması gerektiği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Bazı ülkeler Konseyin üye sayısının artmasının, Konseyi daha da yavaşlatacağı ve daha etkisiz hale getireceğini iddia etmektedirler.

Görüldüğü üzere Genel Kurul üyelerinin çoğunluğu üzerinde reformun şekline yönelik bir uzlaşma olmaması sebebiyle reformun başarıya ulaşması olası görülmemektedir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-moon, İkinci Uluslararası Somali Konferansı ve Medeniyetler İttifakı Zirvesi için geldiği İstanbul'da Genel Sekreter olarak yeniden yapılandırma için en yoğun çaba harcayanlardan birisi olduğunu belirterek, yirmi yıldır tartışılmasına ve üye devletlerin çoğunluğunun isteklerine rağmen Güvenlik Konseyi sisteminin reform edilememesine gerekçe olarak 'ulusal çıkarların ön plana geçmesini' göstermiştir.¹⁰⁶

Fırsatlar ve isteklilik olguları, gerek Güvenlik Konseyi operasyonlarının başarıya ulaşması, gerekse yapılması gerekli reformların başarılabilmesi için iki önemli kavramdır. Uluslararası bir çatışmayı durdurmak hususunda Güvenlik Konseyinin eline bir fırsat geçtiğinde, daimi üyelerin bu konudaki isteklilik seviyeleri önem kazanmaktadır. Aynı şekilde, reform konusunda bu güne kadarki başarısızlığın en büyük sebebi, daimi üyelerin sahip oldukları elit pozisyondan dünya barışı adına vazgeçmek konusundaki isteksizlikleridir.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Jim McLay, **a.g.m.**, s.121-134.

¹⁰⁶ "Ban: Güvenlik Konseyi'nin Yapısı Değişmeli", Milliyet Gazetesi, (Erişim)<http://dunya.milliyet.com.tr/ban-guvenlik-konseyinin-yapisi-degismeli/dunya/dunyadetay/03.06.2012/1548560/default.htm?ref=OtherNews>, 13 Haziran 2012

¹⁰⁷ Alfonso Sanchez Carrasco, "**We Don't Want to and You Can't Make Us**": UN Security Council Reform and Peacekeeping Efficacy, Texas Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.66

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. TÜRKİYE’NİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE GÜVENLİK KONSEYİ BAĞLAMINDA 2009–2010 DÖNEMİ GÜVENLİK KONSEYİ GEÇİCİ ÜYELİK ADAYLIĞINA KADAR YÜRÜTTÜĞÜ DIŞ POLİTİKA

2.1.1. Giriş

Dış politika analizlerinde iç-dış politika ilişkisinin gözden kaçırılmaması, etki-tepki ilişkisinin göz önünde bulundurulması ve verilen kararlarda rasyonelliğin aranması gerekir.¹⁰⁸ Bu sebeple Türkiye’nin daha önce Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçildiği 1951–1952, 1954–1955 ve 1961 yıllarında Türkiye’nin dış politika kararlarını anlamak için, Türkiye’nin Birleşmiş Milletlere kurucu üye olmasının sebepleri ve BM’ye katılmasını müteakip Türk Dış Politikasında yaşanan gelişmelerin kendine ait dinamiklerini anlamaya ihtiyaç bulunmaktadır. Bu maksatla öncelikle Türkiye’nin 2009–2010 yılları Güvenlik Konseyi geçici üyelik adaylığına kadar yürüttüğü dış politikasına özet olarak değinilecektir.

2.1.2. Türkiye’nin Birleşmiş Milletlere Girmesine Kadar Olan Tarihi Süreç

Türkiye, İkinci Dünya Savaşında, jeo-stratejik önemi dolayısıyla müttefik ve mihver devletler tarafından kendi yanlarında savaşa girmesi hususunda yoğun baskılarla karşı karşıya kalmıştır. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün yürüttüğü politika gereği, denge siyaseti güden ve statükocu yaklaşımlarla kendini emniyete almak isteyen Türkiye, savaşının sonlarına doğru Sovyet tehdidinden korunmak için Batıya yaklaşmak istemiş ve dış siyasetini bu yörengede yürütmüştür.

Sovyetlerin, 1944 yılı yazında Romanya ve Bulgaristan’a girmesi, 4–11 Şubat 1945 tarihinde düzenlenen Yalta Konferansında Montrö Boğazlar Sözleşmesi’ni revize etmek istemesi,¹⁰⁹ daha savaş sona ermeden 19 Mart 1945’te Moskova Büyükelçisi Selim Sarper’i kabul eden Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov’un, 1941 yılında Sovyetler Birliği

¹⁰⁸ Baskın Oran, **a.g.e.**, s.14

¹⁰⁹ Mustafa Aydın, "Savaş Kaosunda Türkiye: Görelî Özerklik", **Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt-1**, Editör: Baskın Oran, 16.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011, s.472.

ile Türkiye arasında imzalanan Saldırmazlık Bildirisinin Sovyetler tarafından fesih edildiğini bildirmesi derin endişe uyandırmıştır.¹¹⁰ Bu endişe sebebiyle Türkiye, Batı ile sıkı ilişkiler kurma yönünde tüm fırsatları değerlendirmeye çalışmış, bu maksatla 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan ederek Birleşmiş Milletlerin kurucu üyeleri arasında yer almıştır. Buna karşılık Türkiye'nin Batıya yaklaşma çabaları, 2. Dünya Savaşı esnasındaki tavrı sebebiyle yeterli karşılık bulmamıştır.¹¹¹

2.1.3. Türkiye'nin Kutuplaşan Dünya İçerisinde Yerini Alması

7 Haziran 1945'te Molotov, Büyükelçi Sarper'e iki ülke arasında yeni bir antlaşma yapılabilmesi için; Boğazların Türkiye ile birlikte savunulması, bunu maksatla Sovyetlere Boğazlarda deniz ve kara üsleri verilmesi, Montrö Sözleşmesi'nin değiştirilmesi, Kars ve Ardahan'ın Sovyetler Birliği'ne iadesi gibi şartlar ileri sürmüştür. Bu istekler Türkiye tarafından reddedilmiş, bunun üzerine, Sovyetler Birliği, 1945 yılı Haziran ortalarından itibaren Türkiye üzerinde siyasi baskı uygulamaya başlamıştır.¹¹²

Stalin'in 17 Temmuz 1945 Postdam Konferansında, "Boğazların SSCB ile Türkiye arasında bir mesele olduğu" şeklindeki beyanı Sovyetlerin niyetinin açığa çıkmasına sebep olmuş ve bu niyet Batılı ülkeleri, özellikle ABD'yi rahatsız etmiştir.¹¹³

Buna karşılık olarak ABD'nin, Vaşington'da vefat eden Büyükelçi Münir Ertegün'ün cenazesini, 1946 yılı Haziran ayında Missouri isimli savaş gemisi ile Türkiye'ye getirmesi ve geminin İstanbul Limanında demir atması Boğazlar konusundaki Türk tezlerine olan Amerikan desteğini ilan etmesi açısından önemlidir ve Türkiye'nin yalnızlığını bir nebze azaltmıştır.¹¹⁴

Türkiye, Sovyetler Birliği'nin Montrö Sözleşmesinin Karadeniz devletlerinin güvenliğini sağlamakta yetersiz kaldığı, Boğazların kullanımını düzenleme yetkisinin tüm Karadeniz devletlerine ait olması ile Boğazların Türkiye ve Sovyetler Birliği tarafından ortaklaşa savunulması hususlarını içeren 8 Ağustos 1946 tarihli notasını, ABD ve İngiltere'ye de danışarak reddetmiştir. Sovyetler Birliğinin 24 Eylül 1946'da aynı

¹¹⁰ Atay Akdevelioğlu, Ömer Kürkçüoğlu, "1945-1960:Batı Bloku Ekseninde Türkiye-1", **Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt-1**, Editör: Baskın Oran, 16.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011,s.501

¹¹¹ Mustafa Aydın,**a.g.e.**, s.464

¹¹² Mustafa Aydın,**a.g.e.**, s.473

¹¹³ Atay Akdevelioğlu, Ömer Kürkçüoğlu, **a.g.e.**, s.502

¹¹⁴ Hüseyin Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, Ankara, İmge Kitabevi, Kasım 1990, s.7.

talepleri tekrarladığı ikinci notası tekrar reddedilmiş ve daha sonra Sovyet talepleri gündemden düşmüştür.¹¹⁵

ABD, Doğu Avrupa'da kurulan komünist rejimleri göz önüne alarak, Sovyet yayılmacılığını durdurmak üzere 12 Mart 1947'de askeri yardım amaçlı Truman Doktrinini yürürlüğe koymuş, Türkiye bu doktrine dayanarak ABD'den askeri yardım ve 1949-1951 yılları arasında da Marshall Planı çerçevesinde ekonomik yardım almıştır.¹¹⁶

Sovyetler Birliğinin, 5 Ekim 1947'de komünist ülkelerle birlikte kuruluş amacı Batılı rejimlerle mücadele olarak belirtilen Kominform'u kurmasıyla birlikte Doğu Bloğu resmen ortaya çıkmış ve dünya açıkça iki bloğa ayrılmıştır.¹¹⁷

1948 yılında Berlin'in Sovyetlerce işgali ve Komünist Partinin Çekoslovakya'da iktidarı ele geçirmesi, NATO kavramının ortaya çıkışına neden olmuştur. 4 Nisan 1949'da, Avrupa ülkelerinin güvenliğini sağlamak üzere, Brüksel Paktı sonucu kurulan Batı Avrupa Birliği'ne, ABD ve Kanada'nın da dâhil olmasıyla kısa adı NATO (North Atlantic Treaty Organization) olan Kuzey Atlantik İttifakı kurulmuştur.¹¹⁸

Türkiye, daha kuruluş aşamasında NATO'ya dâhil olmak istemiş, fakat özellikle Avrupalı üyelerin siyasi, ekonomik ve kültürel itirazları ile karşılaşması sebebiyle bu girişim başlangıçta başarısız olmuştur. Türkiye'nin, 8 Ağustos 1949'da Avrupa Konseyi üyeliğine kabulü, Türk devlet adamlarını NATO'ya girme konusunda cesaretlendirmiştir.

2.1.4. Demokrat Parti Dönemi

14 Mayıs 1950 seçimlerinde iktidara gelen Demokrat Parti temelde Cumhuriyet Halk Partisinin dış politikasını benimsemiş olmakla birlikte ekonomik politikalar açısından Batıya daha yakın bir özellik taşımaktaydı. ABD, resmi seçim sonuçları henüz açıklanmadan, hangi parti kazanırsa kazansın Türkiye'nin Batı Bloğu'na uygun politikalar izlemesi halinde askeri ve iktisadi yardımın devam edeceğini açıklamıştır.¹¹⁹ Karşılıklı çıkarlara dayalı bu siyaset tarzı Türkiye'nin Batı'ya bağlanma hedefine ivme

¹¹⁵ Mustafa Aydın, a.g.e., s.475

¹¹⁶ İlay İleri, "Türkiye'nin Dış Politikası", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı 35-36, Mayıs-Kasım 2005, s.375-381

¹¹⁷ Rifat Uçarol, **Siyasi Tarih (1789 - 1994)**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995, s.664.

¹¹⁸ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, 12.Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 1996, s.449.

¹¹⁹ "Seçimlerin Neticesi ve Türkiye İle Amerika", Cumhuriyet Gazetesi, 16.05.1950, (Erişim) http://www.haberzoom.com/d/other/19500516_cumhuriyet.jpg, 10 Ekim 2013

katmıştır.

NATO'ya girmeyi zorunlu gören Demokrat Parti, bu sırada patlak veren Kore Savaşı'nı büyük bir fırsat olarak görmüş ve 1950 yılı Temmuz ayında 4500 kişilik bir Türk Birliğini meclisin onayını almadan Kore'ye göndermiştir.¹²⁰ Basında kararın verildiği bakanlar kurulu toplantısından önce Cumhurbaşkanı, Başbakan, Milli Savunma Bakanı ve Vaşington Büyükelçisi'nin görüştüğü bilgisi yer almıştır.¹²¹ Kararın verildiği sırada ABD'li senatör Mc Cain'in birkaç gündür Türkiye'de bulunması ve karar kamuoyuna duyurulduktan sonra, Türkiye'nin Kore'de ABD'nin yanında yer almasının Türkiye'nin BM'deki saygınlığını artıracığına dair görüşlerinin basında yer alması¹²² dikkatlerden kaçmamış ve kararın karşılıklı anlaşmaya dayalı olduğu izlenimini vermiştir. Bu karar muhalefet tarafından çok sert bir şekilde eleştirilmiştir. Başbakan bir gazete de yayınlanan mülakatında Kore'ye asker gönderilmesine karşı çıkan muhaliflere cevap olarak, dünya barışının ancak kolektif güvenlik tedbirleriyle alınacağı ve Türkiye'nin de bundan kaçınmayacağını belirtmiştir.¹²³ Kore Savaşı'na katılmasının Türkiye için iki faydası olacağı, olası bir Üçüncü Dünya Savaşı durumunda, Türkiye'nin avutma politikası uygulamayacağı hususundaki şüphelerin izale edileceğinden, milletler arası itibarının artacağı ve müşterek bir tehlike karşısında nasıl Kore'nin yardımına koşuluyorsa bir tehlikeye maruz kaldığında Türkiye'nin de yardımına koşulacağı fikri basında yer almıştır.¹²⁴ Muhalefetin devam eden itirazlarına Başbakan "Türkiye milli emniyet ve bekasını BM'ye dâhil olmakta ve BM anayasasının tüm dünyada tatbik edilmesinde görmektedir" beyanati ile cevap vermiştir.¹²⁵

Türkiye, 1950 yılı Ağustos ayında NATO'ya girmek için resmi müracaatta bulunmuş bu müracaatın ABD, İngiltere ve İtalya tarafından desteklendiği bilgisi basında yer almıştır.¹²⁶ Yine bir İngiliz gazetesinden alıntı ile Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme

¹²⁰ Sedef Bulut, "Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları: I. ve II. Menderes Hükümetlerinin (1950–1954) NATO Üyeliği ve Balkan Politikası", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı 41, Mayıs 2008, s.35–61

¹²¹ "Hükümetin Beklenmeyen Kararı", Milliyet Gazetesi, 26.07.1950,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/07/26>, 08 Ekim 2013.

¹²² "Türkiye'nin Şimaldeki Tehlikeye Rağmen Asker Göndermesi", Son Posta Gazetesi, 26.07.1950,

(Erişim) http://www.haberzoom.com/d/other/19500726_son_posta.jpg, 10 Ekim 2013.

¹²³ "Başbakan Adnan Menderes'in Milliyet'e Çok Mühim Beyanati", Milliyet Gazetesi, 07.08.1950,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/08/07>, 08 Ekim 2013.

¹²⁴ "Kore'ye Asker Yollamamızın Sebebi", Milliyet Gazetesi, 28.07.1950,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/07/28>, 08 Ekim 2013.

¹²⁵ "Mecliste Kore Kararı İçin Hararetli Müzakereler Oldu", Milliyet Gazetesi, 12.12.1950,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/12/12>, 08 Ekim 2013.

¹²⁶ "Atlantik Paktına Girmek İçin Resmen Müracaatta Bulunduk", Hürriyet Gazetesi, 03.08.1950,

(Erişim) http://www.haberzoom.com/d/other/19500803_hurriyet.jpg, 10 Ekim 2013.

kararı ile NATO ve Güvenlik Konseyi'ne girme isteği¹²⁷ ve ABD'nin Güvenlik Konseyi seçimlerinde Türkiye, Brezilya ve Hollanda'yı destekleyeceğine dair haberler basında yer almayı bu dönemde sürdürmüştür.¹²⁸

Kore Savaşı, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra artık çıkması beklenmeyen bölgesel savaşların hiç de ihtimal dışı olmadığını gösterecek ve NATO ülkelerini Sovyetler karşısında daha etkili tedbirler almaya yöneltecektir. NATO Bakanlar Konseyi, Sovyetler Birliği'ne karşı set çekme ve çıkabilecek muhtemel bir savaşta askeri üslere ihtiyaç duyulması sebebiyle, 15–20 Eylül 1951 tarihinde, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üye olarak alınmasına oybirliği ile karar vermiştir. Türkiye açısından bu olayı İkinci Dünya Savaşından sonra başlayan Batı Bloğu'na bağlanma çabalarının bir sonucu olarak görmek gerekir.¹²⁹ Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, BM, NATO, Avrupa Konseyi gibi oluşumların desteklenmesine neden olarak, Türk Dış Politikasının yürütülmesinde kolektif güvenliğin esas alınmasını göstermiştir.¹³⁰

Türkiye, NATO'ya girdikten sonra ABD ile birçok ikili antlaşma imzalamış bu kapsamda Türkiye'de bir Amerikan stratejik hava üssü kurulmasına, ABD uçaklarının belli başlı Türk hava alanlarından, Amerikan gemilerinin de belli başlı Türk limanlarından yararlanmalarına izin verilmiştir.¹³¹

Türkiye'nin genelde Batı, özelde ABD'ye daha çok bağlanmasının önemli sebeplerinden birisi de ekonomik kalkınması için özellikle Amerika'dan gelecek yardımlara bel bağlamasıdır. 1960 yılına kadar Türkiye'ye yapılan dış yardımların büyük çoğunluğunu ya doğrudan doğruya, ya da Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve diğer uluslararası kuruluşlar kanalıyla ABD yapmıştır.¹³²

Türkiye'nin Batı yörüngesinde politikalar izlemesi kendisi açısından bazı olumsuzluklara da sebebiyet vermiştir.¹³³ Filistin konusunda Batı yanlısı bir politika takip ederek İsrail devletini tanıması, Arap devletleriyle olan ilişkilerini olumsuz yönde

¹²⁷ "Atlantik Paketi", Milliyet Gazetesi, 03.09.1950,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/09/03>, 08 Ekim 2013.

¹²⁸ "Amerika Bizi Destekliyor", Milliyet Gazetesi, 29.09.1950

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/09/29>, 08 Ekim 2013.

¹²⁹ Bülent Akaya, "Türkiye'nin Nato Üyeliği ve Kore Savaşı", **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı 28, Ocak – Şubat 2012.

¹³⁰ "Fuad Köprülü Dün Dış Siyasetimizi İzah Etti", Milliyet Gazetesi, 02.09.1951,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1951/09/02>, 08 Ekim 2013.

¹³¹ Atay Akdevelioğlu, Ömer Kürkçüoğlu, **a.g.e.**, s.555

¹³² Atay Akdevelioğlu, Ömer Kürkçüoğlu, **a.g.e.**, s.551

¹³³ Hüseyin Bağcı, **a.g.e.**, s.43

etkilemiştir. Sovyetler Birliği'ni çevreleme ve Ortadoğu'daki Batı menfaatlerini korumak amacıyla kurulan CENTO sonucunda, Türkiye'nin Arap dünyası ile ilişkileri tamamen kesilmiştir. Bir döngü olarak Türkiye Batıya daha fazla yaklaşmış, bu yaklaşma sonucunda kolonizasyon hareketleri ile Asya ve Afrika'da kurulan yeni bağımsız devletlerin bağımsızlık istekleri konusunda Birleşmiş Milletlerdeki oylamalarda Batılı müttefiklerinden farklı yönde oy kullanmaktan dikkatle kaçınmıştır. Örneğin Cezayir'in bağımsızlığı konusunun Birleşmiş Milletlerde görüşülmesi sırasında Cezayir'i destekleyici bir tutum almaktan kaçınmış ve çekimser kalmıştır.

Türkiye, yeni bağımsızlığına kavuşan Asya ve Afrika devletlerinin başlattıkları Bağlantısızlar ve Üçüncü Dünya Hareketine de cephe almıştır. Nitekim 1955 yılında Bandung'da yapılan Bağlantısızlar Hareketinin konferansına katılan Başbakan Yardımcısı Fatin Rüştü Zorlu, burada özellikle komünizm tehlikesi üzerinde durmuş, tarafsızlığı kınamış ve NATO'yu genellikle de Batı Bloğunu savunmuştur. Böylece Türkiye konferansta, her türlü bloklaşmanın aleyhine olan, tarafsızlığı kendilerine dış politika ilkesi olarak kabul eden devletlerin karşısında yer almıştır. Bağlantısızlar Hareketi üyesi devletler Türkiye'yi Batının sözcüsü olarak görmüşler ve bundan büyük rahatsızlık duymuşlardır.¹³⁴

2.1.4.1. Kıbrıs Meselesi

Demokrat Parti döneminde Türkiye'nin Birleşmiş Milletlerde kendisini taraf olarak hissettiği ve yakından ilgilendiği en önemli mesele Kıbrıs meselesi olmuştur. Demokrat Parti, ilk dönemlerinde selefi CHP'nin yürüttüğü Lozan Barış Anlaşması ile oluşan statükonun devamından yana olan siyasetini, Kıbrıs meselesinin Türkiye'nin NATO'ya girmesi ve Batı ile iyi ilişkiler kurması yolunda engel teşkil etmemesi için aynen sürdürmüştür.¹³⁵ Ancak 1955 yılı başlarından itibaren Rum tarafının meseleyi silah zoru ile çözmeye çalışması ve EOKA'nın terör eylemleriyle Türkleri hedef alması Türkiye'nin Kıbrıs politikasında değişikliğe yol açmıştır.¹³⁶

Başbakan Yardımcısı Fatin Rüştü Zorlu, 29 Ağustos–7 Eylül 1955 tarihleri arasında Londra'da düzenlenen konferansta, Kıbrıs'ın Lozan Anlaşması'yla İngiltere'ye

¹³⁴ Behçet Kemal Yeşilbursa, "Demokrat Parti Dönemi Türkiye'nin Ortadoğu Politikası (1950-1960)", **History Studies Ortadoğu Özel Sayısı**, 2010, s.82.

¹³⁵ Esra Sarıkoyuncu Değerli, "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası (1950–1960)", **Gazi Üniversitesi Akademik Bakış**, Cilt 6, Sayı 11, Kış 2012, s.85-101

¹³⁶ Esra Sarıkoyuncu Değerli, **a.g.m.**, s.90

bırakıldığını, adadaki statükonun korunamaması halinde adanın Türkiye'ye geri verilmesi gerektiğini savunmuş, ileriye dönük bir çözüm olarak da kendi kendini yönetimi önermiştir. Konferans devam ederken ortaya çıkan 6–7 Eylül Olayları sebebiyle konferanstan bir sonuç alınamamıştır.¹³⁷ 6–7 Eylül Olayları ile konferansta elde edilen ilerleme ve başarıların heba edildiği Türk komisyonu başkanı F.Rüştü Zorlu tarafından ifade edilmiş ve bu olay Menderes hükümeti için iç ve dış siyasi zorluklara sebep olmuştur.¹³⁸

Demokrat Parti, 1956 yılı sonundan başlayarak ihtilal ile iktidardan ayrıldığı 1960 yılı Mayıs ayına kadar Ada'da taksimi öne çıkaran bir dış politika yürütmeye başlamıştır. İngiltere'nin, Kıbrıs konusunda sadece Yunanistan ile görüşerek kararlar almaya çalışması Türk tarafının tepkisini çekmiş ve adanın taksimi yönündeki çalışmaları hızlandırmıştır. İngiltere'nin, Türk toplumunu dışlayarak adada egemenliğini sürdüremeyeceğini anlaması ve Birleşmiş Milletlerin de 5 Aralık 1958 tarihinde Türkiye'nin rızası olmadan Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili karar alınamayacağı şeklindeki kararı Zürih Konferansı'na giden yolu açmıştır. 11 Şubat 1959 tarihinde imzalanan Zürih Anlaşması ile Kıbrıs Türklerinin iki eşit statülü kurucularından biri olduğu Kıbrıs Devleti kurulmuştur.¹³⁹

Bu anlaşmaya göre, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantör devletler olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Cumhurbaşkanı Rum, yardımcısı Türk olup, beş yılda bir ada halkı tarafından seçimle iş başına geleceklerdir. Aynı zamanda on bakandan yedisi Rum, üçü Türk ve Temsilciler Meclisi üyelerinin %70'i Rumlardan, %30'u Türklerden oluşacaktır. Kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin dili Rumca ve Türkçe olup, kendisine ait bir bayrağı olacaktır.¹⁴⁰

2.1.5. Demokrat Parti Sonrası

27 Mayıs 1960 ihtilali sonrasında oluşan yeni yönetimin yürüttüğü dış politikasında da, Demokrat Parti dönemine göre, önemli bir değişiklik gözlenmemiştir. İhtilal yönetiminin yayınladığı bildiriye, Türkiye'nin bütün ittifaklarına ve taahhütlerine sadık olduğu, NATO'ya ve CENTO'ya bağlı olduğu ilan edilmiş, dış politikada herhangi bir değişikliğin

¹³⁷ Esra Sarıkoyuncu Değerli, **a.g.m.**,s.91

¹³⁸ Hüseyin Bağcı, **a.g.e.**, s.109-110

¹³⁹ Esra Sarıkoyuncu Değerli, **a.g.m.**,s.93

¹⁴⁰ Esra Sarıkoyuncu Değerli, **a.g.m.**, s.97

olmayacağı açıklanmıştır.¹⁴¹

Fakat bu bağlılık, 1958 yılında imzalanan ikili antlaşma ile Türkiye’de kurulan füze üssünün, 1962 Küba bunalımı sonucu Vaşington ile Moskova arasında yapılan pazarlığa bağlı olarak kaldırılması ile sorgulanmaya başlamıştır.¹⁴²

Türkiye’nin Batı’ya yönelik kayıtsız şartsız tam destek politikasının kırılma noktasını ise 1964 yılındaki ünlü Johnson Mektubu oluşturur. Rumların Türklere yönelik katliam hareketleri üzerine 1964 yılında Kıbrıs’a tek başına müdahale etmeye karar veren Türkiye, Amerikan Başkanı Johnson tarafından Başbakan İnönü’ye gönderilen diplomatik nezaketi olmayan bir mektup ile uyarılmış, olası bir Sovyet müdahalesi durumunda NATO’nun Türkiye’nin korunmasına yönelik görev alamayabileceği ima edilmiştir. Bu mektup Türk siyasetçi ve bürokratlarında bir hayal kırıklığı yaratmış ve Türk dış politikasında çok yönlülüğe geçiş çabalarının başlamasını sonuç vermiştir.¹⁴³

1960’ların ortalarından itibaren, dâhil olduğu Batı Bloğu içindeki yükümlülüklerinden ve temel dış politikasından vazgeçmeden, başta Sovyetler Birliği olmak üzere Doğu Bloğu, Üçüncü Dünya Ülkeleri ve İslam Dünyası ile ilişkilerin geliştirmeyi hedeflemiştir.

Soğuk Savaş döneminde Türkiye ile İslam ülkelerinin ilişkileri, Türkiye’nin, 1967 Arap-İsrail savaşında Arap dünyasının yanında yer alması ile olumlu bir yola girmiş, ancak Batı Bloğu karşısında Sovyetler Birliği’nin desteğini almış olan komşu Arap ülkeleri ile siyasi ve ekonomik ilişkiler tam anlamıyla geliştirilememiştir. Türkiye, 1973 petrol krizi sonrasında İslam Konferansı Örgütü’nün bütün toplantılarına üst düzeyde katılım sağlamış ve İslam dünyası, Türkiye’nin siyasi ve ekonomik ilişkilerinde ciddi bir şekilde yer almaya başlamıştır. İslam Konferansı Örgütü, Türkiye’ye, Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkeleriyle dış ticaretini geliştirme ve ortak teknik ve kültürel yardım programlarının uygulamasında faydalar sağlamıştır.¹⁴⁴

¹⁴¹ İlay İleri, **a.g.m.**,s. 375-381

¹⁴² Sedat Laçiner, “Yeni Dönemde Türk Dış Politikasının Felsefesi, Fikri Altyapısı ve Hedefleri”, **Yeni Dönemde Türk Dış Politikası: Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri**, Editörler: Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacali Necefoğlu, Ankara, USAK Yayınları, Şubat 2010, s.34

¹⁴³ Birol Akgün, “Türk Dış Politikası ve Uluslararası Örgütler”, **Selçuk Üniversitesi Akademik Orta Doğu Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2009.

¹⁴⁴ Yusuf Sarınay, “Atatürk’ten Günümüze Türk Dış Politikası Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, (Erişim) <http://atam.gov.tr/ataturkten-gunumuze-turk-dis-politikasi-hakkinda-genel-bir-degerlendirme/>, 12 Eylül 2013

Soğuk Savaşın küresel politikaları, Türkiye'nin, Kıbrıs konusu dışında, uluslararası sistemi ve bölgesel ilişkileri temelden etkileyecek bağımsız bir dış politika sergilemesine engel olmuştur. Yine de 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı, Türkiye'nin, milli çıkarları gereği bağlı olduğu ittifakların dışında hareket edebileceğini bütün dünyaya göstermiştir.

Görüldüğü üzere Türkiye, daha önce Güvenlik Konseyi geçici üyelik yıllarını da içeren BM'nin kuruluş yılları ile Johnson Mektubu arasındaki dönemde hareket kabiliyetinin sınırlılığı sebebiyle Batıya bağımlılık dışında farklı dış politika seçenekleri geliştirememiştir. 1960'ların ortalarından itibaren bu bağımlılık kırılmaya çalışılmış ancak soğuk savaşın meydana getirdiği küresel sistem bunun tam olarak başarılmasına engel olmuştur. Soğuk Savaş dönemi boyunca Türk dış politikası, Sovyet tehdidinden korunmak, Türkiye'nin çıkarlarının Yunanistan ve Kıbrıs ilişkileri bağlamında korunması ile ABD ve NATO ile ilişkilerin güçlendirilmesi yörüngesinde geliştirilmeye çalışılmıştır.

2.1.6. Soğuk Savaş Sonrası Dönem

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın bitimiyle, Türkiye çok yönlü tehditler ve imkânlar ile hazırlıksız olarak karşılaşmıştır. Türkiye, bir yandan oluşan yeni manevra alanlarından yararlanmak, öte yandan da Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasya'da oluşan belirsizlik ve çatışmaların daha büyük bir tehdit oluşturmaması için daha aktif bir dış politika sergilemeye başlamıştır.

Türk Cumhuriyetleri için Batı'ya entegre olma yolunda önemli bir kapı ve "ağabey" olarak görülen Türkiye, vermiş olduğu ekonomik sözleri tam olarak yerine getirememiş ve ilk yıllarda hayal kırıklığına sebebiyet vermiştir. Yine de bu dönemde kurulan kültürel bağlar, son yıllarda hızlı gelişen ekonomik ve siyasi ilişkiler için bir temel teşkil etmiştir.

Körfez Krizi sonrasında oluşan otorite boşluğundan dolayı PKK terör örgütü güç kazanmış, bununla bağlantılı olarak, yaşanan su sorununun da etkisiyle, PKK terör örgütüne destek veren Suriye ile Türkiye'nin ilişkileri giderek gerginleşmiştir. Ayrıca Irak'a yönelik ambargo sebebiyle Türkiye'nin bölge ülkeleri ile ticari ilişkilerinde gerileme yaşanmış ve Türkiye için siyasi ve iktisadi problemlere yol açmıştır.

Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrası bir başka ilgi alanı da Balkanlar olmuştur. Yugoslavya'nın parçalanması sonrası Balkanlarda yaşanan olaylar sebebi ile Türkiye, bölge ile yakından ilgilenmek zorunda kalmış ve bölgede yaşayan Türk ve Müslümanların güvenliklerinin sağlanması için bölgede aktif bir politika izlemiştir. Bosna-Hersek ve Kosova sorunlarında meseleyi uluslararası boyuta taşımak için üyesi bulunduğu örgütlerde etkin ve devamlı bir politika yürütmüştür. Kosova'da NATO tarafından gerçekleştirilen operasyona askeri olarak da destek vermiştir.

AB tarafından, Soğuk Savaş döneminde NATO içindeki önemine binaen Doğu Bloğu'na karşı bir kale olarak sürekli övülen Türkiye'nin önemi, Soğuk Savaş sonrası yeteri kadar dikkate alınmamış ve 1996 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği ile yetinmesi istenmiştir. Her ne kadar 10–11 Aralık 1999 tarihinde Helsinki zirvesinde Türkiye'nin AB'ne tam üyelik adaylığı tescil edilse de, AB'nin bu yöndeki isteksiz tavrı bu konuda Türkiye'nin ümitlerini azaltmıştır.¹⁴⁵

Görüldüğü üzere Soğuk Savaş dönemi sonrasında Türk dış politikası yapıcılarını Batı'ya arkasını dönmeden yakın ve uzak etki sahalarına yönelik çok yönlü ve aktif politika sergileme yönünde önemli girişimlerde bulunmaya başlamışlardır. Son yıllarda etkisini iyice gösteren dışı açılma, bölgesel olarak etkin bir güç olma yönündeki girişimlerin temeli, Soğuk Savaş sonrası oluşan yeni küresel denge içinde yer bulma çabalarına dayanmaktadır diyebiliriz.

2.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÖRGÜTÜ VE TÜRKİYE

Türkiye, Birleşmiş Milletlere kurucu üye olarak katıldığı 1945 yılından bugüne kadar Birleşmiş Milletlerin hedeflerine ve uluslararası arenada barış ve refahın sağlanması yönündeki çabalarına katkılar sağlamıştır ve sağlamaya da devam etmektedir.

Türkiye, Kore Savaşına 4500 personelden oluşan bir birlik ile katıldığı 1950 yılından bu yana BM barış güçlerine ve BM barışı koruma faaliyetlerine önemli katkılarda bulunmuştur. Türk Silâhlı Kuvvetleri, 1988'den bu yana çeşitli gözlemcilik görevleri ile barışı destekleme harekâtına aktif olarak iştirak etmiştir.

Türkiye bu kapsamda geçmişte Ağustos 1988-Şubat 1991 tarihleri arasında UNIIMOG

¹⁴⁵ Oya Akgönenç, Türkiye'nin AB Stratejisi, 2.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Kasım 2010, s.158.

(United Nations Iran Iraq Military Observer Group), Nisan 1991-Ekim 2003 tarihleri arasında UNIKOM (United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission), Mart 1993-Mart 1995 tarihleri arasında UNOSOM-2 (United Nations Operation in Somalia), Ocak 1996-Ocak 1998 tarihleri arasında UNTAES (United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Sirmium), Şubat 1992-Mart 1995 tarihleri arasında UNPROFOR'a (United Nations Protection Force), Ağustos 1993-Haziran 2009 tarihleri arasında UNOMIG (United Nations Observer Mission in Georgia) ve Ekim 1999-Mayıs 2002 tarihleri arasında UNTAET'e (United Nations Transitional Administration in East Timor) iştirak etmiştir.¹⁴⁶

Türkiye, halen devam etmekte olan onaltı barışı koruma operasyonun dokuzunda (UNOCI (United Nations Operation in Côte d'Ivoire), UNIPTF (United Nations International Police Task Force), UNMISS (United Nations Mission in the Republic of South Sudan), UNMIL (United Nations Mission in Liberia), UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo), UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon), UNAMID (African Union/United Nations Hybrid operation in Darfur), MONUSCO (United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo) ve MINUSTAH (United Nations Stabilization Mission in Haiti)) polis ve askeri personel desteği ile aktif katılımcı olarak görev yapmaktadır.¹⁴⁷

Ayrıca Türkiye, 5010 sayılı kanun ile BM Hazır Barış Gücü'ne bir Tabur Görev Kuvveti ile katılmayı taahhüt etmiştir.¹⁴⁸

Türkiye BM Antlaşması'na uygun olarak yürütülen bölgesel ve çok taraflı barışı koruma faaliyetlerinin önemine de inanmakta ve bu kapsamda birçok çalışmaya destek sağlamaktadır. NATO tarafından BM kararlarına uygun olarak Adriyatik Denizi'nde icra edilen Sharp Guard ve Deny Flight Harekâtı ile Bosna-Hersek'teki IFOR (Implementation Force) faaliyetlerinde yer almıştır. Halen, IFOR'un yerini alan SFOR (Stabilization Force) ile Kosova'daki KFOR (Kosova Implementation Force) faaliyetlerine iştirak etmektedir.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/past.shtml>, 01 Eylül 2013

¹⁴⁷ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>, 01 Eylül 2013

¹⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi, (Erişim) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5010.html>, 02 Eylül 2013

¹⁴⁹ "Türkiye'nin Birleşmiş Milletler'e ve Barışı Koruma Faaliyetlerine Bakış Açısı", 21.06 2011, **TASAM**, (Erişim) http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/2320/turkiyenin_birlesmis_milletlere_ve_barisi_koruma_faaliyetlerine_bakis_acisi, 23 Eylül 2013

Arnavutluk'a yönelik olarak AGİT öncülüğünde icra edilen ALBA Harekâtı ile BM kararlarına istinaden icra edilen Kuzey Irak'a yönelik Huzuru Temin Harekâtı'nda yer almıştır. Türkiye, Güneydoğu Avrupa'da ve özellikle Balkanlarda bölgesel güvenlik ve istikrara katkıda bulunmayı amaçlayan Güneydoğu Avrupa Çok Uluslu Barış Gücü'nün kurulmasına da büyük katkı sağlamıştır.¹⁵⁰

Batı Şeria'daki El-Halil şehrinin, İsrail kuvvetlerince boşaltılarak Filistin Ulusal Yönetimi'ne devredilmesini izlemek ve rapor etmek maksadıyla kurulan TIPH (Temporary Presence In Hebron) adlı uluslararası gözlem misyonunda da yer alan Türkiye, AGİT-Gürcistan Gözlem Grubuna da personel görevlendirmiştir.¹⁵¹

Türkiye, ulusal ve bölgesel gelişime yönelik işbirliğini sağlamak maksadıyla BM sistemine bağlı 11 kuruluşa ev sahipliği yapmaktadır. Bu kuruluşlar, Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), OCHA, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi (UNIC), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Sınâ Kalkınma Örgütü (UNIDO), BM Gönüllüleri (UNV), BM Kadın Birimi (UNWOMEN), Dünya Gıda Programı (WFP) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'dür. Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin de Türkiye'de temsilcilikleri bulunmaktadır.¹⁵²

Kalkınma alanında büyük ilerlemeler kaydeden dünyanın yükselen ekonomilerden biri haline gelen Türkiye, Birleşmiş Milletler ile kalkınma alanında öncü bir ortaklık modeli geliştirmektedir. 2011–2015 dönemini kapsayan Kalkınma İşbirliği Stratejisi¹⁵³, başta bölgelerarası kalkınmışlık farklılıklarının ortadan kaldırılması olmak üzere, sosyal içerme (ekonomik ve sosyal hayata katılıma engel olan faktörlerin bertaraf edilerek ve kişilerin hayat seviyelerinin yükseltilmesi ve toplumla bütünleşmelerinin sağlanması), istihdam ve demokratik ve çevreci yönetim gibi kalkınma ile ilgili sorunlarda, hem Türkiye'ye hem de Türkiye'nin tecrübelerinden yararlanarak bölgedeki ve diğer kalkınmakta olan ülkelere, Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşma çabalarında yardımcı

¹⁵⁰ Türkiye'nin Birleşmiş Milletler'e ve Barışı Koruma Faaliyetlerine Bakış Açısı,

¹⁵¹ Türkiye'nin Birleşmiş Milletler'e ve Barışı Koruma Faaliyetlerine Bakış Açısı,

¹⁵² Birleşmiş Milletler Türkiye, (Erişim) <http://www.un.org.tr/BMAnkaraweb.pdf>, 01 Eylül 2013

¹⁵³ **United Nations Development Cooperation Strategy Turkey (2011-2015)**, Ankara, 12.03.2010.

olmayı amaçlamaktadır.¹⁵⁴

1982 yılında kurulan FAO Ankara Temsilciliğinin 2006 yılında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile imzaladığı FAO-Türkiye Ortaklık Programı Anlaşması gereği 2007 yılında Orta Asya Alt Bölge Ofisi (SEC) Ankara'da açılmıştır. FAO Alt Bölge Ofisi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkiye ve Türkmenistan'a hizmet vermektedir. Türkiye, üye ülkelerin gıda güvenesi amaçlarına ve Bin Yıl Kalkınma Hedeflerine ulaşması maksadıyla, FAO'nun uzmanlığından faydalanarak bölgesel, ulusal ve uluslararası alanda 17 adet projenin yürütülmesi için 6,5 milyon ABD dolarını oluşturulan güvence fonuna aktarmıştır.¹⁵⁵

Geçmişte Uluslararası Para Fonu ile birçok ortak program yürüten Türkiye'nin, şu anda Fon ile aktif bir borç programı bulunmamaktadır. Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu ile hâlihazırdaki ilişkileri, aktif üyesi bulunduğu G-20'ye ilişkin politik ve teknik konulardaki çalışmalardan ibarettir. Türkiye, Uluslararası Para Fonu'nun hali hazırda sistem içerisinde önemli finansal yapıya sahip ülkeler için düzenli olarak yürüttüğü Finansal Sektör Değerlendirme Programının tam katılımcısıdır.¹⁵⁶

Türkiye ve UNDP'nin ortak çalışmaları, coğrafi olarak ülke çapına yayılmış ve Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı, TİKA gibi çeşitli kurumlarla ortaklıkları içermektedir. UNDP rekabet ve yerel ekonomik kalkınmadaki deneyimini esas alarak Türkiye'de politika geliştirme ve herkes için gelir ve istihdama yönelik uygulamalara destek sağlamaktadır.¹⁵⁷

UNICEF'in Türkiye'de Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü gibi çok sayıda bakanlık ve kurum ile ortak çalışmalar yürütmektedir. UNICEF aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi, yerel yönetimler, üniversiteler, araştırma kurumları, sivil toplum, Avrupa Birliği ve Dünya Bankası dâhil diğer uluslararası kuruluşlar, medya ve çocuk ve ergenlerle de ortaklıklar kurmaktadır. Program faaliyetleriyle ilgilenen Ülke Ofisi'ne ek olarak, Türkiye'de ayrıca kaynak toplamaya

¹⁵⁴ Birleşmiş Milletler Türkiye, (Erişim) <http://www.un.org.tr/BMAnkaraweb.pdf>, 01 Eylül 2013

¹⁵⁵ Birleşmiş Milletler Türkiye, (Erişim) <http://www.un.org.tr/BMAnkaraweb.pdf>, 01 Eylül 2013

¹⁵⁶ Birleşmiş Milletler Türkiye, (Erişim) <http://www.un.org.tr/BMAnkaraweb.pdf>, 01 Eylül 2013

¹⁵⁷ Birleşmiş Milletler Türkiye, (Erişim) <http://www.un.org.tr/BMAnkaraweb.pdf>, 01 Eylül 2013

yoğunlaşan bir UNICEF Milli Komitesi de bulunmaktadır. Türkiye, UNICEF'in çalıştığı ülkeler içinde hem bir ülke ofisi hem de bir milli komitesi olan tek ülkedir.¹⁵⁸

Türkiye'nin ekonomik büyüme ve kalkınma alanında son yıllarda sağladığı ilerleme, Afrika ve Latin Amerika'ya yönelik açılım politikaları, BM Güvenlik Konseyi'ne adaylığı ve 2009-2010 yıllarındaki geçici üyeliği sürecinde uzak coğrafyalardaki ülkelerle geliştirdiği ilişkiler, AB perspektifi, G-20 üyeliği ve giderek artan resmi kalkınma yardımları özellikle BM'nin kalkınma gündemine katkılarını arttırmak için yeni fırsatlar sunmuştur. Nitekim 9-13 Mayıs 2011 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen BM 4. En Az Gelişmiş Ülkeler Konferansı, Türkiye'nin uluslararası kalkınma işbirliğine desteğinin ve katkılarının somut olarak ortaya konulabilmesine imkan vermiştir. Türkiye bu konferansta 2020 yılına kadar EAGÜ ile ilgili konuları uluslararası gündeme taşıma ve çözüm arama gayretlerine yardımcı olma sorumluluğunu üzerine almış ve EAGÜ'nün sözcülüğünü üstlenmiştir.¹⁵⁹

Yukarıda kısaca değinilen hususlar ışığında anlaşılacağı üzere Türkiye, sadece Birleşmiş Milletler sisteminden ve tecrübelerinden faydalanmakla kalmamakta, kendi tecrübelerini de sisteme aktararak bölgesel/küresel barış, kalkınma ve refah adına işbirliğine girmektedir.

2.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ VE TÜRKİYE

2.3.1. Türkiye'nin 2009–2010 Dönemi Öncesi Güvenlik Konseyi Üyelikleri

Türkiye, daha önce 1951–1952, 1954–1955 ve 1961 yıllarında üç kez Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde görev yapmış, 1961 yılında icra ettiği görev ihtilal sonrasına denk gelse de, her üç Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine Demokrat Parti hükümetleri döneminde seçilmiştir.

Türkiye'nin Güvenlik Konseyi geçici üyesi olduğu 1951–1961 yılları arasındaki dönemin en belirgin özelliği Batı'ya ve özellikle ABD'ye bağımlı politikalar izlemesidir. Bu üç geçici üyelik döneminde Güvenlik Konseyinde verilen kararlar (Bakınız Ek–2) incelendiğinde Batı ve ABD ile çelişen kararlar verilmemeye çalışıldığı, Bağlantısızlar

¹⁵⁸ Birleşmiş Milletler Türkiye, (Erişim) <http://www.un.org.tr/BMAnkaraweb.pdf>, 01 Eylül 2013

¹⁵⁹ Dışişleri Bakanlığı, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa>, 01 Eylül 2013

Hareketi ve Doğu Bloğu üyesi ülkelerden farklı bir dış politika izlendiği görülecektir. Esasında bu üç geçici üyelik döneminin Soğuk Savaş yıllarına denk gelmesi sebebi ile küresel birçok sorun, daimi üyelerin vetoları sebebi ile Güvenlik Konseyi'nin gündemine dahi gelememiştir. Eğer bu dönemde Güvenlik Konseyi etkin çalışabilse idi, Türkiye oylamalarda ne gibi kararlar verirdi diye sorarsak, muhtemelen başta ABD olmak üzere Batı politikalarına uygun davranırdı şeklinde cevaplayabiliriz. Zaten Türkiye, her üç Güvenlik Konseyi geçici üyeliği döneminde de, seçilmesinde ABD ve İngiltere'den destek ve hatta teşvik görmüştür. Batı'ya tam bağımlılık dönemleri olan bu yıllarda bloklaşmanın bu sonucu doğurması normaldir.

Türkiye'nin Güvenlik Konseyi geçici üyeliği yaptığı ilk üç dönem incelendiğinde yukarıdaki tespitlerin veriler ile desteklendiği görülecektir.

2.3.1.1. Türkiye'nin 1951–1952 Dönemi Güvenlik Konseyi Üyeliği

1951–1952 üyelik dönemi öncesinde Türkiye, ABD ve İngiltere'den Güvenlik Konseyine seçilmek için büyük destek görmüştür. 3 Eylül 1950 tarihinde yayınlanan bir gazetede İngiliz gazetelerinde yer alan bir haberden alıntı ile ABD ve İngilizlerin Türkiye'nin Atlantik Paktı ve Güvenlik Konseyi üyeliğine vermiş olduğu destekten bahsedilmiş ve şöyle devam edilmiştir.

“Atlantik Birliğinin sağladığı desteklerde faydalanmanın Türkiye'ye kazandıracığı avantaja mukabil, şüphesiz ki bunun Atlantik Paktı devletleri için de çok açık avantajları olacaktır. Türkiye'yi Atlantik Paktına almanın en kuvvetli amili, Türkiye'nin coğrafi durumundan sosyal demokrasilerin en modern olan bu devletin başındaki yeni Demokrat Parti hükümeti, kendi hudutlarında tecavüz tehlikeleri dolaşırken dünyanın öbür tarafına kuvvet göndermeye hazır olduğunu göstermekle büyük çapta itimat kazanmış olmasaydı bile, bu stratejik sebep aynı sağlamlığı muhafaza edecekti”¹⁶⁰

Yine aynı gazetenin 6 Eylül 1950 tarihli nüshasında DP iktidarının dış siyasette daha müspet ve aktif bir siyaset takip etmeye karar verdiğinden bahisle, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün, Atlantik Paktı'na ve Güvenlik Konseyi'ne girebilmemiz ve Amerikan askeri, iktisadi yardımlarının artmasını temin için Amerika'ya gideceğinden bahsedilmiştir¹⁶¹

¹⁶⁰ “Atlantik Paktı ve Güvenlik Konseyi İçin Taleplerimiz”, Milliyet Gazetesi, 03.09.1950, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/09/03>, 09 Ekim 2013.

¹⁶¹ “Fuad Köprülü'nün Seyahati”, Milliyet Gazetesi, 06.09.1950, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/09/06>, 09 Ekim 2013.

27 Eylül 1950 tarihinde Kore'ye gidecek birliğin yola çıkması¹⁶² Türkiye'nin Batı Bloğuna dâhil ülkeler tarafından Güvenlik Konseyi üyeliği seçimlerinde Lübnan'a karşı desteklenmesinde ana argümanlardan birisi olmuştur. Lübnan ise Arap devletlerinden destek almış ve Genel Kurul bir süre seçimlerden sonuç alamamıştır.¹⁶³ Daha sonra 7 Ekim 1950 tarihinde yapılan seçimlerde Lübnan'ın adaylığını geri çekmesi üzerine Türkiye, 53 oyla Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmiş ve BM delegesi Selim Sarper, yapılan seçimin Türk-Arap ilişkilerine zarar vermeyeceğini beyan etmiştir.¹⁶⁴

9 Ekim 1950 tarihli Milliyet Gazetesinde Güvenlik Konseyine seçilmesinin dış çevrelerce Türkiye'nin başarısı olarak değerlendirildiği belirtilmiştir ve bu kapsamda aşağıdaki değerlendirmeye yer verilmiştir.¹⁶⁵

“Türkiye'nin Sovyet Bloğu dışında kalan devletlerin, yani hemen hemen bütün BM üyelerin büyük çoğunluğuyla Güvenlik Konseyine aza seçilmesi, üzerinde ehemmiyetle durulmak ve göğsümüzü iftiharla kabartmak icap eden mühim bir hadisedir.....Türkiye bugünkü dünya politikası üzerinde birinci derece müessir amiller arasına girmiştir.....Kore Harbi ve bu harbin neticesi Güvenlik Konseyinin ilk tecrübesini, ilk tesirli müdahalesini ilk zaferini teşkil ederek denilebilir ki onun manevi itibarını artık bir daha sarsmayacak ve muhtemel mütecavizlerin ruhuna korku salacak şekilde yükseltti.....Bu müstesna vaziyete yükselmek Türkiye'nin medeni alemce tasdiki, müşterek güvenlik ve sulh politikasında Türkiye'nin görebileceği hizmet ve yapabileceği tesirlerin BM'ce kabul edilmesi demektir..... Güvenlik Konseyi azası olmayan bir Türkiye'ye tecavüzle Güvenlik Konseyi azası olan bir Türkiye'ye tecavüz aynı mahiyette iki hadise değildir. Güvenlik Konseyinde aza bir devlete tecavüz, mütecavizin o konseyin yekûnuna bir nevi meydan okuması sayılabileceği gibi bu yüzden konsey reaksiyonunun daha süratli daha şiddetli olması da kabildir”. Ali Naci Karacan

Türkiye, bu dönemde bir yandan Kore'de savaşırken diğer yandan Atlantik Paktı'na girmek için girişimlerde bulunmuştur. Kore'de BM sistemine sağlanan destek, Türkiye'nin Atlantik Paktı'na alınması hususunda ABD'den destek görmesini sağlamıştır. Sonuçta Atlantik Paktı Konseyi, 20 Eylül 1951 tarihinde yaptığı toplantıda, Türkiye ve Yunanistan'ın pakta davet edilmesini oybirliği ile kabul etmiştir. 21 Şubat

¹⁶² “Savaş Birliğimiz Hareket Etti”, Milliyet Gazetesi, 28.09.1950, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/09/28>, 09 Ekim 2013.

¹⁶³ “Birleşmiş Milletler İkiye Bölündü”, Milliyet Gazetesi, 01.10.1950, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/10/01>, 09 Ekim 2013..

¹⁶⁴ “Türkiye Dün 53 Oyla Güvenlik Konseyine seçildi”, Milliyet Gazetesi, 08.10.1950, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/10/08>, 09 Ekim 2013.

¹⁶⁵ “Güvenlik Konseyine Seçilmemizin Akisleri”, Milliyet Gazetesi, 09.10.1950, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1950/10/09>, 09 Ekim 2013.

1952 tarihinde Atlantik Pakti'na resmen dâhil olan Türkiye, kendi güvenliğini sağlama adına önemli bir başarı sağlamıştır.¹⁶⁶

Tablo-1

1951 yılı oylamaları	Evet	Çekimser
Türkiye	7	
ABD	7	
İngiltere	7	
SSCB	2	5
Çin	6	1
Fransa	7	
Brezilya	7	
Ekvator	7	
Hindistan	4	3
Hollanda	7	
Yugoslavya	6	1

Tablo-2

1952 yılı oylamaları	Evet	Çekimser	Oy Vermedi
Türkiye	2		
ABD	2		
İngiltere	2		
SSCB	1	1	
Çin	2		
Fransa	2		
Brezilya	2		
Yunanistan	2		
Pakistan	1		1
Hollanda	2		
Şili	2		

Türkiye'nin, Ortadoğu coğrafi gurubundan seçilerek görev yaptığı 1951–1952 yıllarında Konseyde gerçekleşen oylamalara dair hazırlanmış Tablo-1 ve Tablo-2 incelendiğinde

¹⁶⁶ Hüseyin Emiroğlu, "Türkiye'nin Atlantik Pakti'na Giriş Süreci ve Türk Basınının Tutumu", **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 28, Mart 2003, s.81–112.

şu sonuçlarla karşılaşılacaktır. Türkiye, ilk Güvenlik Konseyi geçici üyeliği döneminde, 1951 yılında yedi ve 1952 yılında iki olmak üzere Güvenlik Konseyinin oyladığı dokuz kararın tamamında ABD, İngiltere ve Fransa ile uyumlu bir şekilde “evet” oyu kullanmıştır. Sovyetler Birliği gerçekleşen bu dokuz oylamanın altısında, Çin ise birinde çekimser kalmış, diğerlerinde evet oyu kullanmışlardır. 1951–1952 yıllarında daimi üyelerin tercihi bu yönde iken geçici üyelerden Hindistan, Yugoslavya ve Pakistan dışındaki üyeler “evet” oyu kullanmışlardır. 1951 yılında gerçekleşen oylamalarda Hindistan üç kez Yugoslavya ise bir kez çekimser kalmışlardır. Pakistan ise 1952 yılında gerçekleşen bir oylamada toplantıya katılım sağladığı halde oy vermemiştir.

24 Nisan 1951 tarihinde BM'nin ilk Genel Sekreteri Trygve Lie Türkiye'yi ziyaret etmiş ve bir dizi görüşmelerde bulunmuştur.¹⁶⁷ Bu ziyaret Türkiye'nin o dönemde Batı Bloğu üyesi ülkelerin çıkarları için büyük öneme sahip olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

2.3.1.2. Türkiye'nin 1954–1955 Dönemi Güvenlik Konseyi Üyeliği

1954–1955 dönemi için yapılan seçimlerde de Batı Bloğundan, özellikle de ABD ve İngiltere'den destek alan Türkiye, Rusların aleyhte çalışmaları ile karşılaşmıştır.¹⁶⁸ Türkiye, 5 Ekim 1953 tarihinde, sekizinci turun sonunda 19 oy alan Polonya'nın karşısında 40 oy ile Güvenlik Konseyi'ne seçilmiş, Türkiye'nin BM nezdindeki delegesi Selim Sarper sonucu “Türkiye'nin Güvenlik Konseyi üyeliğine seçilmesi, bu memleketin milletler arası münasebetlerde ve müşterek güvenlik sahasında oynadığı rolü ispat etmektedir” sözleriyle değerlendirmiştir.¹⁶⁹ Türkiye'nin Güvenlik Konseyine seçilmesi üzerine aleyhte konuşan Rus delegesi Vichinsky, 1946 yılında üyeliğin Doğu Avrupa'ya tahsisi konusunda sözlü anlaşma yapıldığını iddia etmiş fakat konuşması Genel Kurul Başkanı tarafından sonlandırılmıştır.¹⁷⁰

Türkiye'nin bir önceki görev süresinin dolmasından sadece bir yıl sonra Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne seçilmesi İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi Knox Helm

¹⁶⁷ “Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ankara'ya Geldi”, Milliyet Gazetesi, 25.04.1951, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1951/04/25>, 09 Ekim 2013.

¹⁶⁸ “Türkiye'nin Güvenlik Konseyine Seçilmesi Kuvvetle Muhtemel”, Milliyet Gazetesi, 18.09.1953, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1953/09/18>, 09 Ekim 2013.

¹⁶⁹ “Güvenlik Konseyi Üyeliğine Seçildik”, Milliyet Gazetesi, 06.10.1953, (Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1953/10/06>, 09 Ekim 2013.

¹⁷⁰ “Türkiye Güvenlik Konseyine Seçildi”, Cumhuriyet Gazetesi, 06.10.1953, (Erişim) http://www.haberzoom.com/d/other/19531006_cumhuriyet.jpg, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2013.

tarafından Türkiye'nin yeni uluslararası duruşunun tanınması açısından da hak edilmiş bir başarı olarak nitelemiştir. Bu durum yalnızca bir yıl önce NATO üyeliğine hak kazanan Türklerin Batılı olarak kabul edildiklerinin göstergesi olarak değerlendirilmiştir.¹⁷¹

Tablo-3

1954 yılı oylamaları	Evet
Türkiye	2
ABD	2
İngiltere	2
SSCB	2
Çin	2
Fransa	2
Brezilya	2
Kolombiya	2
Danimarka	2
Lübnan	2
Yeni Zelanda	2

Tablo-4

1955 yılı oylamaları	Evet	Hayır	Çekimser
Türkiye	5		
ABD	4		1
İngiltere	5		
SSCB	4	1	
Çin	4		1
Fransa	4		1
Brezilya	4		1
Yeni Zelanda	5		
Belçika	5		
İran	5		
Peru	5		

Tablo-3 ve Tablo-4 incelendiğinde Türkiye, Doğu Avrupa ve Asya coğrafi gurubundan seçilerek görev yaptığı 1954–1955 yıllarında gerçekleşen ikinci Güvenlik Konseyi geçici üyeliği döneminde, 1954 yılında iki ve 1955 yılında beş olmak üzere yedi kararın

¹⁷¹ Behçet Kemal Yeşilbursa, **a.g.m.**, s.77.

tamamında “evet” oyu kullanmıştır. 1954 yılında gerçekleşen oylamalarda tüm devletlerin evet oyu kullandığı görülürken, 1955 yılında Sovyetler Birliği bir kez hayır oyu kullanmış, ABD, Çin, Fransa ve Brezilya ise birer kez çekimser kalmış, diğerlerinde evet oyu kullanmışlardır.

Türkiye bu üyelik döneminde de özellikle ABD ile iyi ilişkileri geliştirme yolunda çaba sarf etmiş bu kapsamda ABD'ye 1954 yılı Mart ayında Cumhurbaşkanı ve aynı yılın Haziran ayında Başbakan düzeyinde ziyaretlerde bulunmuştur. Başbakan'ın ziyaretinde askeri ve iktisadi yardım konularını Başkan Eisenhower ile görüştüğü gazetelere yansımıştır.¹⁷²

Bu görüşmeden çok kısa süre sonra, 9 Haziran 1954 tarihinde, Pakistan Başbakanı Ankara'ya gelmiş ve Türk-Pakistan Paketi'ne askeri veçe kazandırmak adına görüşmeler yapılmıştır.¹⁷³ 24 Şubat 1955 tarihinde Türkiye ve Irak arasında imzalanan anlaşmaya daha sonra İngiltere, Pakistan, İran ve gözlemci olarak ABD'nin katılımıyla SSCB'ne karşı NATO'nun misyonunu tamamlayıcı bir örgüt olarak Bağdat Paketi kurulmuştur. Bu oluşuma karşı olan Mısır ve Suriye gibi bazı Arap devletleri SSCB'ye yakınlaşmışlardır.¹⁷⁴

Başbakan Menderes'in “bitaraf blok, müşterek emniyet için tehlikelidir” şeklinde beyanı ile Rus emperyalizmi karşısında Batılı devletlerle tereddütsüzce işbirliği yapacağımızı belirtti şeklinde basına yansıyan haberler bu dönemde Türkiye'nin gösterdiği çabaları anlamada fayda sağlayacaktır.¹⁷⁵

Türkiye'nin yürüttüğü ABD ile uyumlu dış politikanın askeri ve ekonomik alanda olduğu kadar uluslararası siyaset alanında da Türkiye'ye faydaları olmuştur. Bu dönemde Yunanistan'ın BM Siyasi Komisyonu'na yapmış olduğu, adanın kendi halkı tarafından yönetilmesine yönelik başvuru 49'a karşı 11 oyla reddedilmiştir. ABD bu konuda diğer devletlerin kararlarını etkilemek için oylama öncesi karşı oy kullanacağını açıklamış ve Türk tarafını desteklemiştir.¹⁷⁶

¹⁷² “Görüşmelerin Programı”, Milliyet Gazetesi, 01.06.1954,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1954/06/01>, 09 Ekim 2013.

¹⁷³ “Dost Pakistan Başvekili Dün Şehrimize Geldi”, Milliyet Gazetesi, 10.06.1954,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1954/06/10>, 09 Ekim 2013.

¹⁷⁴ Wikipedia, (Erişim) <http://tr.wikipedia.org/wiki/Cento>, 10 Kasım 2013

¹⁷⁵ “Bitaraf Blok Müşterek Emniyet İçin Tehlikelidir”, Milliyet Gazetesi, 07.06.1955,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1955/06/07>, 09 Ekim 2013.

¹⁷⁶ “Kıbrıs Meselesi Dün Reddedildi”, Milliyet Gazetesi, 16.12.1954,

Bu dönemde dikkate alınması gereken bir husus da, Güvenlik Konseyinin nasıl karar alması gerektiğine yönelik başlatılan çalışmada, Türkiye'nin görüşünü hazırlamakla görevlendirilen Siyasal Bilgiler Fakültesi Dış İlişkiler Enstitüsü'nün raporudur. BM'nin konu ile ilgili değerlendirme komitesine sunulan raporda birçok kez suiistimal edilen veto hakkının tamamen kısıtlanmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle hiç olmazsa yeni üye kabulü vb. gibi konularda ekseriyet için gerekli oy miktarı tespit edilip veto hakkından sarfı nazar edilmesi gerektiği görüşü öne çıkarılmıştır.¹⁷⁷

2.3.1.3. Türkiye'nin 1961 Dönemi Güvenlik Konseyi Üyeliği

Türkiye'nin Demokrat Parti İktidarı'nın son dönemlerine denk gelen, Doğu Avrupa ve Asya coğrafi gurubundan aday olduğu, Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine ait seçim 1959 yılı BM Genel Kurul toplantısında yapılmıştır. 1960–1961 yılları Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için yapılan bu seçimin öncesinde ABD Dışişleri Bakanlığının yaptığı yazışmalar incelendiğinde dikkat çekici bilgiler ile karşılaşılmaktadır.

Uluslararası Örgütler ile ilişkilerden sorumlu ABD Dışişleri Bakan Yardımcısının, ABD Dışişleri Bakanına sunduğu 17 Eylül 1959 tarihli bilgi notunda, Japonya'dan boşalacak Güvenlik Konseyi geçici üyelik koltuğuna, 1960–1961 dönemi için Polonya'ya karşı ABD'ye dost üyelerden gösterilebilecek en güçlü adayın Türkiye olduğu ve ABD Dışişleri Bakanından Türk Dışişleri Bakanı ile görüşerek aday olmaları yönünde teşvik edilmesinin uygun olduğunun, BM İngiliz Delegasyonu ile istişare edilerek, değerlendirildiği bildirilmiştir.¹⁷⁸

Türkiye, bu bilgi notundan sonra, 25 Eylül 1959 tarihinde Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için aday olduğunu açıklamıştır. Bunun üzerine 29 Eylül 1959 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı diplomatik temsilciliklerine, Polonya karşısında Türkiye'nin adaylığının desteklendiği, Polonya'nın kazanması durumunda iki Sovyet Bloğu üyesi ülkenin Güvenlik Konseyinde yer alacağı ve bunun özgür dünyanın çıkarlarıyla uyuşmadığını bildiren bir telgraf çekmiştir. Aynı telgraf ile hali hazırda BM Ekonomik ve Sosyal Konsey üyesi olan Polonya'nın aynı anda diğer bir önemli BM konseyinde yer

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1954/12/16>, 09 Ekim 2013.

¹⁷⁷ "Veto Hakkının Tahdid Edilmesini İstedik", Milliyet Gazetesi, 06.11.1954,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1954/11/06>, 09 Ekim 2013.

¹⁷⁸ (Erişim) <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v02/d96>, 03 Eylül 2013.

almasının uygun olmadığı, Polonya'nın Ekonomik ve Sosyal Konseye yeniden seçilmesinin desteklenebileceği fakat Güvenlik Konseyi üyeliğinin desteklenmeyeceği bildirilmiş ve bu yönde, güçlü aday Polonya karşısında, Türkiye lehine çalışma yapılması istenmiştir.¹⁷⁹

15 Ekim 1959 tarihinde Güvenlik Konseyi geçici üyelik seçimlerinin devam ettiği günlerde ABD Dışişleri Bakanlığında, ABD Büyükelçiliklerine çekilen telgrafla Polonya lehine oy veren ülkelerin tercihleri etkilenmeye ve oyları giderek artan Türkiye'nin desteklenerek seçimlerin kilitlenmesi ve bu tikanıklığın Genel Kurul üyelerinin Türkiye lehine iknası için kullanılması istenmiştir.¹⁸⁰

Uluslararası Örgütler ile İlişkilerden Sorumlu ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı'nın 28 Ekim 1959 tarihinde ABD Dışişleri Bakanı'na sunduğu bilgi notunda sorunu uzlaşma ile çözme yanlısı Kanada Dışişleri Bakanı ile iletişim kurularak bundan vazgeçilmesi ve tüm NATO ülkeleri ile beraber Türkiye lehine çalışılmasının vurgulanmasının uygun olduğu bildirilmiştir.¹⁸¹ ABD'nin Türkiye lehine çalışmasındaki en büyük neden Polonya'nın seçilmesi halinde Sovyet Bloğu üyelerin oy sayısının ikiye yükselmesi ve Bağlantısızlar Hareketine dâhil iki ülkenin olası bir Güvenlik Konseyi üyeliği durumunda Batı Bloğu çıkarlarına uygun oy sayısının yedide kalması ihtimalinden duyduğu endişedir.¹⁸²

19 Kasım 1959 tarihli Milliyet Gazetesi'nde, çıkmaza giren Polonya-Türkiye çekişmesine ait oylamalara 1 Aralık 1959 tarihinde devam edileceği bilgisi yer almıştır.¹⁸³ Türkiye'nin BM nezdindeki Büyükelçi Seyfullah Esin bu tarihte yapılacak oylamada Türkiye'nin Polonya'dan daha fazla oy alacağını söylemiştir.¹⁸⁴ Nitekim 49 turlu oylamanın sonucunda Türkiye 42, Polonya ise 39 oy almış fakat seçilmek için yeterli oy alamadıklarından BM Genel Kurulu tarafından taraflara 1 Ocak 1960 tarihine kadar anlaşmaları için süre verilmiştir.¹⁸⁵ Genel Kurulda 51. oylama sonrasında düşümün çözülememesi üzerine, ilk yıl Polonya'nın, ikinci yıl Türkiye'nin görev

¹⁷⁹ (Erişim) <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v02/d97>, 03 Eylül 2013.

¹⁸⁰ (Erişim) <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v02/d100>, 03 Eylül 2013.

¹⁸¹ (Erişim) <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v02/d104>, 03 Eylül 2013

¹⁸² (Erişim) <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v02/d105>, 03 Eylül 2013

¹⁸³ "Güvenlik Konseyi Seçimi 1 Aralık'a Talik Edildi", Milliyet Gazetesi, 19.11.1959,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1959/11/19>, 10 Ekim 2013.

¹⁸⁴ "Esin, Türkiye'nin Polonya'dan Fazla Oy Alacağını Söyledi", Milliyet Gazetesi, 30.11.1959,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1959/11/30>, 10 Ekim 2013.

¹⁸⁵ "Türkiye ile Polonya Yine Yenilemediler", Milliyet Gazetesi, 02.12.1959,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1959/12/02>, 10 Ekim 2013.

yapması hususu dile getirilmiş¹⁸⁶, Polonya ise bir yıl sonra boşalacak koltuğu Sovyet Bloğu üyesi bir ülkeye bırakmayı teklif etmiştir.¹⁸⁷ Söz konusu tıkanıklık, ABD ve Sovyetler Birliği'nin anlaşması üzerine ilk yıl Polonya, ikinci yıl Türkiye'nin üyeliğinin Genel Kurula sunulması ve kabul edilmesiyle çözülmüştür.¹⁸⁸

Tablo-5

1961 yılı oylamaları	Evet	Hayır	Çekimser	Oy Vermedi
Türkiye	10			
ABD	9		1	
İngiltere	8		2	
SSCB	7		3	
Çin	10			
Fransa	6		3	1
Ekvator	10			
Şili	10			
Sri Lanka	9		1	
Liberya	10			
BAE*	4		1	
Mısır**	4	1		

* İlk beş oylamada üye idi.

** Son beş oylamada üye idi.

27 Mayıs 1960 ihtilâli ile başa geçen yeni yönetim ilk yıllarda dış politikada önemli bir değişikliğe gitmemiş ve Batı Bloğu'ndan ayrı bir dış politika geliştirmeyi düşünmemiştir. Bu kapsamda döneme ait Tablo-5 incelendiğinde, Türkiye'nin, 1961 yılında gerçekleşen, üçüncü Güvenlik Konseyi geçici üyeliği döneminde, on adet kararın tamamında Çin, Ekvator, Şili ve Liberya ile birlikte "evet" oyu kullandığı görülecektir. ABD bir kez, İngiltere iki kez ve Sovyetler Birliği üç kez oylamalarda çekimser kalmıştır. Fransa ise üç kez çekimser kalmış, bir kez de oy vermemiştir. 1961 yılında kullanılan tek "hayır" oyu Mısır'dan gelmiştir.

¹⁸⁶ "Güvenlik Konseyi Üyelik Yarışı", Milliyet Gazetesi, 12.12.1959,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1959/12/12>, 10 Ekim 2013.

¹⁸⁷ "Güvenlik Konseyi İçin Görüşmeler Netice Vermedi", Milliyet Gazetesi, 13.12.1959,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1959/12/13>, 10 Ekim 2013.

¹⁸⁸ "Türkiye-Polonya Konsey Üyeliğini Paylaştı", Milliyet Gazetesi, 14.12.1959,

(Erişim) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1959/12/14>, 10 Ekim 2013.

Görüldüğü üzere Türkiye, 1951–1961 yılları arasında gerçekleşen Güvenlik Konseyi üyelikleri süresince oylamalarda Batı Bloğuna tam bağımlılık olarak niteleyebileceğimiz bir tutum sergilemiştir.

2.4. BÖLÜMÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

İkinci Dünya Savaşı sırasında müttefik ve mihver devletler tarafından kendi yanlarında savaşa girmesi hususunda yoğun baskılarla karşılaşan Türkiye, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından yürütülen denge politikası sonucunda savaşa girmemiş ve böylece savaşın yıkımından kendini koruyabilmiştir. Fakat savaşın sonlarına doğru Sovyet tehdidini çok yakınında hissetmeye başlayan Türkiye, Batıya yaklaşmak istemiş ve bu yörengede bir dış siyaset takip etmiştir. Birleşmiş Milletler Örgütüne kurucu ülke sıfatıyla katılan Türkiye'nin sahip olduğu Boğazlar üzerinde Sovyetlerin talepleri başta ABD olmak üzere Batılı ülkeleri rahatsız etmiştir. ABD'nin Sovyet yayılmacılığını durdurma çabaları, Türkiye'nin kendini emniyete alma hedefleri ile kesişmiş ve bu kesişim Türkiye'nin Batıya bağlanma hedefine ivme katmıştır.

1949 yılında Avrupa Konseyi üyeliğine kabul edilen Türkiye'nin kendini askeri olarak da emniyete almak için NATO'ya girme çabaları ilk yıllarda sonuçsuz kalmıştır. Fakat patlak veren Kore Savaşı'nı fırsat olarak gören Demokrat Parti Hükümeti'nin, Kore'ye 4500 kişilik bir kuvvet göndermesi Türkiye'nin 1952 yılında NATO'ya girmesi yolunda önemli bir etken olmuştur.

Türkiye'nin, 1950–1960 yıllarını kapsayan Demokrat Parti döneminde atmış olduğu dış politika adımları ve Birleşmiş Milletlerde gerçekleşen oylamalardaki tercihleri Bağlantısızlar Hareketi, Arap devletleri ve Batı Bloku dışında kalan diğer devletler ile arasını iyice açmıştır. Bu dönemde 1951-1952 ve 1954-1955 yılları olmak üzere iki dönem Güvenlik Konseyi üyeliği yapan Türkiye, Batı'ya tam bağımlı bir politika izlemek durumunda kalmıştır. Bu durum 1960 yılında gerçekleşen ihtilaldan sonra 1961 yılı Konsey üyelik döneminde de değişmemiştir.

1962 Küba Füze Krizi ve 1964 Johnson Mektubu sebebiyle ABD'ye güveni sarsılan Türkiye, çok yönlü politikaya geçiş çabalarını başlatmış fakat dönemin konjonktürü gereği tam bir başarı sağlanamamıştır.

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile milli çıkarları gereği bağılı olduğu ittifaklar dışında hareket edebileceğini gösteren Türkiye, Soğuk Savaşın sona ermesiyle Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'da oluşan yeni manevra alanlarından faydalanmaya çalışmıştır. Oluşan bu yeni duruma hazırlıksız yakalanması ve enerjisinin büyük kısmını PKK terör örgütü, ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklar gibi sorunlarla mücadeleye harcaması sebebiyle dış politika hedefleri büyük ölçüde düşüncede kalmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. TÜRKİYE'NİN 2009-2010 DÖNEMİ GÜVENLİK KONSEYİ ÜYELİĞİ

3.1.1. Türkiye'ye Dair Kısa Bir Değerlendirme

Türkiye'nin, 2009–2010 yılları Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyelik dönemini incelemeye başlamadan önce, yakın dönem Türk dış politikasının oluşturulmasında etkili olan bazı hususlara kısaca değinmekte fayda bulunmaktadır.

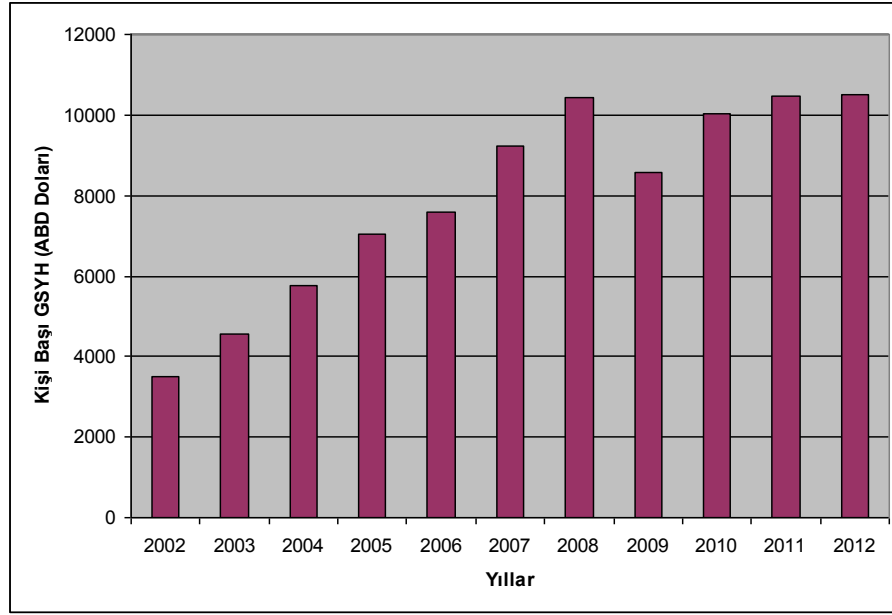
Türkiye, Soğuk Savaş'ın hemen sonrası oluşan küresel sisteme adapte olmaya çalışırken fırsatlar ve zorluklar bir arada karşısına çıkmıştır. Bu yeni duruma hazırlıksız yakalanmasının da etkisiyle, bu yıllarda başlayan çok yönlü dış politika oluşturmaya yönelik çabalar teoriden öteye geçememiş, istenen neticeler bir türlü elde edilememiştir. Bir bakıma 90'lı yıllar yeni küresel politikaya uyum süreci olarak nitelendirilebilir.

İçinde bulunduğumuz 2000'li yılların Türkiye'sine gelindiğinde sosyo-ekonomik olarak birçok değişiklik yaşanmıştır. Tam bağımlılık dönemindeki ekonomik yetersizliklerini aşan Türkiye bugün dünyanın 17. büyük ekonomisidir.¹⁸⁹

Türkiye'nin kişi başı GSYH'sını gösterir Grafik-3 incelendiğinde 2002 yılında 3492 ABD Doları olan kişi başı GSYH'sının 2012 yılında 10492 ABD Dolarına yükselmiş olduğu görülecektir. Yine büyüme oranına yönelik Grafik-4 incelendiğinde 2002–2012 yılları arası ortalama büyümenin 5,18 olarak gerçekleştiği görülecektir.

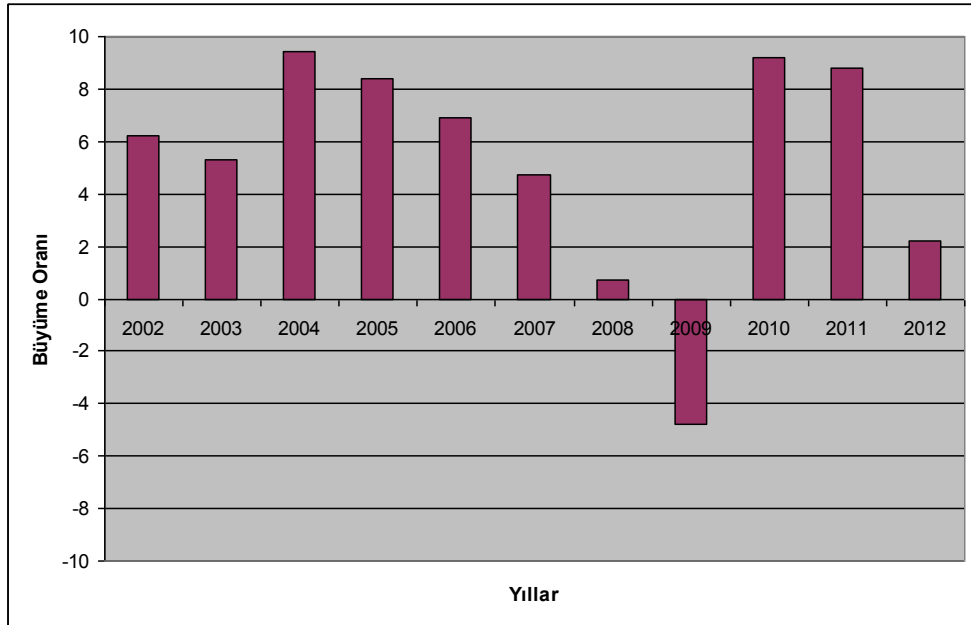
¹⁸⁹ “Dünya Ekonomi Liginde Türkiye Kaçınıcı Oldu?”, Ekofinans, 14.01.2013, (Erişim) <http://www.ekofinans.com/dunya-ekonomi-liginde-turkiye-kacincici-oldu-h18084.html>, 02 Aralık 2013

Grafik-3

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı¹⁹⁰

Grafik-4

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı¹⁹¹

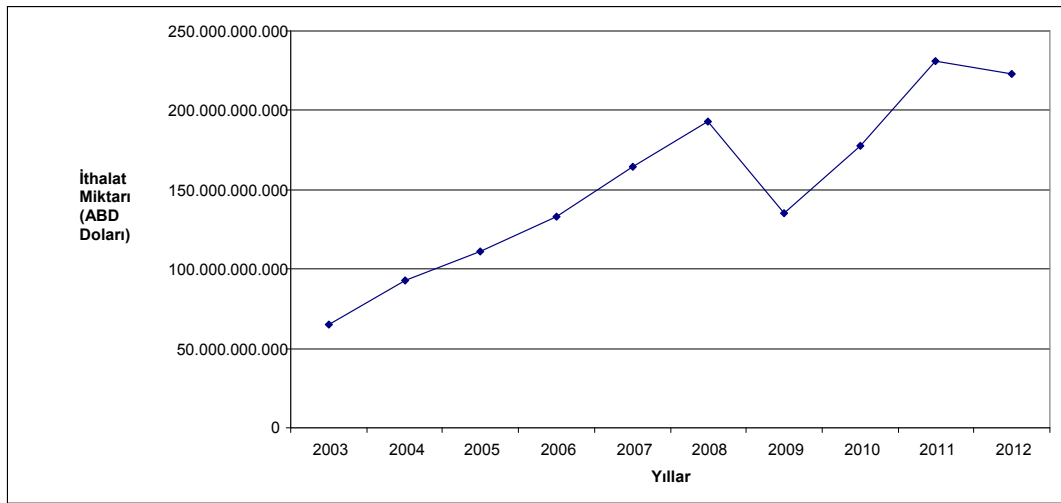
TOBB, MÜSİAD, TUSKON gibi sanayici ve işadamları kuruluşlarının koordineli bir şekilde bölgesel girişimlerde bulunması bir yumuşak güç unsuru olarak ticaretin öne

¹⁹⁰ Ekonomi Bakanlığı, (Erişim) http://www.ekonomi.gov.tr/files/Ekonomik_Gorunum.ppt#578,9, Kişi Başına Düşen GSYH, 02 Aralık 2013

¹⁹¹ Ekonomi Bakanlığı, (Erişim) http://www.ekonomi.gov.tr/files/Ekonomik_Gorunum.ppt#731,8, Yıllık Büyüme Oranları, 02 Aralık 2013

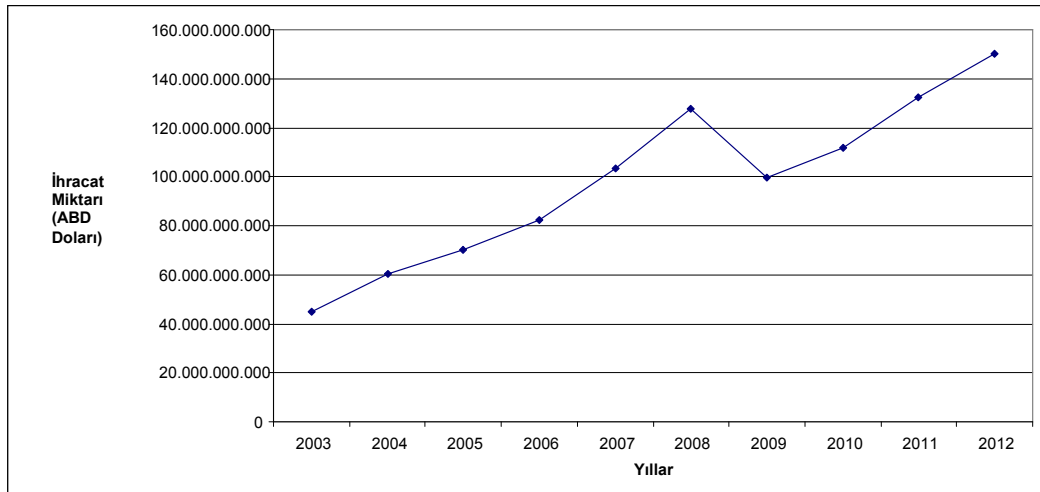
çıkmasına neden olmuştur.¹⁹² Bu bağlamda Türkiye'nin dış ticaret hacmi istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Türkiye'nin 2003–2012 yılları arasında gerçekleşen ithalat miktarını gösteren Grafik-5 ve Ek-3 ile ihracat miktarlarını gösteren Grafik-6 ve Ek-4 incelendiğinde, 2003 yılında 45.127.241.198 ABD Doları olan ihracat miktarının 2012 yılında 150.061.553.332 ABD Dolarına yükselmiş olduğu, ithalatının da yine aynı dönemde 65.310.625.166 ABD Dolarından 222.891.724.761 ABD Doları seviyelerine çıktığı görülecektir.¹⁹³

Grafik-5

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Grafik-6

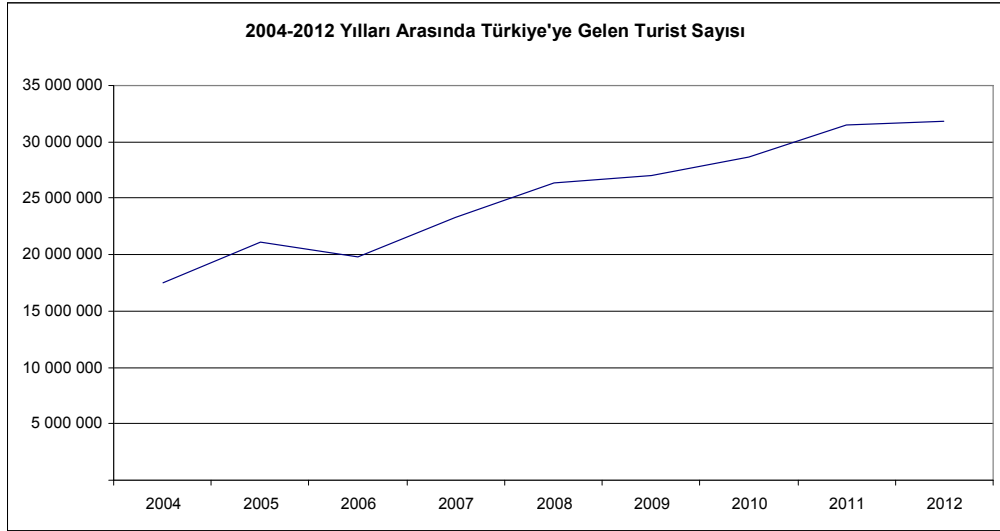
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

¹⁹² Sadık Ünay, "Ekonomik Küreselleşme Çağında Diplomasi: Türkiye'nin Yeni Dış Politikası ve "Rekabet Devleti", **Türk Dış Politikası Yıllığı 2009**, Ankara, SETA, Mart 2011, s.45–90

¹⁹³ Türkiye İstatistik Kurumu, (Erişim) <http://tuikapp.tuik.gov.tr/disticaretapp/disticaret.zul?param1=5¶m2=0&sitcrev=0&isicrev=0&sayac=5809>, 02 Aralık 2013

Türkiye, ekonomisiyle doğru orantılı olarak, istikrarlı bir şekilde cazibe merkezi haline gelmiştir. Türkiye'ye gelen turist sayısındaki artış ve THY'nin gösterdiği büyüme bu konuda destekleyici veriler sunmaktadır.

Grafik-7

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

2004 yılında ülkeye gelen yabancı turist sayısı 17.499.345 iken bu sayı 2012 yılında 31.782.832'ye yükselmiştir.¹⁹⁴ 2004–2012 yıllarında ülkemize gelen yabancıların milliyetlerine göre karşılaştırılmasına yönelik hazırlanan Grafik-7 ve Ek-5 incelendiğinde, tüm ülke guruplarından Türkiye'ye gelen turist sayısında istikrarlı bir şekilde artış görülecektir.

Bir diğer gösterge de THY'nin 2003 yılından bu yana göstermiş olduğu gelişimdir. THY, bugün dünyada en çok ülkeye uçan hava yolu olma özelliğini taşımaktadır. Tek hava limanından dünyanın en fazla noktasına uçan ikinci, dünyanın en fazla hava limanına uçan beşinci hava yoludur.¹⁹⁵ Tablo-6 ve Tablo-7 incelendiğinde THY'nin son yıllarda çok hızlı bir gelişim gösterdiği anlaşılabacaktır. 2003 yılında sadece 76 dış hat noktasına uçuş gerçekleştiren THY bugün 168 dış hat noktasına uçuş gerçekleştirmektedir.¹⁹⁶ Elbette bu değişim iş ya da turizm sebebi ile Türkiye'ye giriş-çıkış yapan insan sayısındaki artış ile doğru orantılı olarak yaşanmıştır.

¹⁹⁴ Kültür ve Turizm Bakanlığı, (Erişim) <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/5881,yabanci-ziyaretci-sayisi.pdf?0>, 09 Ekim 2013

¹⁹⁵ "Maldiv Turları İkiye Katlandı", Vatan Gazetesi, (Erişim) <http://haber.gazetevatan.com/maldiv-turlari-ikiye-katlandi/500902/2/ekonomi>, 03 Aralık 2013.

¹⁹⁶ TÜSİAD, (Erişim) http://www.tusiad.org/___rsc/shared/file/THY-Sunum.pdf, 03 Aralık 2013.

Tablo-6

2003–2013 Yılları Arasında THY'nin Dış Hat Uçuşu Yaptığı Nokta Sayısı											
Yıllar	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dış Hat Uçuş Nokta Sayısı	76	75	79	103	107	109	119	132	152	153	168

Tablo-7

THY'nin 2013 Yılı İtibari ile Gerçekleştirdiği Bölgelere Göre Dış Hat Uçuşu Nokta Sayısı	
Bölgeler	Uçuş Noktası Sayısı (2013 Yılı)
Kuzey Amerika	5
Güney Amerika	2
Avrupa	87
Ortadoğu	28
Afrika	23
Uzak Doğu	23
Toplam	168

AB üyelik sürecinde Türkiye'nin yaşadığı demokratik ve sosyo-kültürel dönüşüm, iç politikasında yaşanan değişiklikler, 11 Eylül Saldırıları sonrası ortaya çıkan bölgesel ve uluslararası değişimler, dönemin dış politika yapıcılarının küresel bakış açıları ülkenin dış politikasını etkilemiştir. Türkiye, ekonomik istikrarın vermiş olduğu güç ve kendine güven duygusunun pozitif motivasyonu ile tarihten gelen birikimin ve bunun kendine yüklediği sorumluluğun da etkisiyle, bölgesinde ve hatta daha uzak bölgelerde uluslararası barış, güvenlik ve refahın artırılması için daha fazla çaba harcamaya başlamış, bir anlamda teorileri pratiğe dökme yolunda önemli girişimlerde bulunulmuştur.

Son dönem dış politika kararları oluşturulurken Batıcılıktan, yani ABD ve AB merkezli düşünceden, çok merkezli düşünceye kayış görülmüştür.¹⁹⁷ Bu sebeple Türkiye'nin yönünü Batı'dan Doğu'ya doğru çevirdiği şeklinde yorumlar akademik ve politik

¹⁹⁷ Davut Ateş, "Türk Dış Politikasında On Yılda Neler Değişti?", **Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi**, 23.02.2012, (Erişim) <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3257>, 03 Aralık 2013.

çevrelerde sıkça dile getirilmiştir. Dikkatle incelenirse bu durumun Türkiye'nin Batıya sırtını dönmesi değil, kendi politikalarını oluşturması ve uygulaması olduğu anlaşılacaktır. Örnek vermek gerekirse 1 Mart 2003 tarihinde ABD ile yaşanan tezkere krizinden sonra, bozulan ilişkilere rağmen Türkiye-ABD arasındaki ipler atılmamıştır. ABD Başkanı Barack Obama, seçildikten sonra ilk Müslüman ülke ziyaretini, 6 Nisan 2009 tarihinde, Türkiye'ye yapmış ve TBMM kürsüsünden ABD ve Türkiye'nin, her zaman, her konuda aynı fikirde olmadığını, bunun zaten beklenemeyeceğini, hiçbir ulus arasında da bunun görülmediğini vurgulamış ve "Türkiye, Avrupa'nın önemli bir parçasıdır. Türkiye ve ABD, birlikte çalışarak, zamanımızın güçlüklerini çözümlemelidirler" sözleri ile Türkiye ile ortak çıkarlar için çalışma niyetini beyan etmiştir.¹⁹⁸

Ayrıca, Türkiye'nin önüne çıkarılan AB kaynaklı problemlere rağmen, hâlihazırda AB üyeliği için yürütülmeye devam eden müzakereler de Türkiye'nin Batı'ya sırtını dönmediğinin açık göstergesidir. Türkiye, sadece yükselen ekonomik gücü ile orantılı olarak etki sahasını genişletmek ve öncelikle yakın bölgesinde ve daha sonra küresel olarak daha fazla söz sahibi olmaya çalışmaktadır.

Dışişleri Bakanı Davutoğlu tarafından "Stratejik Derinlik" konsepti olarak da tanımlanan, Türkiye'nin kendini dünyada yeniden konumlandırma çabaları aslında Özal döneminde başlayıp, AK Parti döneminin hemen öncesinde, Eski Dışişleri Bakanı İsmail Cem döneminde (1997-2002), etkisini hissettiren kültürel bağlar, kimlik, tarih ve yumuşak güç kavramlarının daha çok kullanılmaya başlandığı politik yaklaşımdır. İsmail Cem döneminde yaşanan Yunanistan ile yakınlaşma çabalarının, Davutoğlu dönemindeki "Sıfır Sorun" anlayışı ile arasında benzerlikler vardır. Barışçı dış politika izlemek söz konusu anlayışın temel prensiplerindedir.¹⁹⁹

Bu politika ile Türk dış politikasının hareket sahasının genişletilmesi ve özgün bir dış politika sergilenmesi amaçlanmaktadır. Türk dış politikasının bu yönde ilerlemesinin bir devlet politikası sonucu olduğu, Davutoğlu'nun Stratejik Derinlik adlı eserinin arka kapağında yer alan şu ifadelerden de anlaşılmaktadır.

¹⁹⁸ "TBMM Kürsüsünden Birleştirici Mesajlar", CNNTürk, 07.04.2009, (Erişim) <http://www.cnnturk.com/2009/turkiye/04/06/tbmm.kursusunden.birlestirici.mesajlar/521217.0/>, 03 Aralık 2013

¹⁹⁹ Utku Ali Rıza Alpaydın, **Soft Power in Turkish Foreign Policy Under the AKP Governments: 2002-2009**, Bilkent Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2010, s.96-97

“Modernite Avrupa-Merkezli bir tarihi sürecin eseri idi. Küreselleşme ise kaçınılmaz bir şekilde başta Asya olmak üzere bütün insanlık birikimini tarihin akış seyrinde tekrar devreye sokacak unsurlar taşımaktadır. Tarihi birikimi etkin bir açılıma temel sağlayacak toplumların öne çıkacağı bu süreçte Türkiye, tarihi derinliği ile stratejik derinliği arasında yeni ve anlamlı bir bütün oluşturma ve bu bütünü coğrafi derinlik içinde hayata geçirme sorumluluğu ile karşı karşıyadır. Stratejik açıdan mihver bir ülke olan Türkiye, bu sorumluluklarının gereğini yerine getirmesi durumunda, yeni dengelerin oluşacağı daha istikrarlı uluslararası konjonktürlere daha uygun şartlarda giren bir merkez ülke konumu kazanacaktır.”²⁰⁰

Türkiye'nin kendi inisiyatifi ile oluşturduğu bu yeni dış politika yaklaşımının yansımalarına, 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyelik dönemi adaylık süreci, üyelik dönemi ve açılımları bağlamında değinilecektir.

3.1.2. Adaylık Süreci ve Üyelik Dönemi

3.1.2.1. Türkiye, Niçin Güvenlik Konseyinde Görev Yapmak İstemektedir?

“Stratejik Derinlik” konsepti aslında Soğuk Savaş'ın bitimiyle başlayan Türkiye'nin uluslararası rol ve misyon oluşturma çabalarını geliştirerek yeni bir yaklaşım getirmiştir. Türkiye bölgesinde ve dünyada yönlendirilen bir ülke olmayı kabul etmeyecek ve bir aktör olarak uluslararası dış politika alanında saygın ve etkili bir konum kazanma yolunda çabalarına devam edecektir. Bu bağlamda uzak-yakın, zengin-fakir ülkelerle yapıcı ve verimli ilişkiler geliştirilmiş ve hâlâ da geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Mevcut küresel düzende, dünyanın büyük güçlerini kontrol etmek için diğer devletler haklı dahi olsalar, tek başlarına mücadele ederek başarıya ulaşamamaktadırlar. Zayıf ve orta büyüklükte devletler, kendi çıkarlarını ya da bölgesel/küresel olduğunu düşündükleri çıkarları sağlayabilmek adına hükümetler arası organizasyonlar ve kurumlar teşkil ederek ya da bunlara entegre olarak, bu yapıları hareket ettirmek suretiyle toplu bir güç oluşturmayı ve büyük devletleri yönlendirmeyi/kontrol etmeyi denemektedirler.²⁰¹ Bu kapsamda Türkiye, Güvenlik Konseyine diğer uluslararası örgüt üyeliklerine bakış açısıyla paralel olarak, uluslararası arenadaki rolünü ve prestijini arttırmak için bir araç olarak bakmaktadır.

²⁰⁰ Ahmet DAVUTOĞLU, **Stratejik Derinlik**, 51. Baskı, İstanbul, Küre Yayınları, Haziran 2010.

²⁰¹ Autumn Lockwood Payton, **Tying Down Gulliver: How Weak States Control The Design Of International Institutions**, Ohio Devlet Üniversitesi Doktora Tezi, 2009, s.219-240.

BM Şu an dŕnyadaki en bŕyŕk uluslararası örgŕttŕr. Her ne kadar tam anlamıyla barış ve gŕvenliĐi sağlamada başarılı olamasa da, mevcut sorunları çözme adına daha iyi bir platform da yoktur. Gŕvenlik Konseyi ise BM Şartı'nda belirtildiği ŕzere barış ve gŕvenliĐi sağlamak için dŕnyanın değişik yerlerinde askeri harekâtlar ve barışı koruma operasyonları dŕzenleyebilen, uluslararası bağlayıcılığı olan yaptırım ve kısıtlama kararları alabilen yegâne organdır. Bu yönŕ ile Tŕrkiye'nin, Konseyin karar alma mekanizmasında aktif olarak yer alması çok önemlidir.

Tŕrkiye, Batı ile İslam Dŕnyası ve hatta geniş anlamda Batı dışındaki Mŕslŕman olmayan diğer devletler arasındaki algısal boŐluklardan oluşan farklılıklar ŕzerine kŕprŕler kurarak ilişkilerin nasıl geliştirilmesi gerektiği yönŕnde bir anlayıŐ oluşturmak suretiyle barış ve gŕvenliĐe katkıda bulunmak istemektedir.

Tŕrkiye, bahsedilen kŕprŕ görevini gŕrebilmek için ŕncelikle yakın çevresinde gŕvenli bir alan oluşturmayı ve daha sonra oluşan bu gŕvenli alan ŕzerinden daha uzak bŕlgelere ulaşmayı hedeflemektedir. "komşularla sıfır sorun" kavramını bŕyle bir hedefin ilk adımı olarak değerlendirebiliriz. Esasında bu hedefe ulaŐmanın reel politikada her zaman mŕmkŕn olmayacağı açıktır. ŕnkŕ muhatabın çıkarları ve dış politika yaklaşımı buna engel olabilir. Yinede "yurtta sulh, cihanda sulh" prensibinin dış politika idealine bir yansıması olarak prensip bazında doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir.²⁰²

Gŕvenlik Konseyi ŕyeliĐinin Tŕrkiye'ye kazandırdığı politik ağırlık ve saygınlığın komşularla ilişkilerde olumlu yansımaları olacağı dŕŐŕnŕlmŕŐtŕr. Bu sebeple Tŕrkiye, zaman zaman Batılı dostlarını memnuniyetsiz edeceğini ve kendisi için dezavantajlı sonuçlar meydana getireceğini bile bile prensiplere bağlı bir politika izlemiştir.

Gŕvenlik Konseyinde sŕz hakkına sahip olmak, temel uluslararası sorunları Gŕvenlik Konseyinin dikkatine sunmayı sağlayan bir durumdur. Tŕrkiye'nin, İnan'ın nŕkleer alıŐmaları, Kafkaslar, Ortadoğu, Balkanlar ve Afrika'daki çatışmalara yŕnelik algı ve gŕrŕŐleri, bu konularda uygun Gŕvenlik Konseyi kararlarının oluŐturularak uluslararası barış ve gŕvenliĐin sağlanması yönŕndeki tavsiyeleri önemlidir.

²⁰² Gŕlbahar Yelken Aktaş, **Turkish Foreign Policy: New Concepts And Reflections**, ODTŕ Yŕksek Lisans Tezi, 2010, s.65.

Türkiye, tüm bu çabalara sadece Güvenlik Konseyi'ne girmek için girişmemiştir. Soğuk Savaş'ın bitimi ile birlikte uluslararası sistem yeniden kurgulanmaya çalışılmaktadır. Dünya üzerinde birçok yerde çatışmalar ve karışıklıklar meydana gelmiş ve hala da gelmeye devam etmektedir. Saddam'ın Kuveyt'i işgalinden sonraki Irak savaşı, Bosna-Hersek ve Kosova'da meydana gelen olaylar, ABD'nin Afganistan'ı işgali, 2. Irak Savaşı, 11 Eylül 2001 saldırıları, Arap Baharı ilk bakışta akla gelen önemli olaylardır. Dünya siyaseti gittikçe tahmin edilmez gelişmelere sahne olmaya başlamıştır. Bu olayların temel özelliği, hiç birinin sadece iki devlet ya da bir devletin iç işleri bağlamında kalmadığı, bölgesel veya küresel birçok aktörün müdahale ettiği olaylar olmasıdır. Yenedünya düzeninin güç gösterisi alanlarının Türkiye'ye yakınlığı, Türkiye'yi yaşanan gelişmelerden olumlu ya da olumsuz olarak en çok etkilenme potansiyeline sahip ülkeler arasına sokmaktadır. Irak'taki istikrarsızlığın ticareti etkilemesi ve terörist girişimlere kaynaklık etmesi sebebiyle ağır bedeller ödeyen Türkiye, yeni tehditlerle başa çıkabilmek için bölgesel olarak güçlü bir ülke pozisyonunu kazanmak ihtiyacındadır. Türkiye'nin diplomatik inisiyatiflerine bu perspektiften de bakabiliriz.

3.1.2.2. Güvenlik Konseyine Üye Olmanın Fayda ve Muhtemel Riskleri Nelerdir?

Güvenlik Konseyi'nde görev yapmak Türkiye'ye çeşitli avantaj ve dezavantajları beraber sunmaktadır. Türkiye'nin Konseyde atacağı adımlara göre şekillenecek bu avantaj ve dezavantajlardan bahsedecek olursak kısaca şu hususlara değinebiliriz.

Geçmiş yıllarda diplomatlarımızın tüm olaylara sadece Batı perspektifi ile bakması ve bunun dışındaki görüşlere hayat hakkı dahi tanımaması, bölge ülkeleri nezdinde itibarımız zayıflatmış ve bölgesel gücümüzün ortaya çıkmasına engel olmuştur. Türkiye'nin kendi özgün dış politika yaklaşımlarını geliştirmesi ve bölgede etkin rol oynama çabaları dostlarını olduğu kadar rakiplerini de harekete geçirecektir.

Öte yandan uluslararası politikadaki davranış tarzlarının iç politika ve seçmen üzerinde büyük etkiye sahip olması sebebiyle halkın tam desteğinin alamamış dış politika adımlarının, haklı dahi olsa, hükümetleri yıpratıcı etkisi mevcuttur.

Türkiye, özelde İslam Dünyası, genelde ise Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri ile ekonomik, sosyal ve kültürel yönden daha çok ortak paydaya sahiptir. Buna rağmen 2.

Dünya Savaşı sonrası yüzünü Batı Dünyası'na dönmüştür. Batıyı memnun eden bu hareket tarzı tabiidir ki, ortak paydalarımızın daha fazla olduğu bu devletlerle aramıza mesafeler girmesine sebep olmuştur. Son dönemde ilkeli dış politika adına atılan adımlar Türkiye'yi Müslüman ülkelere ve Batı Dünyası dışındaki Müslüman olmayan ülkelere yaklaştırırken, Batı'da "Türkiye bizden uzaklaşıyor mu?" endişesinin doğmasına sebep olmaktadır.

Türk dış politikası tam olarak hiçbir tarafın dünya düzeni algısına uygun düşmemektedir. Bu sebeple Batı tarafından eksen kayması eleştirilerine maruz kalan Türkiye ile ilgili, AB ve ABD arasında yaşanan tartışma ilgi çekicidir. Türkiye'nin giderek Batıdan uzaklaşmasına sebep olarak ABD'nin Irak'ı işgalini gören bazı AB temsilcileri, suçu ABD'ye atarken, ABD tarafından da Türkiye'nin AB yolunda önüne gereksiz yere zorluklar çıkarılarak yönünün değişmesine neden olduğu iddiaları mevcuttur.²⁰³

Bu durum özellikle bölge ülkeleriyle ilgili konularda taraf olma zorunluluğu hissettiği zaman Türkiye'yi zor durumda bırakabilmektedir. Batı yanlısı tutum Müslüman dünyası ile ilişkilere olumsuz yansırken, diğer tarz yaklaşımlar Batı'da ciddi reaksiyona sebebiyet vermektedir.²⁰⁴ Türkiye, dış politika adımlarını, küresel ve bölgesel düzeydeki çıkar ilişkilerini iyi tahlil ederek ve kendisini dünyada söz sahibi devletlerin çıkarları doğrultusunda kullanılmayarak, uzun dönemli geleceği göz önünde bulundurarak atmalıdır.

3.1.2.3. Türkiye Konsey Üyeliğine Seçilebilmek İçin Neler Yapmıştır?

Türkiye, 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için adaylığını 2003 yılında açıklamış, adaylık sebebi ile hazırlamış olduğu broşürde kültürler arası diyalog ve anlayışın geliştirilmesine yönelik yapılan çalışmalar, Türkiye'nin önemli bir küresel enerji dağıtım ve geçiş koridoru olması, öne çıkan bir bağışçı ülke olması, uluslararası barış ve güvenliğe katkı sağlayan bir ülke olması, silahsızlanma ve nükleer silahların azaltılması konusundaki çabaları, uluslararası işbirliğine yönelik forumlarda etkin olması, terör ve organize suçlarla mücadelede gösterdiği çabalar, İspanya ile birlikte geliştirdiği Medeniyetler İttifakı inisiyatifi gibi başlıca konuları öne çıkararak dünya

²⁰³ Hüge Pope, "Pax Ottomana?", **Foreign Affairs**, Kasım-Aralık 2010, Cilt 89, Sayı 6, s.161–171.

²⁰⁴ Süreyya Seyyahoğlu, "BM Güvenlik Konseyi Üyeliği", (Erişim) <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haberArchive&ArticleID=55906>, 13 Mayıs 2012

barışına katkı sunabilme kapasitesine dikkat çekmeye çalışmıştır.²⁰⁵

Daha sonra da Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği hedefine ulaşmak için, 2003 yılından 2008 yılı Ekim ayında gerçekleşen seçime saatler kalana dek ilgili kurumları, diplomatik temsilcilikleri, bürokratları, siyaset ve devlet adamları vasıtasıyla koordineli ve çok boyutlu bir diplomatik inisiyatif geliştirmiştir. Dönemin Dışişleri Bakanları Abdullah Gül ve Ali Babacan'ın kampanya süresince 150 ülkenin temsilcisi ile görüşmüş olması meseleye verilen önemi göstermek açısından önemlidir.²⁰⁶

Türkiye, 2003 yılından beri özellikle daha önceleri ihmal ettiği uzak bölgelerle iletişime geçmeye çaba sarf etmiştir. Bu bağlamda Batı Dünyası tarafından sorunlarına yeteri kadar ilgi gösterilmeyen bölgelerden birisi olan Karayip Ülkeleri ile iletişime geçmiştir. 2008 Ağustos ayında düzenlenen Türkiye ve Karayip Ülkeleri (CARICOM) Zirvesi, Türkiye'nin dış politikasındaki dönüşümün ve küresel ekonomik ilişkilerinin coğrafi uzaklıkları da etki alanına girdiğinin göstergesidir. Katılımcılar, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel gelişmeler üzerine yorumlarda bulunmuş ve ortak endişelerini belirtmişlerdir. CARICOM ACS ve OAS içinde Türkiye'yi daimi gözlemci olarak davet etmişlerdir. Türkiye'nin ilişkileri geliştirme adına teklif ettiği danışma ve işbirliği mekanizması kurulması kabul edilmiştir.

Asya-Pasifik ülkeleri ile de ilişkiler geliştirilmiştir. Myanmar, Sri Lanka, Brunei ve Kamboçya'da yeni büyükelçilikler açılmıştır. ASEAN ve Şanghay İşbirliği Örgütü ile ilişkiler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Latin Amerika ülkeleri Peru, Kolombiya, Ekvator, Panama ve Dominik Cumhuriyeti'nde açılan yeni büyükelçiliklerle bölgedeki diplomatik misyon sayısı onbire yükselmiştir. Bölgesel organizasyonlar OAS ve MERCOSUR ile ilişkiler geliştirilmiştir.

Türkiye, üyelik hedefine ulaşmaya yönelik çalışmalarında sadece ikna yöntemini kullanmamış, En Az Gelişmiş Ülkelere maddi katkılar da sağlayarak bir seçim kampanyası yürütmüştür. Üyelik çalışmaları için ayrılan 50 milyon dolarlık bütçenin 20 milyon dolarlık bölümüyle BM'ye aidat borcu olduğu için oy kullanma haklarını yitiren yoksul üyelerin aidat borçları ödenmiş ve böylelikle bu ülkelerin BM Genel Kurul'unda

²⁰⁵ Birleşmiş Milletler Türkiye, (Erişim) <http://www.un.int/turkey/t4unsc-eng/index.html>, 27 Kasım 2013

²⁰⁶ Berdal Aral, "Turkey in the UN Security Council: Its Election and Performance", *Insight Turkey*, Cilt 11, Sayı 4, 2009, s.153.

oy kullanmalarının önü açılmıştır.²⁰⁷

Bu kampanya ve kampanyayı yürütmek üzere devlet adamları, diplomatik temsilciler, iş adamları ve STK temsilcilerinden oluşan lobi 2002'nin sonundan itibaren Türkiye'nin bölgedeki etkisine ve uluslararası arenadaki prestijine olumlu katkılar sağlamışlardır.

Dünya olaylarında gitgide moderatör rol oynamaya başlayan bir Türkiye ortaya çıkmıştır. Bu duruma örnek olarak İspanya ile birlikte kültürlerarası köprü kurma, diyalogu ve karşılıklı anlayışı geliştirme amaçlı Medeniyetler Arası Dayanışma İnisiyatifi verilebilir.

3.1.2.4. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansının Bir Araç Olarak Kullanılması

Türkiye, gerek Osmanlı Devleti'nin mirasçısı olma durumunun kendisine yüklediği kültürel miras ve bağlar, gerekse coğrafi konumunun Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu ve Afrika'nın kesişim noktasında olması dolayısı ile çok özel bir devlettir. Bu durum uluslararası ilişkilerde yumuşak gücü kullanması adına Türkiye'ye büyük avantajlar sağlamaktadır. Türkiye'nin kullandığı yumuşak güç araçlarının en önemlisi olarak TİKA'yı sayabiliriz.²⁰⁸

Türkiye'nin 2000'li yıllardan itibaren dış politika anlayışında yaşadığı değişim doğrultusunda TİKA'nın faaliyet gösterdiği coğrafik alan genişlemiş, 2002 yılında 12 olan Program Koordinasyon Ofisi sayısı 2012 yılında 33'e yükseltmiştir. TİKA bugün 30 işbirliği ortağı ülkede 33 Program Koordinasyon Ofisi ile faaliyet göstermektedir. Yine 2002 yılında TİKA vasıtasıyla yapılan kalkınma yardımları 85 Milyon ABD doları iken bu rakam 2011 yılında 1 milyar 273 milyon ABD dolarına yükselmiştir.²⁰⁹

Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından ortaya çıkan yeni dengeler, dış politika yapımını, tehdit algılamalarını ve güç dengelerini değiştirmiştir. Devletlerin dış politika tercihlerini yaparken artan bir şekilde alternatif politikalar izlediği ve uygulanmaya başladığı görülmüştür. Bu dönemde karar alıcılarını etkileyerek politikalarına yön veren

²⁰⁷ "Oy Peşindeyiz Ayıptır Söyemesi", Radikal Gazetesi, 17.04.2008, (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=500302>, 09 Kasım 2013.

²⁰⁸ Esra Erguvan, *The Instruments of Soft Power Within Turkish Foreign Policy In The Post- Cold War Era: Turkish International Cooperation And Development Agency (TIKA) As A Case Of Turkey's Soft Power Application*, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2010, s.62

²⁰⁹ **Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı**, (Erişim) <http://www.tika.gov.tr/tika-hakkinda/1>, 30 Aralık 2013

etkenler incelendiğinde, devletlerarası diyalogların, sosyal ve kültürel etkileşimlerin önemli bir rol oynadığı görülecektir. TİKA'nın, herhangi bir karşılık beklemeक्सizin yürüttüğü proje ve faaliyetlerinin sağladığı katkı ve destekler neticesinde, Türkiye önemli kazanımlar elde etmiştir. Türkiye'nin İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) Genel Sekreterliğini ve BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğini üstelenmesinde TİKA'nın gerçekleştirdiği birçok etkili uluslararası faaliyetin payı vardır. Bu kapsamda Türkiye'nin başkalarının sorunları ile ilgilenme sorumluluğunun bir gereği olarak yaptığı Afrika Açılımı çok etkili olmuştur. TİKA'nın üç Afrika ülkesinde (Etiyopya, Senegal ve Sudan) program koordinasyon ofisi açması, bölge insanının acil ihtiyaçlarını karşılayacak projeler gerçekleştirmesi ve BM Bin Yıl Kalkınma Hedeflerine katkı sağlaması, Türkiye'ye uluslararası alanda normatif sorumluluğunu yerine getiren bir ülke kimliği kazandırmıştır. TİKA'nın kuruluşundan itibaren yaşanan ve son dönemde daha da aktif ve etkili bir hale dönüşen süreç, konstrüktivizm temelli dış politika tercihinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir²¹⁰

3.1.2.5. Türkiye'nin Aktif Politika İzlediği Belli Başlı Olaylar

Türkiye'nin dış politika girişimlerini sadece Güvenlik Konseyi'ne geçici üye olmak için yapılan hamleler olarak değerlendiremeyiz. Aksine, neden-sonuç ilişkisi içinde Güvenlik Konseyine geçici üye olarak seçilmek aktif, sürekli, etkin ve normlara dayalı bir dış politika izlenmesinin sonucudur. Türk dış politikasında yaşanan gelişmelere bu perspektiften bakmak daha doğru olacaktır.

Türkiye'nin 2009–2010 dönemi için Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmesine katkı sağlayan dış politika adımlarına değinecek olursak ülkelere ya da bölgesel gruplara yönelik belli başlı şu girişimlerden bahsetmek yerinde olacaktır.

3.1.2.5.1. Arap Ligi'nin Desteği

Türkiye'nin Arap Ligi ile kurduğu olumlu ilişkiler neticesinde, 2004 yılında bir mutabakat muhtırası imzalanmış, yine aynı yıl İKÖ başkanlığına açık seçimle bir Türk olan Ekmeleddin İhsanoğlu getirilmiştir. 2006 yılı Eylül ayında gerçekleştirilen Arap Ligi Dışişleri Bakanları toplantısında “Türk-Arap Forumu” kurularak bu çatı altında Türkiye ile işbirliğinin güçlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca anılan toplantıda Arap Ligi üyesi

²¹⁰ Tuncay Kardaş, Ramazan Erdağ, “Bir Dış Politika Aracı Olarak TİKA”, **Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 1, Yıl 2012, s.167-193.

lkeler, Türkiye'nin Güvenlik Konseyi 2009–2010 dönemi geçici yeliği adaylığını desteklemeyi oybirliğiyle kararlaştırmışlardır.²¹¹

3.1.2.5.2. Afrika Açılması

Bu dönemde Türk dış politikası yapıcılarının yapmış olduğu en önemli açılım, hiç şüphesiz uzun bir süredir dikkatlerinden oldukça uzak tuttıkları Afrika'ya yönelik girişimlerdir. 2003 yılında Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca, "Afrika lkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" hazırlanmış ve bu kapsamda Sahranın Güneyindeki Afrika (SAGA)'da bulunan birçok ülkeyle ticari anlaşmalar imzalanmıştır. Bu adımı, BM Milenyum Kalkınma Hedefleri arasında da yer alan Afrika'da yoksullukla mücadele çalışmaları doğrultusunda, Kıta'nın ve problemlerinin dünyanın dikkatine sunulması adına 2005 yılının Afrika yılı ilan edilmesi takip etmiş ve çeşitli konferanslar düzenlenerek yeni inisiatifler tanıtılmıştır.

Bu inisiatiflerin en önemli ayaklarından biri ticaret alanında gerçekleşmiştir. Ticaret hacmini artırmak maksadıyla, 2006 yılı Mayıs ayında düzenlenen 1. Türkiye-Afrika Zirvesine beş yüze yakın işadamı katılmış, bu sayı 2007 yılı Mayıs ayında 2. Türkiye-Afrika Zirvesinde bin iki yüze ulaşmıştır.

Afrika açılımının bir parçası olarak TİKA, Kıta'nın çeşitli yerlerinde projeler finanse etmiş ve uygulamıştır. Bölgedeki ilk koordinasyon ofisini 2005 yılında Etiyopya'da aan TİKA, artan çabalarla orantılı olarak, 2006 yılında Sudan ve Senegal'de de ofisler açmıştır.²¹²

Akademik alanda da çeşitli açılımlar gerçekleştirilmiştir. Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) bünyesinde 2004 yılında oluşturulan Afrika alışma Grubu, 2006 yılından itibaren Afrika Enstitüsü olarak çalışmalarına devam etmiştir.²¹³ Yine 2008 yılı sonunda kurulan Ankara Üniversitesi Afrika alışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (AAUM), Türkiye ile Afrika Kıtası arasında ortak bir anlayış geliştirmek için çalışmalarına devam etmektedir.²¹⁴

²¹¹ Dışışleri Bakanlığı, (Erişim) http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-ortadogu-ile-iliskileri.tr.mfa, 09 Mayıs 2012.

²¹² Esra Erguvan, **a.g.e.**, s.122-123

²¹³ TASAM, (Erişim) <http://www.tasamafrika.org/index.php/enstutue>, 01 Ocak 2014.

²¹⁴ AAUM, (Erişim) http://acaum.ankara.edu.tr/?page_id=43, 01 Ocak 2014.

Afrika'ya yönelik bu inisiyatiflere ek olarak Türkiye, BM'nin Afrika'daki projelerine katkılarını sürekli arttırmıştır. Türkiye'nin bu projelere katkısı sivil toplum kuruluşlarının 300 milyon dolarlık katkısı ile beraber yıllık 1 milyar doları bulmaktadır. Bu yardımlar Türkiye'nin BM içinde bağış yapan bir ülke olarak öne çıkması demektir.²¹⁵

Türkiye, 2007 yılı Temmuz ayında, 49 üyesinden 33'ü Afrika'da bulunan ülkelerden oluşan En Az Gelişmiş Ülkeler Zirvesi'ne İstanbul'da ev sahipliği yapmış ve söz konusu ülkelerin kullanımı için 20 milyon dolarlık bir kalkınma yardımında bulunmuştur. Türkiye, 2011 yılında da 4. En Az Gelişmiş Ülkeler Zirvesi'ne ev sahipliği yapmıştır.

2008 yılı Ağustos ayında İstanbul'da 1. Afrika-Türkiye İşbirliği Zirvesi düzenlenmiştir. Bu zirvede Afrika ülkeleriyle ilişkilerin değerlendirilmesi ve bu ilişkileri geliştirecek yeni adımlar belirlenmesi amacıyla "Türkiye-Afrika İşbirliği İstanbul Deklarasyonu: Ortak Bir Gelecek İçin İşbirliği ve Dayanışma" ile "Türkiye-Afrika Ortaklığı İçin İşbirliği Çerçevesi" başlıklı belgeler imzalanmıştır. Afrika'yı sömürmüş Batı ülkelerinin aksine Türk iş adamları, STK'lar ve devlet adamları Afrika'da neler yapabileceklerini keşfetmişlerdir. Afrika-Türkiye İşbirliği Zirvesi Türkiye'nin genelde dünya ve özelde Afrika'nın yapılandırılması inisiyatifindeki pozitif rolünü vurgulamaktadır. Bu zirve sonucunda Afrika Birliği'nin Türkiye'yi stratejik ortak olarak ilan etmesi, Türkiye ile ekonomisi gelişmekte olan Afrika ülkeleri arasındaki ekonomik işbirliğinin önemine işaret etmektedir. Ayrıca bu bildirme ile Afrika içindeki çatışmaların Güvenlik Konseyi girişimleri ile barışçıl ve diplomasiye bağlı metotlarla önlenmesinin gerekliliği de vurgulanmıştır.

Türkiye, Afrika'nın sorunlarını BM ortamlarında da kamuoyuna anlatmak için çaba göstermekte ve Afrika'ya destek vermektedir. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 22 Eylül 2008 tarihinde, "Afrika'nın Kalkınma İhtiyaçları" konulu BM toplantısında yapmış olduğu konuşmada Afrika'nın öncelikli ihtiyaçlarını kalkınma yardımları, borçları konusunda rahatlatılma, küresel pazarlara ulaşabilme, yabancı yatırım, barış ve güvenlik olarak sıralamıştır. Ayrıca sağlık, eğitim, tarım, çevre konularında da harekete geçilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Gül, 2007 yılında ticaret hacminin 2004 yılına göre ikiye katlanarak 12 milyar ABD Dolarına ulaştığını ve bu hacmin 2010 yılı sonu için 30 milyar ABD Doları olarak hedeflendiğini belirtmiştir. Cumhurbaşkanı Gül ayrıca, Türkiye'nin

²¹⁵ Akif Kireççi, **Turkey in the UN Security Council**, Ankara, SETA, Ocak 2009, s.5.

Afrika'ya olan desteğinin TİKA marifetiyle artarak devam edeceğini beyan etmiştir.²¹⁶

Başbakan Erdoğan'ın 2011 yılında Somali'ye gerçekleştirdiği ziyaret, 1992 yılından beri Batılı ülkeler tarafından ülkeye gerçekleştirilen ilk üst düzey ziyaret olması açısından önemlidir. Söz konusu ziyarette, 1200 Somalili öğrencinin, 2012 yılında Türkiye'de tam burslu olarak öğrenim görmesine yönelik söz verilmiştir. Somalili öğrencilere yönelik yaklaşık 70 milyon ABD Doları tutarındaki bu yatırıma ek olarak, 2011 yılında Türkiye'de faaliyet gösteren özel sektörün Somali'ye yaptığı bağış miktarı 365 milyon ABD Doları'nı aşmıştır. Türk hükümeti 2011 yılında, İngiltere dışındaki Avrupa ülkelerini geride bırakarak Somali'ye 49 milyon ABD Doları tutarında yardımda bulunmuştur.²¹⁷ Türkiye'nin 2012 yılında gerçekleştirdiği resmi kalkınma yardımlarının yüzde 31.37'sini oluşturan 772 milyon ABD Doları Afrika ülkelerine yöneliktir. Bu yardımlarda en çok yararlanan ilk 10 ülke arasında ilk sırayı 86,61 milyon ABD Doları ile Somali almaktadır.²¹⁸ Ülkenin en büyük havaalanının ve en büyük deniz limanının yirmi yıllık bir süre için restore edilmesi ve işletilmesi ihalelerini Türk firmalar üstlenmiştir.²¹⁹ SAGA'da faaliyet gösteren sömürgeci damgası yemiş pek çok yabancı gücün aksine, erdemli güç stratejisi sebebiyle Türkiye bugün, Somali'de hükümet ve sivil toplumca sevilen ve saygı duyulan bir ülkedir. Türkiye'nin diğer Afrika ülkeleriyle kurulmaya başlayan dostluğun ilerletilmesinde Somali'ye kilit ülke gözüyle bakılabilir.

Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerinde en çok eleştirilen ve çelişkili bulunan konu Ankara'nın Darfur'a yönelik tutumudur. Batı, Sudan konusunda, Darfur'daki yaşananları "soykırım" olarak tanımlamakta ve Ömer el-Beşir'i şiddetle eleştirmektedir. Oysa Güvenlik Konseyi'nce görevlendirilen araştırma komisyonu, 18 Eylül 2004 tarihli raporunda, Darfur'da yaşanan çatışmaların soykırım olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Sudan ile resmi ilişkilerinde gelişmeleri yakından takip ettiğini ve yaşananların insani bir trajedi olduğunu belirten Ankara yönetimi, Sudan ile gelişen ekonomik ve siyasi ilişkileri göz önünde bulundurarak "pasif sessiz diplomasi" stratejisi uygulamakta ve Batı'dan farklı bir dış politika izlemektedir.²²⁰

²¹⁶ "Afrika's Development Needs: State of Implementation of Various Commitments, Challenges and the Way Forward" konulu toplantıda CB Abdullah Gül'ün beyanları, 22.09.2008, New York. (Erişim) <http://www.un.int/turkey/page272.html>, 17 Aralık 2013.

²¹⁷ Julia Harte, "Turkey Shocks Africa", **World Policy Journal**, Cilt 29, Sayı 4, Aralık 2012, s.27-38

²¹⁸ Dışişleri Bakanlığı, "Afrika Ülkeleri İle İlişkiler", (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>, 01 Ocak 2014

²¹⁹ "Somali'yi Dünyaya Türkler Açıyor", (Erişim) <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013/11/19/somaliyi-dunyaya-turkler-aciyor/>, 19 Kasım 2013

²²⁰ Hasan Öztürk, "Türkiye'nin Suriye ve Sudan Politikaları Çelişkili mi?", 07.09.2012,

Küresel olarak etkin olmaya çalışan ve ekonomik büyümesini sürdürülebilir kılmak için kaynaklara ihtiyaç duyan Türkiye'nin, Batı yörengeli politikalar sebebiyle uzun yıllar ilgi alanından uzak tuttuğu Afrika'yı göz ardı etme lüksü yoktur. Bugün AB, Çin ve ABD başta olmak üzere, Japonya, Hindistan, Brezilya ve Rusya gibi büyük güçler, kıtadan en büyük payı kapmak amacıyla birbirleriyle yarışmaktadırlar. Örnek verecek olursak, Çin'in Afrika'nın kaynaklarına duyduğu ihtiyacın bir sonucu olarak, 2003 yılında 18.5 milyar dolar olan Çin-Afrika ticaret hacmi 2011 yılında 100 milyar dolara ulaşmıştır. AB ve ABD'nin ardından, kıtanın üçüncü büyük ticaret partneri olan Çin'in kısa süre içinde birinci sıraya ulaşacağı öngörülmektedir.²²¹

Türkiye, 2009 yılı öncesinde 7'si SAGA ülkelerinde olmak üzere Afrika'da toplam 12 olan büyükelçiliklerinin sayısını, ilişkileri güçlendirmek adına artırmaya karar vermiştir. Bu çerçevede büyükelçiliklerinin sayısını, 2009 yılında Tanzanya ve Fildişi Sahili, 2010 yılında Kamerun, Gana, Mali, Uganda, Angola ve Madagaskar, 2011 yılında Zambiya, Mozambik, Moritanya, Zimbabve, Güney Sudan, Somali ve Gambiya, 2012 yılında Nijer, Namibya, Burkina Faso ve Gabon ve 2013 yılında Çad, Gine, Eritre ve Cibuti'ye büyükelçilikler açarak 35'e çıkarmıştır. Türk hükümeti bu sayıyı ilerleyen dönemde de artırmayı hedeflemektedir.²²²

Gelişen ilişkiler paralelinde, 2008 yılına kadar 10 Afrika ülkesinin Türkiye'de büyükelçiliği varken bu tarihten itibaren Somali (2008), Gambiya, Moritanya (2010), Uganda, Kongo (2011), Angola, Kenya, Cibuti, Nijer, Güney Sudan, Gana (2012), Ruanda, Gine, Kongo, Benin, Fildişi Sahili ve Zambiya (2013) büyükelçiliklerinin açılmasıyla bu sayı 27'ye yükselmiştir.²²³

Son yıllarda Türkiye'den, Afrika Kıtası'na yönelik üst düzey ziyaretlere önem verilmiştir. Bu kapsamda Cumhurbaşkanı Gül tarafından 2009 yılında Kenya ve Tanzanya'ya, 2010 yılında Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kamerun ve Nijerya'ya ve son olarak 2011 yılında Gana ve Gabon'a resmi ziyaretlerde bulunulmuştur. Yine Başbakan Erdoğan, 2005 yılında Sudan ve Etiyopya, 2011 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti,

(Erişim) http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2213:tuerkiyenin-suriye-ve-sudan-politikalar-celikili-mi&catid=80:analizler-afrika&Itemid=141, 01 Ocak 2014

²²¹ Elem Eyice Tepeciklioğlu, "Afrika Kıtasının Dünya Politikasında Artan Önemi ve Türkiye-Afrika İlişkileri", **Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, Bahar 2012, s.59-94

²²² Dışişleri Bakanlığı, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>, 01 Ocak 2014

²²³ Dışişleri Bakanlığı, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>, 01 Ocak 2014

2013 yılında Gabon, Nijer ve Senegal'e ziyaretlerde bulunmuşlardır.²²⁴ Başbakan Erdoğan'ın 2005 yılında Sudan ve Etiyopya'ya gerçekleştirdiği SAGA ülkelerine yönelik Türkiye'nin başbakanlık düzeyindeki ilk ziyareti birçok kesimden Türkiye'nin sınırlı enerjisini boşa harcamak olarak değerlendirilerek eleştirmiştir. Yaşanan olumlu gelişmelerin ardından bu görüş, en fazla eleştiride bulunanların zihinlerinde dahi değişmiştir.²²⁵

3.1.2.5.3. Ermenistan ile İlişkiler

Türkiye'nin bu dönemde dış politikada atmış olduğu önemli adımlardan birisi de Ermenistan'a yöneliktir. Başbakan Erdoğan, Ermenistan ile ilişkilerini düzeltmek amacıyla, 2005 yılında Ermenistan Devlet Başkanı Koçaryan'a bir mektup göndermiş ve Ermeni Olayları'na yönelik Türk-Ermeni tarihçilerinden oluşan bir komisyon kurulmasını teklif etmiştir. Bu teklif Ermenistan tarafından dikkate alınmamış, soykırım iddiaları her platformda dile getirilmeye devam edilmiştir.

Bu girişimden üç yıl sonra uluslararası kamuoyunun da yönlendirmesiyle Ermenistan Cumhurbaşkanı, mevkidaşı Gül'ü 6 Eylül 2008 tarihinde Erivan'da oynanan Ermenistan-Türkiye futbol maçına davet etmiş ve bu olay ilişkilerin geleceği için umut verici olarak nitelenmiştir.

Ermenistan'ın Türkiye üzerinden Batı'ya açılmasını isteyen devletlerin girişimiyle, 10 Ekim 2009 tarihinde Zürih'te, Türkiye ve Ermenistan arasına diplomatik ilişkilerin kurulmasına ve ikili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik protokoller imzalanmıştır.²²⁶ Protokoller ilişkilerin normalleşmesi adına tarihi bir aşama olarak görülmüştür. Protokollerin imzalanmasından dört gün sonra, Türkiye'de oynanan Türkiye-Ermenistan futbol maçı yine iki ülkenin liderleri tarafından izlenmiştir. "Futbol diplomasisi" olarak anılan bu olayın ardından protokollerin parlamentolarda onaylanma süreci başlamış, fakat Ermenistan, milliyetçi diasporanın baskısıyla protokollerin onayını soykırım iddialarının tanınmasına bağlamış ve bu sebeple 22 Nisan 2010 tarihinde onay sürecini askıya aldığını açıklamıştır.

²²⁴ Dışişleri Bakanlığı, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>, 09 Mayıs 2012

²²⁵ Mehmet Özkan, "Türkiye'nin Afrika'da Artan Rolü: Pratik Çabalar ve Söylem Arayışları", **Ortadoğu Analiz**, Cilt 4, Sayı 46, Ekim 2012, s.19-28.

²²⁶ Onur Öymen'in Ermenistan'la İmzalanın Protokoller Hakkında Halk TV'ye verdiği mülakat, 14.10.2009, (Erişim) <http://www.onuroymen.com/arsiv/1857>, 12 Aralık 2013

Söz konusu protokoller, Türkiye ile Azerbaycan arasında gerilime neden olmuş, Türk hükümeti hem Azerbaycan yetkilileri hem de ülke içi muhalefet tarafından ciddi şekilde eleştirilmişlerdir.²²⁷ Ermenistan girişimi, Türkiye'nin diyalog yoluyla barışı arayan bir ülke olduğunu dünya kamuoyuna yeniden göstermiş fakat hedeflenen sonuca ulaşamamıştır.

3.1.2.5.4. İsrail ile İlişkiler

Türkiye, 1949 yılında İsrail'i ilk tanıyan Müslüman ülkedir. Bu tanıma dönemin küresel politikası içinde Türkiye'nin konumuyla doğrudan ilgilidir. Türkiye, İsrail'i tanınması sebebi ile Müslüman ülkeler tarafından çok sert şekilde eleştirilmiştir. Fakat dönemin konjonktürü içerisinde Batı'yı karşısına almayı çıkarlarına uygun bulmamıştır. İlişkiler daha sonra da gelişerek devam etmiş ve son dönemlere kadar, İsrail ile ilişkileri en iyi durumda olan Müslüman devlet olarak kalmıştır. Filistin ile de iyi olan ilişkileri sebebiyle bölgede barışın sağlanması adına taraflarla masaya oturabilen nadir Müslüman devletlerden olmuştur.

Türkiye, Güvenlik Konseyi gündemini sık sık meşgul eden İsrail-Filistin meselesinde iki devletli çözümü savunmakta ve Konseyin, İsrail'in saldırgan politikalarına karşı daha güçlü tedbirler almasını istemektedir. Fakat veto hakkı sebebiyle İsrail-Filistin sorununun Güvenlik Konseyinde çözülmesi olası görünmemektedir.

27 Aralık 2008 tarihinde, "Dökme Kurşun Harekâtı" olarak anılan Gazze'ye yönelik İsrail saldırısında, BM binalarına sığınan sivil insanlar da olmak üzere 1000'den fazla kişinin öldürülmüştür. Türkiye adına dönemin Dışişleri Bakanı Babacan, konu ile ilgili olarak 6 Ocak 2009 tarihli Güvenlik Konseyi toplantısında söz almış ve İsrail'i eleştirerek saldırıların sonlandırılması konusunda Güvenlik Konseyi'nin adım atmasını istemiştir.²²⁸ Ardından 2009 yılı Ocak ayında gerçekleşen Davos Ekonomik Forumu'nda, "One Minute" krizi diye bilinen ve Başbakan Erdoğan'ın İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres'e yönelik "siz öldürmeyi iyi bilirsiniz" şeklindeki sert sözleri ve İsrail'i eleştirerek toplantıyı terk etmesi Türk-İsrail ilişkilerinin seyrini olumsuz

²²⁷ Fulya EREKER, **Dış Politika ve Kimlik: İnşacı Perspektiften Türk Dış Politikasının Analizi**, Ankara Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara 2010.

²²⁸ BM Dag Hammarskjöld Elektronik Kütüphanesi, S/PV.6061, 06.01.2009, (Erişim) <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N09/200/97/PDF/N0920097.pdf?OpenElement>, 10 Ekim 2013

etkilemiştir.²²⁹

31 Mayıs 2010 tarihinde Türkiye'den Gazze'ye insani yardım götürmek maksadıyla hareket eden Mavi Marmara adlı gemiye uluslararası sularda İsrail tarafından saldırılmış ve aralarında dokuz Türk vatandaşının da bulunduğu on kişi hayatını kaybetmiştir.

Dışişleri Bakanı Davutoğlu, olayın gerçekleşmesinin hemen ardından 31 Mayıs 2010 tarihli ve SC/9940 numaralı Güvenlik Konseyi belgesinde²³⁰ yer alan uzun bir açıklama yapmıştır. Davutoğlu, açıklamasında temel olarak şu hususlara değinmiştir.

“BM'ye üye bir devletin BM'nin tüm değerlerini hiçe sayarak işlemiş olduğu üzücü ve trajik bir suçtur. Bir devlet tarafından işlenen cinayettir. Haydutluk ve korsanlıkla eşdeğer bir harekettir.

İnsanlık dışı İsrail ablukası altında yaşayan Gazze Halkı'na insani yardım götürülen çok uluslu sivil bir filoya pusu kurulmuştur.

Çocuklar ve diğer insanlar için temel yardım malzemeleri götürülen pek çok kişi ceset torbalarına girmiştir. İsrail'in eline kan bulaşmıştır.

İnsanlar savaş zamanlarında bile uluslararası hukukça uygun görülmeyen orantısız bir güçle saldırıya uğramışlardır.

Yardım malzemelerinin dağıtılmasını saldırgan bir eylem olarak kabul etmek ve yardım gönüllülerini savaşçı olarak görmek bölgesel ve küresel barışa zararlı bir devlet mantığının yansımasıdır.

İsrail işlediği suçun yansımalarıyla yüzleşmeye hazır olmalıdır ve dünya kamuoyu kanunda açıkça belirtilmedikçe kuvvet kullanımının bir seçenek olmadığını göstermelidir.

Güvenlik Konseyi İsrail saldırganlığını kınayan, olayın araştırılması ve sorumluların cezalandırılmasını talep eden bir başkanlık açıklaması yayınlamalıdır.

İsrail ölenlerin ailelerinden ve uluslararası kamuoyundan özür dilemeli, olaya yönelik soruşturma başlatılmalı, İsrail, BM tarafından uluslararası hukuk ve temel insan haklarına uymaya zorlanmalıdır. Ölü ve yaralıların tahliyesi için gereken adımlar süratle atılmalıdır.

Alıkonulan gemiler derhal serbest bırakılmalı ve Gazze'ye uygulanan ablukaya son verilmelidir.

Bugün insanlık tarihi için, teröristler ve devletler arasındaki ayrımın bulanıklaştığı kara bir gündür.”

Söz konusu olaydan bir gün sonra Güvenlik Konseyi dönem başkanlığı görevini devralan Türkiye, 1 Haziran 2010 tarihinde S/PRST/2010/9 sayılı Güvenlik Konseyi

²²⁹ Mehmet Yılmaz, “Türk Blog ve Forum Ortamlarında 'One Minute' Çıkışı”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 20, Kış 2012.

²³⁰ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9940.doc.htm>, 01 Ocak 2014

başkanlık açıklamasının çıkartılmasını sağlamıştır.²³¹

Başkanlık açıklamasında İsrail'in uluslararası sularda gerçekleştirdiği saldırıda can kayıpları olmasından dolayı duyulan üzüntü dile getirilmiş, İsrail'den söz konusu gemiyi ve içinde bulunan sivilleri derhal serbest bırakması, ölü ve yaralıların tahliyesi için görev alacak diplomatik temsilcilere tam izin verilmesi istenmiştir. Ayrıca olayın tüm boyutlarıyla acilen ve uluslararası standartlarda, şeffaflık içinde sorgulanması gerektiği belirtilmiştir. Açıklamada Gazze'de durumun sürdürülebilir olmaktan çıktığı, daha önce Güvenlik Konseyinde alınan kararların gereğinin yerine getirilerek, bölge halkına gıda ve insani yardımların gitmesinin engellenmemesinin önemi ve İsrail ile Filistin'in bağımsız bir şekilde barış ve güvenlik içinde yaşamasının bölgeye de barış getireceği vurgulanarak tarafların provakatif davranışlardan uzak durması istenmiştir.

Çıkartılan başkanlık açıklaması ve yürütülen politikaya yönelik hükümetin bakış açısını Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun aşağıdaki ifadeleri yansıtmaktadır.

“Krizin başladığı gemilere saldırı anından bütün yolcuların oradan boşaltıldığı gece yarısına kadar yaklaşık 72 saatlik bir dönem vardır. O dönemin hikâyesi yazıldığında birçok isimsiz kahramanın ne kadar çaba ile bu krizde Türkiye'nin onurunu korumak ve vatandaşlarımızın ülkeye sağ salim dönüşünü sağlamak için büyük çabalar gösterdiği kaydedilecektir. Biz o üç gün içinde BM Güvenlik Konseyi Başkanlık Açıklaması çıkarttık, bu açıklama İsrail'i sert bir şekilde eleştiren ve İsrail'den talepleri açık bir şekilde dile getiren bir metindi. Hem bütün uluslararası örgütleri harekete geçirdik, hem de İsrail'in elinde tuttuğu ve sorgulamayı düşündüğü, cezalandırmayı düşündüğü bütün yolcuları sağ salim İsrail'den çıkardık. Bu son yılların en önemli ve başarılı tahliye hareketidir”²³²

Diplomasi en ağır sözleri mümkün olan en yumuşak şekilde söyleme sanatıdır.²³³ Fakat istenen hedeflere ulaşılmasına imkân verirse başarılı sayılır. Bu bağlamda söz konusu Başkanlık açıklamasının İsrail'i kınama değil, yaşanan olayı eleştiri düzeyinde kalması sebebiyle başarı olarak nitelenemeyeceğine dair görüşler de mevcuttur.²³⁴

²³¹ Birleşmiş Milletler, (Erişim) <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/E74146AC22D2D71F8525773600528EDB>, 02 Ocak 2014

²³² Enine Boyuna, 29.12.2010, Taha Özhan'ın Ahmet Davutoğlu ile TRT 1 kanalında yaptığı röportaj, (Erişim) <http://file.setav.org/Files/Pdf/davutoglu-2010-turk-dis-politikasini-degerlendirdi..pdf>, 03 Ocak 2014

²³³ Yalım Eralp, The United Nations Security Council and Turkey, **Istanbul Kultur University Global Political Trends Center**, Ocak 2009

(Erişim) http://www.gpotcenter.org/dosyalar/the_un_security.pdf, 10 Aralık 2013.

²³⁴ Çağrı Erhan, “BM Reforme Edilmeli”, (Erişim) <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/prof-dr-cagri-erhan/474494.aspx>, 04.01.2011, 01 Ocak 2014

Gelinen noktada bölgesinde yalnızlaşan İsrail, tarihinde ilk defa, ABD'nin yönlendirmesiyle Türkiye'den özür dilemiştir. Bu özrün ilişkileri düzeltip düzeltmeyeceğini zaman gösterecektir. Fakat ilişkilerin düzelmesinden en büyük memnuniyeti ABD'nin duyacağını Başkan Obama'nın "İki stratejik ortağımızı bölgenin geçtiği değişim sürecinde birlikte görmek istiyoruz" sözlerinden anlayabiliriz.²³⁵

Türkiye, diplomatik olarak Filistin halkının geneli tarafından seçilen Hamas Hareketi'nin izole edilmemesi ve diyalog kanallarının açık tutulması taraftarıdır. Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun 11 Mayıs 2009 tarihindeki BMGK toplantısındaki aşağıdaki beyanatı Türkiye'nin konuya yaklaşımını göstermek adına önemlidir.

"Türkiye'nin dış politikasındaki önceliklerden birisi de tüm taraflar ile diyalog kanallarını açık tutmak ve ikna edici aktif politika izlemektir. Birçok ülkenin artan bir şekilde bu erdemli politikayı gerçekleştirmeye çalışmasını ve benzer yaklaşımlar sergilemesini memnuniyetle karşılıyoruz."²³⁶

Türkiye'nin İsrail-Filistin konusundaki idealist tutumu bölgeyi istikrarsızlığa iten sorunun giderilmesi yönünde önemlidir. Üstelik bu amaçla atılan tek adım uluslararası platformlarda Filistin'in sesini duyurmaya çalışmak değildir. Türkiye, bölgenin gelişimi adına her iki ülkenin ortak adım atabileceği sahaları öne çıkarmaya çalışmaktadır. Gazze ile Erez arasındaki Erez Sanayi Bölgesi, yeniden hayata geçirilmesi maksadıyla, 2005 yılında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından 49 yıllığına kiralanmıştır. Bu girişim Türkiye ile İsrail arasındaki sorunların aşılabilmesi durumunda Filistin-İsrail sorununun arabuluculuk yöntemiyle çözümü ve bölgenin ekonomik gelişimi ve uyumu adına değişik adımlar atılabileceğini göstermesi adına önemlidir.²³⁷

3.1.2.5.5. Rusya ile İlişkiler

Türkiye'nin, bölgedeki en önemli aktörlerden olan, dünyanın en fazla doğalgaz ihraç eden ülkesi Rusya ile ilişkileri zenginlik ve karmaşıklığı bir arada içermektedir.

Rusya, Türkiye'nin Türkî Cumhuriyetleri üzerindeki etkisini kontrol altına almak istemektedir. Orta Asya'da dost ve kardeş olarak nitelediği ülkelerle ilişkilerin üzerinde

²³⁵ "İsrail Özrünün Perde Arkası", (Erişim) <http://www.haberler.com/israil-in-ozrunun-perde-arkasi-4458109-haberi/>, 07 Mayıs 2013

²³⁶ Berdal Aral, **Turkey in the UN Security Council.....**, s.151-168

²³⁷ "Türk Dış Diplomasisine TOBB Damgasını Vurdu", Radikal Gazetesi, (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=haberyazdir&articleid=784472>, 07 Temmuz 2013

hep Rusya'nın gölgesini hissetmiştir. Birçok ortak paydanın paylaşılmasına rağmen bu devletlerle ilişkilerini hedeflediği seviyeye getirememiştir. Örneğin bu devletlerden hiçbiri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni devlet olarak tanımamıştır.

Öte yandan Rusya liberal pazara ulaşabilmek adına birçok Türk iş adamını ve yatırımlarını önemli projeler için Rusya'ya davet etmiştir. Avrupa'nın ötesinde pazar arayışları içinde bulunan Türkiye için bir araç konumunda olan Rusya, şu anda Türkiye'den ithalat yapan önemli ülkelerden birisidir. Ayrıca her sene iki milyon turist Türkiye'yi ziyaret etmektedir. Türkiye, doğalgazının büyük çoğunluğunu Rusya'dan almaktadır. Türkiye'nin kendi kullandığı doğalgazın dışında, enerji rotalarında aktarma ve dağıtım noktası olmaya yönelik girişimlerinden dolayı, Türkiye-Rusya ilişkileri enerji güvenliği yönüyle de önem taşımaktadır. Rusya'nın ekonomisindeki son yıllardaki gelişmeler ve Türkiye ekonomisinin iyiye gidişi her iki ülkenin bölgesel, belki de küresel aktör olabilme kapasitesini arttıracaktır.

2008 yılı Ağustos ayında yaşanan Rusya-Gürcistan savaşı, ABD'nin de müdahil olması ile Türkiye çevresinde dengesizlik oluşturmuştur. Türkiye her iki ülke ile de iyi ilişkileri sebebi ile krizin barışçıl yollarla önlenmesi için rol oynamaya çalışmıştır. Savaşın bölgeyi olumsuz etkilememesi adına Rusya, Gürcistan, Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan'ı bir araya getirerek Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu inisiyatifini başlatmıştır.²³⁸ Rusya'nın Gürcistan'a saldırması, NATO'nun eski SSCB üyelerine yönelik politikalarına kuvvetli bir cevap olarak algılanabilir. Türkiye, hem NATO üyesi hem de Rusya ile ekonomik olarak yüksek seviyede ortaklık kurmaya çalışan bir ülke olarak bu tip çatışmalardan olumsuz etkilenebilir. Rusya, AB ve ABD güvenlik organlarının üzerinde tam olarak uzlaşabildikleri bir karara varamadıkları durumlarda Türkiye, bu üç taraf arasında seçim yapmak zorunda kalabilir. Türkiye, bir istikrarsızlık halinde Kafkaslardaki hiçbir partnerinden vazgeçemeyecek durumdadır. Türkiye'nin bir enerji dağıtım merkezi olma hedefinin Azerbaycan-Gürcistan-Türkiye ve Rusya-Türkiye arasındaki ilişkilerin seyrine bağlı olması, Rusya ile doğalgaz ihracı, ticaret, turizm, yatırım alanlarında bağlar bulunması, Gürcistan ile arasında ticari ve yatırım alanındaki ilişkilerin sıkı olması, soruna çözüm bulmak adına acil reaksiyon göstermesinin sebebidir.

²³⁸ Eleni Fotio, "Caucasus Stability and Cooperation Platform": What is at Stake for Regional Cooperation?, **International Centre for Black Sea Studies**, (Erişim) <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=104737>, 01 Ocak 2014

Rusya'nın, bölge üzerinde ABD ve NATO vasıtasıyla AB ile anlaşmazlıklar yaşayabilmesi ihtimaline karşı, Türkiye, bölgeye yönelik politikalarını daha dikkatli bir şekilde oluşturmalıdır. Türkiye, BMGK üyeliği döneminde, bölgedeki olası çatışmaların ABD ile Rusya arasında gerginliğe sebep olmaması için sorunları her iki ülke ile olan ilişkilerini bozmadan barışçıl yollarla çözmeye ve gelecekteki çatışmaların önüne geçmeye çalışmalıdır.

3.1.2.5.6. İran ile İlişkiler

Türkiye ve İran, ABD'nin Irak'ı işgali sonrası yaşanan gelişmelerin bölgedeki statükoyu bozacağı endişesiyle, 2004 yılından sonra ortak tehdit olarak gördükleri PKK/PJAK terör örgütüne karşı istihbarat paylaşımını da içeren bir dizi anlaşma imzalamıştır.²³⁹ Ticari ve diplomatik ilişkilerinde son dönemde olumlu gelişmeler yaşanan iki ülkenin enerji alanında yaptığı bir dizi ortak çalışma Batı Dünyası'nın tepkisini çekmiştir.²⁴⁰

Özellikle, 13 Temmuz 2007 tarihinde, Türkiye ile dünyanın ikinci büyük doğalgaz rezervine sahip ülkesi İran arasında imzalanan doğalgaz mutabakatı, İran'ı uranyum zenginleştirme çabasından vazgeçirmeye çalışan ABD tarafından tepki ile karşılanmıştır.²⁴¹

NATO üyesi ve ABD müttefiki olan Türkiye, zaman zaman İran ile ilgili kararlarında zor durumda kalmaktadır. Bu durum iki tarafı da karşısına almadan çıkarlarını korumak isteyen Türkiye'yi hassas diplomatik manevralar yapmaya yöneltmiştir.²⁴²

Malatya'ya kurulan NATO Füze Kalkanı Sistemi, bu duruma iyi bir örnek oluşturmaktadır. İranlı yetkililer söz konusu sistemi, "Bu sistem, aslında siyonist rejimi koruma amacını taşıyor. NATO adı altında İsrail için yapılıyor. Bu, topraklarında sitemin kurulmasına izin veren Türkiye'nin bir sorunudur. Türkiye bunu yapmamalıydı. Saldırıya uğradığımızda kendimizi savunmamız doğaldır. Herhangi bir saldırı durumunda söz

²³⁹ "Erdoğan: İran PKK İçin Gerekeni Yapacak", Hürriyet Gazetesi, 28.07.2004, (Erişim) <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=244697>, 03 Aralık 2013

²⁴⁰ Berkay Gülen, **The Two U.S. Think Tanks on Turkey: The Brookings Institution and The Council on Foreign Relations' Perceptions on JDP's Foreign Policy (2002-2010)**, ODTÜ Yüksek Lisans Tezi, 2011.

²⁴¹ 'Doğalgaz Antlaşmasına ABD Karşı, Türkiye ve İran Kararlı Görünüyor', Radikal Gazetesi, 18.07.2007, (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=227206>., 10.10.2013

²⁴² Arzu Celalifer Ekinci, "İran Türkiye Enerji İşbirliği", **USAK**, Kasım 2008 (Erişim) <http://www.usak.org.tr/dosyalar/rapor/aZeMYSYCDBTNITOQ79IxbTXDJQuZTV.pdf>, 10 Aralık 2013

konusu kalkan kesinlikle hedef alınacaktır” sözleriyle eleştirmişlerdir.²⁴³

Güvenlik Konseyi üyeliği döneminde, Türk dış politikasını İran ile ilgili olarak en fazla meşgul eden konu İran’ı nükleer çalışmaları olmuştur. Dönemin Dışişleri Bakanlarından Ali Babacan, Türkiye’nin Güvenlik Konseyine seçilmesinin hemen öncesinde bir gazetede yayınlanan beyanatında “Öncelikle biz bölgemizde nükleer silahlara karşıyız. Tabii ki bu çerçevede İran’ın nükleer silahlara sahip olmasını desteklemiyoruz. Fakat diğer yandan, bu sorunun diplomasi ve diyalog yoluyla çözülebileceğine ve çözülmesi gerektiğine inanıyoruz”²⁴⁴ sözleriyle Türkiye’nin bu konuda daha sonra sergileyeceği çabalara ve politikasının nasıl gelişeceğine dair sinyaller vermiştir.

Türkiye nükleer silahların bölgesinde veya dünya genelinde barışa ana tehditlerden biri olduğunu düşünmektedir. Zaten bu sebepten dolayı herhangi bir nükleer silahlanma çabasına girmemiştir. Ortadoğu’nun güvenliği için ana tehditlerden birisi olarak gördüğü nükleer silahlara sahip İsrail’e karşı, sessiz kalan Batı dünyasını uyarmakta ve İran’a eleştiriler yöneltten Batı’yı çifte standardından vazgeçmeye davet etmektedir.

Türkiye, Batı ile İran arasındaki sorunun diyalog yoluyla aşılması için çaba göstermiş ve Brezilya ile birlikte İran’ı anlaşma masasına oturtmayı başarmıştır. Türkiye, Brezilya ve İran arasında, 17 Mayıs 2010 tarihinde imzalanan antlaşmaya göre İran, elinde mevcut bulunan düşük yoğunluklu uranyumun %60’ına denk gelen 1200 kg’lık kısmını Türkiye’ye verecek, bir sene sonra Batı tarafından yüzde yirmi oranında zenginleştirilmiş uranyumu nükleer enerji ve tıp alanlarında kullanılmak üzere Türkiye’den alacaktır. Eğer Batı bu uranyumu vermez ise Türkiye, İran’ın vermiş olduğu uranyumu geri iade edecektir. Ayrıca İran, Güvenlik Konseyi’nin beş daimi üyesi ve Almanya’dan oluşan grupla daha önce ara verdiği görüşmelere yeniden başlayacaktır.²⁴⁵ Birçok ülke söz konusu anlaşmayı olumlu bir adım olarak görmüş fakat İran tarafının daha somut adımlar atması gerektiğini vurgulamıştır.

ABD, İran’a güvenilemeyeceği, zaman kazanmak için Brezilya ve Türkiye’yi kullandığı savıyla ek yaptırımların kabulü için Güvenlik Konseyine başvurmuştur. Türkiye ve

²⁴³ “İran: Malatya’daki Füze Kalkanı Sistemini Vururuz”, Milliyet Gazetesi, 12.12.2011, (Erişim) <http://gundem.milliyet.com.tr/iran-malatya-daki-fuze-kalkani-sistemini-vururuz/gundem/gundem-detay/12.12.2011/1474245/default.htm>, 10 Aralık 2013

²⁴⁴ “Turkey, Eyeing Security Council Seat, Cites Iran Role”, 16.10.2008, (Erişim) http://www.sundayszaman.com/sunday/newsDetail_getNewsById.action?newsId=156157, 14 Aralık 2013.

²⁴⁵ “Iran Signs Nuclear Fuel-swap Deal with Turkey”, BBC News, 17.05.2010, (Erişim) <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8685846.stm>, 10 Aralık 2013

Brezilya'yı inisiyatiflerinden dolayı takdir eden fakat petrol zengini İran'ın nükleer enerjiye ihtiyaç duymasına şüphe ile yaklaşan Batı dünyası 9 Haziran 2010 tarihinde Güvenlik Konseyinde gerçekleşen oylamada S/Res/1929 numaralı yaptırımını desteklemiştir.

Petrole olan ihtiyacının önemli bir kısmını İran'dan karşılayan Çin dahi, denge politikası gütmüş ve ABD, AB, İsrail, Rusya ve Suudi Arabistan'ı karşısına almanın mantıklı olmayacağı düşüncesiyle yaptırımların kabulü yönünde "evet" oyu kullanmıştır.²⁴⁶

Kararda, Türkiye ve Brezilya'nın politik ve diplomatik çabalarının, İran'ın nükleer programının barışçıl amaçlar doğrultusunda olduğunu garanti edici uzlaşmış bir çözüm bulmak adına önemli olduğuna vurgu yapılmış ve Tahran Araştırma Reaktörü'ne yönelik anlaşmanın güven oluşturucu bir ölçüt olarak hizmet edebileceği belirtilmiştir. Ancak İran'ın daha önce alınan Güvenlik Konseyi kararları gereği atması gereken adımları uygulamayı reddettiği ve İran'ın nükleer silah üretme çabasında olduğuna dair kuvvetli şüpheleri izale edemediği belirtilerek beş daimi üyenin daha sıkı tedbirler alma kararlılığında olduğu vurgulanmıştır.²⁴⁷

Türkiye, Brezilya ve İran arasında uranyum takasına yönelik herhangi bir mutabakat olmamış gibi Güvenlik Konseyinde "evet" oyu vermesi beklenemezdi.²⁴⁸ Türkiye, Batının Ortadoğu'da uyguladığı politikaların artık işe yaramadığı, yeni yaklaşımlara ihtiyaç olduğunu savunmuştur. Güvenlik Konseyinde, nükleer silahlara karşı olduğunu fakat her ülkenin barışçıl amaçlarla nükleer çalışmalarda bulunabileceğini vurgulamıştır. Ayrıca Batı'nın, İsrail'in sahip olduğu nükleer silahlara karşı herhangi bir tedbir almamasını da çifte standart olarak nitelemiştir.²⁴⁹ Türkiye bu konuda, kendisi açısından çeşitli riskler barındırmasına rağmen, ilkeler üzerinden bir dış politika yaklaşımı sergilemiş ve Brezilya ile beraber "hayır" oyu vermiştir. Bu tercihin rasyonel tarafları olduğu kadar riskleri de mevcuttur. Türkiye'nin bu kararı vermesi, İran'ın nükleer enerji elde etme ve geliştirme hakkına sahip olduğu, ABD'nin yöntemlerinin

²⁴⁶ Joel Wuthnow, **Beyond the Veto: Chinese Diplomacy in the United Nations Security Council**, Columbia Üniversitesi Doktora Tezi, 2011, s.173-221

²⁴⁷ S/RES/1929, **BM Dag Hammarskjöld Elektronik Kütüphanesi**, 09.06.2010, (Erişim) <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/396/79/PDF/N1039679.pdf?OpenElement>, 09 Temmuz 2012

²⁴⁸ Tarık Oğuzlu, "Türkiye-Brezilya-İran Antlaşması'nın Türk Dış Politikası Bağlamında Değerlendirilmesi", **Ortadoğu Analiz**, Haziran 2010, Cilt 2, Sayı 18, s.79-85

²⁴⁹ Ayşenur Kurtuluş, "Turkey's Candidacy to UN Security Council for the Period 2015-2016", **BİLGESAM**, 03.09.2013, (Erişim) http://www.bilgesam.org/en/index.php?option=com_content&view=article&id=531:turkeys-candidacy-to-united-nations-security-council-for-2015-2016&catid=122:analizler-guvenlik&Itemid=144, 10 Aralık 2013

yeni dünya düzenine uymadığı, yaptırımların işe yaramadığı ve diplomasinin sorunların çözümünde işe yarayacağına olan inancı sebebiyledir.²⁵⁰

İran'a uygulanacak ambargonun Türkiye'yi ekonomik olarak olumsuz etkileyeceği, girişilebilecek olası bir askeri harekâtın mezhepsel boyutundan dolayı bölgede zaten mevcut olan istikrarsızlık halini artırarak kaosu derinleştireceği ve bunun Türkiye'yi olumsuz olarak etkileyeceği muhakkaktır. Ayrıca yaptırım kararına "evet" oyu vermenin, Türkiye'nin Brezilya ile beraber yürüttüğü inisiyatife uygun düşmeyeceğinden dolayı, güvenilirliğinin ve prestijinin sorgulanmasına sebep olacağı açıktır.

Tam tersi gelişmelerle ambargo uygulanmaz ve bu sebeple İran iddia edildiği gibi nükleer silahını geliştirme imkânına kavuşursa bölgesel dengeler Türkiye aleyhine bozulacaktır. Ayrıca gittikçe bağımsız bir dış politika sergilemeye başlayan Türkiye'nin Batı'dan uzaklaştığı eleştirileri daha çok dillendirilmeye başlayacaktır. Nitekim "hayır" oyundan sonra Türkiye'de eksen kayması yaşandığı şeklinde birçok eleştiri iç ve dış basında yer almıştır.

İran'a yönelik yaptırımların oylamasında, Türkiye'nin Brezilya ile beraber "hayır" oyu vermesi, Soğuk Savaş sonrası komünist tehdidin ortadan kalkmasıyla Türkiye'nin tam bağımlılık döneminde olduğu gibi kısa dönemli çıkarlardan ziyade, uzun dönemde bölgesel ve hatta küresel güç olabilme adına çıkarlarını korumak için yeni bir yol bulduğu ve bu yolun bölgesinde olan olaylara karşı kendi çıkarlarını öne alıcı, diyalog kanallarını açık tutmaya dayanan bir üsluba sahip olduğu değerlendirilmektedir.²⁵¹ İlk bakışta Türkiye'nin Batı'dan ayrılmaya başladığı gibi bir izlenim veren bu durum tam tersine yeni oluşan küresel düzende aslında Batı için bir fırsattır. Nüfusu ve ekonomik gücünden daha büyük etki sahası olan Türkiye gibi demokrasisi güçlü bir ülkenin yükselişi, insan hakları ve demokrasi gibi evrensel değerlerin daha büyük bir sahaya yayılması için fırsatlar oluşturmaktadır.²⁵² Türkiye, küresel düzenin değişmesi gerektiği yönündeki çağrılarına rağmen, bu değişikliğin bir düzen içinde gerçekleşmesi gerektiği inancıyla dış politikasını prensip olarak uluslararası hukuk ve evrensel değerlere uygun bir şekilde yürütmektedir.

²⁵⁰ Behsat Ekici, **Is Turkey Realigning? A Three Dimensional Investigation Of Turkish-Iranian Security Rapprochement**, Pittsburgh Üniversitesi Doktora Tezi, 2010.

²⁵¹ Aaron Stein, "Resetting U.S.-Turkish Relations: Charting a New Way Forward", **Journal of Strategic Security**, Cilt 4 Sayı 1, 2011, s. 1-18.

²⁵² Richard Fontaine, Daniel M. Kliman, "International Order and Global Swing States", **The Washington Quarterly**, Kış 2013, s.93-109.

Sonuç olarak, İran konusunda Güvenlik Konseyi'nde gösterilen tutum Türkiye açısından haklı ve tutarlıdır. 24 Kasım 2013 tarihinde Cenevre'de P5+1 ülkeleri ile İran arasında anlaşmaya varılması, zaten bu görüşmelerin devam etmesini 17 Mayıs 2010 tarihinde İran'a kabul ettirmiş olan Türkiye ve Brezilya'nın inisiyatifinin ne kadar mantıklı olduğunu ispatlamaktadır.

3.1.2.5.7. Kıbrıs ve AB ile İlişkiler

2004 yılında, Türkiye ile katılım müzakerelerinin başlatılması kararı, Türkiye-AB ilişkileri için önemli bir dönüm noktasıdır. Karar, ilk anda büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. Başbakan Erdoğan'ın "Bayramınız kutlu olsun. Geleceğiniz aydınlık olsun. Artık dünya ile bütünleşen bir Türkiye var" şeklindeki sözleri bu coşkunun yansımasıdır.²⁵³ Fakat Brüksel Zirvesi'nde müzakerelerin 'açık uçlu' olduğunun belirtilmesi ve bir takvime bağlanmaması, AB'nin Türkiye'yi oyaladığı algısının oluşmasına sebep olmuş, "Görüşmelerin tam üyelik ile sonuçlanmaması durumunda, Türkiye'yi Avrupa'ya bağlayacak yeni bir bağ bulunmalıdır" şeklindeki ifade ise, Türkiye için üyelik değil "imtiyazlı ortaklık" şeklinde bir düşünce olduğu endişesini uyandırmıştır.

Başta Fransa ve Almanya olmak üzere AB'nin Türkiye için "birlik" değil "ortaklık" rolünü biçmesi ve AB'nin geleceğine yönelik duyulan endişeler göz önüne alındığında, Türkiye-AB tam üyelik müzakere süreci, Türkiye açısından önemini oldukça yitirmiş ve bu süreç amaçtan ziyade araç olarak görülmeye başlamıştır. Türkiye'nin bu rahatlık sebebiyle Türk-İslam Dünyası içinde güçlü dış politika duruşu sergilediğine dair yorumlar yapılmaktadır.²⁵⁴ Türkiye yine de kendi demokratikleşmesi adına fayda sağlayacağı umuduyla, AB'ye üyelik yolunun takipçisi olacağını devlet yöneticileri beyanlarıyla dile getirmektedir. Eski AB Bakanı Egemen Bağış'ın "Avrupa Birliği her şeye rağmen, Cumhuriyetimizin demokratikleşme ve çağdaşlaşma idealleri açısından yarım asır boyunca Türkiye'ye önemli bir yol haritası çizmiştir"²⁵⁵ şeklindeki beyanını bu bağlamda değerlendirmek gerekir.

Türkiye, Güvenlik Konseyi geçici üyeliği ile 3 Ekim 2005 tarihinden bu yana devam

²⁵³ "Erdoğan: Bayramınız Kutlu Olsun", Hürriyet Gazetesi, 18.12.2004,

(Erişim) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2004/12/18/hurriyetim.asp>, 01 Kasım 2013

²⁵⁴ Mehmet Seyfettin Erol, "11 Eylül Sonrası Türk Dış Politikasında Vizyon Arayışları ve "Dört Tarz-ı Siyaset", **Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, Kış 2007, s.50.

²⁵⁵ Avrupa Birliği Bakanlığı, (Erişim) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=49210&l=1>, 21 Ekim 2013

eden müzakere sürecinde AB üyeliği yolunda etki oluşturmak istemiştir.²⁵⁶ Fakat Kıbrıs Sorunu'nun AB tarafından bir ön şart olarak sürekli Türkiye'nin önüne çıkarılması sebebi ile istenen sonuç alınamamıştır.

Kıbrıs, tarihi bağları, jeopolitik ve jeostratejik konumu nedeniyle, Türkiye için çok önemlidir. Zürih ve Londra Anlaşmaları gereği garantör pozisyonunda olan GKRY'nin, 1959 tarihli anlaşmanın hilafına, 2004 yılında AB'ye kabul edilmesi, Türkiye'nin sorunlarına bir sorun daha katmıştır. Üstelik bu üyelik, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kabul ettiği Annan Planı'na yönelik referandumu Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin reddetmesinden sonra gerçekleşmiştir. Bir manada çözüm yönünde Türk tarafının daha istekli olmasına rağmen Rum tarafı mükâfatlandırılmıştır.

Türkiye, Güvenlik Konseyi'ni bu sorunun çözümü için bir platform olan kullanmaya çalışmıştır. Nitekim, Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi üyeliğiyle birlikte, KKTC adının 2009 yılı Haziran ayı BM raporunda yer alması önemlenecek bir adımdır.²⁵⁷

Türkiye'nin Güvenlik Konseyi oylamalarında dört kez tek başına kalarak "hayır" oyu verdiği tek konu BM Barışı Koruma Gücü'nün görev süresinin uzatılmasına dair gerçekleşen oylamalardır. 1964 yılında Güvenlik Konseyi'nin S/RES/186 numaralı kararıyla adada konuşlanan BM Kıbrıs Barışı Koruma Gücü (UNFICYP)'nün görev süresi, BM Genel Sekreterliği raporları doğrultusunda altışar aylık fasıllar ile sürenin bitiminde tekrar görüşülmek üzere uzatılmaktadır. Türkiye, söz konusu oylamalarda KKTC'nin rızası alınmadığı gerekçesiyle "hayır" oyu vermiştir.²⁵⁸ Ayrıca aynı kararlarda her iki kesimin liderlerine politik eşitliğe dayalı federasyon konusunda kapsayıcı bir anlaşmaya ulaşılması konusunda çağrıda bulunulmuştur.

3.1.2.5.8. Afganistan ile İlişkiler

Türkiye'nin köklü ilişkilere sahip olduğu Afganistan'ın yeniden yapılandırılması ve bölgesiyle entegrasyonu adına çabaları Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Afganistan ve Pakistan Devlet Başkanlarını 1 Nisan 2007 tarihinde Ankara'ya davetiyle

²⁵⁶ Berdal Aral, Turkey in the UN Security Council....., s.157

²⁵⁷ "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Dış İlişkileri", **Wikipedia**, (Erişim) http://tr.wikipedia.org/wiki/Kuzey_K%C4%B1br%C4%B1s_T%C3%BCrk_Cumhuriyeti'nin_d%C4%B1%C5%9F_ili%C5%9Fkileri#cite_note-39, 10 Kasım 2013

²⁵⁸ S/RES/1873 ve S/RES/1898 için (Erişim) <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2009.shtml>, S/RES/1930 ve S/RES/1953 için (Erişim) <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2010.shtml>, 10 Kasım 2013

başlatılmıştır. Daha sonra dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül İslamabad'a gitmiştir. Bu ziyaretlerin ardından Pakistan Devlet Başkanı Pervez Müşerref ve Afganistan Devlet Başkanı Hamid Karzai Türkiye'nin öncülüğünde 6 Aralık 2008 tarihinde İstanbul, 30 Nisan 2009 tarihinde Ankara ve 25 Ocak 2010 tarihinde İstanbul'da bir araya gelerek bölgenin yararına olacak şekilde çok yönlü diyalog ve işbirliği çalışmaları yürütmüşlerdir.²⁵⁹

2008 yılı Aralık ayında İstanbul'da düzenlenen 2. Üçlü Türkiye, Pakistan Afganistan Zirvesi'nin Afganistan'ın bölgesel entegrasyon çabasını yansıtması dolayısı ile duyulan memnuniyet S/RES/1868 numaralı BMGK kararında yer almıştır.²⁶⁰

Türkiye, Pakistan Afganistan'ın katılımıyla İstanbul'da düzenlenen 4. Üçlü Afganistan Zirvesinin ve yine Afganistan'ın katılımıyla gerçekleştirilen İstanbul Zirvesinin, Afganistan'ın bölgesel entegrasyon çabasını yansıtması dolayısı ile duyulan memnuniyet S/RES/1917 numaralı Güvenlik Konseyi kararında yer almıştır.²⁶¹

21-24 Haziran 2010 tarihlerinde, Türkiye'nin BM nezdindeki daimi temsilcisi Büyükelçi Ertuğrul Apakan başkanlığındaki Güvenlik Konseyi heyetinin, Afganistan'a yapmış olduğu ziyarete ait rapor 1 Kasım 2010 tarihinde yayımlanmıştır.²⁶² Söz konusu raporda, heyetin Afganistan devlet başkanı Hamid Karzai ve kabinesi ve diğer Afgan makamları ile bölgede görev yapan uluslararası STK'ların temsilcileri ve BM, NATO, AB gibi organizasyonlara bağlı kuruluşlar ile görüşmeler yapıldığı belirtilmiştir. Afgan makamları görüşmelerde, güvenliğin henüz tam olarak sağlanamadığı ve dost devletlerin desteğine duyulan ihtiyacın devam ettiğini vurgulanmış, BM güçlerinin bölgeden çekilmesinin El Kaide ve Taliban'ın başarısı olarak algılanacağı bildirilmiştir. Ayrıca ISAF Güçleri ile Afgan Milli Güvenlik Güçleri arasındaki işbirliğinin oldukça faydalı olduğu ISAF ve Afgan makamları tarafından dile getirilmiştir.

3.1.2.6. Güvenlik Konseyi Üyelik Döneminde Türkiye

Türkiye, 17 Ekim 2008 tarihinde BM Genel Kurulu'nda gerçekleşen oylamada, 192 oyun 151'ini alarak Batı Avrupa ve Diğerleri Grubu'ndan Avusturya ile beraber İtalya ve

²⁵⁹ Utku Ali Rıza Alpaydın, **a.g.e.**, s.128

²⁶⁰ S/RES/1868, (Erişim) <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2009.shtml>, 12. Kasım 2013.

²⁶¹ S/RES/1917, (Erişim) <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2010.shtml>, 12 Kasım 2013.

²⁶² S/2010/564, (Erişim) <http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/cac-s-2010-564.php>, 12 Kasım 2013.

Belçika'nın yerine geçici üye olarak seçilmiştir. Bu guruptan aday olan bir diğer ülke İzlanda ise seçilebilmek için yeterli oyu alamamıştır.

Türkiye'nin, 1961 yılından beri ilk kez Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmesi, Türk dış politikası parametrelerinin teoriden pratiğe dönüşmesinin bir yansıması ve uluslararası arenadaki ağırlığının arttığına bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

Türk Hükümeti yaptığı açıklamalarda Güvenlik Konseyine seçilme başarısının, Türkiye'nin son dönemde dünyadaki görünürlüğünün, etkinliğinin ve olumlu algılanmasının arttığına göstergesi olduğunu ifade etmişlerdir. Dışişleri Bakanı Babacan "Güvenlik Konseyinde nasıl bir Türkiye göreceğiz?" sorusunu aşağıdaki ifadelerle cevaplamıştır.

"Türkiye, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine kendi özgün bakış açısını getirecektir. Kendi bağımsız, ancak gittikçe dünyanın takdirini kazanan dış politika perspektifini mutlaka getirecektir. Güvenlik Konseyi'nin önüne gelen sorunlara bakacak olursak; Afrika, Ortadoğu, Balkanlar gibi zaten Türkiye'nin üzerinde yoğun emek sarf ettiği, aşına olduğu konular. Özellikle Afrika ile alakalı çalışmalarımızı son yıllarda yoğunlaştırmış olmamız bize önemli avantajlar kazandıracak. Çünkü Afrika'yı daha iyi anlamaya başlayan bir ülke olarak oturacağız Afrika'da 15 tane yeni büyükelçilik açma kararı almıştık, o süreç devam ediyor. Şu anda TİKA 37 Afrika ülkesinde etkin. Bu süreç bize çok önemli özellikler kazandırdı. Türkiye, Güvenlik Konseyi seçimleri vesilesiyle şimdiye kadar çok irtibatta olmadığı sayısız ülkeyle temasa geçmiş oldu. Pek çok sayıda ülkeyle diplomatik ilişkilerimizi son 5 yıl içinde kurduk. Türkiye'nin dış politika ufku çok daha genişlemiş oldu. Kuşkusuz tüm bu temaslar, bağlantılar Güvenlik Konseyi görevi süresince bize büyük kazanımlar sağlayacak"²⁶³

Birçok Batı temsilcisi Türkiye'nin Güvenlik Konseyinde Batı Bloğu ile hareket edeceğini umuyordu. Buna örnek olarak AB adına görüşlerini açıklayan Olli REHN'in "İnanıyorum ki Türkiye konumunu Avrupa'nın ortak değerlerinin uygulanması ve geliştirilmesi adına kullanacaktır" beyanını verebiliriz.²⁶⁴ Bu beyan Türkiye'nin performansının AB tarafından yakından izleneceğinin göstergesiydi.

Bazı akademisyenler üyelik dönemi başlangıcında, 2009–2010 Dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliği döneminde, Türkiye'nin önünde dış politika bağlamında

²⁶³ "Türkiye BM'de geçici üyeliğe seçildi", EurActiv, 18.10.2008, (Erişim) <http://www.euractiv.com.tr/yazici-sayfasi/article/trkiye-bmde-gecici-uyelige-secildi>, 10 Mayıs 2013

²⁶⁴ Berdal Aral, Turkey in the UN Security Council....., s.157.

izlenecek üç seçenek olduğunu belirtmişlerdir.²⁶⁵

Bunlardan birincisinin, tamamıyla Batı ve ABD etkisinde kalarak, ABD ve AB'nin tam anlamadığı durumlarda AB'ye biraz daha yakın durarak, Avrupa ile entegrasyon yolunda olduğunu rasyonalite sahasında sergilemek ve AB üyeliği yolunda önüne çıkacak olası riskleri bertaraf etmek olduğu belirtilmiştir.

İkinci seçenek olarak, uluslararası ilişkiler konularındaki ana sorunlarda olaylara Batı perspektifinden bakmak, fakat bölgesel dengeleri de düşünerek, baskın Batı tarzı görüşe meydan okumadan, inandığı ilkeli siyaset ve çıkarları doğrultusunda bölgesel ve küresel barışı tehdit ettiğini düşündüğü konularda tavrını ortaya koymak olduğu dile getirilmiştir.

Son seçenek olarak ise, Türkiye'nin uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden ve akılcı olmayan tehditlere karşı yatıştırıcı bir yaklaşım ile kendi bakış açısını yansıtabileceği ihtimali verilmiştir. Örneğin açlık, fakirlik, aşırı militarize olma hali, sömürgeci yaklaşımlar ve nükleer silah stoklarının uluslararası barış ve güvenliği en fazla tehdit eden temel unsurlar olduğunu öne çıkarmak, ki bu duruş Asya, Afrika ve Latin Amerika perspektifine paralellik sergilemektedir, Batılı olmayan devletlere karşı ekonomik ve güç kullanma içeren yaptırımlara karşı oylar kullanarak batı tarzı düşünceden uzak olduğunu göstermek bu davranış tarzından sayılabilir.

Türkiye'nin Güvenlik Konseyinde sergilemiş olduğu performansı incelediğimizde, az önce saydığımız davranışsal seçeneklerden ikincisine daha çok uymakta olduğunu görürüz. Türkiye, uluslararası güvenlik konularında, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditleri Batı Dünyası ile benzer şekilde tanımlamakta ve kullandığı enstrümanların uygulanmasına dair menfi bir tavır sergilememektedir. Onu Batı Dünyası'ndan özellikle ABD'den ayıran "güçlü isen haklısın" prensibinden ziyade "haklı isen güçlüsün" tezini sahiplenmesidir. 2009-2010 yıllarında Güvenlik Konseyinde gerçekleşen oylamalara yönelik hazırlanan Ek-6 ve Ek-7 incelenecek olursa, Türkiye'nin, genelde Batı Dünyası ile paralel kararlar vermekle birlikte Kıbrıs, İsrail, İran gibi yakın çevresini ilgilendiren ve kendince önem attığı konularda Batı Dünyası ve ABD'den ayrılmakta olduğu görülecektir.²⁶⁶ Bölge dengelerini gözetken bu duruş Batı ile

²⁶⁵ Berdal Aral, Turkey in the UN Security Council....., s.160.

²⁶⁶ **BM Kaynak Bilgi Sistemi**, (Erişim) <http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?profile=voting&menu=search&submenu=power#focus>, 07 Mayıs 2012.

diğerleri arasında Türkiye'nin üstlenebileceği köprü olma fırsatını yitirmemek için isabetli olarak değerlendirilebilir.

Tablo-8

2009 yılı oylamaları	Evet	Çekimser	Hayır
Türkiye	46		2
ABD	47	1	
İngiltere	48		
Rusya	48		
Çin	47	1	
Fransa	48		
Vietnam	48		
Burkina Faso	48		
Kosta Rika	48		
Hırvatistan	48		
Libya	47		1
Meksika	48		
Uganda	48		
Japonya	48		
Avusturya	48		

Türkiye, 2009 yılında gerçekleşen kırk sekiz oylamanın ikisinde “hayır” oyu kullanmıştır. S/Res/1873 ve S/Res/1898 numaralı “BM Barış Gücü'nün Kıbrıs'taki görev süresinin uzatılması” konulu kararlarda kullandığı “hayır” oyları kararın alınmasını engelleyememiş ve söz konusu iki karar diğer tüm ülkelerin “evet” oylarıyla alınmıştır. Aynı yıl, ABD “Ortadoğu'daki durum” konulu kararın alınmasında çekimser kalmış, bir başka çekimser oy ise “Afrika'da barış ve güvenlik” konulu kararın oylamasında Çin'den gelmiştir. “Afrika'da barış ve güvenlik” konulu kararın oylamasında Libya'da “hayır” oyu kullanmıştır.

Tablo-9

2010 yılı oylamaları	Evet	Çekimser	Hayır
Türkiye	56		3
ABD	59		
İngiltere	59		
Rusya	58	1	
Çin	58	1	
Fransa	58	1	
Brezilya	58		1
Bosna Hersek	59		
Gabon	59		
Nijerya	59		
Lübnan	58	1	
Meksika	59		
Uganda	59		
Japonya	59		
Avusturya	59		

Türkiye, 2010 yılında gerçekleşen elli dokuz oylamanın üçünde “hayır” oyu kullanmıştır. S/Res/1929 numaralı kararın oylamasında Brezilya ile beraber “hayır” oyu kullanan Türkiye bu tercihi ile dünya kamuoyunda çok ses getirmiştir. Aynı oylamada Lübnan da çekimser kalmıştır. Türkiye'nin diğer iki “hayır” oyu S/Res/1930 ve S/Res/1953 numaralı “BM Barış Gücü'nün Kıbrıs'taki görev süresinin uzatılması” konulu kararların oylamalarında gelmiştir. 2010 yılında gerçekleşen diğer oylamalarda üç kez çekimser kalmıştır. Fransa “Irak'ta ki endişe verici durum”, Rusya “1991 yılında Yugoslavya da ve 1994 yılında Ruanda da gerçekleşen insan hakları ihlallerinin soruşturulması” ve Çin'de “Genel Sekreterin Sudan Raporu” konulu kararlarda çekimser kalmışlardır.

Sonuç olarak, üyeliği sırasında Güvenlik Konseyinde alınan toplam 104 kararın 59'una “evet” oyu veren Türkiye, 9 Haziran 2010 tarihli İran'a yaptırım oylaması ile 29 Mayıs 2009, 14 Aralık 2009, 15 Haziran 2010 ve 14 Aralık 2010 tarihli, “BM Barış Gücü'nün Kıbrıs'taki görev süresinin uzatılması” kararlarına da “hayır” oyu vermiştir. Türkiye, Kıbrıs ile ilgili bu dört oylamada tek başına kalmıştır.

Türkiye, iki yıllık görevi sırasında, BM Güvenlik Konseyi'nin "Kuzey Kore Yaptırımlar Komitesi", "Demokratik Kongo Cumhuriyeti Yaptırımlar Komitesi" ve "Terörizmle Mücadele Komitesi" başkanlıklarını, Liberya ve Fildişi Sahili yaptırım komitelerinin başkan yardımcılıkları görevlerini yürütmüştür. Haziran 2009 ve Eylül 2010'da iki kez birer aylık sürelerle Güvenlik Konseyi başkanlığı yapmış, Afganistan'ın yeniden yapılandırılmasında "öncü ülke" sıfatıyla önemli bir rol üstlenmiştir.²⁶⁷

Türkiye, başkanlığını yürüttüğü Güvenlik Konseyi Terörizmle Mücadele Komitesini, terörle mücadeledeki deneyimlerini uluslararası camia ile paylaşmak ve PKK terörünü kamuoyunun dikkatine etkin bir şekilde sunmak adına faydalanılabilecek bir platform olarak görmüştür. Terörle mücadele kapsamında Amerika ile ortak bir görüşe sahip olan Türkiye, BMGK vasıtası ile bugüne kadar yeterli desteği alamadığı AB'den destek ve somut katkı sağlamaya çalışmıştır. Bu konuda nispeten başarılı da olmuştur. Türkiye'nin komite başkanlığı süresince, AB Terörizmle Mücadele Koordinatörü tarafından "Avrupa'da PKK ile Mücadele Çabalarının Güçlendirilmesi" konulu raporun 2009 yılında çıkarılması sağlanmış, PKK yayın organı ROJ TV hakkında terörizm propagandası yapmaktan dolayı dava açılması konusu takip edilmiş ve 2010 yılında EUROPOL ile PKK terör örgütünün Avrupa'daki faaliyetlerinin engellenmesi konusunda Ankara'da bir toplantı düzenlenmiştir.²⁶⁸

Türkiye'nin bu dönemde aktif diplomasi sergilediği bir başka saha da, bölgesel arabuluculuk çalışmaları olmuştur. Barışın tesisi ve korunması adına önemli olan bu çabalar, Türkiye'nin politik çevrelerde saygınlık kazanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda Türkiye'nin, Lübnan'daki gruplar, Irak ve komşuları, Hindistan ve Pakistan, Suriye ve İsrail, Filistin otoritesi ve HAMAS arasında yürüttüğü arabulucu çalışmalar uluslararası çevrelerce olumlu olarak değerlendirilmiştir. 2004 yılında Kıbrıs Sorunu'nun çözümü adına Annan Planı'nı desteklemiş, Dağlık Karabağ Sorunu'nun çözümü adına görüşmeler yapmıştır.²⁶⁹

Balkanlarda, Dışişleri Bakanı Davutoğlu tarafından başlatılan inisiyatif sonucu, 2009 yılı Ekim ayında Bosna-Hersek ve Sırbistan Dışişleri Bakanları ilk kez bir araya gelmiştir.

²⁶⁷ Çağrı Erhan, BM Reformu Edilmeli.....

²⁶⁸ Dışişleri Bakanlığı, "PKK/KONGRA-GEL", (Erişim) http://www.mfa.gov.tr/pkk_kongra-gel.tr.mfa, 10 Aralık 2013

²⁶⁹ Piotr Zalewski, "Turkish Foreign Policy: Telling Style from Substance," **Turkish Policy Quarterly**, Cilt 7, Sayı 4, 2008, s.58.

Bu tarihten beri bakan seviyesinde devam eden bu toplantılar daha sonra Balkan Zirvesine dönüşmüştür. 24 Nisan 2010 tarihinde İstanbul'da düzenlenen zirvede Bosna-Hersek ve Sırbistan Başkanları ve Dışişleri Bakanları tarihi bir adımla ilk kez bir araya gelmişlerdir.²⁷⁰

Türkiye'nin Güvenlik Konseyi üyeliği döneminin sona ermesi ile döneme ilişkin çeşitli kaynaklardan değişik yorumlar gelmiştir. Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun, Türkiye'nin Güvenlik Konseyi üyeliğine yönelik aşağıdaki değerlendirmeleri hükümetin bakış açısını yansıtmaktadır.

“Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyesi olarak çok hızlı ve tempolu bir yıl yaşadık. 2009 da çok tempoluydu ama 2010'da iki zirveyi, 2009'la birlikte, üç zirveyi BM Güvenlik Konseyi'nde yaptık. İki Dışişleri Bakanları Zirvesi, bir de Cumhurbaşkanları düzeyinde zirve gerçekleştirdik. Barışı koruma ve geliştirme anlamında Dışişleri Bakanları Zirvesi, sonra da Cumhurbaşkanları Zirvesi biri Haziran diğeri Eylül ayında, biri de yine Dışişleri Bakanları düzeyinde terörizm konulu bir zirve yaptık. Yine BM Güvenlik Konseyi bağlamında çok önemli gelişmelere imza attık. Somali Konferansı'na ev sahipliği yaptık. Sudan konusunda, Darfur konusunda bir ülkeyle birlikte bir Donör Konferansı gerçekleştirdik. BM Güvenlik Konseyi içinde Afganistan, Kongo ve Kore gibi ülkelerle ilgili liderlik konumunda, yöneten, yönlendiren ülke anlamında başkanlıklar üstlendik”²⁷¹

Hükümet kanadında olumlu yorumlar yapılırken, tabidir ki muhalefet kanadı, BM Güvenlik Konseyi üyeliği sonunda, Türkiye'nin dış politika hedeflerini elde edemediğini düşünmektedir. Ermenistan, Kıbrıs konularında ilerleme sağlanamamış olması, AB ile sürdürülen müzakere sürecinin GKRY ile ilişkilere endekslenmesi, Türkiye'yi tehdit eden teröre yönelik somut bir ilerleme sağlanamamış olması bu konudaki başlıca eleştirilerdendir.

3.1.2.7. 2015–2016 Dönemi Adaylık Sürecindeki Gelişmeler

Türkiye, bölgesinde ve dünyada barışa olan ihtiyacın farkında bir ülke olarak, önceki bölümlerde bahsedilen çabalarına süreklilik katma maksadıyla, 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliğinin sona ermesinden çok kısa bir süre sonra, 18 Mayıs 2011 tarihinde, 2015–2016 dönemi için de adaylık başvurusunda bulunmuştur.

²⁷⁰ -“Balkan Nations Bury Enmities in Historic Istanbul Summit”, *Today's Zaman*, 26.04.2010, (Erişim) <http://www.todayszaman.com/tz-web/news-208502-102-balkan-nations-bury-enmities-in-historic-istanbul-summit.html>, 10 Ekim 2013;

-Erhan Türbedar, “Trilateral Balkan Summit in İstanbul”, TEPAV, 03.05.2010.

²⁷¹ Enine Boyuna,

Türkiye'nin, Yeni Zelanda ve İspanya ile birlikte, Batı Avrupa ve Diğerleri gurubundan, 2015–2016 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmek için yarışacağını dünya kamuoyuna duyurduğu açıklama Ek-8'de verilmiştir.

Türkiye'nin adaylık duyurusu incelendiğinde 2009–2010 yılları Güvenlik Konseyi üyelik dönemine önem verildiği ve dünya kamuoyuna yeniden seçilme adına referans olarak gösterildiği görülmüştür. Duyuruda belli başlı şu hususlara değinildiği görülmüştür. Türkiye'nin yürüttüğü dış politikanın insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi temel ilke ve değerleri göz önünde bulunduran, uluslararası sorunların çok taraflı işbirliği yoluyla çözümüne olan inanan bir politika olduğu ve yeni dönemde bu politikanın devam edeceği dile getirilmiştir. Türkiye'nin, dünya siyasetinde yeni arayışların hız kazandığı içinde bulunduğumuz bu dönemde, tarihinden gelen birikimle, küresel barış ve güvenliğe katkı sağlayabilme inancı vurgulanmıştır. Türkiye, Ortadoğu ve Akdeniz havzasında yaşanan siyasi dönüşüm ve gelişmelerin, önümüzdeki dönemde de devam edeceğini ve bu dönemde görev yapmanın Türkiye'nin sorumluluğu olduğu söylemini vurgulamıştır. Bu maksatla dönem içinde yürüttüğü arabuluculuk çalışmalarını da temel alarak, yeni dönemde de bu çalışmalara önem vereceğini belirtmiştir.

Türkiye'nin, barış, güvenlik ve refahın bölünmezliği bilinci ile tüm coğrafyalarla işbirliği geliştirmekte olduğu, bunu yaparken güvenliğin ayrılmaz bir boyutunu oluşturan ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir kılınmasının vazgeçilmezliğine inandığı ve bu inanç ile gelişmekte olan ülkelere yönelik yardımlarını, başta TİKA olmak üzere, çeşitli vasıtalarla artırdığı ve daha da artıracığı belirtilmiştir. Bu yönüyle Türkiye'nin, özellikle Afrika açılımından edindiği tecrübe ile olmak üzere, yumuşak gücün araç olarak kullanılmasına büyük önem atfettiği söylenebilir.

Medeniyetler İttifakı girişimi ile dünyanın ihtiyacı olan birlikte yaşama kültürüne hizmet etmekte olduğu gibi diğer uluslararası örgüt ve organizasyonlar vasıtası ile küresel barış, güvenlik, refah ve kalkınmaya hizmet etmeye devam edeceğinin belirtildiği açıklamada Batı ile Türk ve İslam Dünyası arasında da köprü olabilme potansiyeli öne çıkarılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Erdoğan'ın 5 Eylül 2011 tarihinde, 2015–2016 dönemi Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için adaylığını açıkladıktan sonra, hedefe ulaşılması için

ilgili kurum ve kademelere bir dizi direktifler verdiği gazetelere yansımıştır. Bahsedilen haberde, Erdoğan'ın yayınladığı bir genelgede "Güvenlik Konseyi'nin 2009–2010 dönemi üyeliğimiz geçmiş üyeliklerimize nazaran belirgin farklılıklar göstermiştir. Katı ittifak kalıplarının artık geçerli olmadığı bu dönemde ülkemiz, bölgesel ve küresel düzeyde geçmişe kıyasla çok daha ileri düzeyde bir ağırlığa, görünürlüğe ve etkinliğe kavuşmuştur. Nitekim Güvenlik Konseyi'nde yürütülen faaliyetler, öncülük edilen girişimler ve sergilenen yapıcı, dengeli ve şeffaf tutumla etkin bir ülke profili çizilerek dünya kamuoyunun takdiri kazanılmıştır." şeklindeki ifadelerinden sonra yapılması gerekenler şu şekilde sıralanmıştır.

"Diğer BM ülkeleriyle gerçekleştirilen resmi temaslarda Türkiye'nin Güvenlik Konseyi adaylığının hatırlatılması "usul haline" getirilecek ve destek talepleri sistematik bir strateji çerçevesinde çok yönlü etkinliklerle tanıtılıp hatırlatılacaktır.

Eylem planında yer alan kamu kurum ve kuruluşları, görev ve sorumluluklarını titizlikle yerine getirecekler, bu kapsamda yürüttükleri faaliyetleri 6 aylık dönemler itibarıyla Dışişleri Bakanlığı'na raporlayacaklardır.

Türkiye'de düzenlenecek uluslararası toplantılardan, ülkemizin tanıtımına yönelik kültürel etkinliklere, diğer devlet yetkililerinin ve kanaat önderlerinin ülkemize davet edilmesinden, yurtdışına gidecek heyetlerimize kadar tüm faaliyetler, BM Güvenlik Konseyi adaylığımız bakımından değerlendirilecektir.

Başka Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının ülkemizi ve adaylığımızı destekleyici, tanıtıcı ve güçlendirici projeler geliştirilmesi ve bu projeler için kaynak ayırmaları, bu suretle eylem planına katkı sağlamaları isabetli olacaktır.

Proje ve faaliyetler planlanırken seçimler yaklaştıkça ivme kazandırılmasına ve 2014 ilkbaharından itibaren seçimlerin yapılacağı New York'ta gerçekleştirilecek şekilde tasarlanmasına dikkat edilecektir.

Seçimlere yönelik bütün faaliyetlerin sağlam bir zemine kavuşturulması, ülkemizin BM ve ihtisas kuruluşlarındaki girişimlerde, mekanizmalarda ve kararlarda sürekli artan ağırlık, görünürlük ve sürükleyicilik gibi özelliklerle öne çıkmasıyla mümkün olacaktır. Dışişleri Bakanlığı'nın bu yöndeki çabaları ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenecektir.

Ülkemizin bilhassa uyuşturucu, terörizm ve örgütlü suçlarla mücadele, sağlık, kadın ve çocuk hakları, mülteciler, sürdürülebilir kalkınma ve çevre gibi ihtisas alanlarındaki BM faaliyetlerinde daha fazla öne çıkması için gerekli katkı ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca sağlanacaktır.

BM'nin bütün toplantı ve çalışmalarına yabancı dil bilen, konusunda uzman ve çalışmaların başarısında etkili olabilecek temsilcilerle katılım sağlanacaktır.

BM bütçesine ve çok sayıdaki fon ve programlarına ülkemiz tarafından ciddi katkılarda bulunmaktadır. Bu gönüllü katkılarımızın daha da artırılması ülkemizin uluslararası düzeldedeki ve BM nezdindeki saygınlığını pekiştirecek, böylece adaylığımızı olumlu yönde etkileyecektir.

Ülkemizin başka ülkelere sağladığı teknik ve insani yardımların Dışişleri Bakanlığı'nın eşgüdümünde çeşitlendirilip artırılması sağlanacaktır.

BM'nin barışı koruma operasyonlarına yönelik katkılarımızın yeniden bir yükseliş eğilimine girmesi, sadece Güvenlik Konseyi adaylığımız çerçevesinde değil, genel olarak ülkemizin saygınlığını artırıcı nitelik taşıdığından, bu kapsamda yapılan katkıların sürdürülebilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.²⁷²

Türkiye'nin 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi üyeliği öncesinde yaşadığı problemlerden biriside diplomatlarının geçmişteki zayıf bağlardan dolayı Latin Amerika, Doğu ve Güneydoğu Asya ve Afrika'nın derinliklerindeki ülkelere yönelik bilgi ve deneyimlerinin yetersiz olmasıdır. Uzun yıllar Batı eksenli yaklaşım tarzı ve dışişleri çalışanlarının niteliksel ve niceliksel eksiklikleri, Türkiye'nin Güvenlik Konseyinde etkinliğini tam olarak göstermesine engel olmuştur.

Dış Politika yapıcılarının süratli ve doğru karar alması önündeki engellerden biri olan bu problem nispeten aşılmıştır. Türkiye şu an dünyadaki sekizinci büyük diplomatik misyon ağına sahiptir. Bununla paralel olarak İstanbul'u BM için bölgesel bir merkez haline getirmeyi hedeflemektedir ve bu doğrultuda birçok adım atılmıştır. UNFPA (BM Nüfus ve Kalkınma Fonu) Bölgesel Ofisi ve Kalkınma Özel Sektör UNDP (BM Kalkınma Programı) İstanbul Uluslararası Merkezi'nin hali hazırda İstanbul'da ofisleri bulunmakta, BM Kadınlar Avrupa ve Merkezi Asya Bölgesel Ofisi ile Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu UNDP Bölgesel Merkezi'nin de İstanbul'da ofislerinin açılması için çalışmalar devam etmektedir.²⁷³ Bu merkezlerde çalışmak üzere yetiştirilen uzman personel diplomatik olarak Türkiye'ye güç kazandıracaktır.

Türkiye'nin Güvenlik Konseyi 2009–2010 dönemi geçici üyeliği için adaylığını açıklamasından sonra hız kazanmış ve üyelik hedefine ulaşmada en büyük etken olan Afrika ile olan ilişkiler artarak devam etmektedir. Afrika ile mevcut iyi ilişkilerin daha da ileriye taşınması adına atılacak adımların 2015–2016 Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için de Türkiye'ye avantaj sağlayacağını düşünebiliriz.

3.1.2.7.1. Arap Baharı

Türkiye'nin Güvenlik Konseyi üyeliğinin bitiminden hemen önce başlayan ve dış politikada en çok eleştirildiği konu olan Arap Baharı ile ilgili gelişmelerin 2015–2016

²⁷² "Erdoğan İkinci BM Zaferine Hazırlanıyor", 8.11.2011, (Erişim) <http://haber.gazetevatan.com/erdogan-ikinci-bm-zaferine-hazirlaniyor/409795/1/gundem>, 02 Eylül 2013

²⁷³ Dışişleri Bak.Yrdc. Naci Kuru'nun Ankara'da BM 68.Kuruluş Yıldönümünde Yaptığı Konuşması, (Erişim) http://www.mfa.gov.tr/statement-by-ambassador-naci-koru-deputy-minister-of-foreign-affairs-on-the-occasion-of-the-68th-anniversary-of-the-united-nations_-24-october-2013.en.mfa, 24 Ekim 2013.

Güvenlik Konseyi geçici üyeliği hedefi açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bu konuda temel olarak şu hususları dikkate verebiliriz.

18 Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta başlayan olayların domino etkisiyle birçok Arap ülkesine yayılması ve Türkiye'nin bu olaylarda yumuşak bir tavırla muhalefetin taleplerine destek vererek olaylarda aktif bir politika izlemeye çalışması Türkiye'yi bölgede aktör konumuna sokmuştur.

Türkiye'nin, demokrasi ve İslam olgularını sağlıklı bir şekilde birleştirmeyi başarmasının, yumuşak gücünün en büyük kaynağı olduğu gözden kaçırılmamalıdır.²⁷⁴ Türkiye, bu özelliğiyle yakın coğrafyadaki Müslüman halkların dikkat ve sempatisini çekmiş ve "Arap baharı" olarak adlandırılan toplumsal olaylarda Türkiye'den model ülke şeklinde bahsedilmesine yol açmıştır.²⁷⁵

Türkiye, güvenlik ve özgürlük arasındaki dengenin gözetilmesiyle sağlıklı bir demokratik yapıya ulaşabileceğini savunmakta ve bu anlayışı bölgesinde yaymaya çalışmaktadır. Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun, "prensip olarak, genç kitlelerin düzenlediği sokak eylemlerinin bölgenin geleceğini temsil ettiğine ve bu taleplerin ülke yöneticileri tarafından dikkate alınması gerektiğine inanıyoruz. Genç Arap nesli tarafından talep edilen değerler bizim halkımızın hoşlandığı değerlerdir ve Arap halklarının da özgür ve adil seçimler, hukukun egemen kılınması, şeffaflık ve hesap verilebilirlik gibi değerleri talep etmeye hakkı vardır. Gerçeği söylemek gerekirse bu gecikmiş bir dönüşümdür"²⁷⁶ şeklindeki sözleri prensip olarak doğrudur denebilir. Fakat bu görüşler etrafında destek verilen Mısır muhalefetinin büyük bir seçim zaferiyle iktidara gelmesinden sonra darbeyle devrilmesi ve yeni iktidarın Türkiye'ye karşı cephe alması fırsatlar ve riskler arasında var olan dengeyi gösterme adına manidardır.

Üstelik bu kötü yansıma sadece Mısır ile de sınırlı kalmamıştır. Buna en iyi örnek Suriye'de yaşanan gelişmelerin Türkiye üzerindeki negatif etkileridir. Türkiye, Suriye'nin kendi halkına karşı kullandığı orantısız güç ve yürüttüğü katliama varan ihlalleri

²⁷⁴ Bülent Aras, **Davutoğlu Era in Turkish Foreign Policy**, SETA Policy Brief No:32, Mayıs 2009.

²⁷⁵ "Arap Baharı ve Türkiye: Demokrasi, Güvenlik ve Düzen Arayışı" konulu konferans özeti", Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, 13.12.2012, (Erişim) <http://ybu.edu.tr/yulisa/contents/files/yUL%C4%B0SA%20Arap%20Bahar%C4%B1%20ve%20%C3%BCrkiye%20Konferans%20%C3%96zeti.pdf>, 03 Aralık 2013

²⁷⁶ Ahmet Davutoğlu, "Principles of Turkish Foreign Policy and Regional Political Structuring", **International Policy and Leadership Institute and Economic Policy Research Foundation of Turkey**, Turkey Policy Brief Series, 2012.

engelleme adına dünya kamuoyuna birçok defa çağrıda bulunmuş fakat Çin ve Rusya'nın müdahaleyi çıkarlarına uygun görmemesi sebebiyle netice alınamamıştır. Olayların ilk başladığı sıralarda muhalefetin silahlı gücü Özgür Suriye Ordusu'na destek veren ve hatta askeri müdahaleyi düşünen ABD, İngiltere ve Fransa gerek iç politik kaygılar gerekse dünya politığının askeri bir müdahaleyi zorlaştırması sebebiyle adım atmamışlardır. "Suriye'nin Dostları Grubu" çatısı altında sağlanan kısıtlı destek yeterli olmamıştır.²⁷⁷ Gelinek durumda rejim devrilememiş, kaos derinleşmiş ve kamu otoritesi tamamen ortadan kalkmıştır. Özgür Suriye Ordusu yapısı itibari ile farklı birçok kesimden oluştuğu için tam bir birlik sağlanamamış ve bu durum El Kaide ve PKK gibi terör örgütlerinin hareket kabiliyetini artırmıştır.²⁷⁸ 2013 yılı Şubat ayında Cilvegözü Sınır Kapısı'nda meydana gelen terörist saldırı bu ortamda gerçekleştirilmiştir. Suriye sorununun uzun süre daha devam edeceği ve bunun terörü besleyeceği düşüncesi endişe vericidir.

Ayrıca iç savaştan kaçan Suriyeli mültecilerin kamplarda ağırlanması sebebi ile 30 Ekim 2013 tarihi itibari ile 600 bin kişi için 2 milyar doların üzerinde para harcanmıştır.²⁷⁹ BM Mülteciler Yüksek Kurulu tahminlerine göre Türkiye'deki mülteci sayısı artmaya devam edecek ve 2014 yılı sonunda 1,5 milyonu bulacaktır.²⁸⁰

Suriye bağlamında Türkiye açısından olumsuz sonuçlar doğurma potansiyeli olan bir başka husus da şudur. Türkiye'nin uyguladığı Suriye politikasından ya da bölgesinde güçlenmesinden rahatsız olan üçüncü taraflarca, Türkiye'nin Özgür Suriye Ordusu'na yardım adı altında Batı tarafından terörist olarak nitelenen radikal gruplara destek verdiğine dair iddialar uluslararası bazı çevrelerce dile getirilmektedir.²⁸¹ Böyle bir algının uluslararası platformda kuvvet kazanması ihtimali tabii ki terörden çok zarar görmüş bir ülke olarak Türkiye'yi zor durumda bırakır.

²⁷⁷ "Suriye'nin Dostları İstanbul'da Toplandı", (Erişim) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25436947/>, 15 Aralık 2013; "Suriye'nin Dostları Bir Arada", (Erişim) <https://www.ih.com.tr/suriyenin-dostlari-bir-arada-dunya-307136>, 14 Aralık 2013.

²⁷⁸ Oytun Orhan, "Suriye İç Savaşında Son Durum ve Askeri Seçenekler", **21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü**, (Erişim) <http://www.21yyte.org/arama/suriye/2013/08/29/7179/suriye-ic-savasinda-son-durum-ve-askeri-secenekler>, 29 Ağustos 2013.

²⁷⁹ "İşte Suriyeli Sığınmacılar İçin Harcanan Para!", (Erişim) http://www.toplumsalhafiza.com/_127806.html, 30 Ekim 2013.

²⁸⁰ "Suriyeli Mülteci Sayısı 4,1 Milyonu Bulabilir", TRT Haber, (Erişim) <http://www.trthaber.com/haber/dunya/suriyeli-multeci-sayisi-41-milyonu-bulabilir-112473.html>, 16 Aralık 2013.

²⁸¹ "Davutoğlu, Radikal Gruplara Kızdı:Suriye Devrimine İhanet Ediyorlar", Radikal Gazetesi, (Erişim) http://www.radikal.com.tr/politika/davutoglu_radikal_gruplara_kizdi_suriye_devrimine_ihanet_ediyorlar-1143259, 17 Aralık 2013.

2010 yılı itibari ile Türkiye-Suriye arasında yaşanan ikili iyi ilişkilerin sonraki yıllara da yansıtacağı hükümete yakın çevrelerce dile getirilmekteydi.²⁸² Yine aynı şekilde, Türkiye'nin Irak'taki tüm gruplarla sağlıklı ilişkiler yürüten tek ülke olduğu hükümet kaynaklarınca belirtilmekteydi.²⁸³ Fakat Irak Bölgesel Kürt Yönetimi ve Irak Cumhurbaşkanı Yardımcı Tarık Haşimi ile olan ilişkiler, Merkezi Irak Yönetimi tarafından iç işlerine müdahale olarak değerlendirilmiş ve Türkiye-İrak ilişkilerini olumsuz etkilemiştir.

Mısır, Suriye ve Irak ile ilişkilerin çok kısa bir zaman içerisinde kötü bir hal alması ve bunun öngörülememesi Türkiye'nin ne kadar zorlu bir coğrafyada bulunduğunu ve bununla doğru orantılı olarak dış politika adımlarını çok dikkatli bir şekilde ve uzun vadeli projeksiyonlar ile atması gerektiğini göstermesi adına önemlidir. Türkiye'nin aldığı bazı dış politika kararlarının anlık tepkisel kararlar olduğu, uzun dönemli bir dış politika yaklaşımı sonucunda geliştirilemediği ve bu sebeple riskler içerdiği ve örneklerde sunulduğu gibi olumsuzluklara sebebiyet verdiği akademik çevrelerce dillendirilen hususlardandır.²⁸⁴

Güvenlik Konseyi geçici üyeliği sonrası izlenen dış politikanın Türkiye'yi yalnızlığa götürdüğü, Arap dünyasındaki çalkantıların sona ermemesi ve Avrupa'nın yaşanan mali krizin etkisiyle içe kapanmasının Türkiye'yi belirsizliğe ittiği, Irak, İran, Mısır ve Suriye ile olan ilişkilerin seyrinin komplike sonuçlar doğurabileceği ve 2014 yılında gerçekleşecek Güvenlik Konseyi geçici üye seçiminin Türkiye'nin uluslararası arenadaki konumunu gözler önüne sereceği yorumları yapılmaktadır.²⁸⁵

Mevcut duruma göre Türkiye'nin 2015-2016 dönemi için Güvenlik Konseyine geçici üye olarak seçilebilme şansının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Tarihi ve kültürel bağlar sebebiyle oylamada Türkiye'yi tercih edecek ülkelere ilaveten Afrika ülkelerinin bu seçimde etkin olacağı değerlendirilebilir. Fakat Suriye, Mısır ve Irak'ta yaşanan gelişmelere bakış açısı sebebi ile Türkiye'nin seçimlerde mezhebe bağlı düşünceler ve ülkelerin iç işlerine karıştığı algısıyla 2008 yılında gerçekleşen Konsey geçici üyeliği

²⁸² Taha Özhan, Hatem Ete, Selin M. Bölme, **2010'da Türkiye**, SETA Analiz, Ocak 2011, s.121.

²⁸³ Bülent Aras, Pınar Akpınar, "Türk Dış Politikasında Davutoğlu Dönemi:2009 Değerlendirmesi", **SETA Türk Dış Politikası Yıllığı 2009**, Ankara, Mart 2011, s.38.

²⁸⁴ Melis Tuncay, **AKP Döneminde Türk Dış Politikası: Süreklilikler ve Değişiklikler**, Muğla Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2011.

²⁸⁵ Daniel Dombey, "Arab Upheaval and European Introversions Leave Turkey in Limbo", **Financial Times**, (Erişim) <http://www.ft.com/cms/s/0/74d0bdb6-2695-11e3-9dc0-00144feab7de.html#axzz2nkFtMiq4>, 26 Eylül 2013

seçimlerindeki gibi büyük bir çoğunluğa ulaşamayacağını öngörebiliriz. Eğer ülke içi reformlarda yavaşlama ve iç politikada başa çıkılmayacak gelişmeler olursa bu Batı'nın Türkiye'ye karşı eleştirilerini artırmasına sebep olacaktır. Eğer Türkiye Batıdan gelebilecek bu tarz eleştirilere karşı söylemini sertleştirirse bu durum yalnızlaşmaya sebebiyet verecek ve kuvvetle muhtemel Güvenlik Konseyi üyelik hedefini daha ileri yıllara taşımak zorunda kalacaktır.

3.2. BÖLÜMÜN DEĞERLENDİRMESİ

Türkiye, özellikle son on yılda çok yönlü aktif diplomasiyi artırarak yumuşak gücünün de etkisiyle önemli açılımlar sergilemiştir. Türkiye, kültürel ve tarihi birikiminin kendisine yüklemiş olduğu sorumluluğu, dünya barışı adına kullanmayı bir misyon olarak görmektedir. Tabii ki bu misyonu icra ederken küresel olarak etkin olma, ülke çıkarlarını koruma gibi faktörler Türkiye'nin dış politik davranışlarında göz önünde bulundurulmaktadır. Fakat bu faktörler Türkiye'nin dış politika davranışlarının salt çıkar sahasında oluşmasına sebep olmamaktadır. Türkiye, dünya politığında prensipli ve ahlaki davranma sorumluluğuyla hareket etmektedir. Bölgesel olarak rakip sayılabilecek İran'a karşı, Güvenlik Konseyi'nde göstermiş olduğu tavır bunu ispatlamaya yetecektir. Türkiye, Güvenlik Konseyi kararlarına dayanarak hukuk oluşturma eğiliminde değildir. Tam tersine Konsey kararlarının evrensel hukuka uygun olmasını savunmaktadır. Türkiye uluslararası arenada söyleyecek çok şeye sahiptir.

Türkiye, Güvenlik Konseyi'nin çifte standarttan uzak, adil bir şekilde ve büyük güçlerin değil, insanlığın çıkarı adına görev yapmasını her ortamda savunmuştur. Bu bağlamda, Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, 2013 yılı Şubat ayında Viyana'da düzenlenen Medeniyetler İttifakı Konferansı'nda, Suriye'de 2011'den bu yana yaşanan ve kanlı bir iç savaşa dönüşen büyük insanî krize BM Güvenlik Konseyi'nin duyarsız kalmasından yola çıkarak, BM örgütünün ciddî bir reforma ihtiyacı olduğunu vurgulaması ve Konsey'deki sürekli üyelerin vetosundan kaynaklanan karar tıkanıklığının kabul edilemez olduğunu beyan etmesi önemlidir.²⁸⁶

Yine aynı şekilde, Türkiye Cumhurbaşkanı Gül de, 24 Eylül 2013 tarihinde BM Genel Kurulu'nun 68. toplantısında yaptığı konuşmada, "gerçek anlamda demokratik, temsil kabiliyetine sahip, etkin ve hesap verebilir bir Güvenlik Konseyi gerekiyor" şeklindeki

²⁸⁶ Berdal Aral, "Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Eşitsizlik", Ankara, **SETA Analiz**, Sayı 72, Eylül 2013, s.26.

beyanı ile aynı konuya dikkat çekmiştir ²⁸⁷

Tablo-10²⁸⁸

Dünyanın En Büyük 20 Ekonomisi			
1	ABD	11	Kanada
2	Çin	12	Avustralya
3	Japonya	13	İspanya
4	Almanya	14	Meksika
5	Fransa	15	Güney Kore
6	İngiltere	16	Endonezya
7	Brezilya	17	Türkiye
8	Rusya	18	Hollanda
9	İtalya	19	Suudi Arabistan
10	Hindistan	20	İsviçre

Dünyanın yükselen güçleri, artan güçleri ile doğru orantılı olarak küresel politikalar üzerinde etkili olmaya çalışmaktadırlar. Örneğin Brezilya, Almanya, Japonya ve Hindistan'dan oluşan G-4 grubu daimi üye olabilmek için uzun süre çaba sarf etmişlerdir. Tablo-10'dan da anlaşılacağı üzere bu ülkeler ekonomik olarak dünyanın en zengin on ülkesi arasındadır. Fakat mevcut daimi üyelerin gücü paylaşma konusundaki isteksizlikleri ve kendi bölgelerindeki ülkelerin de itirazları neticesinde amaçlarına ulaşamamışlardır.

Daimi üyeliği hedefleyen bazı ülkelerin Güvenlik Konseyi'ne bakış açısına değinmek istersek kısaca şu hususlara değinebiliriz.

Dünyanın 3. büyük ekonomisi Japonya'nın, BM sistemine sağlamış olduğu maddi katkılar göz ardı edilemez. Fakat dış politik alana farklı bir soluk getirememekte,

²⁸⁷ T.C. Cumhurbaşkanlığı, (Erişim) <http://www.tccb.gov.tr/haberler/170/87180/gercek-anlamda-demokratik-temsil-kabiliyetine-sahip-etkin-ve-hesap-verebilir-bir-guvenlik-konseyi-ge.html>, 24 Eylül 2013

²⁸⁸ "Gross Domestic Product 2012", **World Bank**, 17.12.2013, (Erişim) <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>, 16 Ocak 2014.

neredeyse ABD ile aynı şeyleri söylemekte ve etkisinden uzaklaşmamaktadır. Özellikle Çin, Kuzey Kore ve Güney Kore Japonya'nın Güvenlik Konseyi daimi üyeliği hedefine itiraz etmektedirler.

Almanya, Güvenlik Konseyine daimi üye olarak girmek ve kendi etkisini artırmak eğilimindedir. Almanya Başbakanı Angela Merkel'in, 2011–2012 Güvenlik Konseyi Geçici Üyelik döneminde, Güvenlik Konseyinin reformuna yönelik hususların sıkı bir şekilde takip edileceğini, bunun dünyadaki pek çok insanın beklentisi olduğunu belirtmesinin arkasındaki ana neden budur.²⁸⁹ Böyle bir durumda, zaten AB içinde baskın pozisyonda bulunan Almanya'nın, küresel olarak etkisini daha da artıracığı kuşkusuzdur. Bu etkinin AB yararına değil, Almanya'nın çıkarlarına hizmet edeceği gerçeği İtalya gibi bazı AB üyelerinin itirazına sebebiyet vermektedir.

Bir başka G-4 ülkesi Hindistan'ın Güvenlik Konseyi daimi üyelik hedefine, Keşmir sorunu sebebi ile Pakistan tarafından itiraz edilmektedir. Nükleer silah sahibi iki ülke Çin ve Pakistan arasında kalan Bağlantısızlar Hareketi'nin lider ülkesi Hindistan, mevcut ekonomik gücünün devamı ve ileriye taşınması için enerjiye büyük oranda ihtiyaç duymakta ve bu sebeple Merkezi Asya, Ortadoğu ve Afrika ülkeleri ile güçlü bağlantılar kurmaya çalışmaktadır. Bu ülkeler aynı zamanda Hindistan malları için de iyi bir pazar oluşturmaktadır. Bu sebeple bölge ülkeleri ilişkilerini tehlikeye atmadan prensiplere bağlı bir dış politika takip etmeye çalışmaktadır.²⁹⁰

Brezilya çok yönlü, barışçıl ve tarafsız olması ile dikkatleri üzerine çeken bir ülkedir ve bu durumuyla barışı koruma operasyonlarına en fazla askeri katkı yapan ülkeler arasındadır.²⁹¹ Brezilya'nın dış politikası bölgesel ve küresel alanda ekonomik yapıları entegre olarak konumunu güçlendirme, bölgesel ve küresel güvenliğin artırılmasına yönelik inisiyatif ve stratejiler oluşturma ile demokrasinin korunması ve geliştirilmesi alanında inisiyatifler oluşturma adımları üzerine kurulmuştur diyebiliriz.²⁹² Tüm devletlerin İspanyolca konuştuğu bir bölgede Portekizce konuşan tek devlet olan

²⁸⁹ "Germany to Use UN Security Council Seat to Make Case for Reform", **Deutsche Welle**, (Erişim)<http://www.dw.de/germany-to-use-its-un-security-council-seat-to-make-case-for-reform/a-6106011-1>, 01 Ocak 2014

²⁹⁰ Robin J. Walker, **Awakening Tiger: India's Quest For Expanded Influence In The World**, Naval Postgraduate School Monterey/California, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

²⁹¹ André Panno Beirão, Sabrina Evangelista Medeiros, "Brazilian International Performance on Cooperation System: Reputation Gain and the Emerging Markets Scenario", **World International Studies Committee**, (Erişim) http://www.wiscnetwork.org/porto2011/papers/WISC_2011-578.pdf, 01 Aralık 2013

²⁹² Cornelia Huelsz, **Middle Power Theories and Emerging Powers in International Political Economy: A Case Study of Brazil**, Manchester Üniversitesi Doktora Tezi, 2009.

Brezilya'nın Güvenlik Konseyi daimi üyelik hedefine, özellikle Arjantin ve Meksika karşı çıkmaktadır.

Türkiye'nin, küresel politikaları Brezilya ile benzerlikler göstermektedir. Türkiye'de yükselen ekonomik gücü ile orantılı bir siyasi güce uluslararası camiada ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu iki ülke benzer şekilde küresel meşruiyetin sağlanması için uluslararası örgütlerde ve özellikle de Güvenlik Konseyinde dünyanın geri kalan kısmının temsiliyet oranlarının artmasına yönelik düzenlemeler yapılmasını savunmaktadırlar.

Brezilya ile Türkiye arasındaki davranışsal fark ise Brezilya'nın küresel/bölgesel liderlik söyleminden uzak, Batı dışı ülkelerinin tamamını kastederek "biz" olgusuyla adalet, eşitlik, dayanışma gibi değerleri gündemde tutmaya çalışırken, Türkiye "model ülke", "bölgesel liderlik" ve "tarihi misyon" gibi kavramlarla İran, İsrail, Suriye, Rusya gibi bölge ülkelerinde reaksiyon oluşturabilecek bir söylem kullanmaktadır.²⁹³

Global düzenin işleyişine müdahale etmenin tabii ki kendisine ait riskleri vardır. Bu sebeple Türkiye, bu düzeni zorlarken milli güçlerini harekete geçirmeli, temkinli ve stratejik hareket etmelidir. Kendi gücünden daha büyük hamleler yapmak, diğer güçleri "yaklaşan tehlike" için erken önlem almaya itebilir. Yalnızlaştırma, iç ve dış dengeler ile oynayarak ülkenin zora sokulması muhtemel risklerdendir.²⁹⁴ Muğlâk ortamlarda erken davranışlar, mutlak suretle haklı da olsa, ülkeyi zora sokabilir.²⁹⁵

Bugüne kadar Güvenlik Konseyinde alınan kararların %47'si Müslüman yoğun devletleri ilgilendiren kararlar olmuştur. Bu sebeple Müslüman ülkelerden birisinin Güvenlik Konseyinde daimi olarak temsil edilmesinin, her ne kadar Batı Dünyası'na cazip gelmese de, mantığa uygun olacağı kesindir. Eğer Batı Dünyası, içinde geliştirdiği İslamofobinin yine kendi güvenliğine zarar verdiği konusunda ikna olursa, Müslüman bir devletin Güvenlik Konseyine daimi üye olması konusunu müzakere etme noktasına gelebilir. Böyle bir durum, her ne kadar mevcut konjonktür içinde zor da

²⁹³ Evren Çelik Wiltse, "Brezilya ve Türkiye:Küresel Dünyanın Yükselen Devletleri", **Boğaziçi Üniversitesi - TÜSİAD Dış Politika Forumu**, 2010.

²⁹⁴ Serdar Turgut, Dikkat; Türkiye'nin Başına Kirli Çorap Örülüyor, (Erişim) <http://www.haberturk.com/yazarlar/serdar-turgut-2025/878028-dikkat-turkiyenin-basina-kirli-corap-oruluyor>, 16 Eylül 2013.

²⁹⁵ Oya Akgönenç, Rüzgar Eken, Fırtına Biçer: Yolunu Görmeyen Yardan Düşer, (Erişim) http://www.milligazete.com.tr/koseyazisi/Ruzgar_eken_firtina_bicer_Yolunu_gormeyen_yardan_duser/152, 03 Haziran 2013.

gözükse, Türkiye'yi güçlü adaylar arasına sokacaktır.²⁹⁶

Avrupa Birliği tam üyelik müzakerelerine başlamış olan Türkiye'nin, ekonomisi geçtiğimiz yıllarda ortalama % 5 büyüyen, laik-müslüman bir demokrasi olarak diğer büyük Müslüman ülkelere oranla Avrupa ülkeleri ile İslam arasındaki boşluğu daha iyi doldurabilecek bir köprü ve BM Güvenlik Konseyi için de en uygun aday olduğu söylenebilir.²⁹⁷

Olası bir Müslüman daimi üye ülke seçiminde, her ne kadar Başkan Obama ilk Müslüman ülke ziyaretini Türkiye'ye gerçekleştirmiş de olsa, ABD'nin olaylara sessiz kalmayan ve aktörlük kabiliyeti olan Türkiye'den ziyade Endonezya, Mısır, Pakistan gibi daha rahat kontrol edebileceği ülkeleri destekleyeceği değerlendirilebilir. Dolayısı ile Türkiye hali hazırda oluşturduğu lobbiesinin etki alanını genişleterek olası senaryolara hazırlık yapmalı ve eğer Müslüman ülkelerden bir daimi üye seçilmesine yönelik şartlar oluşursa bu duruma en hazırlıklı pozisyonu almalıdır.

²⁹⁶ Selman Öğüt, "BM Güvenlik Konseyi'nde Müslüman Devlet Olmalı mı?", **Dünya Bülteni**, 06.05.2013, (Erişim) <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=258345>, 19 Aralık 2013

²⁹⁷ Sedat Laçiner, İtalyan Haber Ajansı AKI ile mülakat, Çeviren: Selin Akyüz, **USA**, 12.04.2005, (Erişim) <http://www.usagundem.com/haber/112/t%C3%BCrkiye-g%C3%BCvenlik-konseyi-daimi-%C3%BCyelig-i-%C3%A7in-ideal-%C3%BCIke.html>, 20 Mayıs 2012

SONUÇ

Bloklaşmanın sebep olduğu sınırlı politik manevra sahasında kendi özgün dış politik yaklaşımlarını ortaya koyamayan Türkiye, Soğuk Savaşın sona ermesiyle bölgesel güç olabilme adına çeşitli fırsatlarla karşılaşmıştır. Türkiye, son yıllarda ekonomik ve siyasi istikrarının da katkısıyla, bölgesel ve küresel anlamda çok hızlı değişiklikler yaşayan dünyada, konstrüktivizm temelli dış politika teorilerini pratiğe dökme imkânı yakalamıştır. Aslında bu Türkiye için coğrafi, tarihi, kültürel ayrıcalıkları sebebiyle kaçınılmazdır. Çünkü Türkiye, işleyen demokrasisi ve halkının yüzde doksan dokuzu Müslüman bir ülke olarak, yönetsel açıdan laikliği benimsemiş ve AB'ye tam üyeliği hedefleyen bir devlet olmasıyla Batılı olarak nitelenebilir. Orta Asya ve Balkanlara bakan yönüyle de, Türk-İslam motifini öne çıkararak dini ve milli aidiyet temelli bir etki sahası oluşturmaya çalışmaktadır. Yine Müslüman halkının çoğunluğu sebebiyle İslam Dünyasında da bir etki sahasına sahiptir. Bu durum Türk dış politikası yapıcılarının, konstrüktivizmin açısından büyük öneme sahip olan, söylemlerini etkilemekte ve “merkez ülke” şeklinde nitelendirilen Türkiye'nin, “stratejik derinliklere” doğru aktif diplomasi sergilemesine temel oluşturmaktadır.

“Sıfır sorun” kavramı kapsamında yakın bölgesi ile sorunlarını hallederek bölgesel istikrarı sağlama ve oluşan bu istikrarlı durumdan faydalanarak daha ötelere hareket etmeyi hedefleyen Türkiye, bu maksatla Ermenistan ile ilişkiler tesis etmeye çalışmış, Kıbrıs konusunda Annan Planı'nı desteklemiştir. Her iki girişimden de sonuç alamayan Türkiye'nin tek kazanımı barışı arayan taraf olduğunu dünyaya göstermek olmuştur.

Türkiye'nin barışa yönelik adımları sadece kendi sınırları içinde kalmamaktadır. Son yıllarda artan arabuluculuk ve istikrarı sağlama çalışmaları kapsamında Sırbistan-Bosna Hersek, Rusya-Gürcistan, İran-Batı, Afganistan-Pakistan, Hindistan-Pakistan, Suriye-İsrail, Filistin otoritesi-HAMAS ve Lübnan'daki gruplar arasında yaşanan problemlerde diyaloga ve iyi niyete dayalı çözüm bulunması adına değişik girişimlerde bulunmuş ve bu çabalar değişik platformlarda saygıyla karşılanmıştır.

Batı ile İslam Dünyası arasında köprü olmayı bir misyon olarak gören Türkiye, bu bağlamda İspanya ile birlikte Medeniyetler İttifakı Girişimini sürdürmekte, şüphe, korku ve önyargıları aşarak Müslüman ülkeler ile Batılı toplumlar arasında karşılıklı saygıya dayalı bir ilişki tesis etmeyi ve insanlığa güvenlik, çevre, refah ve kalkınma alanında hizmet etmeyi amaçlamaktadır.

Türkiye küresel barışı sağlamak için ekonomik kalkınmanın, refahın, insan haklarının, adaletin, demokrasi ve özgürlüğün tüm dünya sathına yayılması gerektiğini her fırsatta dile getirmiştir. Özellikle “one minute” çıkışı ile bölge halkları arasında büyük itibar kazanan Türkiye, demokrasi ile İslam’ın bir arada olabileceğini göstermiş bir ülke olarak, savunduğu bu değerlerin tüm dünyanın ihtiyacı olmasından dolayı Arap Baharı olarak nitelenen toplumsal olaylarda model ülke olarak nitelenmiştir.

Türkiye, 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi üyeliğine adaylığını koyduğu 2003 yılından itibaren, o güne kadar ihmal ettiği birçok ülke ve organizasyon ile iletişime geçmiştir. Latin Amerika, Karayipler gibi en uzakta bulunan ülkelerle gerek diplomatik temsilcilik sayılarını artırmak, gerekse ticari ve işbirliği örgütleri bağlamında ilişkiye geçerek bağlar kurulmuştur.

Bu konuda en büyük açılım ise AB, ABD, Çin, Japonya, Hindistan ve Rusya gibi büyük güçlerin kaynaklarından pay almak için birbirleriyle yarıştıkları Afrika’ya, özellikle de SAGA ülkelerine yönelik olmuştur. Afrika’yı yıllardır sömürmüş olan güçlerin aksine Türkiye, Kıta’nın ihtiyaçları olarak sıralanabilecek barış, güvenlik, küresel pazarlara ulaşabilme, yabancı yatırımın çekilmesi, kalkınma ve borçları konusunda rahatlatılma adına neler yapılabileceğini her türlü küresel platformda dile getirmiş ve ülke olarak, Afrika’ya karşılıksız büyük yardımlar yapmıştır. Üst düzey ziyaretler, hızla artan diplomatik temsilcilikler ve TİKA’nın girişimleri, yıllardır ihmal edilen Türkiye-SAGA ülkeleri ilişkilerini oldukça ileri bir noktaya taşımıştır. Türkiye’nin Afrika’ya yönelik uyguladığı “erdemli güç” olarak nitelenebilecek politik yaklaşım Kıta’da büyük saygı görmesine neden olmuştur. Öyle ki Güvenlik Konseyi üye seçimlerinde 192 ülkenin 151’i tarafından seçilme başarısı göstermenin ardında blok halde gelen Afrika’nın oyları vardır.

Türkiye, 2004 yılı sonrasında, mesafe olarak uzak olmayan, fakat istenen seviyede bir işbirliğini bir türlü geliştiremediği Arap Ligi ülkeleriyle de iletişimini artırmıştır. 2004 yılında İKÖ Başkanlığı’na bir Türk’ü seçen örgüt, 2006 yılında işbirliğini güçlendirme adına Türk-Arap Forumu’nu kurmuş ve Güvenlik Konseyi üye seçimlerinde Türkiye’yi desteklemeyi kararlaştırmışlardır.

Türkiye’yi Güvenlik Konseyi üyeliği sırasında ilk zorlayan olay İsrail ile gergin ilişkilerin

yol açtığı “Mavi Marmara” olayıdır. Son yıllara kadar karşılıklı çıkara dayalı iyi ilişkiler içinde bulunan iki ülke, İsrail’in Gazze’ye yaptığı “Dökme Kurşun” operasyonu sonrası hızla gerilen ilişkiler sebebi ile diplomatik ilişkilerini kesme noktasına getirmiştir. Mavi Marmara olayı kapanması zor bir yara açmış ve Türkiye, konuyu Güvenlik Konseyinde en sert şekilde eleştirerek Birleşmiş Milletlerin, İsrail’in saldırganlığına karşı adım atmasını talep etmiştir.

Konseyde Türkiye’yi yakından ilgilendiren ikinci olay ise İran’a yönelik alınan yaptırım kararı olmuştur. Türkiye, yaptırım kararı öncesi, Brezilya ile beraber geliştirdikleri inisiyatif ile İran’ı masaya oturtmuş ve uranyum takası konusunda ikna ederek anlaşmaya varmıştır. Fakat Batılı güçler, İran’ın uranyum zenginleştirmeyi barışçıl amaçlarla yaptığına ikna olmaması sebebiyle Güvenlik Konseyinde yaptırım kararı almışlardır. Kararın oylaması sırasında Brezilya ile beraber “hayır” oyu veren Türkiye üzerinde “ksen kayması” tartışmaları başlamıştır.

Türkiye, İran konusunda verdiği oyun ilkesel olduğunu, bölgesinde nükleer silahlara karşı olduğunu, nükleer silahlar temizlenecek ise işe İsrail ile başlanması gerektiğini, Batı’nın diyalog ile çözülebilecek konulara eski metotlarla yaklaşmasının çözüme hizmet etmeyeceğini vurgulamıştır.

Soğuk Savaşın kısıtlayıcı etkisinin kaybolmasıyla, Türkiye’nin son dönemlerde izlediği politikalar, tam bağımlılık döneminde olduğu gibi kısa dönemli çıkarlardan ziyade uzun dönemde bölgesel hatta küresel güç olabilme adına çıkarlarını korumak için bölgesinde olan olaylara karşı çıkarlarını öne alıcı, diyaloga açık bir üsluba dayanmaktadır. Türkiye’nin Batı’dan ayrıldığı izlenimi veren bu durum aslında Batı için bir şanstır. Etki sahası nüfusu ve ekonomik gücünden daha büyük olan Türkiye, Batı’nın da kabul ettiği evrensel değerlerin daha geniş bir alana yayılması için köprü görevi görebilecek potansiyele sahiptir.

Yukarıda anlatılanlar ışığında Türkiye’nin 2009–2010 dönemi Güvenlik Konseyi üyeliği döneminde ve sonrasında sergilediği dış politikanın, 2015–2016 dönemi Güvenlik Konseyi üyeliği adaylık sürecine olumlu yansıtacağını söyleyebiliriz. Dönemin en büyük kazanımı olarak niteleyebileceğimiz Afrika açılımı kapsamında ilişkiler gelişmeye devam etmektedir. Bu kapsamda yumuşak güç unsuru olarak kullanılan TİKA ve THY, kıtanın gelişmesi ve dışa açılması adına büyük hizmet görmeye devam etmektedirler.

Özellikle Güvenlik Konseyi üyeliği sonrasında devam eden büyükelçilik sayısındaki artış Afrika'ya yönelik ilgini dönemsel değil uzun vadeli çıkarılara dayandığını göstermesi adına önemlidir.

Tüm bu olumlu adımların yanında dış politika yapıcılarının dikkat etmesi gereken, içerisinde fırsatlar olduğu kadar riskler de barındıran hususlar mevcuttur. Bu durumları fırsata çevirmek için temkinli, anlık heyecanlardan uzak, uzun vadeli bir dış politika yaklaşımı sergilenmelidir. Bölge ülkelerinde reaksiyona sebebiyet verecek aşırı söylemlerden kaçınılmalıdır.

Çok zorlu bir coğrafyada bulunan ve hemen yanı başında çok hızlı değişimler meydana gelen Türkiye, milli güçlerini tam olarak harekete geçirmeden küresel düzenin işleyişine yönelik aşırı müdahalelerde bulunmamalı, bölgesindeki sorunları tek başına halledebilecekmiş gibi bir tutum sergilememelidir. Bu çevresindeki haksızlıklara karşı sessiz kalması gerektiği anlamına gelmemektedir. Türkiye'nin uluslararası arenada söyleyecek çok şeyi vardır. Türkiye, kültürel ve tarihi birikimi itibari sahip olduğu etki sahasını, dünya barışına katkıda bulunma adına kullanabilme potansiyeline sahiptir.

Mevcut duruma göre Türkiye'nin 2015–2016 dönemi için Güvenlik Konseyi'ne geçici üye olarak seçilebilme şansının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Tarihi ve kültürel bağlar sebebiyle oylamada Türkiye'yi tercih etmesi ihtimali yüksek olan Balkan ve Orta Asya devletlerine yönelik söylem temelli politikalar yumuşak güç unsurlarıyla desteklenmeye devam edilmeli ve bu ülkelerin uluslararası sistemle etkileşime daha fazla açık hale getirilmesi hedefli çalışmalar yapılmalıdır. Bu şekilde Türkiye'nin hareket kabiliyeti de artacaktır.

2009-2010 dönemi Güvenlik Konseyi üyeliğine adaylık süreciyle ilişkilerin ivme kazandığı Afrika ülkelerinin bu seçimde de etkin olacağı değerlendirilebilir. Dünyanın büyük güçlerinin ilgisinden uzak kalmayan Kıta'ya yönelik politikalarda kazan-kazan temelli yaklaşımlar geliştirilmelidir. Bu durum hâlihazırda iyi durumda olan ilişkilerin kalıcı hale gelmesi açısından oldukça önemlidir.

Arap ülkelerinde yaşanan gelişmelere bakış açısı ve söylemlerindeki sertlik sebebi ile Türkiye'nin bölge ülkelerinin iç işlerine karıştığı algısı artmaktadır. Olayların ilk geliştiği günlerde, Batılı ülkeler ile benzer söylemleri kullanan Türkiye, Mısır ve Suriye

örneğinde olduğu gibi, son dönemde Batının çekimser tavrı sebebiyle yalnız kalmıştır. Türkiye, milliyetçiliğin güçlü olduğu ve ulus-devlet sisteminde egemenliği paylaşmak istemeyen ve değişik mezhepsel bağlantıları olan bölge ülkeleri tarafından çok sert bir şekilde eleştirilmektedir. Türkiye, bu duruma karşı diplomasiye işlerlik kazandırmalı ve tansiyonu elden geldiğince düşürmelidir. 2008 yılında gerçekleşen Konsey geçici üyeliği seçimlerinde Türkiye'ye oy veren birçok ülkenin bu durumdan negatif etkileneceği öngörülebilir.

Türkiye'nin 2014 yılında gerçekleşecek seçimleri olumsuz etkileme riski taşıyan bir diğer husus ise Batı ile olan ilişkilerin seyridir. Son yıllarda Türkiye'nin dış politika yaklaşımlarından rahatsız olan çevreler, Türkiye'nin Batı'dan uzaklaştığı endişesini taşımakta ve bu konuda Türkiye'yi eleştirmektedirler. Zaman zaman Türkiye'nin bu eleştirilere karşı verdiği cevaplar sert olabilmektedir. Eğer ülke içi reformlarda yavaşlama ve iç politikada başa çıkılamayacak gelişmeler olursa bu Batı'nın Türkiye'ye karşı eleştirilerini artırmasına sebep olacaktır. Batıdan gelebilecek bu tarz eleştirilere karşı söylemini daha da sertleştirmesi Türkiye'nin yalnızlaşmasına sebebiyet verecektir. Batı ile güçlü ticari bağlara sahip olan Türkiye'nin yalnızlaşması, Türkiye'de ticari faaliyet gösteren uluslararası ve çok uluslu şirketleri endişeye sevk edebilir. Bu durum Türkiye için başa çıkılması zor ekonomik yansımalara sebebiyet verebilir. Bu sebeple Türkiye, muhakkak suretle dış politik adımlarını atarken çok boyutlu ve dengeli düşünmeli, yakın, orta ve uzak hedefleriyle mevcut durum arasındaki ilişkileri ve bunların muhtemel yansımalarını iyi etüt etmelidir.

Yukarıda değinilen hususlar bağlamında, 2014 yılında gerçekleşecek Güvenlik Konseyi geçici üye seçiminin, Türkiye'nin dış politika da attığı adımların doğruluğunu sağlaması adına önemli olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ACHARYA, Amitav; BUZAN, Barry, Non-Western International Relations Theory: Perspectives on and Beyond Asia, New York, Routledge, 2010.
- AKPINAR, Pınar; ARAS, Bülent, "Türk Dış Politikasında Davutoğlu Dönemi:2009 Değerlendirmesi", SETA Türk Dış Politikası Yıllığı 2009, Ankara, Mart 2011.
- AKDEVELİOĞLU, Atay; KÜRKÇÜOĞLU, Ömer, "1945-1960:Batı Bloku Ekseninde Türkiye-1", Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt-1, Editör: Baskın Oran, 16.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011
- AKGÖNENÇ, Oya, Türkiye'nin AB Stratejisi, 2. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, Kasım 2010.
- ARMAN, Murat Necip, "Dış Politika Analizi", Uluslararası Politika-1, Editör: Yücel Bozdağlıoğlu, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012
- ARMAOĞLU, Fahir, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914–1995), 12.Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 1996.
- AYDIN, Mustafa, "Savaş Kaosunda Türkiye: Görelî Özerklik-2", Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt-1, Editör: Baskın Oran, 16.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011
- BOZDAĞLIOĞLU, Yücel, "Dış Politika Analizi", Uluslararası Politika-1, Editör: Yücel Bozdağlıoğlu, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012
- COŞKUN, Bezen Balamir, "Uluslararası İlişkilerde 'Kimlik' ve Türk Dış Politikası", Dış Politika Teorileri Bağlamında Türk Dış Politikasının Analizi: Cilt-1, Editör: Ertan Efegil, Rıdvan Kalaycı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, Nisan 2012.
- BAĞCI, Hüseyin, Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası, Ankara, İmge Kitabevi, Kasım 1990.
- BOZKURT, Enver; KÜTÜKÇÜ, Mehmet Akif; POYRAZ, Yasin, Devletler Hukuku, 5.Baskı, Ankara, 2009.
- BÖLME, Selin M.; ETE, Hatem; ÖZHAN, Taha, 2010'da Türkiye, SETA Analiz, Ocak 2011.
- BREUNING, Marijke, Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction, New York, Palgrave Macmillan, 2007
- DAVUTOĞLU, Ahmet, Stratejik Derinlik, 51. Baskı, İstanbul, Küre Yayınları, Haziran 2010.
- EFEGİL, Ertan, Dış Politika Analizi: Ders Notları, Ankara, Nobel Yayınları, Şubat 2012.

- ERDAL, Selcen; KÜTÜKÇÜ, Mehmet Akif, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararları: 1946–1965, Cilt 1, Konya, Mimoza Yayıncılık, Kasım 2011
- FİERKE, Karin M., “Constructivism”, International Relations Theories: Discipline and Diversity, Editör: Tim Dunne, Milja Kurki, Steve Smith, New York, Oxford University Press, 2007.
- HUDSON, Valerie M., “The History and Evolution of Foreign Policy Analysis”, Foreign Policy: Theories, Actors, Cases, Editör: Steve Smith, Amelia Hadfield, Tim Dunne, Londra, Oxford University Press, 2008
- KARLUK, S.Rıdvan, Küreselleşen Dünyada Uluslararası Kuruluşlar, 6.Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım, Nisan 2007.
- LAÇİNER, Sedat, “Yeni Dönemde Türk Dış Politikasının Felsefesi, Fikri Altyapısı ve Hedefleri”, Yeni Dönemde Türk Dış Politikası: Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri, Editör: Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacı Necefoğlu, Ankara, USAK Yayınları, Şubat 2010.
- ONUF, Nicholas, “Constructivism: A User’s Manuel”, International Relations in a Constructed World, Editör: Vendulka Kubalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert, New York, M.E.Sharpe Inc., 1998.
- ORAN, Baskın, Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt–1, Editör: Baskın, Oran, 16.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011.
- SÖNMEZOĞLU, Faruk, Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi, 4. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005.
- UÇAROL, Rıfat, Siyasi Tarih (1789 – 1994), İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995.
- WENDT, Alexander, Social Theory of International Politics, Cambridge University Press, 1999.
- YILMAZ, Aytakin, Küresel Dünyada Uluslararası İlişkiler, Ankara, Kadim Yayınları, Eylül 2012.

Tezler

- AKTAŞ, Gülbahar Yelken, Turkish Foreign Policy: New Concepts and Reflections, ÖDTÜ Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- ALPAYDIN, Utku Ali Rıza, Soft Power in Turkish Foreign Policy Under the AKP Governments: 2002–2009, Bilkent Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- BUCKINX, Barbara C.J., Reducing Dominations in Global Politics, Princeton Üniversitesi Doktora Tezi, 2010.
- CARRASCO, Alfonso Sanchez, “We Don’t Want to and You Can’t Make Us”: UN Security Council Reform and Peacekeeping Efficacy, Texas Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2008.

- ÇAĞLAYAN, Medine, The United Nations Security Council Reforms in a Changing World Order, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- EKİCİ, Behsat, Is Turkey Realigning? A Three Dimensional Investigation Of Turkish-Iranian Security Rapprochement, Pittsburgh Üniversitesi Doktora Tezi, 2010.
- EREKER, Fulya, Dış Politika ve Kimlik: İnşacı Perspektiften Türk Dış Politikasının Analizi, Ankara Üniversitesi Doktora Tezi, 2010.
- ERGUVAN, Esra, The Instruments of Soft Power Within Turkish Foreign Policy In The Post- Cold War Era:Turkish International Cooperation And Development Agency (TIKA) As A Case Of Turkey's Soft Power Application, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- FALCHI, Roberto, Germany, Italy and the Reform of the UN Security Council:A Multi-level Analysis Aproach, Lund Üniversitesi Yüksek Lisan Tezi, 2006.
- GÜLEN, Berkay, The Two U.S. Think Tanks on Turkey:The Brookings Institution and The Council on Foreign Relations' Perceptions on JDP's Foreign Policy (2002-2010), ODTÜ Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- HUELSZ, Cornelia, Middle Power Theories and Emerging Powers in International Political Economy:A Case Study of Brazil, Manchester Üniversitesi Doktora Tezi, 2009.
- PAYTON, Autumn Lockwood, Tying Down Gulliver: How Weak States Control The Design of International Institutions, Ohio Devlet Üniversitesi Doktora Tezi, 2009.
- STRÖMGREN, Helena, Reforming the United Nations Security Council:A Continuing Process, Lund Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- TUNCAY, Melis, AKP Döneminde Türk Dış Politikası: Süreklilikler ve Değişiklikler, Muğla Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- WALKER, Robin J., Awakening Tiger: India's Quest For Expanded Influence In The World, Naval Postgraduate School Monterey/California Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- WUTHNOW, Joel, Beyond the Veto: Chinese Diplomacy in the United Nations Security Council, Columbia Üniversitesi Doktora Tezi, 2011.

Raporlar

- Birleşmiş Milletler, United Nations Development Cooperation Strategy Turkey (2011-2015), Ankara, 12.03.2010.
- , Strenghtening of the United Nations: An Agenda for Further Change, Report to the General Assembly by the Secretary General, A/57/387, 09.09.2002.
- , The UN Millennium Declaration, A/Res/55/2, 08.09.2000.
- , Renewing the United Nations: A Programme for Reform, Report to the General Assembly by the Secretary General, A/51/950, 14.07.1997

, Our Global Neighbourhood, Report of the Commission on Global Governance, Oxford University Press, 1995

, A More Secure World: Our Shared Responsibility, Report of Secretary-General's High-level Panel on Threats, Challenges and Change, United Nations, 2004

, An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-Keeping, A/47/277-S/24111, 17.06.1992

, In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All, A/59/2005, 21.03.2005

FOTİO, Eleni, "Caucasus Stability and Cooperation Platform: What is at Stake for Regional Cooperation?", International Centre for Black Sea Studies, ICBSS Policy Brief no.16, Haziran 2009

LAI, Brian; LEFLER, Vanessa A., "U.N. Security Council Nonpermanent Membership: Equitable Distribution for Equitable Representation?", Midwest Political Science Association Conference-Chicago, 2-6 Nisan 2009.

ROMİTA, Paul; FİNK, Naureen Chowdhury; Papenfuss, Till, "What Impact? The E10 and the 2011 Security Council", International Peace Institute, Mart 2011.

TÜRBEDAR, Erhan, "Trilateral Balkan Summit in İstanbul", TEPAV, 03.05.2010.

WILTSE, Evren Çelik, "Brezilya ve Türkiye:Küresel Dünyanın Yükselen Devletleri", Boğaziçi Üniversitesi - TÜSİAD Dış Politika Forumu, 2010.

Makaleler

AKAYA, Bülent, "Türkiye'nin Nato Üyeliği ve Kore Savaşı", Akademik Bakış Dergisi, Sayı 28, Ocak – Şubat 2012.

AKGÜN, Birol, "Türk Dış Politikası ve Uluslararası Örgütler", Selçuk Üniversitesi Akademik Orta Doğu Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 2009.

ARAL, Berdal, "Turkey in the UN Security Council:Its Election and Performance", Insight Turkey, Cilt 11, Sayı 4, 2009.

"The Failed Promise of UN Sanctions", Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, Nisan 2009.

"Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Eşitsizlik", Ankara, SETA Analiz, Sayı 72, Eylül 2013.

ARAS, Bülent, Davutoğlu Era in Turkish Foreign Policy, SETA Policy Brief No:32, Mayıs 2009.

ARIBOĞAN, Deniz Ülke, "Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Bir Araç Olarak Birleşmiş Milletler ve Temel Sorunları", Avrasya Dosyası: BM Özel, Cilt 8, Sayı 1, İlkbahar 2002.

- ATEŞ, Davut, "Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm: Ortayol Yaklaşımının Epistemolojik Çerçevesi", Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, Haziran 2008.
- BENEDETTI, Mario De, "The United Nations International Governance Looking for a New "Glass Palace": Reforming the United Nations System", Transition Studies Review, Cilt 16, Sayı 2, Haziran 2009.
- BULUT, Sedef, "Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları: I. ve II. Menderes Hükümetlerinin (1950-1954) NATO Üyeliği ve Balkan Politikası", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı 41, Mayıs 2008.
- DAVUTOĞLU, Ahmet, "Principles of Turkish Foreign Policy and Regional Political Structuring", International Policy and Leadership Institute and Economic Policy Research Foundation of Turkey, Turkey Policy Brief Series, 2012.
- DEĞERLİ, Esra Sarıkoyuncu, "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası (1950–1960)", Gazi Üniversitesi Akademik Bakış, Cilt 6, Sayı 11, Kış 2012.
- DEMİREL, Naim, "BM Güvenlik Konseyinde Reform Arayışları", TAAD, Yıl 4, Sayı 12, Ocak 2013.
- DERVİŞ, Kemal, "A Better Globalization: Legitimacy, Reform, and Governance", Center for Global Development, Şubat 2005.
- EMİROĞLU, Hüseyin, "Uluslararası Siyasal Örgütlenme Modeli Oluşumunun Tarihsel Süreci ve Birleşmiş Milletler Örgütü: 1941–1990", Güvenlik Stratejileri Dergisi, Cilt 2, Sayı 4, Aralık 2006.
- "Türkiye'nin Atlantik Paktına Giriş Süreci ve Türk Basınının Tutumu", İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı: 28, Mart 2003.
- ERDAĞ, Ramazan, "Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği", Stratejik Analiz, Sayı 92, Aralık 2007.
- ERDAĞ, Ramazan, KARDAŞ, Tuncay, "Bir Dış Politika Aracı Olarak TİKA", Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, Yıl 2012.
- EROL, Mehmet Seyfettin, "11 Eylül Sonrası Türk Dış Politikasında Vizyon Arayışları ve "Dört Tarz-ı Siyaset"", Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, Kış 2007.
- FİDAN, Hakan, "A Work in Progress: The New Turkish Foreign Policy", Middle East Policy, Cilt 20, Sayı 1, Bahar 2013.
- FONTAINE, Richard; KLIMAN, Daniel M., "International Order and Global Swing States", The Washington Quarterly, Kış 2013.
- HARTE, Julia, "Turkey Shocks Africa", World Policy Journal, Cilt 29, Sayı 4, Aralık 2012.

- HUDSON, Valerie M. , “Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations”, *Foreign Policy Analysis*, Sayı 1, 2005, s.1-30
- HUDSON, Valerie M.; VORE, Christopher S., “Foreign Policy Analysis Yesterday, Today, and Tomorrow”, *Mershon International Studies Review*, Cilt 39, Sayı 2, Ekim 1995, s.209-238
- İLERİ, İlay, “Türkiye’nin Dış Politikası”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 35-36, Mayıs-Kasım 2005.
- JOHNSTONE, Ian, “Security Council Deliberations: The Power of the Beter Argument”, *European Journal of International Law*, Cilt 14, Sayı 3, 2003.
- KAYA, Sezgin, “Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 63, Sayı 3, 2008.
- KINSMAN, Jeremy, “From the G8 to the G20 —to Muskoka, via the UN”, *Policy Options*, Kasım 2009.
- KİREÇÇİ, Akif, *Turkey in the UN Security Council*, Ankara, SETA Brief No:28, Ocak 2009.
- KUZIEMKO, Ilyana; WERKER, Eric, “How Much Is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations”, *Journal of Political Economy*, Cilt 114, Sayı 5, 2006.
- KÜRKÇÜOĞLU, Ömer, “‘Dış Politika’ Nedir? Türkiye’deki Dünü ve Bugünü”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 35, Sayı 1, 1980.
- MACQUEEN, Benjamin, “Muslim States and Reform of the United Nations Security Council”, *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies in Asia*, Cilt 4, Sayı 3, 2010.
- MCLAY, Jim, “Making a Difference: The Role of a Small State at the United Nations”, *Juniata Voices*, Nisan 2011.
- OĞUZLU, Tarık, “Türkiye-Brezilya-İran Antlaşması’nın Türk Dış Politikası Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Ortadoğu Analiz*, Haziran 2010, Cilt 2, Sayı 18.
- ÖZKAN, Mehmet, “Türkiye’nin Afrika’da Artan Rolü: Pratik Çabalar ve Söylem Arayışları”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt 4, Sayı 46, Ekim 2012.
- ÖZLÜK, Erdem, “Uluslararası İlişkilerde Meşruiyet ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin Meşruiyet Krizi”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 4, Sayı 14, 2008.
- POPE, Hüge, “Pax Ottomana?”, *Foreign Affairs*, Cilt 89, Sayı 6, Kasım-Aralık 2010.
- PREUß, Ulrich K., “Devletlerin Eşitliği ve Anayasal Bir Küresel Düzendeki Anlamı”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Çeviren: Aydın Atılğan, Cilt 1, Sayı 1, 2011.
- SINGER, David J., “Uluslararası İlişkilerde Analiz Düzeyi Meselesi”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 11, Güz 2006.

- STEIN, Aaron, "Resetting U.S.-Turkish Relations:Charting a New Way Forward", Journal of Strategic Security, Cilt 4 Sayı 1, 2011.
- TAYFUR, M.Fatih, "Main Approaches to the Study of Foreign Policy: A Review" METU Studies in Development, Cilt 21, Sayı 1, 1994.
- TEPECİKLİOĞLU, Elem Eyice, "Afrika Kıtasının Dünya Politikasında Artan Önemi ve Türkiye-Afrika İlişkileri", Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Bahar 2012.
- ÜNAY, Sadık, "Ekonomik Küreselleşme Çağında Diplomasi: Türkiye'nin Yeni Dış Politikası ve "Rekabet Devleti", Türk Dış Politikası Yıllığı 2009, Ankara, SETA, Mart 2011.
- WALTZ, Kenneth, "Uluslararası Politikanın Değişen Yapısı", Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 17, Bahar 2008.
- WENDT, Alexander, "Anarchy Is What States Make Of It: The Social Construction of Power Politics", International Organization, Cilt 46, Sayı 2, İlkbahar 1992.
- "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory," International Organizations, Cilt 41, Sayı 3, 1987.
- "Constructing International Politics", International Security, Cilt 20, Sayı 1, Yaz 1995.
- YEŞİLBURSA, Behçet Kemal, "Demokrat Parti Dönemi Türkiye'nin Ortadoğu Politikası (1950-1960)", History Studies Ortadoğu Özel Sayısı, 2010.
- YILMAZ, Mehmet, "Türk Blog ve Forum Ortamlarında 'One Minute' Çıkışı", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 20, Kış 2012.
- ZALEWSKI, Piotr, "Turkish Foreign Policy: Telling Style from Substance," Turkish Policy Quarterly, Cilt 7, Sayı 4, 2008.

İnternet Kaynakları

- ABD Dışişleri Bakanlığı Tarihi Doküman Portalı, (Erişim) <http://history.state.gov>
- Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, (Erişim) http://acaum.ankara.edu.tr/?page_id=43, 01 Ocak 2014
- AKGÖNENÇ, Oya, Rüzgar Eken, Fırtına Biçer:Yolunu Görmeyen Yardan Düşer, (Erişim) http://www.milligazete.com.tr/koseyazisi/Ruzgar_eken_firtina_bicer_Yolunu_gormeyen_yardan_duser/15216, 03 Haziran 2013.
- AKKAYA, Gülşah Neslihan, "Suudi Arabistan ve BM Güvenlik Konseyi", SETA, (Erişim) <http://odak.setav.org/page/suudi-arabistan-ve-bm-guvenlik-konseyi/14143>, 04 Kasım 2013

ATEŞ, Davut, "Türk Dış Politikasında On Yılda Neler Değişti?", Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, 23.02.2012, (Erişim) <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3257>, 03 Aralık 2013.

Avrupa Birliği Bakanlığı, (Erişim) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=49210&l=1>, 21 Ekim 2013

BBC News, "Iran Signs Nuclear Fuel-swap Deal with Turkey", 17.05.2010, (Erişim) <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8685846.stm>, 10 Aralık 2013

BEIRÃO, André Panno; MEDEIROS, Sabrina Evangelista, "Brazilian International Performance on Cooperation System: Reputation Gain and the Emerging Markets Scenario", World International Studies Committee, (Erişim) http://www.wiscnetwork.org/porto2011/papers/WISC_2011-578.pdf, 01 Aralık 2013

Birleşmiş Milletler, Erişim:<http://www.un.org>

BM Dag Hammarskjöld Elektronik Kütüphanesi, Erişim:<http://daccess-dds-ny.un.org>

BM Enformasyon Merkezi Ankara, Erişim:<http://www.unicankara.org.tr>

BM Filistin Sorununa Yönelik Bilgi Sistemi, Erişim: <http://unispal.un.org>

BM Güvenlik Konseyi, Erişim: <http://www.un.org/en/sc/>

BM Kaynak Bilgi Sistemi, Erişim: <http://unbisnet.un.org>

BM Türkiye, Erişim: <http://www.un.org.tr>

BM Uluslararası Adalet Divanı, Erişim: <http://www.icj-cij.org>

BM Üye Devletler Portalı, Erişim: <http://www.un.int>

CNN Türk, "TBMM Kürsüsünden Birleştirici Mesajlar", 07.04.2009, (Erişim) <http://www.cnnturk.com/2009/turkiye/04/06/tbmm.kursusunden.birlestirici.mesajlar/521217.0/>, 03 Aralık 2013

Cumhuriyet Gazetesi, 16.05.1950, (Erişim) http://www.haberzoom.com/d/other/19500516_cumhuriyet.jpg, 10 Ekim 2013.

, 06.10.1953, (Erişim) http://www.haberzoom.com/d/other/19531006_cumhuriyet.jpg, 10 Ekim 2013.

Deutsche Welle, "Germany to Use UN Security Council Seat to Make Case for Reform", (Erişim) <http://www.dw.de/germany-to-use-its-un-security-council-seat-to-make-case-for-reform/a-6106011-1>, 01 Ocak 2014

Dışişleri Bakanlığı, Erişim:<http://www.mfa.gov.tr>

DOMBEY, Daniel, "Arab Upheaval and European Introversion Leave Turkey in Limbo", Financial Times, (Erişim) <http://www.ft.com/cms/s/0/74d0bdb6-2695-11e3-9dc0-00144feab7de.html#axzz2nkFtMiq4>, 26 Eylül 2013

- EKİNCİ, Arzu Celalifer, “İran Türkiye Enerji İşbirliği”, USAK, Kasım 2008 (Erişim) <http://www.usak.org.tr/dosyalar/rapor/aZeMYSYCDBTNITOQ79lxbTXDJQuZTV.pdf>, 10 Aralık 2013
- Ekofinans, “Dünya Ekonomi Liginde Türkiye Kaçınıcı Oldu?”, 14.01.2013, (Erişim) <http://www.ekofinans.com/dunya-ekonomi-liginde-turkiye-kacinci-oldu-h18084.html>, 02 Aralık 2013
- Ekonomi Bakanlığı, Erişim: <http://www.ekonomi.gov.tr>
- ERALP, Yalım, The United Nations Security Council and Turkey, Istanbul Kultur University Global Political Trends Center, Ocak 2009, (Erişim) http://www.gpotcenter.org/dosyalar/the_un_security.pdf, 10 Aralık 2013.
- ERHAN, Çağrı, “BM Reforme Edilmeli”, 04.01.2011, (Erişim) <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/prof-dr-cagri-erhan/474494.aspx>, 01 Ocak 2014
- EurActiv, “Türkiye BM’de geçici üyeliğe seçildi”, 18.10.2008, (Erişim) <http://www.euractiv.com.tr/yazici-sayfasi/article/trkiye-bmde-gecici-uyelige-secildi>, 10 Mayıs 2013
- Euobserver, “Solana Considers one EU Seat in UN Solution to Divisions”, 24.03.2003, (Erişim) <http://euobserver.com/institutional/10669>, 14 Ekim 2012
- Globalpolicy, (Erişim) http://www.globalpolicy.org/images/pdfs/Changing_Patterns_in_the_Use_of_the_Veto_as_of_August_2012.pdf, 15 Şubat 2013
- Haberler.com, “İsrail Özrünün Perde Arkası”, (Erişim) <http://www.haberler.com/israil-in-ozrunun-perde-arkasi-4458109-haberi/>, 07 Mayıs 2013
- “Suudi Arabistan BMGK Geçici Üyeliğini Reddetmekle Haklı”, (Erişim) <http://www.haberler.com/ihsanoglu-islam-dunyasini-degerlendirdi-5271714-haberi/>, 6 Kasım 2013
- HAIBIN, Niu, BRICS in Global Governance, Friedrich Eberto Stiftung, Eylül 2013, (Erişim) <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/10227.pdf>, 16 Kasım 2013
- HANNAY, David, “Effectiveness and Ineffectiveness of the UN Security Council in the Last Twenty Years: A European Perspective”, Istituto Affari Internazionali, 28.11.2009, (Erişim) <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iai0928.pdf>, 10 Mayıs 2013
- Hürriyet Gazetesi, “Erdoğan: İran PKK İçin Gerekeni Yapacak”, 28.07.2004, (Erişim) <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=244697>, 03 Aralık 2013
- “Erdoğan: Bayramınız Kutlu Olsun”, 18.12.2004, (Erişim) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2004/12/18/hurriyetim.asp>, 01 Kasım 2013
- “03.08.1950”, (Erişim) http://www.haberzoom.com/d/other/19500803_hurriyet.jpg, 10 Ekim 2013.
- İhlas Haber Ajansı, “Suriye’nin Dostları Bir Arada”, (Erişim) <https://www.ihha.com.tr/suriyenin-dostlari-bir-arada-dunya-307136>, 14 Aralık 2013.

- Konrad Adenauer Vakfı Türkiye Temsilciliği, "Hukukun Küreselleşmesi ve BM Reformu", (Erişim) <http://www.konrad.org.tr/index.php?id=76>, 30 Ağustos 2013
- KÖCHLER, Hans, "The Voting Procedure in the United Nations Security Council", International Progress Organization, 1991, (Erişim) http://www.i-p-o.org/Koehler-Voting_Procedure-UN_Security_Council.pdf, 10 Haziran 2013
- KURTULUŞ, Ayşenur, "Turkey's Candidacy to UN Security Council for the Period 2015-2016", BİLGESAM, 03.09.2013, (Erişim) http://www.bilgesam.org/en/index.php?option=com_content&view=article&id=531:turkeys-candidacy-to-united-nations-security-council-for-2015-2016&catid=122:analizler-guvenlik&Itemid=144, 10 Aralık 2013.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (Erişim) <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/5881,yabanci-ziyaretci-sayisi.pdf?0>, 09 Ekim 2013
- LAÇİNER, Sedat, İtalyan Haber Ajansı AKI ile mülakat, Çeviren: Selin Akyüz, USAK, 12.04.2005, (Erişim) <http://www.usakgundem.com/haber/112/t%C3%BCrkiye-g%C3%BCvenlik-konseyi-daimi-%C3%BCyeligi-i%C3%A7in-ideal-%C3%BCke.html>, 20 Mayıs 2012
- Milliyet Gazetesi Arşiv, Erişim: <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>
- Milliyet Gazetesi, "İran: Malatya'daki Füze Kalkanı Sistemini Vururuz", 12.12.2011, (Erişim) <http://gundem.milliyet.com.tr/iran-malatya-daki-fuze-kalkani-sistemini-vururuz/gundem/gundemdetay/12.12.2011/1474245/default.htm>, 10 Aralık 2013
- , "Ban: Güvenlik Konseyi'nin Yapısı Değişmeli", (Erişim) <http://dunya.Milliyet.com.tr/ban-guvenlik-konseynin-yapisi-degismeli/dunya/dunya-detay/03.06.2012/1548560/default.htm?ref=OtherNews>, 13 Haziran 2012
- MUTUŞ, Ceren, "Libya Operasyonu ve Uluslararası Hukuk", 24.03.2011, (Erişim) <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=2014>, 25 Eylül 2012
- NAHORY, Celine, "The Hidden Veto", Global Policy Forum, Mayıs 2004, (Erişim) <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/185/42656.html>, 10 Haziran 2013
- NTVMSNBC, "Suriye'nin Dostları İstanbul'da Toplandı", (Erişim) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25436947/>, 15 Aralık 2013;
- ORHAN, Oytun, "Suriye İç Savaşında Son Durum ve Askeri Seçenekler", 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, (Erişim) <http://www.21yyte.org/arastirma/suriye/2013/08/29/7179/suriye-ic-savasinda-son-durum-ve-askeri-secenekler>, 29 Ağustos 2013.
- ÖĞÜT, Selman, "BM Güvenlik Konseyi'nde Müslüman Devlet Olmalı mı?", Dünya Bülteni, 06.05.2013, (Erişim) <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=258345>, 19 Aralık 2013
- ÖYMEN, Onur, Ermenistan'la İmzalanan Protokoller Hakkında Halk TV'ye verdiği mülakat, 14.10.2009, (Erişim) <http://www.onuroymen.com/arsiv/1857>, 12 Aralık 2013

- ÖZTÜRK, Hasan, “Türkiye’nin Suriye ve Sudan Politikaları Çelişkili mi?”, 07.09.2012, (Erişim) http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2213:tuerkiyenin-suriye-ve-sudan-politikalar-celikili-mi&catid=80:analizler-afrika&Itemid=141, 01 Ocak 2014
- Radikal Gazetesi, “Davutoğlu, Radikal Gruplara Kızdı:Suriye Devrimi'ne İhanet Ediyorlar”, (Erişim) http://www.radikal.com.tr/politika/davutoglu_radikal_gruplara_kizdi_suriye_devrimine_ihanet_ediyorlar-1143259, 17 Aralık 2013.
- , “Oy Peşindeyiz Ayıptır Söylemesi”, 17.04.2008, (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=500302>, 9 Kasım 2013.
- , “Türk Dış Diplomasisine TOBB Damgasını Vurdu”, (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=haberyazdir&articleid=784472>, 07 Temmuz 2013
- , “Doğalgaz Antlaşmasına ABD Karşı, Türkiye ve İran Kararlı Görünüyor”, 18.07.2007, (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=227206>, 10 Ekim 2013
- Sabah Gazetesi, “Somali’yi Dünyaya Türkler Açıyor”, (Erişim) <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013/11/19/somaliyi-dunyaya-turkler-aciyor/>, 19 Kasım 2013.
- SARINAY, Yusuf, “Atatürk’ten Günümüze Türk Dış Politikası Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, (Erişim) <http://atam.gov.tr/ataturkten-gunumuze-turk-dis-politikasi-hakkinda-genel-bir-degerlendirme/>, 12 Eylül 2013
- Security Council Report, Erişim: <http://www.securitycouncilreport.org>
- SETA, Enine Boyuna, 29.12.2010, Taha Özhan’ın Ahmet Davutoğlu ile TRT 1 kanalında yaptığı röportaj, (Erişim) <http://file.setav.org/Files/Pdf/davutoglu-2010-turk-dis-politikasini-degerlendirdi..pdf>, 03 Ocak 2014
- SEYYAHOĞLU, Süreyya, “BM Güvenlik Konseyi Üyeliği”, (Erişim) <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haberArchive&ArticleID=55906>, 13 Mayıs 2012
- Son Posta Gazetesi, 26.07.1950, (Erişim) http://www.haberzoom.com/d/other/19500726_son_posta.jpg, 10 Ekim 2013.
- Sunday’s Zaman, “Turkey, Eyeing Security Council Seat, Cites Iran Role”, 16.10.2008, (Erişim) <http://www.sundayszaman.com/sunday/newsDetailgetNewsById.action?newsId=156157>, 14 Aralık 2013.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı, (Erişim) http://www.tccb.gov.tr/haberler/170/87180_/gercek-anlamda-demokratik-temsil-kabiliyetine-sahip-etkin-ve-hesap-verebilir-bir-guvenlik-konseyi-ge.html, 24 Eylül 2013
- Today’s Zaman, “Balkan Nations Bury Enmities in Historic Istanbul Summit”, 26.04.2010, (Erişim) <http://www.todayzaman.com/tz-web/news-208502-102-balkan-nations-bury-enmities-in-historic-istanbul-summit.html>, 10 Ekim 2013.

- Toplumsal Hafıza, “İşte Suriyeli Sığınmacılar İçin Harcanan Para!”, (Erişim) http://www.toplumsalhafiza.com/_127806.html, 30 Ekim 2013.
- TRT Haber, Suriyeli Mülteci Sayısı 4,1 Milyonu Bulabilir, (Erişim) <http://www.trthaber.com /haber/dunya/suriyeli-multeci-sayisi-41-milyonu-bulabilir-112473.html>, 16 Aralık 2013.
- TURGUT, Serdar, “Dikkat; Türkiye’nin Başına Kirli Çorap Örülüyor”, (Erişim) <http://www.haberturk.com/yazarlar/serdar-turgut-2025/878028-dikkat-turkiyenin-basina-kirli-corap-oruluyor>, 16 Eylül 2013.
- TÜBİTAK Ulusal Veri Tabanları, <http://uvt.ulakbim.gov.tr/>
- Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi, “Türkiye’nin Birleşmiş Milletler’e ve Barışı Koruma Faaliyetlerine Bakış Açısı”, 21.06 2011, (Erişim) http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/2320/turkiyenin_birlesmis_milletlere_ve_barisi_koruma_faaliyetlerine_bakis_acisi, 23 Eylül 2013.
- , (Erişim) <http://www.tasamafrika.org/index.php/enstitue>, 01 Ocak 2014
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, (Erişim) <http://www.tika.gov.tr/tika-hakkinda/1>, 30 Aralık 2013
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, (Erişim) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5010.html>, 02 Eylül 2013
- Türkiye İstatistik Kurumu, (Erişim) <http://tuikapp.tuik.gov.tr/disticaretapp/disticaret.zul?param1=5¶m2=0&sitcrev=0&isicrev=0&sayac=5809>, 02 Aralık 2013
- TÜSİAD, (Erişim) http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/THY-Sunum.pdf, 03 Aralık 2013
- Vatan Gazetesi, “Erdoğan İkinci BM Zaferine Hazırlanıyor”, (Erişim) <http://haber.gazetevatan.com/erdogan-ikinci-bm-zaferine-hazirlaniyor/409795/1/gundem>, 08.11.2011, 02 Eylül 2013
- , “Maldiv Turları İkiye Katlandı”, (Erişim) <http://haber.gazetevatan.com/maldiv-turlari-ikiye-katlandi/500902/2/ekonomi>, 03 Aralık 2013.
- Wikipedia, (Erişim) <http://tr.wikipedia.org/wiki/Cento>, 10 Kasım 2013
- , (Erişim) http://tr.wikipedia.org/wiki/Kuzey_K%C4%B1br%C4%B1s_T%C3%BCrk_Cumhuriyeti'nin_d%C4%B1%C5%9F_ili%C5%9Fkileri#cite_note-39, 10 Kasım 2013
- World Bank, Gross Domestic Product 2012, 17.12.2013, (Erişim) <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>, 16 Ocak 2014.
- WOUTERS, Jan; RUYSS, Tom, Security Council Reform: A New Veto for a New Century?, K.U. Leuven Institute for International Law, 2005, (Erişim) <http://www.law.kuleuven.be/iir/nl/onderzoek/wp/WP78e.pdf>, 10 Ekim 2012.

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, "Arap Baharı ve Türkiye: Demokrasi, Güvenlik ve Düzen Arayışı" konulu konferans özeti, 13.12.2012, (Erişim) <http://ybu.edu.tr/yulisa/contents/files/yUL%C4%B0SA%20Arap%20Bahar%C4%B1%20ve%20T%C3%BCrkiye%20Konferans%20%C3%96zeti.pdf>, 03 Aralık 2013

Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi, <http://tez2.yok.gov.tr/>

ZUMACH, Andreas, "Reform or Collapse: Is there a Future for the UN in a Unipolar World Order", 29.06.1997.

EKLER

- EK-1: 2012 Yılına Kadar Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde Kullanılan Veto Sayıları.
- EK-2: Türkiye'nin 1951-1961 Yılları Arası Güvenlik Konseyi Üyelikleri Dönemlerinde, Konseyde Alınan Kararlar ve Oy Tercihleri.
- EK-3: Türkiye'nin 2003-2012 Yılları Arasında Gerçekleşen Bölgelere Göre İthalat Miktarları
- EK-4: Türkiye'nin 2003-2012 Yılları Arasında Gerçekleşen Bölgelere Göre İhracat Miktarları
- EK-5: 2004-2012 Yıllarında Türkiye'ye Gelen Yabancıların Milliyetlerine Göre Karşılaştırılması.
- EK-6: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2009 Dönemi Kararları ve Oy Tercihleri.
- EK-7: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2010 Dönemi Kararları ve Oy Tercihleri.
- EK-8: Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi 2015–2016 Dönemi Geçici Üyeliğine Adaylık Duyurusu

EK-1 ²⁹⁸

2012 Yılına Kadar Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde Kullanılan Veto Sayıları						
Periyot	Çin *	Fransa	İngiltere	ABD	SSCB/Rusya	Toplam
Toplam	10	18	32	83	128	271
2012	2	-	-	-	2	4
2011	1	-	-	1	1	3
2010	-	-	-	-	-	-
2009	-	-	-	-	1	1
2008	1	-	-	-	1	2
2007	1	-	-	-	1	2
2006	-	-	-	2	-	2
2005	-	-	-	-	-	-
2004	-	-	-	2	1	3
2003	-	-	-	2	-	2
2002	-	-	-	2	-	2
2001	-	-	-	2	-	2
2000	-	-	-	-	-	0
1999	1	-	-	-	-	1
1998	-	-	-	-	-	0
1997	1	-	-	2	-	3
1996	-	-	-	-	-	0
1986-1995	-	3	8	24	2	37
1976-1985	-	9	11	34	6	60
1966-1975	2	2	10	12	7	33
1956-1965	-	2	3	-	26	31
1946-1955	(1 *)	2	-	-	80	83

1946-1971 Yılları arasında Çin, Çin Cumhuriyeti (Tayvan) tarafından temsil edilmekteydi ve sadece 1955 yılında gerçekleşen Moğolistan'ın üyelik başvurusu için veto hakkını kullandı. Bu tarihten günümüze kadar Çin, Çin Halk Cumhuriyeti tarafından temsil edilmektedir.

²⁹⁸ http://www.globalpolicy.org/images/pdfs/Changing_Patterns_in_the_Use_of_the_Veto_as_of_August_2012.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2013

TÜRKİYE'NİN 1951-1961 YILLARI ARASI GÜVENLİK KONSEYİ ÜYELİKLERİ DÖNEMLERİNDE KONSEYDE ALINAN KARARLAR VE OY TERCİHLERİ

Kararlar			Oylar																							
			Daimi Üyeler					Geçici Üyeler																		
			ABD	İNGİLTERE	SOVYETLER	ÇİN	FRANSA	BREZİLYA	EKVATOR	HİNDİSTAN	HOLLANDA	TÜRKİYE	YUGOSLAVYA	YUNANİSTAN	PAKİSTAN	ŞİLİ	KOLOMBİYA	DANİMARKA	LÜBNAN	YENİ ZELANDA	BELÇİKA	İRAN	PERU	SRI LANKA	BAE	LİBERYA
Karar Yılı	Karar Numarası	Kararın Konusu																								
1951	S/RES/90	Complaint of aggression upon the Republic of Korea	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E														
	S/RES/91	The India-Pakistan Question	E	E	Ç	E	E	E	Ç	E	E	Ç														
	S/RES/92	The Palestine Question	E	E	Ç	E	E	E	E	E	E	E														
	S/RES/93	The Palestine Question	E	E	Ç	E	E	E	E	E	E	E														
	S/RES/94	International Court of Justice	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E														
	S/RES/95	The Palestine Question	E	E	Ç	Ç	E	E	E	Ç	E	E	E													
	S/RES/96	The India-Pakistan Question	E	E	Ç	E	E	E	E	Ç	E	E	E													
1952	S/RES/97	Armaments: regulation and reduction	E	E	E	E	E	E		E	E		E	E	E											
	S/RES/98	The India-Pakistan Question	E	E	Ç	E	E	E		E	E		E	V	E											
1954	S/RES/104	Question submitted by Guatemala	E	E	E	E	E	E				E				E	E	E	E							
	S/RES/105	International Court of Justice	E	E	E	E	E	E				E				E	E	E	E							
1955	S/RES/106	The Palestine Question	E	E	E	E	E	E				E							E	E	E	E				
	S/RES/107	The Palestine Question	E	E	E	E	E	E				E							E	E	E	E				
	S/RES/108	The Palestine Question	E	E	E	E	E	E				E							E	E	E	E				
	S/RES/109	Admission of new Members to the UN	Ç	E	E	Ç	E	Ç				E							E	E	E	E				
	S/RES/110	Question of reviewing the Charter of the UN	E	E	H	E	Ç	E				E							E	E	E	E				

Kararlar			Oylar																									
			Daimi Üyeler					Geçici Üyeler																				
Karar Yılı	Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İNGİLTERE	SOVYETLER	ÇİN	FRANSA	BREZİLYA	EKVATOR	HİNDİSTAN	HOLLANDA	TÜRKİYE	YUGOSLAVYA	YUNANİSTAN	PAKİSTAN	ŞİLİ	KOLOMBİYA	DANİMARKA	LÜBNAN	YENİ ZELLANDA	BELÇİKA	İRAN	PERU	SRI LANKA	BAE	LIBERYA	MİSİR	
1961	S/RES/161	The Congo Question	E	E	Ç	E	Ç		E			E				E								E	E	E		
	S/RES/162	The Palestine Question	E	E	Ç	E	E		E			E				E									Ç	Ç	E	
	S/RES/163	Question relating to Angola	E	Ç	E	E	Ç		E			E				E									E	E	E	
	S/RES/164	Complaint by Tunisia	E	E	E	E	V		E			E				E									E	E	E	
	S/RES/165	Admission of new Members to the UN: Sierra Leone	E	E	E	E	E		E			E				E									E	E	E	
	S/RES/166	Admission of new Members to the UN: Mongolia	Ç	E	E	E	E		E			E				E									E		E	E
	S/RES/167	Admission of new Members to the UN: Mauritania	E	E	Ç	E	E		E			E				E									E		E	H
	S/RES/168	Recommendation regarding the appointment of an acting Secretary-General	E	E	E	E	E		E			E				E									E		E	E
	S/RES/169	The Congo Question	E	Ç	E	E	Ç		E			E				E									E		E	E
	S/RES/170	Admission of new Members to the UN: Tanganyika	E	E	E	E	E		E			E				E									E		E	E

E Evet
H Hayır
Ç Çekimser
V Oy Vermedi

TÜRKİYE'NİN 2003-2012 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŞEN BÖLGELERE GÖRE İTHALAT MİKTARLARI

Ülke Grubu	İTHALAT									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Avrupa Birliği	35.156.835.641	48.130.900.060	52.781.362.166	59.447.587.004	68.472.308.833	74.513.444.220	56.616.301.795	72.391.053.360	91.439.406.137	87.657.461.581
Diğer Avrupa	10.324.801.595	15.721.696.591	20.300.337.192	25.634.803.968	34.176.070.015	44.090.824.422	25.779.110.191	30.101.101.024	35.668.228.314	37.206.445.528
Kuzey Afrika	933.480.043	1.169.947.801	1.584.200.722	1.676.694.017	2.285.434.385	3.535.989.794	2.237.692.894	3.098.091.419	3.342.054.719	3.308.343.227
Diğer Afrika	616.184.627	1.428.469.705	1.632.270.013	2.233.387.645	2.821.103.520	2.060.485.851	1.700.197.603	1.725.915.525	3.424.658.376	2.613.447.114
Kuzey Amerika	3.740.705.866	5.114.158.733	5.822.698.076	6.935.689.749	9.032.925.529	13.404.016.252	9.513.148.863	13.234.069.246	17.345.670.089	15.084.268.349
Orta Amerika ve Karayipler	169.378.492	209.039.746	287.279.579	334.966.416	448.291.403	560.443.937	475.745.387	622.762.780	903.455.456	1.069.126.324
Güney Amerika	1.012.373.319	1.271.461.956	1.747.403.917	2.130.616.395	2.671.179.085	3.259.762.030	2.286.191.765	2.942.329.137	4.500.367.116	4.079.580.152
Yakın ve Orta Doğu	3.466.136.941	4.268.767.253	6.066.416.509	8.640.862.078	10.148.759.866	13.145.163.873	7.133.985.404	13.010.827.844	20.439.412.523	21.410.007.906
Diğer Asya	9.643.754.790	15.500.397.988	20.581.162.249	25.657.979.130	33.658.277.826	37.616.398.805	28.748.748.405	40.343.434.240	53.143.945.256	49.602.022.170
Avustralya ve Yeni Zelanda	246.973.852	301.553.075	321.398.838	398.687.599	671.742.322	876.169.154	647.842.567	493.032.555	806.921.575	861.022.410
Toplam	65.310.625.166	93.116.392.908	111.124.529.261	133.091.274.001	164.386.092.784	193.062.698.338	135.138.964.874	177.962.617.130	231.014.119.561	222.891.724.761

NOT: Para birimi olarak ABD Doları kullanılmıştır.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

TÜRKİYE'NİN 2003-2012 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŞEN BÖLGELERE GÖRE İHRACAT MİKTARLARI

Ülke Grubu	İHRACAT									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Avrupa Birliği	27.479.359.561	36.698.919.114	41.532.953.016	48.148.628.276	60.754.021.954	63.719.096.595	47.228.119.248	52.934.451.880	62.589.257.390	59.398.377.055
Diğer Avrupa	3.276.398.880	4.389.349.308	5.687.312.625	7.747.789.561	10.487.161.170	15.349.405.349	11.103.289.349	11.124.224.829	12.734.547.684	14.166.917.407
Kuzey Afrika	1.576.974.104	2.203.356.412	2.544.398.052	3.096.665.191	4.029.682.944	5.850.262.282	7.415.775.505	7.025.168.211	6.700.804.893	9.443.604.053
Diğer Afrika	554.242.815	764.790.849	1.086.848.645	1.469.126.598	1.946.660.727	3.212.340.900	2.738.866.318	2.257.897.518	3.633.016.355	3.913.246.486
Kuzey Amerika	3.972.874.530	5.206.704.699	5.275.697.795	5.439.398.826	4.540.600.512	4.801.535.420	3.578.828.900	4.242.434.613	5.459.299.393	6.662.553.617
Orta Amerika ve Karayipler	166.016.482	333.715.012	410.753.286	548.450.615	548.834.835	828.687.227	621.825.802	597.975.033	626.293.089	769.629.759
Güney Amerika	130.539.772	192.754.167	273.782.734	340.597.900	513.718.614	901.401.347	677.599.132	1.237.355.858	1.840.350.587	2.191.083.832
Yakın ve Orta Doğu	5.464.809.574	7.921.283.830	10.184.229.880	11.315.750.685	15.081.321.752	25.430.394.735	19.192.807.969	23.294.872.805	27.934.772.059	42.451.152.726
Diğer Asya	2.347.927.160	2.544.121.342	3.028.877.900	3.941.555.761	5.227.250.245	7.074.123.471	6.705.543.877	8.580.832.616	10.199.360.767	10.574.649.016
Avustralya ve Yeni Zelanda	158.098.320	264.495.216	270.794.141	327.019.891	342.811.875	435.326.018	361.639.922	402.591.279	480.755.378	490.339.381
Toplam	45.127.241.198	60.519.489.949	70.295.648.074	82.374.983.304	103.472.064.628	127.602.573.344	99.624.296.022	111.697.804.642	132.198.457.595	150.061.553.332

NOT: Para birimi olarak ABD Doları kullanılmıştır.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

2004-2012 YILLARINDA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCILARIN MİLLİYETLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

MİLLİYET	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ALMANYA	3 983 899	4 243 584	3 762 475	4 149 805	4 415 525	4 488 350	4 385 263	4 826 315	5 028 745
AVUSTURYA	455 863	486 051	429 709	472 482	520 334	548 117	500 321	528 966	505 560
BELÇİKA	426 971	503 821	459 824	542 712	596 442	592 078	543 003	585 860	608 071
DANİMARKA	214 948	304 621	235 755	265 429	276 805	296 085	314 446	369 867	391 312
FİNLANDIYA	80 908	95 730	78 766	84 378	102 883	136 489	143 204	186 562	195 083
FRANSA	548 858	701 190	657 859	768 167	885 006	932 809	928 376	1 140 459	1 032 565
HOLLANDA	1 191 382	1 254 153	997 556	1 053 675	1 141 580	1 127 150	1 073 064	1 222 823	1 273 593
İNGİLTERE	1 387 808	1 757 843	1 678 845	1 916 130	2 169 924	2 426 749	2 673 605	2 582 054	2 456 519
İRLANDA	78 884	98 316	88 973	109 287	115 388	117 360	111 065	118 620	110 863
İSPANYA	115 764	198 462	234 334	288 358	342 104	376 215	321 325	300 084	278 164
İSVEÇ	284 086	405 956	326 254	338 182	404 092	401 740	447 270	571 917	617 811
İSVİÇRE	271 387	308 682	210 277	229 688	252 925	283 060	271 139	328 825	354 461
İTALYA	318 097	401 852	402 568	514 803	600 261	634 886	671 060	752 238	714 041
İZLANDA	2 114	3 934	6 667	9 103	9 374	7 838	6 476	6 156	5 797
LÜKSEMBURG	7 125	9 676	5 365	6 785	10 852	9 687	11 262	13 286	14 034
PORTEKİZ	14 909	21 013	18 148	30 512	36 977	46 900	53 373	52 319	46 606
YUNANİSTAN	485 417	584 840	413 162	447 950	572 212	616 489	670 297	702 017	669 823
ÇEK CUM.	59 112	88 739	94 450	129 730	158 858	164 733	174 426	223 369	223 986
POLONYA	138 327	181 021	190 774	276 783	397 682	419 475	428 275	486 319	428 440
MACARİSTAN	62 102	78 115	78 275	82 718	95 414	82 684	90 944	103 918	94 409
NORVEÇ	120 143	161 760	165 580	184 446	250 458	262 314	299 405	375 502	406 879
SLOVAKYA	31 931	35 448	36 151	54 729	69 168	80 687	91 765	122 088	126 974
ESTONYA	13 016	16 710	15 952	24 369	33 752	36 413	35 136	34 921	35 459
SİRBİSTAN VE KARADAĞ	192 769	175 387	163 765	137 100	170 399	102 202	113 465	151 727	174 127
KOSOVA	-	-	-	-	-	28 171	46 228	56 411	70 156
MALTA	2 146	2 831	4 596	2 999	3 412	3 616	3 361	5 974	6 397
LİTVANYA	37 607	50 481	48 458	71 791	92 939	76 730	71 992	76 036	69 520
G. KIBRIS RUM YÖN.	6 210	8 604	4 996	5 800	9 617	13 574	15 421	16 749	18 924
LETONYA	24 985	24 467	34 177	57 436	58 460	40 686	39 102	45 074	45 725
BOSNA HERSEK	41 685	44 701	40 489	50 437	58 910	52 271	47 361	56 522	61 851
HIRVATİSTAN	20 748	22 923	22 321	29 470	31 186	31 407	33 563	41 959	47 144
SLOVENYA	22 898	23 737	23 139	35 412	41 301	38 134	38 597	41 870	39 899
MAKEDONYA	116 009	119 150	118 387	93 705	106 645	107 389	115 541	130 648	137 579
ARNAVUTLUK	44 423	51 296	50 328	57 601	63 146	59 958	49 954	53 141	59 565
BULGARİSTAN	1 310 082	1 621 918	1 177 906	1 239 667	1 255 343	1 406 604	1 433 970	1 491 561	1 492 073
ROMANYA	169 398	202 860	245 941	390 505	447 419	366 698	355 144	390 248	385 055
DIĞER AVRUPA ÜLKELERİ	-	-	-	2 079	2 171	2 864	2 407	3 037	2 894
TOPLAM AVRUPA	12 282 011	14 289 872	12 522 222	14 154 223	15 798 964	16 418 612	16 610 606	18 195 442	18 230 104

2004-2012 YILLARINDA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCILARIN MİLLİYETLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

MİLLİYET	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AZERBAIJAN	330 042	411 652	380 133	434 577	459 593	424 155	486 381	578 685	593 238
BELARUS (B. RUSYA)	62 374	77 183	85 336	106 578	152 961	142 422	152 421	123 607	138 007
ERMENİSTAN	33 034	36 648	41 692	53 142	63 855	64 982	69 323	72 393	70 956
GÜRCİSTAN	234 937	367 338	549 328	630 979	830 184	995 381	1 112 193	1 152 661	1 404 882
KAZAKİSTAN	83 404	106 196	135 637	195 219	213 072	219 445	247 784	315 907	380 046
KIRGIZİSTAN	24 717	31 023	41 455	44 638	47 730	40 882	35 665	41 197	42 866
MOLDOVA CUM.	71 985	91 178	109 206	145 341	141 514	117 856	96 196	101 124	108 032
ÖZBEKİSTAN	20 674	24 689	28 607	43 082	69 127	73 910	68 124	85 011	105 976
RUSYA FED.	1 605 006	1 864 682	1 853 442	2 465 336	2 879 278	2 694 733	3 107 043	3 468 214	3 599 925
TACİKİSTAN	4 922	6 814	11 950	36 415	36 262	19 816	17 737	16 822	22 823
TÜRKMENİSTAN	26 620	34 282	48 857	76 334	88 915	112 358	114 390	137 476	135 168
UKRAYNA	293 459	380 397	487 917	593 302	730 689	574 700	568 227	602 404	634 663
BDT	2 791 174	3 432 082	3 773 560	4 824 943	5 713 180	5 480 640	6 075 484	6 695 501	7 236 582
CEZAYİR	44 124	44 854	38 542	45 006	63 904	91 222	67 954	84 844	104 489
FAS	15 987	24 914	30 410	37 788	44 023	65 875	57 447	68 645	77 884
LİBYA	27 846	29 327	31 497	33 700	43 779	64 721	60 917	53 562	213 890
SUDAN	2 382	2 897	4 383	5 989	8 987	10 581	6 634	7 458	8 161
MİSİR	34 454	43 149	42 686	52 946	57 994	66 912	61 560	79 665	112 025
TUNUS	52 470	61 093	47 984	41 890	42 840	56 707	57 855	63 176	86 595
GÜNEY AFRIKA CUM.	9 430	13 315	15 131	14 349	20 774	24 402	27 177	34 394	40 771
DIĞ.AFRIKA ÜLKELERİ	11 166	13 592	22 272	26 504	29 795	45 699	37 756	53 743	69 584
TOPLAM AFRIKA	197 859	233 141	232 905	258 172	312 096	426 119	377 300	445 487	713 399

2004-2012 YILLARINDA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCILARIN MİLLİYETLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

MİLLİYET	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
B.A.EMİRLİĞİ	7 213	8 814	12 153	13 005	19 676	22 051	30 480	35 579	48 071
BAHREYN	3 154	4 201	4 254	5 829	8 081	9 090	9 375	9 712	13 342
KATAR	1 414	1 955	2 585	3 783	4 862	4 902	6 043	7 661	13 971
KUVEYT	7 198	11 086	11 823	12 589	22 084	26 801	27 281	41 617	65 167
IRAK	111 475	107 968	123 118	180 217	250 130	285 229	280 328	369 033	533 149
LÜBNAN	36 298	41 074	35 995	45 461	53 948	71 771	134 554	137 110	144 491
ÜRDÜN	39 985	43 700	46 518	61 002	74 340	87 694	96 562	94 914	102 154
S.ARABİSTAN	25 197	36 328	38 890	41 490	55 636	66 938	84 934	116 711	175 467
SURİYE	193 961	288 625	277 779	332 840	406 935	509 679	899 494	974 054	730 039
K.K.T.C.	121 685	140 920	172 679	190 512	195 909	197 442	191 993	203 272	211 828
İSRAİL	299 172	393 943	362 501	511 435	558 183	311 582	109 559	79 140	83 740
YEMEN	2 221	2 529	2 931	4 027	4 971	6 181	6 344	8 066	11 826
DIĞ.BATI ASYA ÜLKELERİ	2 938	3 282	3 163	4 033	10 034	10 605	10 093	11 445	14 286
TOP. BATI ASYA	851 911	1 084 425	1 094 389	1 406 223	1 664 789	1 609 965	1 887 040	2 088 314	2 147 531
BANGLADEŞ	2 735	2 939	3 128	2 351	2 950	3 599	2 190	6 168	6 652
ÇİN HALK CUM.	35 339	44 077	56 323	68 252	61 882	69 336	77 142	96 701	114 582
ENDONEZYA	7 083	8 269	8 893	11 792	15 627	23 361	24 349	40 282	56 113
FİLİPİNLER	12 422	15 072	21 115	24 757	28 222	35 814	31 658	51 610	65 272
G. KORE	56 926	91 597	108 140	135 124	119 500	89 148	123 315	149 943	159 084
HİNDİSTAN	20 003	26 480	35 379	45 175	55 798	55 114	63 406	73 731	90 934
İRAN	628 725	957 244	865 941	1 058 206	1 134 965	1 383 261	1 885 097	1 879 304	1 186 343
JAPONYA	64 318	116 969	125 755	168 852	149 731	147 641	195 404	188 312	203 592
MALEZYA	14 373	19 183	18 084	23 851	26 881	29 557	32 458	36 222	41 169
PAKİSTAN	10 290	11 755	14 700	21 307	22 473	24 004	22 540	26 735	28 394
SİNGAPUR	8 432	13 066	11 577	17 155	19 121	20 451	18 994	20 957	22 206
TAYLAND	3 725	5 908	7 176	10 999	10 141	9 992	9 282	11 067	12 211
DIĞ.GÜN.ASYA ÜLK.	24 702	26 450	34 221	43 548	48 260	57 256	48 294	80 838	68 445
TOP.GÜN.ASYA	889 073	1 339 009	1 310 432	1 631 369	1 695 551	1 948 534	2 534 129	2 661 870	2 054 997

2004-2012 YILLARINDA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCILARIN MİLLİYETLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

EK 5-4

MİLLİYET	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
A.B.D.	291 102	434 991	532 419	642 911	679 445	667 159	642 768	757 143	771 837
MEKSİKA	13 417	17 801	20 000	25 630	26 997	21 912	22 908	29 606	31 576
KANADA	52 870	81 229	97 925	128 567	147 631	155 270	152 556	191 903	182 252
DİĞ. KUZEY AMERİKA ÜLK.	1 855	6 454	16 644	39 569	27 183	42 152	12 403	15 016	11 328
TOP. KUZEY AMERİKA	359 244	540 475	666 988	836 677	881 256	886 493	830 635	993 668	996 993
ARJANTİN	5 796	10 265	11 474	14 600	18 599	20 578	22 255	27 136	28 559
BREZİLYA	9 934	20 077	24 222	33 136	43 647	53 574	65 246	89 442	88 903
KOLOMBİYA	2 088	3 277	4 175	5 066	6 070	7 248	7 129	9 853	12 987
ŞİLİ	3 759	5 415	5 644	7 112	8 580	7 612	8 183	11 964	12 765
VENEZÜELLA	1 680	3 202	4 545	6 604	9 604	9 284	6 769	8 557	9 600
DİĞ. ORTA AMERİKA ÜLK.	1 820	5 992	3 127	4 532	5 055	6 399	4 289	7 121	7 654
DİĞ. GÜNEY AMERİKA ÜLK.	3 805	4 586	5 576	6 798	8 032	10 228	9 124	12 126	13 152
TOP. GÜNEY VE ORTA AMERİKA	28 882	52 814	58 763	77 848	99 587	114 923	122 995	166 199	173 620
AVUSTRALYA	67 413	91 107	99 580	109 865	124 400	129 642	131 685	156 009	164 899
YENİ ZELLANDA	12 552	17 616	17 868	21 058	23 466	23 898	24 636	26 709	28 278
OKYANUSYA	267	539	180	168	253	191	2 876	359	4 690
MİLLİYETSİZ	18 959	22 482	19 287	20 365	23 134	26 260	23 208	26 518	31 739
GENEL TOPLAM	17 499 345	21 103 562	19 796 174	23 340 911	26 336 676	27 065 277	28 620 594	31 456 076	31 782 832

Kaynak:Türkiye İstatistik Kurumu, Erişim:<http://tuikapp.tuik.gov.tr/turizmapp/sinir.zul>, Erişim Tarihi:10.12.2014

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ 2009 DÖNEMİ KARARLARI VE OY TERCİHLERİ

EK 6-1

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009 Dönemi Üyeleri					2009-2010 Dönemi Üyeleri				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Vietnam	Burkina Faso	Kosta Rika	Hırvatistan	Libya	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya
S/RES/1860	The situation in the Middle East, including the Palestinian question	Ç	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1861	The situation in Chad, the Central African Republic and the subregion	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1862	Peace and security in Africa	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1863	The situation in Somalia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1864	Letter dated 22 November 2006 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council (S/2006/920)	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1865	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1866	The situation in Georgia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1867	The situation in Timor-Leste	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1868	The situation in Afghanistan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1869	The situation in Bosnia and Herzegovina	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1870	Reports of the Secretary-General on the Sudan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009 Dönemi Üyeleri					2009-2010 Dönemi Üyeleri				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Vietnam	Burkina Faso	Kosta Rika	Hırvatistan	Libya	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya
S/RES/1871	The situation concerning Western Sahara	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1872	The situation in Somalia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1873	The situation in Cyprus	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E
S/RES/1874	Non-proliferation/Democratic People's Republic of Korea	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1875	The situation in the Middle East	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1876	The situation in Guinea-Bissau	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1877	International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1878	International Criminal Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Genocide and Other Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of Rwanda and Rwandan Citizens Responsible for Genocide and Other Such Violations Committed in the Territory of Neighbouring States, between 1 January 1994 and 31 December 1994	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009 Dönemi Üyeleri					2009-2010 Dönemi Üyeleri				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Vietnam	Burkina Faso	Kosta Rika	Hırvatistan	Libya	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya
S/RES/1879	Letter dated 22 November 2006 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council (S/2006/920)	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1880	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1881	Reports of the Secretary-General on the Sudan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1882	Children and armed conflict	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1883	The situation concerning Iraq	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1884	The situation in the Middle East	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1885	The situation in Liberia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1886	The situation in Sierra Leone	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1887	Maintenance of international peace and security: Nuclear non-proliferation and nuclear disarmament	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1888	Women and peace and security	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1889	Women and peace and security	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1890	The situation in Afghanistan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009 Dönemi Üyeleri					2009-2010 Dönemi Üyeleri				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Vietnam	Burkina Faso	Kosta Rika	Hırvatistan	Libya	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya
S/RES/1891	Reports of the Secretary-General on the Sudan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1892	The question concerning Haiti	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1893	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1894	Protection of civilians in armed conflict	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1895	The situation in Bosnia and Herzegovina	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1896	The situation concerning the Democratic Republic of the Congo	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1897	The situation in Somalia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1898	The situation in Cyprus	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E
S/RES/1899	The situation in the Middle East	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1900	International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009 Dönemi Üyeleri					2009-2010 Dönemi Üyeleri				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Vietnam	Burkina Faso	Kosta Rika	Hırvatistan	Libya	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya
S/RES/1901	International Criminal Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Genocide and Other Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of Rwanda and Rwandan Citizens Responsible for Genocide and Other Such Violations Committed in the Territory of Neighbouring States between 1 January 1994 and 31 December 1994	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1902	The situation in Burundi	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1903	The situation in Liberia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1904	Threats to international peace and security caused by terrorist acts	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1905	The situation concerning Iraq	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1906	The situation concerning the Democratic Republic of the Congo	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1907	Peace and security in Africa	E	E	E	Ç	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E

E Evet
H Hayır
Ç Çekimser
V Oy Vermedi

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ 2010 DÖNEMİ KARARLARI VE OY TERCİHLERİ

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009-2010					2010 Dönemi				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya	Brezilya	Bosna Hersek	Gabon	Nijerya	Lübnan
S/RES/1908	The question concerning Haiti	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1909	Letter dated 22 November 2006 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council (S/2006/920)	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1910	The situation in Somalia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1911	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1912	The situation in Timor-Leste	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1913	The situation in Chad, the Central African Republic and the subregion	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1914	Date of election to fill a vacancy in the International Court of Justice	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1915	International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1916	The situation in Somalia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1917	The situation in Afghanistan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

EK 7-1

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009-2010					2010 Dönemi				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya	Brezilya	Bosna Hersek	Gabon	Nijerya	Lübnan
S/RES/1918	The situation in Somalia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1919	Reports of the Secretary-General on the Sudan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1920	The situation concerning Western Sahara	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1921	Letter dated 22 November 2006 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council (S/2006/920)	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1922	The situation in Chad, the Central African Republic and the subregion	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1923	The situation in Chad, the Central African Republic and the subregion	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1924	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1925	The situation concerning the Democratic Republic of the Congo	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1926	Date of election to fill a vacancy in the International Court of Justice (S/2010/255)	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1927	The question concerning Haiti	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1928	Non-proliferation/Democratic People's Republic of Korea	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009-2010					2010 Dönemi				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya	Brezilya	Bosna Hersek	Gabon	Nijerya	Lübnan
S/RES/1929	Non-proliferation	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	H	E	E	E	Ç
S/RES/1930	The situation in Cyprus	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E
S/RES/1931	International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1932	International Criminal Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Genocide and Other Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of Rwanda and Rwandan Citizens Responsible for Genocide and Other Such Violations Committed in the Territory of Neighbouring States between 1 January 1994 and 31 December 1994	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1933	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1934	The situation in the Middle East	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1935	Reports of the Secretary-General on the Sudan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1936	The situation concerning Iraq	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1937	The situation in the Middle East	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1938	The situation in Liberia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009-2010					2010 Dönemi				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya	Brezilya	Bosna Hersek	Gabon	Nijerya	Lübnan
S/RES/1939	Letter dated 22 November 2006 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council (S/2006/920)	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1940	The situation in Sierra Leone	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1941	The situation in Sierra Leone	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1942	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1943	The situation in Afghanistan	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1944	The question concerning Haiti	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1945	Reports of the Secretary-General on the Sudan	E	E	E	Ç	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1946	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1947	Post-conflict peacebuilding	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1948	The situation in Bosnia and Herzegovina	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1949	The situation in Guinea-Bissau	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1950	The situation in Somalia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009-2010					2010 Dönemi				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya	Brezilya	Bosna Hersek	Gabon	Nijerya	Lübnan
S/RES/1951	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1952	The situation concerning the Democratic Republic of the Congo	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1953	The situation in Cyprus	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E
S/RES/1954	International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1955	International Criminal Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Genocide and Other Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of Rwanda and Rwandan Citizens Responsible for Genocide and Other Such Violations Committed in the Territory of Neighbouring States between 1 January 1994 and 31 December 1994	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1956	The situation concerning Iraq	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1957	The situation concerning Iraq	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1958	The situation concerning Iraq	E	E	E	E	Ç	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009-2010					2010 Dönemi				
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya	Brezilya	Bosna Hersek	Gabon	Nijerya	Lübnan
S/RES/1959	The situation in Burundi	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1960	Women and peace and security	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1961	The situation in Liberia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1962	The situation in Côte d'Ivoire	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1963	Threats to international peace and security caused by terrorist acts	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1964	The situation in Somalia	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
S/RES/1965	The situation in the Middle East	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

Kararlar		Oylar														
		Daimi Üyeler					2009-2010				2010 Dönemi					
Karar Numarası	Kararın Konusu	ABD	İngiltere	Rusya	Çin	Fransa	Meksika	Uganda	Japonya	Türkiye	Avusturya	Brezilya	Bosna Hersek	Gabon	Nijerya	Lübnan
S/RES/1966	International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991 International Criminal Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Genocide and Other Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of Rwanda and Rwandan Citizens Responsible for Genocide and Other Such Violations Committed in the Territory of Neighbouring States between 1 January 1994 and 31 December 1994	E	E	Ç	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E

E Evet
H Hayır
Ç Çekimser
V Oy Vermedi

EK-8

Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi 2015–2016 Dönemi Geçici
Üyeliğine Adaylık Duyurusu ²⁹⁹

“Birleşmiş Milletlerin kurucu üyelerinden olan Türkiye, BM Yasası'ndaki ilke ve hedeflerin her zaman kuvvetli bir savunucusu olmuş, uluslararası sorunların çok taraflı işbirliği yoluyla çözümünü destekleyegelmiştir.

Türkiye, bu çerçevede, BM gündemindeki tüm konularda yapıcı bir rol oynamakta, buna bağlı olarak BM ve diğer ilgili uluslararası kuruluşlarda aktif görev ve sorumluluklar üstlenmeye özel bir önem atfetmektedir.

Ülkemiz bu doğrultuda, bir yandan uluslararası barış, güvenlik, istikrar ve refaha katkılarını artırmak, diğer yandan insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi temel ilke ve değerlerin güçlendirilmesine yönelik çalışmalarını daha da ilerletmek azim ve kararlılığıyla, BM Güvenlik Konseyi 2015–2016 dönemi geçici üyeliğine adaylığını açıklamaktadır.

BM Güvenlik Konseyi'ndeki 2009–2010 yıllarındaki geçici üyeliğimizi takiben nispeten yakın bir süre içinde Konsey üyeliğine tekrar aday olmamızın temel sebebi, uluslararası alanda hızlı değişimlerin yaşandığı bu kritik dönemde küresel barış ve güvenliğe önemli bir katma değer sağlayabileceğimiz inancıdır.

Orta Doğu'da ve Akdeniz Havzasında, önümüzdeki on yıllara damgasını vurmaya namzet bir siyasi değişim ve dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Bu gelişmeler, Türkiye'nin uluslararası barış, istikrar ve güvenlikle ilgili sorumluluklarını daha da artırmış ve ülkemizin müteakip Güvenlik Konseyi adaylığı için hangi dönemi hedefleyeceğine ilişkin tercihi üzerinde etkili olmuştur.

Türkiye tarih boyunca daima uluslararası siyasi, ekonomik ve kültürel etkileşimin önemli bir kavşak noktasında yer almıştır. Bu stratejik konumu ülkemize özel bir birikim kazandırmış, Doğu-Batı veya Kuzey-Güney ayrımı gözetmeksizin konulara daha geniş açıdan, birleştirici bir gözlemlerle bakabilmesini sağlamıştır. Türkiye'nin bu özelliği yeni ve kapsayıcı bir dünya düzeni arayışlarının hız kazandığı mevcut dönemde daha büyük bir anlam ve önem kazanmaktadır.

Türkiye, uluslararası alandaki tüm fırsat ve risklerin belki de en yoğun etkileşim içinde bulunduğu Afro-Avrasya jeo-politik düzleminin merkezinde yer almaktadır. Bu konumunun yanı sıra dinamik, vizyoner ve çok yönlü dış politika uygulamaları ve ekonomik performansı ile Türkiye, fırsatların risklere galebe çalmasında ve işbirliğine dayalı katılımcı çözümlerin üretilmesinde öncü ve özel bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin katkıları sadece klasik anlamdaki güvenlik çabaları bakımından değil, günümüzde güvenliğin ayrılmaz bir boyutunu oluşturan ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir kılınması ve insan hakları ile hukukun üstünlüğüne dayalı iyi yönetişimin yaygınlaştırılması açısından da geçerlidir.

Keza, 48 yıllık bir aradan sonra seçtiğimiz Güvenlik Konseyi'nde 2009–2010 döneminde

²⁹⁹ Dışişleri Bakanlığı, 18.05.2011 gün ve 129 numaralı açıklama, Erişim:http://www.mfa.gov.tr/no_-129_-18-mayis-2011_-bm-guvenlik-konseyi_ne-adayligimiz-hk_.tr.mfa, Erişim Tarihi: 20.11.2013

izlediğimiz, gündemdeki sorunlara tüm taraflarla diyalog içinde kalıcı ve kapsamlı çözümler üretilmesine yönelik aktif tutumumuz da, küresel barış ve güvenliğin sağlanması bakımından sahip olduğumuz olumlu potansiyelin ve katma değer somut bir diğer göstergesini teşkil etmiştir.

“Komşularla sıfır sorun” politikamız ve uluslararası alanda işbirliği ve diyalogu teşvik yönündeki çabalarımız da, barış ve istikrarı kalıcı kılacak uyumlu ve müreffeh bir ortam tesisine dönük vizyonumuzun ana unsurları arasında yer almaktadır.

Türkiye bu gayretlerini sadece yakın çevresiyle sınırlandırmamakta, barış, güvenlik ve refahın bölünmezliği ilkesinden hareketle, Karayiplerden Pasifik Adalarına kadar çok geniş bir coğrafyada karşılıklı yarara dayalı işbirliği projelerini hayata geçirmektedir.

Gelişmekte olan ülkelere yönelik artan yardımlarımız da, güvenlik ile kalkınma arasındaki stratejik bağlantıyı gören ve kuvvetlendiren bilinçli bir yaklaşımın ürünü olup, küresel güvenliğin sağlam temeller üzerine oturtulmasına hizmet etmektedir.

Bu bağlamda, geçmişte BM içindeki meselelere yönelik güvenlik odaklı yaklaşımları ve BM harekâtlarına yaptığı asker ve polis gücü katkılarıyla öne çıkan ülkemiz, artık çok boyutlu ve uzun soluklu bir çabayı gerektiren barışı inşa alanında da önemli adımlar atmaktadır. Diğerleri meyanında, 2009–2010 Güvenlik Konseyi üyeliğimiz sırasında düzenlediğimiz ve bu konuları bütüncül bir yaklaşımla ele alan toplantılar bu kararlılığımızın açık bir göstergesidir.

Nitekim 2009 yılında düzenlediği barışı koruma temalı oturumu, daha sonra İstanbul’da yapılan Güvenlik Konseyi “Retreat” toplantısıyla daha ileri bir düzeye taşıyan Türkiye, bu iki toplantıda dile getirilen hususlar ışığında 2010 Eylül ayındaki dönem başkanlığı sırasında Güvenlik Konseyi tarihinin altıncı Zirve toplantısını gerçekleştirmiş ve bu girişimini Konseyin barış ve güvenliğin tesisine yönelik tüm çabalarını tek bir çerçeve içinde ele alan bir Başkanlık Açıklaması ile taçlandırmıştır.

Türkiye, Güvenlik Konseyi üyeliği sırasında aynı zamanda terörizmle mücadele alanındaki tecrübelerini de aktif şekilde Konseyin ve uluslararası toplumun hizmetine sunmuş ve konuya yine bütüncül bir açıdan yaklaşarak, terörizmi besleyen sebepler dâhil bu tehditle etkin şekilde mücadele edilmesini ve bunun için gerekli kapasitenin oluşturulmasını sağlamaya yönelik çabalarda öncü rol oynamıştır.

Türkiye önümüzdeki dönemde de bu çabalarını devam ettirecektir. Güvenlik Konseyi Başkanlık Açıklaması’nda da önemli bir yer tutan arabuluculuk konusunda yine BM bünyesinde Finlandiya ile birlikte başlatmış olduğumuz “Barış için Arabuluculuk” girişimi bu irademizin somut bir işaretidir.

Önümüzdeki döneme yönelik çabalarımızda her geçen yıl hızla büyüyen ve gelişen ekonomimiz en önemli güç kaynaklarımızdan birini teşkil etmeye devam edecektir. Güçlü ve dayanıklı ekonomik ve mali yapısı sayesinde küresel ekonomik krizden en az etkilenen ülkeler arasında yer almayı başaran Türkiye bugün, dünyanın en büyük 16’ncı ekonomisi konumundadır.

Ülkemiz, bu niteliğiyle üyesi olduğu G–20 grubunun çalışmalarına da faal biçimde katkıda

bulunmakta ve özellikle geliştirmekte olan ülkelere yardım programlarını sürekli güçlendirmekte ve çeşitlendirmektedir. Bu çerçevede, ağırlıklı olarak artık uluslararası bir marka haline gelen TİKA aracılığıyla dünyanın dört bir köşesine sağladığımız teknik ve insani yardımlar son yıllarda belirgin bir artış göstermektedir.

BM Dördüncü En Az Gelişmiş Ülkeler Zirvesi'ne bu yıl Mayıs ayında İstanbul'da ev sahipliği yapmış olmamız ve bu toplantıda kabul edilen, önümüzdeki on yıla ışık tutacak yol haritasının hayata geçirilmesinde aktif rol oynama taahhüdümüz de, ekonomik imkânlarımızı küresel güvenlik ve kalkınma için seferber etme irademizin bir diğer göstergesidir.

Öte yandan, ülkemiz son yıllarda, aralarında BM'nin de bulunduğu uluslararası kuruluşlar için bir merkez kimliğini de kazanmaktadır. BM Nüfus ve Kalkınma Fonu'nun bölgesel ofisine yaptığımız ev sahipliğinin yanı sıra, Karadeniz Ekonomik İşbirliği ve Türk İşbirliği Konseyi gibi bölgesel örgütlerin Yazmanlıkları da Türkiye'dedir.

Türkiye'yi uluslararası işbirliğine aktif katkı sağlayan merkezlerden biri olarak öne çıkaran bir başka özelliği de, önemli konferanslara ve etkinliklere ev sahipliği yapması ve böylece ilgili örgütlerin çalışmalarına yön veren temel belge ve anlaşmaların kabulünde kilit rol oynamasıdır. Ülkemizde yakın geçmişte düzenlenen bu nitelikteki toplantılara bakıldığında, AGİT, NATO, BM HABİTAT, AİGK ve EİT Zirveleri ile Medeniyetler İttifakı ve Dünya Su Forumları ilk bakışta göze çarpan etkinlikler arasında yer almaktadır.

Bunlara bölgesel ve tematik düzlemde tertiplenen çok sayıda başka zirve etkinliğinin eklenmesi de mümkündür. Altı ay süreyle başkanlığını yürüttüğümüz Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Mayıs ayında İstanbul'da yapılan toplantısı gerek bu örgütün reform çalışmaları gerek Avrupa'da farklı kültürlerin barış içinde bir arada yaşayabilmeleri için atılması gereken ilave adımların belirlenmesi bakımından son derece önemli bir etkinlik olmuştur.

Bu vesileyle, kültürel alanda Türkiye'nin yalnızca topraklarındaki zengin ve köklü kültürel mirası barış ve uyum içinde yaşatmakla kalmadığını, aynı zamanda küresel ölçekte kültürlerarası diyalog alanında da öncü bir rol oynadığını ve bu yönde BM bünyesindeki en etkin ve yaygın girişim niteliğini kazanmış olan Medeniyetler İttifakı'nın eş-sunucularından biri olduğunu hatırlatmakta da yarar vardır.

Bütün bu hususlar, Güvenlik Konseyi'ne seçildiği takdirde Türkiye'nin günümüzün meydan okumalarına farklı açılardan bakabilen bir ülke olarak Konsey'in çalışmalarına ciddi bir katma değer sağlayabileceğini göstermektedir.

Türkiye'nin Güvenlik Konseyi üyeliğine yönelik bakışını da belirleyen genel dış politika vizyonu;

- Güvenlik-özgürlük dengesi bakımından modern ve insan haklarına saygıyı önde tutan bir yaklaşım içinde hareket etmeyi;
- İnsan haklarına saygının, temel özgürlüklerin, demokrasinin, hukukun üstünlüğünün ve cinsiyet eşitliğinin dünya genelinde daha ileri taşınmasına hizmet etmeyi;
- Bölgesinde ve ötesinde barış, güvenlik, istikrar ve refahı siyasi diyalog, ekonomik karşılıklı bağımlılık ve kültürel uyuma dayalı bir işbirliği anlayışı ile hayata geçirmeyi;
- Çatışmaların barışçıl çözümü ve barışın korunması alanındaki çabalarını devam

ettirirken, kalıcı barışın tesisine yönelik çok boyutlu ve uzun vadeli adımları da bütüncül bir yaklaşım içinde ortaya koymayı;

- İhtilafların çözümünde önleyici diplomasi ile arabuluculuğa daha büyük önem verilmesini ve kaynak ayrılmasını sağlamayı;
- Terörizmle ve örgütlü suçlarla mücadeleye dönük uluslararası çalışmalara hız vermeyi;
- Kalkınma ile güvenlik arasındaki ilişkinin bilinci içinde Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne yönelik çalışmalara aktif destek vermeyi;
- Uluslararası teknik ve insani yardımlarını artırarak sürdürmeyi;
- Medeniyetler ve kültürler arası diyalog alanındaki çalışmalarını güçlendirmeyi;
- BM'nin daha etkin ve demokratik bir yapıya kavuşturulmasına yönelik reform çalışmalarını desteklemeyi hedeflemektedir.

Bu vizyonla ve insanlığa hizmet; dünya barış ve güvenliğine katkı amacıyla, 2015–2016 yılları için BM Güvenlik Konseyi'ne adaylığımızı koymuş bulunuyoruz.

Bu vesileyle 2015–2016 dönemi Güvenlik Konseyi üyeliği için adaylığını koymuş bulunan ve mükemmel düzeyde ikili ilişkilere sahip olduğumuz dost İspanya ve Yeni Zelanda'ya da başarılar diliyoruz.

Türkiye, elli yıllık bir dönem zarfında ikinci kez Güvenlik Konseyi'nde hizmet edebilme arzusuyla adaylığını koyarken uluslararası barış, istikrar ve güvenliğe en fazla katkıyı hangi dönemde sağlayabileceğinin tahlilini yapmış ve kararını bu değerlendirmenin ışığında belirlemiştir.

Türkiye'nin bugüne dek gerek BM zemininde gerek diğer uluslararası platformlarda izlediği yapıcı, proaktif ve uzlaşma odaklı tutum ile geniş bir coğrafyada temsil ettiği değerler bundan sonraki icraatlarının de teminatı olacaktır.”